

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDETLE MÜCADELEDE
BİR SOSYAL POLİTİKA ÖRNEĞİ OLARAK ŞÖNİM'LER
ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA: ANKARA ÖRNEĞİ**

İPEK BEYZA ALTIPARMAK

BOLU 2015

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

**KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDETLE MÜCADELEDE
BİR SOSYAL POLİTİKA ÖRNEĞİ OLARAK ŞÖNİM'LER
ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA: ANKARA ÖRNEĞİ**

DOKTORA TEZİ

Hazırlayan
İpek Beyza ALTIPARMAK

Danışman
Prof. Dr. Yahya Mustafa KESKİN

BOLU 2015

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

İpek Beyza ALTIPARMAK'a ait "Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadelede Bir Sosyal Politika Örneği Olarak ŞÖNİM'ler Üzerine Nitel bir Araştırma: Ankara Örneği" adlı çalışma, jürimiz tarafından Sosyoloji Anabilim Dalında Doktora Tezi olarak oy birliğiyle kabul edilmiştir.

30.06.2015

Unvan, Adı, Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Prof. Dr. Yahya Mustafa KESKİN

Üye : Doç. Dr. Yusuf GENÇ

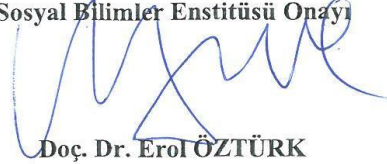
Üye : Doç. Dr. Pınar ENNELİ

Üye : Doç. Dr. Şaban DOĞAN

ye : Doç. Dr. Abdullah TAŞKESEN

Üye : Yrd. Doç. Dr. Hasan Hüseyin TAYLAN

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Erol ÖZTÜRK

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK UYGUNLUK BEYANI

Doktora tezi olarak sunduğum, “**Kadıma Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadelede Bir Sosyal Politika Örneği Olarak ŞÖNİM’ler Üzerine Nitel Bir Araştırma: Ankara Örneği**” başlıklı çalışmanın yazılmasında, bilimsel ve etik kurallara uyulduğunu, başvurulanan kaynaklardan yapılan alıntılarının adlarının bilimsel kurallara uygun olarak dipnotlarda ve kaynaklarda gösterildiğini, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

İpek Beyza ALTIPARMAK

30.06.2015

ÖN SÖZ

Bu çalışmada kadına yönelik aile içi şiddetle mücadelede bir sosyal politika uygulaması olarak ŞÖNİM’ler incelenmiştir. Kuşkusuz kadına yönelik şiddet günümüzde giderek artmakta ve düşündürücü boyutlara ulaşmaktadır. Bu noktada çalışılan konu oldukça önemlidir. Yapılan çalışmayla birlikte konuya çeşitli öneriler getirilmiş ve ilgili literatüre katkı yapılması amaçlanmıştır.

Yapılan bu çalışmanın ortaya çıkmasında değerli katkıları olan ve bana yol gösteren, bilgisini, zamanını benden esirgemeyen değerli tez danışmanım, değerli hocam Prof. Dr. Yahya Mustafa KESKİN’e öncelikle teşekkürü bir borç bilirim.

Yoğun temposu içinde bana zaman ayıran ve çalışmamın her aşamasında yanımda olan ikinci danışmanım Doç. Dr. Yusuf Genç’e, çalışmaya başladığım dönemden bu yana benden yapıcı eleştiri ve önerilerini esirgemeyen hocalarım Doç. Dr. Pınar ENNELİ, Doç. Dr. Şaban DOĞAN, Yrd. Doç. Dr. Zuhale GÜLER’e ve ayrıca lisans eğitimimden bugüne kadar destek ve yardımlarını benden esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Kamil KAYA’ya teşekkürlerimi sunmak isterim.

Araştırmam süresince bana yardımcı olan ŞÖNİM müdürü Sayın Filiz TUNÇ ÖZER başta olmak üzere, tüm ŞÖNİM çalışanlarına ve benimle görüşmeyi kabul eden tüm kadınlara anlayışlarından ve ilgilerinden ötürü teşekkür etmek isterim.

En büyük teşekkürü ise çalışmam süresince en büyük desteği gördüğüm, hayatımın her anında beni özveriyle destekleyen ve motive eden, her zaman yanımda hissettiğim değerli babam İsmail ALTIPARMAK’a, değerli annem Hüdaver ALTIPARMAK’a ve çalışmamın her aşamasında manevi desteği ile beni hiç yalnız bırakmayan canım kardeşim Sadettin Cem ALTIPARMAK’a tüm içtenliğimle teşekkür ederim.

İpek Beyza ALTIPARMAK

ÖZET

KADINA YÖNELİK AİLE İÇİ ŞİDDETLE MÜCADELEDE BİR SOSYAL POLİTİKA ÖRNEĞİ OLARAK ŞÖNİM'LER ÜZERİNE NİTEL BİR ARAŞTIRMA: ANKARA ÖRNEĞİ

İpek Beyza ALTIPARMAK

Doktora Tezi

Sosyoloji Anabilim Dalı

Danışmanlar: Prof. Dr. Yahya Mustafa KESKİN, Doç. Dr. Yusuf GENÇ

Haziran 2015, 184 + XVII sayfa

Bu çalışma kadına yönelik aile içi şiddetle mücadelede bir sosyal politika örneği olarak ŞÖNİM'lerin incelenmesi ve konuyla ilgili çözüm önerileri geliştirilmesi amacıyla yapılmıştır. Çalışmada şiddet, kadına yönelik aile içi şiddet, sosyal politika, kadın konukevi, ŞÖNİM gibi kavramlara açıklama getirilmiştir. Bunun yanı sıra kadına yönelik şiddetle mücadelede yasal düzenlemelere ve sosyal politika uygulamalarına yer verilmiş, ŞÖNİM'lerin yapısı, çalışma sistemi ve faaliyetleri hakkında açıklamalar yapılmıştır.

Çalışmanın alan uygulaması Ankara'da yapılmıştır. Buradan hareketle ŞÖNİM'de çalışan uzman personel (6 kişi) ve ŞÖNİM'e başvuru yapmış (63 kişi) kadınlarla görüşülmüştür. Başvuru yapan şiddet mağduru kadınlarla kadın konukevinde, çalışanla ŞÖNİM'de mülakat yapılmıştır. Mülakatlar ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Yapılan mülakatlar sonucu çalışma hakkında öneriler geliştirilmiş ve mevcut uygulamanın hem kadınlar hem de çalışanlar gözünden değerlendirmeleri saptanmış, beklenti ve önerilerine yer verilmiştir. Kadına yönelik aile içi şiddetle mücadelenin çok yönlü ve kompleks bir özelliğe sahip olduğu ve mücadelede de aynı şekilde çok yönlü davranılması gerektiği ortaya koyulmuştur.

Anahtar kelimeler: Şiddet, Aile İçi Şiddet, Sosyal Politika, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi.

ABSTRACT

A QUALITATIVE STUDY ON CENTERS FOR PREVENTING AND MONITORING VILONECE AS A SAMPLE OF SOCIAL POLICIY IN STRUGGLE FOR DOMESTIC VIOLENCE AGAINST WOMEN: ANKARA SAMPLE

İpek Beyza ALTIPARMAK

**PhD Thesis
Sociology Department**

Advisors: Professor Dr. Yahya Mustafa KESKİN, Assoc. Prof. Dr. Yusuf GENÇ

June 2015, 184 + XVII Pages

This study is done with the aim of analyzing Centers for Preventing and Monitoring Violence as a sample of social policies for struggle with domestic violence against women and offering some solutions related with the topic. Such terms as violence, domestic violence against women, social policy, women's shelter, Centers for Preventing and Monitoring Violence are explained in the study. Besides legal regulations for struggle with domestic violence against women and social policy applications are given place and some explanations are made about the structure, styles of work, and activities of Centers for Preventing and Monitoring Violence.

Field work of the study was done in Ankara. Starting from this point, skilled personnel (6 people) working in Centers for Preventing and Monitoring Violence and women (63 people) having made applications for Centers for Preventing and Monitoring Violence were interviewed. The interviews with women were made in women's shelter and the interviews with the personnel were made in Centers for Preventing and Monitoring Violence. Interviews were recorded with tape recorders. As a result of the study some recommendations are made about it and the evaluations of legal applications are determined from both women's and Personnel's point of view,

their expectations and recommendations are mentioned. It is tried to put forward that domestic violence against women has a complex and multifaceted structure and it is necessary to act in the same multifaceted way to fight against it.

Key words: Violence, Domestic Violence, Social Policy, Centers for Preventing and Monitoring Violence.

*Varlıklarından huzur ve gurur
duyduğum canım babam,
annem ve değerli kardeşime...*

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI.....	ii
ETİK UYGUNLUK BEYANI.....	iii
ÖN SÖZ.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	x
TABLOLAR LİSTESİ.....	xv
ŞEKİLLER VE GRAFİKLER LİSTESİ.....	xvi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvii
GİRİŞ.....	1
I. BÖLÜM	
1. ARAŞTIRMA KONUSU VE YÖNTEMİ.....	5
1.1. Metodoloji.....	5
1.1.1. Problem.....	5
1.1.2. Amaç ve Önem.....	7
1.1.3. Sınırlılıklar ve Varsayımlar.....	10
1.1.4. Kullanılan Teknikler.....	12
1.1.5. Evren ve Örneklem.....	13
1.1.6. Bilgi Toplama Araçları ve Uygulama.....	14
II. BÖLÜM	
2. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE.....	16
2.1. Kavramlar.....	16
2.1.1. Şiddet.....	16
2.1.1.1. Fiziksel Şiddet.....	19
2.1.1.2. Psikolojik Şiddet.....	20
2.1.1.3. Ekonomik Şiddet.....	21

2.1.1.4. Cinsel Şiddet.....	23
2.1.1.5. Sözel Şiddet.....	24
2.1.1.6. Sosyal Şiddet.....	25
2.1.2. Kadına Yönelik Şiddet.....	26
2.1.2.1. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet.....	26
2.1.2.2. Kadına Yönelik Şiddetin Tarihsel Arka Planı.....	30
2.1.2.3. Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri.....	32
2.1.3. Sosyal Politika.....	35
2.1.4. ŞÖNİM.....	37
2.2. Kuramlar.....	39
2.2.1. Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Sosyolojik Kuramlar.....	39
2.2.1.1. İşlevselci Kuram.....	39
2.2.1.2. Feminist Kuram.....	42
2.2.1.3. Genelci Kuram.....	45
2.2.2. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Konusunda Yapılmış Çalışmalar.....	47

III. BÖLÜM

3. KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELEDE YASAL

DÜZENLEMELER VE SOSYAL POLİTİKA.....	53
3.1. Kadına Yönelik Şiddet İle İlgili Hukuki Düzenlemeler.....	53
3.1.1. Uluslararası Hukukta Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele.....	53
3.1.1.1. Birleşmiş Milletler Belgeleri.....	54
3.1.1.1.1. Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW).....	55
3.1.1.1.2. Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol.....	56
3.1.1.1.3. Kadına Yönelik Şiddetin Tasfiyesine İlişkin Bildirge.....	57
3.1.1.1.4. Pekin Eylem Platformu.....	58
3.1.1.1.5. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme.....	59
3.1.1.2. Avrupa Konseyi Belgeleri.....	60
3.1.2. Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Yasal Düzenlemeler.....	60

3.1.2.1. Türk Medeni Kanunu – 2002.....	60
3.1.2.2. Türk Ceza Kanunu – 2005.....	61
3.1.2.3. İstanbul Sözleşmesi.....	63
3.1.2.4. 4320 Sayılı Ailenin Korunması Hakkındaki Kanun.....	64
3.1.2.5. 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun.....	64
3.2. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet İle İlgili Sosyal Politikalar.....	66
3.2.1. Dünyada Kadına Yönelik Şiddeti Önlemeye Yönelik Sosyal Politikalar.....	66
3.2.1.1. Dünyada Kadın Konukevleri.....	67
3.2.1.2. Acil Yardım Hatları.....	68
3.2.1.3. Müdahale Merkezleri.....	68
3.2.1.4. Aile İçi Şiddetle Mücadelede Model Ülke Uygulamaları.....	69
3.2.1.4.1. Avusturya.....	69
3.2.1.4.2. Belçika.....	71
3.2.1.4.3. Almanya.....	72
3.2.2. Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddeti Önlemeye Yönelik Sosyal Politikalar.....	74
3.2.2.1. Alo 183 Aile, Kadın, Çocuk ve Özürlü Danışma Hattı.....	75
3.2.2.2. Türkiye’de Kadın Konukevleri.....	76
3.2.2.3. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM).....	78
3.2.2.4. Sosyal Hizmet Merkezi (SHM).....	79

IV. BÖLÜM

4. KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELEDE ŞÖNİM ÖRNEĞİ..... 81

4.1. ŞÖNİM: Koza Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri.....	81
4.1.1. ŞÖNİM’lerin Yapısı.....	81
4.1.2. ŞÖNİM’lerin Çalışma Sistemi.....	83
4.1.3. ŞÖNİM’lerin Faaliyetleri.....	85
4.1.4. 2013 ŞÖNİM Verileri Doğrultusunda Başvuranların Sosyo Demografik Analizi.....	87
4.1.4.1. Şiddet Mağduru Kadınların Sosyo-Demografik Analizi.....	88

4.1.4.1.1. Başvuruların Aylara Göre Dağılımı.....	88
4.1.4.1.2. Kadınların ŞÖNİM'e Gelme Şekli.....	90
4.1.4.1.3. Merkeze Yapılan Başvuruların Nedenleri.....	92
4.1.4.1.4. Kadınların Öğrenim Durumu.....	93
4.1.4.1.5. Kadınların Çalışma Durumu.....	94
4.1.4.1.6. Kadınların Medeni Durumu.....	95
4.1.4.1.7. Kadınların Sosyal Güvenlik Durumu.....	96
4.1.4.1.8. ŞÖNİM'de Sunulan Hizmetlerin Dağılımı.....	96
4.1.4.2. Şiddet Uygulayan Eşlerin Sosyo-Demografik Analizi.....	98
4.1.4.2.1. Şiddet Uygulayan Eşlerin Yaş Durumu.....	98
4.1.4.2.2. Şiddet Uygulayan Eşlerin Eğitim Durumu.....	99
4.1.4.2.3. Şiddet Uygulayan Eşlerin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Durumu	100

V. BÖLÜM

5. BULGULAR VE TARTIŞMA.....103

5.1. Kadın Bakış Açısıyla Aile İçi Şiddet ve ŞÖNİM.....	103
5.1.1. Görüşülen Kadınların Sosyo-demografik Özellikleri.....	103
5.1.1.1. Görüşülen Kadınların Yaşı.....	104
5.1.1.2. Görüşülen Kadınların İkamet Ettikleri Yer.....	104
5.1.1.3. Görüşülen Kadınların Öğrenim Durumu.....	105
5.1.1.4. Görüşülen Kadınların Medeni Durumu ve Evlenme Şekli.....	106
5.1.1.5. Görüşülen Kadınların Çocuk Sahibi Olma Durumu ve Çocuk Sayısı.....	107
5.1.1.6. Görüşülen Kadınların Çalışma ve Sosyal Güvenlik Durumu...108	
5.1.2. Maruz Kalınan Şiddet Türleri ve Şiddet Davranışı Karşısında Sergilenen Tutumlar.....	110
5.1.2.1. Aile İçi Şiddetin Başlama Süreci.....	111
5.1.2.2. Kadınların Yaşadıkları Şiddetin Boyutları.....	112
5.1.2.3. Kadınlara Göre Aile İçi Şiddetin Nedenleri.....	113
5.1.2.4. Kadınların Maruz Kaldıkları Şiddet Türleri.....	114
5.1.2.5. Şiddet Davranışı Karşısında Kadınların Tutumu.....	115

5.1.2.6. Şiddet Davranışı Karşısında Ailenin ve Çevrenin Tutumu....	117
5.1.2.7. Konukevinde Kalan Kadınlara Yönelik Alınması Gereken Önlemler.....	118
5.1.2.8. Şiddetle Mücadelede Kolluk Kuvvetlerinin Rolü.....	120
5.1.3. Müracaat ve Kabul Sonrası Kadınların ŞÖNİM’leri Değerlendiriş Biçimi.....	121
5.1.3.1. Kadınların ŞÖNİM’e Yönelik Bilgi Düzeyleri.....	121
5.1.3.2. Kadınların ŞÖNİM’e Müracaat ve Kabulleri Sonrası ŞÖNİM Çalışanları ve Faaliyetlerle İlgili İzlenim, Beklenti ve Önerileri.....	123
5.2. ŞÖNİM Çalışanlarının Kurum Hakkındaki Görüşleri.....	129
5.2.1. ŞÖNİM’lerin Yapısı.....	129
5.2.1.1. Gizlilik ve Tek Çatı Uygulaması.....	131
5.2.1.2. Eş Güdümlü Çalışma.....	132
5.2.1.3. ŞÖNİM’lerin Eksik Görülen Yanları.....	134
5.2.2. ŞÖNİM’lerin Verdiği Hizmetler.....	138
5.2.2.1. Güçlendirme Hedefi.....	138
5.2.2.2. Çalışanlara Yönelik Hizmet İçi Eğitim.....	139
5.2.2.3. Koruyucu ve Önleyici Tedbirler.....	140
5.2.3. Uzman Personelin Önerileri.....	143
5.2.3.1. SHM’lerin Gerekliliği.....	143
5.2.3.2. Risk Gruplarının Saptanması.....	144
5.2.3.3. Eğitim Birimlerindeki Uygulama ve Çalışmalar.....	145
VI. BÖLÜM	
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	148
KAYNAKLAR.....	156
EKLER.....	170
Ek 1: Kadınlara Uygulanan Mülakat Formu.....	171
Ek 2: ŞÖNİM’de Çalışan Uzman Personele Uygulanan Mülakat Formu.....	172
Ek 3: Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun.....	173
ÖZ GEÇMİŞ.....	184

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1: Aile İçi Şiddete İlişkin Mikro Çözümleme.....	46
Tablo 2.2: Aile İçi Şiddete İlişkin Makro Çözümleme.....	47
Tablo 5.1: Görüşülen Kadınların Yaşı.....	104
Tablo 5.2: Görüşülen Kadınların İkamet Ettikleri Yer.....	105
Tablo 5.3: Görüşülen Kadınların Öğrenim Durumu.....	106
Tablo 5.4: Görüşülen Kadınların Medeni Durumu.....	106
Tablo 5.5: Görüşülen Kadınların Evlenme Şekli.....	107
Tablo 5.6: Görüşülen Kadınların Çocuk Sahibi Olma Durumu.....	107
Tablo 5.7: Görüşülen Kadınların Çocuk Sayısı.....	108
Tablo 5.8: Görüşülen Kadınların Çalışma Durumu.....	108
Tablo 5.9: Görüşülen Kadınların Sosyal Güvence Durumu.....	109

ŞEKİLLER VE GRAFİKLER LİSTESİ

Şekil 2.1: Şiddet Döngüsü.....	29
Şekil 4.1: ŞÖNİM’lerin Teşkilat Şeması.....	84
Şekil 4.2: ŞÖNİM’lerin Genel İlkeleri.....	86
Grafik 4.1: Vakaların Aylara Göre Gelişleri.....	88
Grafik 4.2: Kadınların ŞÖNİM’den Hizmet Alma Nedenleri.....	90
Grafik 4.3: Kadınların ŞÖNİM’e Gelme Şekl.....	91
Grafik 4.4: Başvuru Nedenlerinin Dağılımı.....	93
Grafik 4.5: Kadınların Öğrenim Durumu.....	94
Grafik 4.6: Kadınların Çalışma Durumu.....	95
Grafik 4.7: Kadınların Medeni Durumu.....	96
Grafik 4.8: Kadınların Sosyal Güvence Durumu.....	97
Grafik 4.9: ŞÖNİM’de Sunulan Hizmetlerin Dağılımı.....	98
Grafik 4.10: Şiddet Uygulayan Eşlerin Yaş Durumu.....	100
Grafik 4.11: Şiddet Uygulayan Eşlerin Eğitim Durumu.....	100
Grafik 4.12: Şiddet Uygulayan Eşlerin Çalışma Durumu.....	101
Grafik 4.13: Şiddet uygulayan Eşlerin Sosyal Güvence Durumu.....	101

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
AİBÜ	: Abant İzzet Baysal Üniversitesi
ASPB	: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
Bkz	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
CEDAW	: Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi
Çev	: Çeviren
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü (İng. WHO)
FRA	: Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı
İŞKUR	: Türkiye İş Kurumu
KSGM	: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
Md	: Madde
SDYV	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
SHM	: Sosyal Hizmet Merkezi
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
ŞÖNİM	: Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TOKİ	: Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

GİRİŞ

Toplumun ayakta kalması için değerler, kurumlar ve bireyler arasında bir bütünlüğün olması gerekmektedir. Ancak bu gerekliliğe rağmen toplumsal yapının uyumunu ve devamlılığını tehdit eden durumlar meydana gelebilmektedir. Değişen ve dönüşen diğer bir deyişle dinamik bir yapıya sahip olan toplum içerisinde toplumsal bütünlüğü bozan durumlar sosyal problem olarak değerlendirilmektedir. Sosyal problemler, toplumsal yapıda farklı etkiler yaratmakta ve yarattıkları bu etkilerle bir takım aksaklıkları da beraberinde getirmektedirler. Bir bütün olarak toplumsal yapı değerlendirildiğinde, sosyal problemlerin acil çözüm önerileri gerektiren patolojik durumlar olduğu anlaşılmaktadır (Ayan 2010: 7).

Toplumsal yapının işleyişini aksatan ve bütünlüğünü tehdit eden sosyal problemlerin en önemlilerinden biri şiddettir. Çeşitli sebeplerle ve genellikle şiddetin en kötü sonuçlarını güçlü biçimde yaşayan insan, kimi zaman sürekli şiddetten yakının taraf olmuş kimi zaman da şiddeti meşrulaştırma yoluna gitmiştir. Bu nedenle genellikle herkesin bir şekilde “meşru” olarak kabul ettiği şiddeti olmuştur. Çeşitli şekillerde (savunma, intikam, ceza, terbiye) “meşrulaşan” şiddet, insanın ayrılmaz parçası olarak var olmaya devam etmiştir (Vatandaş 2003: 1). Bu süreçte şiddet eylemlerinden en çok etkilenenler genellikle daha güçsüz olan taraflar olmuştur. Erkeklerle oranla fiziksel bakımdan daha güçsüz olan kadınlar toplumsal ön kabullerinde de etkisiyle tarih boyunca doğrudan ya da dolaylı yollarla erkek şiddetine maruz kalmışlardır.

Kadın, doğası gereği şiddete eğilimli olmadığı halde çoğu zaman şiddet eylemlerinin bir parçası olarak tarih sahnesinde yer almıştır. Toplumların mücadeleleri tarihi aynı zamanda toplumda yer alan kadına karşı uygulanan şiddetin ve bu şiddet eylemleri sonucu oluşan kadın mağduriyetlerinin de tarihi olmuştur. Barış veya savaş zamanında fark etmeksizin, söz konusu şiddet kadına karşı uygulanmaya devam etmiştir. Savaşlarda ya da olağanüstü durumlarda doğrudan savaşan ya da olayın içinde yer alan taraf olmamasına rağmen, söz konusu taraflardan daha fazla zararı yine kadınlar görmüş ve telafi edilemez zararlar almışlardır (Değirmenci 2010: 28). Örneğin,

İkinci Dünya Savaşı boyunca sadece Berlin’de 100.000 kadının tecavüze uğradığı bilgisi hastane kayıtlarına geçmiştir. Toplamda 240.000 kadının öldüğü düşünülen bu süreçte 10.000 kadın ise tecavüz sonrası hayatını kaybetmiştir (line.do/tr, 25 Nisan 2015’te erişildi).

Kadına yönelik şiddet zaman içinde dönüşüme uğramış fakat tamamen yok olmamıştır. Tarihin her döneminde farklı şekillerde karşımıza çıkmaya devam eden kadına yönelik şiddet olaylarına hayatın her aşamasında rastlanmak mümkündür. Fakat en çok karşılaşılan ve yaygın olan alanlardan biri aile içinde karşılaşılan şiddettir. İnsanlığın varoluşundan itibaren süregelen şiddet olayları günümüzde evrensel bir problem olarak kabul görmekte ancak alınan önlemler yetersiz kalmaktadır. Özellikle aile içi şiddetin geçmişte özel alana ilişkin bir konu olarak görülmesi nedeniyle bu durumun toplumsal bir gerçeklik ve bir sorun alanı olarak ele alınmaya başlaması gecikmiştir (Atilla Demir, Fidan ve Nam 2013: 53). Son dönemlerde yaşanan ve çoğu ölümlle sonuçlanan aile içi şiddet olayları da konuyla ilgili alınması gereken önlemler konusunda geç kalındığını ve yapılan müdahalelerin yetersiz olduğunu doğrular niteliktedir.

Aile içi şiddet, alınan tüm yasal tedbirlere rağmen önlenememiş ve şiddetin boyutu gün geçtikçe artarak devam etmiştir. Bu sorun uzun bir zaman sürecinden geçerek günümüze dek taşınmıştır. Gelişmişlik düzeylerine, bilimsel ilerlemelere ve yaşanan değişimlere rağmen tüm dünyada kadına yönelik aile içi şiddet hala en kabul edilmez sorun alanlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Uluslararası anlamda Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi, Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol, Kadına Yönelik Şiddetin Tasfiyesine İlişkin Bildirge, Pekin Eylem Platformu, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ve Avrupa Konseyi Belgeleri ile kadına karşı şiddet konusunda hukuki düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelerle birlikte sorunun giderilmesine yönelik girişimlerde bulunulmuş ve bu konuyla ilgili çeşitli politikalar geliştirmiştir. Geliştirilen politika ve yasal düzenlemeler neticesinde bir takım gelişmeler kaydedilse de sonuç olarak kadına yönelik şiddet olaylarının tam olarak önüne geçildiği söylenemez. Diğer bir deyişle ortaya koyulan farklı politikalara ve uygulamalara rağmen kadına yönelik şiddet ortadan

kalkmamakla birlikte gün geçtikçe artarak karşımıza çıkmaya devam etmektedir (<http://www.dw.de>, 25 Nisan 2015'te erişildi).

Birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de artan şiddet olaylarına yönelik tedbir alma gereği duyulmuştur. Aile içi şiddet olaylarının ve kadın cinayetlerinin artması beraberinde kadına yönelik şiddetle mücadele politikalarında bir takım düzenlemelerin yapılmasını da gerekli kılmıştır. Türkiye’de, kadına yönelik aile içi şiddetin önlenmesi amacıyla yürürlüğe giren ilk kanun 4320 sayılı Ailenin Korunması Hakkındaki Kanun olmuş, böylece aile içi şiddet sorunu çeşitli tedbirler ve hükümler çerçevesinde önlenmeye çalışılmıştır. Ancak uygulamada yaşanan bazı olumsuzluklar sonucu ve kanunun konuyla ilgili beklentileri tam olarak karşılamaması nedeniyle yeni bir düzenlemeye gidilmiştir. Bunun tabi sonucu olarak 2011 yılı genel seçimlerinden sonra Kadından Sorumlu Devlet Bakanlığı’nın yerini Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı almıştır. Yeni dönemde kamu kurum ve sivil toplum kuruluşlarının çalışmaları ile 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun düzenlenmiştir. Düzenleme ise 8 Mart 2012 tarihinde TBMM Genel Kurulu’nda oy birliği ile kabul edilmiş ve 20 Mart 2012 tarihinde Resmi Gazete ’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yeni kanunla, kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda daha detaylı düzenlemelere gidilmiş, bu tedbirleri alma yetkisi hakimın yanı sıra ilgili kolluğa ve mülki amirlere de verilmiştir. Böylece tedbirlerin kısa sürede alınması amaçlanmış ve daha etkin bir koruma sağlamak istenmiştir (www.ankarabarosus.org.tr, 05 Ocak 2014’te erişildi).

Yürürlüğe giren yeni kanun ile birlikte sadece yasal olarak değil politika uygulamaları bakımından da değişiklikler yapılmıştır. Nitekim ŞÖNİM’ler bu yasanın getirilerinden biridir. Ailenin korunması ve kadına karşı şiddetle mücadeleye yönelik kurulan bu merkezlerle birlikte, şiddet mağduru kadınlara sunulan hizmetlerin tek çatı altında toplanması, sürece müdahalenin kolaylaşması ve olay takibinin daha etkin bir şekilde yapılması amaçlanmaktadır. Son dönemde oluşturulan söz konusu merkezlerin inceleneceği bu çalışmada konuyla ilgili saptamalarda bulunulmaya ve öneriler geliştirilmeye çalışılacaktır. Genel kullanım itibarıyla, kısa kullanımının tercih edilmesi göz önünde bulundurularak çalışma içerisinde ŞÖNİM kısaltması kullanılacaktır.

Yapılan çalışmanın sadece bu merkezlerin teorik bir analiziyle sınırlandırılmasının konuya sığ bir bakış açısı sağlayacağı düşünölmektedir. ŞÖNİM’ler şiddet mağduru kadınlar için ilk başvuru ve ilk kayıt birimleridir. Buradan hareketle bu merkezlerin, başvuran şiddet mağduru kadınlara sağladığı ve sağlayacağı hizmetler büyük önem taşımaktadır. Dolayısıyla bu merkezlerin fonksiyonlarını saptayabilmek, yaptıkları çalışmaları gözlemleyebilmek ve mağdur gözünden eksik yönler tespit edip öneriler geliştirebilmek söz konusu olduğunda merkeze gelen şiddet mağduru kadınların geliş süreci, izlenimleri ve sonraki aşamalar da kendiliğinden gündeme gelmektedir. Buradan hareketle çalışmada ŞÖNİM’lerle ilgili daha kapsamlı bir inceleme yapılması adına, önce merkez ve sağladığı imkanlar üzerinde durulmuş sonrasında ise bu merkezler şiddet mağduru kadınların bakış açısından değerlendirilmiştir. Yasaların sağladığı hizmetler ve mağdurların ihtiyaç duyduğu hizmetler karşılaştırılmış ve buradan hareketle konuya ilişkin öneriler geliştirilmiştir.

I. BÖLÜM

1. ARAŞTIRMA KONUSU VE YÖNTEMİ

1.1. Metodoloji

1.1.1. Problem

Günümüzde yoğunluk kazanan şiddet pratiklerini her yerde ve alanda gözlemlemek mümkündür. Bu nedenle, gündelik yaşamın bir parçası olarak şiddet, insan etkileşiminin gerçekleştiği ve yaşamın devam ettiği her yerde karşımıza sıkça çıkmakta ve bu nedenle bazı çevreler tarafından meşru kabul edilmektedir. Ülkemizde şiddet ve saldırganlık olguları özellikle namus cinayeti, kan davası, futbol fanatikliği, cinayet, tecavüz veya soygun olaylarının yoğunluk kazandığı dönemlerde daha çok dikkat çekmekte ve dolayısıyla tartışılmaktadır (Kızmaz 2006: 248). Bununla beraber kadının toplumsal statüsünün yükselmesinde kendini gerçekleştirmesine engel olan ve kimi zaman hayatını kaybetmesine neden olan şiddet; devamlı olarak her geçen gün artmaya devam etmektedir (Yörük 2010: 1).

Şiddet sadece ülkemizde değil tüm dünyada tartışılan ve çözümüne yönelik farklı pratik ve teorik öneriler sunulan bir sorun alanıdır. Özellikle kadına yönelik şiddetle mücadele, üzerinde en çok çalışılan ve konuya ilişkin düzenlemelerin sıkça yapıldığı bir tartışma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Düzenlemeler hem uluslararası hem de ulusal düzeyde yapılmaktadır. Yapılan uluslararası düzenlemelerin yanı sıra ülkeler ulusal anlamda da farklı önlemler alma yoluna gitmişlerdir. Örneğin, Avusturya Şiddete Karşı Koruma Yasası çıkarmış ve mağdurun korunmasına yönelik

çeşitli ve etkili önlemler almıştır. Yine Belçika’da kadın erkek eşitliği konusundaki çalışmalara bakanlıkların desteği oldukça fazladır. Almanya’da ise kolluk kuvvetlerinin kadına yönelik şiddet durumunda sahip olduğu yetkiler ve prosedür net olarak tanımlanmış ve var olan yetkiler artırılmıştır¹.

Gelinen noktada ülkemizde de sorunun çözümüne yönelik çeşitli girişimlerde bulunulmuş, konuyla ilgili politikalar geliştirilmiş ve yasal düzenlemeler yapılmıştır. Yapılan önemli düzenlemelerden biri 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair kanundur. Bu kanun ile birlikte kadına yönelik şiddet ile mücadelede önemli adımlar atılması amaçlanmıştır.

6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun; “şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi ve izlenmesi amacıyla” yürürlüğe girmiştir (Bayhan ve Vural 2013: 266). 20 Mart 2012 tarihinde yürürlüğe giren bu kanun ile birlikte kadına karşı şiddetle mücadelenin yasal ayağında önemli gelişmeler meydana gelmiştir. Bu kanun ile; şiddet olgusunun nedenleri ve sonuçları ile tek merkezden, çok yönlü mücadele edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç esas alınarak ŞÖNİM’lerin kurulması gerekliliği ortaya çıkmıştır (<http://www.kadininstatusu.gov.tr>, 08 Eylül 2013’te erişildi).

ŞÖNİM’ler daha önceki uygulamalardan farklı olarak şiddet mağduru kadınların yardım talep ettikleri ya da etmek zorunda kaldıkları süreç boyunca yaşadıkları uzun işlemleri kısaltmayı ve kolaylaştırmayı amaçlamışlardır. Kadınların bu olası süreci daha az travmatik bir şekilde atlatmasını sağlamak istenilen durumlardandır. ŞÖNİM’lerle birlikte artık başvurular ve bilgiler tek bir merkezde toplanmaya başlamıştır. Ancak, söz konusu bu merkezler beraberlerinde şiddetle mücadelede ne gibi fonksiyonlarının olacağı, mağdur kadınlara sunulan hizmetlerin kapsamı ve kalıcılığı, hali hazırdaki ihtiyaçları karşılayıp karşılamadığı ve şiddetle mücadelede gelecekteki getirilerinin neler olacağı sorularını da beraberinde getirmiştir.

¹ Konuyla ilgili detaylı bilgiye çalışmanın “Aile İçi Şiddetle İlgili Model Ülke Uygulamaları” kısmında yer verilecektir.

Bu temel problemten yola çıkılarak yapılacak çalışmada, kadına yönelik aile içi şiddet olaylarının son dönemde sıkça gündemde yer alması ve bu konuda geliştirilen sosyal politikaların önemi göz önünde bulundurulmuş ve buradan hareketle aile içi şiddeti önleme ile ilgili olarak hizmet veren bir kuruluş olarak ŞÖNİM’ler inceleme konusu olarak ele alınmıştır.

ŞÖNİM’lerin incelendiği bu çalışmada sosyolojik bir bakış açısıyla söz konusu merkezlerin kadına yönelik şiddeti önleme ve izleme konusundaki fonksiyonları ve şiddetle mücadeledeki yeri saptanmaya çalışılacaktır. Çalışmanın konusunu özgün kılan nokta, son dönemde kadına yönelik aile içi şiddeti önlemeye yönelik yapılan yasal düzenlemeler sonucunda bir sosyal politika getirisi olarak ortaya çıkan ŞÖNİM’lerin mevcut işlevinin analiz edilmeye çalışılması ve konuya ilişkin hem merkezin sağladığı hizmetler hem de mağdur kadınların ihtiyaçları göz önünde bulundurularak destek amaçlı önerilerin geliştirilmesidir.

Buradan hareketle yapılan araştırmada;

- Kadına yönelik aile içi şiddetle mücadelede ŞÖNİM’lerin rolü nedir?
- ŞÖNİM’lerin şiddete maruz kalan kadınlara yönelik yürüttüğü çalışmalar ve sağladığı koruyucu ve önleyici tedbirler nelerdir?
- Söz konusu merkezler mağdur kadınların gereksinimlerini karşılamada yeterli onanıma sahip mi?
- Bu merkezlerde yürütülen faaliyetler uzun vadede şiddeti önleme ya da azaltmaya yönelik ne gibi getiriler sağlayacaktır? gibi sorulara cevap aranmaya çalışılacaktır.

1.1.2. Amaç ve Önem

Şiddet, kadınların hayatına farklı şekillerde girip ağır zararlar veren, hak ve özgürlüklerini kullanmalarını engelleyen bir halk sağlığı sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Son dönemlere kadar özellikle aile içi şiddet, yaygınlığı tam olarak bilinemeyen, ev mahremiyetinin bir parçası olarak görülerek gizlenen bir olgu olarak karşımıza çıkmıştır. Bu nedenle mücadelede yeterince başarılı olunamadığını söylemek

yanlış olmayacaktır. Bu yönüyle sosyal bir problem olarak şiddet, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de hala en önemli sorun alanlarından biridir (KSGMa 2013: 36, <http://www.kadininstatusu.gov.tr>, 24 Eylül 2014'te erişildi).

Ülkemizde son dönemlerde kadına yönelik aile içi şiddete dikkat çekilmesi beraberinde olumlu adımların atılmasını sağlamıştır. İlgili kurumların ve sivil toplum kuruluşlarının bu yöndeki girişimleri ile birlikte çeşitli kampanyalar ve bilgilendirme toplantıları düzenlenmiştir. Bunun yanı sıra Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın yürüttüğü Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı, İzleme ve Değerlendirme Raporları ve üniversitelerin konuya ilişkin araştırmaları ile (<http://www.kadininstatusu.gov.tr/tr/html/19174>, 08 Eylül 2013'te erişildi) farkındalık oluşturulmaya ve şiddetle mücadelede önemli kazanımlar elde edilmeye başlanmıştır.

ŞÖNİM'leri inceleyen ve konuyla ilgili çözüm önerileri geliştirme amacı taşıyan bu çalışmanın alana ve ilgili literatüre katkı sağlanacağı umulmaktadır. Bu bağlamda çalışma, amacı bakımından keşfedici bir çalışmadır. Merak edilen bir olayı, durumu ya da koşulu araştırma sorunsalından yola çıkılmıştır. Bunun yanı sıra önemli değişkenleri belirleme ya da ortaya çıkarma ve daha sonraki çalışmalar için varsayımlar ve öneriler üretmeye yardımcı olma gibi yan amaçları da içinde barındırmaktadır (Fraenkel ve Wallen 2006, Aktaran: Büyüköztürk vd., 2008: 463).

Yapılan araştırmanın amaçlarını şu şekilde ifade etmek mümkündür:

- Kadına yönelik aile içi şiddet ile ilgili değişik alanlarda (psikoloji, sosyal hizmetler, tıp, gazetecilik vb.) yapılan çalışmalardan farklı olarak konuyu sosyolojik bir yaklaşımla analiz etmek.
- Kadına yönelik aile içi şiddet ile ilgili ŞÖNİM'leri ve bu merkezlerin kadına yönelik şiddetle mücadeledeki fonksiyonunu, gelecekteki getirilerinin neler olacağını anlamaya çalışmak.
- Son yıllarda artarak devam eden kadına yönelik aile içi şiddet ile ilgili çalışmalara katkı sağlamak.

- Merkezlerin işleyişinin ve yapısının mevcut sorunları gidermede ne ölçüde etkili olduğunu saptamaya çalışmak.

Araştırmaya konu olan “kadına yönelik aile içi şiddet”, sadece sosyolojinin inceleme konusu değildir. Bu anlamda şiddet psikolojinin, hukukun, kriminolojinin, psikiyatrinin, antropolojinin ve sosyal hizmetlerin de sorun alanı olarak gördüğü ve ele aldığı bir konudur (Mutlu 2006: 3). Konunun interdisipliner bir çalışma alanına sahip olmasının yanı sıra sosyolojik bir bakış açısıyla yaklaşımın önemli getiriler sağlayacağı düşünülmektedir. Şiddet daha çok toplumsal içerikli bir olgu durumundadır ve kadına yönelik aile içi şiddete ilişkin toplumsal dinamiklerin açıklanması önemlidir. Bu dinamikler göz önünde bulundurularak yapılacak analiz ve önerilerin kadına yönelik aile içi şiddeti önlemede önemli getiriler sağlayacağı düşünülmektedir.

Kadına yönelik şiddet sadece toplumsal bir yara değil aynı zamanda bir insan hakları ihhalidir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığının tanımlandığı 17. Maddesinde “Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz” (TC. Anayasası 1998: 23) şeklinde hüküm yer almaktadır. Bunun yanı sıra Medeni Kanun’un 162. Maddesinde “Eşlerden her biri diğeri tarafından hayatına kastedilmesi veya kendisine pek kötü davranılması ya da ağır derecede onur kırıcı bir davranışta bulunulması sebebiyle boşanma davası açabilir” (<http://www.mevzuat.gov.tr>, 18 Şubat 2015’te erişildi) ibaresi yer almaktadır. Diğer bir deyişle kadının gördüğü şiddet anayasal bir hakkın ve özgürlüğün ihlali anlamına gelmekte (Altınay ve Arat 2008: 11; Page ve İnce 2008: 91) ve bu durum karşısında kadına boşanma hakkı doğmaktadır.

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü’nün yaptığı ve Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan örneklem büyüklüğü 73.861 hane olan araştırmanın (KSGM 2009: 42-46) sonucunda kadına yönelik şiddetin yaygın olduğu açıkça görülmüştür. Buna göre “Ülke genelinde yaşamının herhangi bir döneminde fiziksel şiddete maruz kaldığını belirten kadınların oranı %39’dur. Başka bir ifadeyle her 10 kadından 4’ü eşi veya birlikte olduğu kişi tarafından fiziksel şiddete maruz kalmıştır”.

Benzer şekilde Emniyet Müdürü Erdal Vural tarafından hazırlanan ve aile içi şiddet olaylarına ilişkin istatistik verilerin yer aldığı çalışma, durumun önemini farklı bir şekilde ortaya koymaktadır. Çünkü yaşanan şiddet olayları sadece fiziksel, cinsel, sözel ya da psikolojik şiddetle sınırlı kalmamakta kimi zaman çok daha ileri boyutlara taşınmakta ve ölümle sonuçlanmaktadır. 2011 yılı içerisinde kadınların öldürülme nedenlerine bakıldığında kavga ilk neden olarak görülürken, 2012 yılı incelendiğinde aile içi geçimsizliğin ilk sırada yer aldığı görülmüştür. Ölen kadın sayısı incelendiğinde ise 2011 yılında 175, 2012 yılında 193, 2013 yılında ise ilk üç ayda 49 kadın cinayeti işlenmiş (www.abgm.adalet.gov.tr, 24 Mart 2014'te erişildi) bu yılın tamamına bakıldığında ise bu sayının 214'e ulaştığı görülmüştür (<http://hu-wgs.org>, 08 Nisan 2014'te erişildi). 2014 yılında öldürülen kadın sayısı 294'tür. 2015 yılının ilk dört ayında 94 kadın ölümü kayıtlara geçmiştir (<http://www.memurlar.net/haber/513505>, 05 Mayıs 2015'te erişildi). Görüldüğü üzere sayı artarak devam etmektedir. Bu durum konunun önemini vurgulamakla kalmamış, şiddet ile ilgili önlem ve müdahale merkezlerinin ne kadar büyük bir öneme sahip olduğunu ve aynı zamanda konunun acil ve hızlı müdahale gerektirdiğini ortaya koymuştur.

ŞÖNİM'ler şiddet gören kadınların ilk geldikleri ya da emniyet birimleri tarafından ilk olarak getirildikleri ve bundan sonraki sürecin planlandığı kuruluşlardır. Bu noktada mevcut krizin yönetilmesi adına gerek müdahale sürecinin hızlanması gerekse yetkili kurumlar tarafından hukuki ve psikolojik desteklerin sağlanması gerekliliği göz önünde bulundurulduğunda ŞÖNİM'lerin rolünün anlaşılması oldukça önemlidir.

1.1.3. Sınırlılıklar ve Varsayımlar

Yapılan çalışma nitel bir araştırma olması nedeni ile belirli varsayımlara dayanmaktadır. Araştırmanın varsayımının niteliği ya da varsayımın neyi araştırmak istediği araştırma tipini belirlemektedir. Bu durum, araştırma planında bir karar verilmesini gerektirmektedir. Varsayım, henüz gözlemle gerçekleşmemiş, ancak gerçekleşmesi olası olan ve daha çok neden-sonuç ilişkisi olarak değerlendirilen önermedir. Bir başka deyişle olayları bir sebep üzerinden açıklama adına geliştirilen

vegeçerli kabul edilen önermedir (Güvenb 2001: 34-41). Bu noktadan hareketle çalışmanın varsayımları şu şekilde oluşturulmuştur:

1. **Varsayım:** Araştırmada kullanılan görüşme tekniği ve kullanılan sorular araştırılan konunun niteliğini betimler şekildedir.
2. **Varsayım:** Çalışmanın örneklemini tüm evreni yansıtır şekilde belirlenmiştir (Keskin 2009: 27).
3. **Varsayım:** ŞÖNİM'e başvuran kadınların sosyo-demografik durumları benzer özellikler göstermektedir.
4. **Varsayım:** Kadına yönelik şiddetle mücadelede ŞÖNİM'lerin mağdur kadınlara ilişkin gereksinimleri karşılaması, sürece hızlı, etkin ve yetkin müdahale etmesi önemlidir.
5. **Varsayım:** ŞÖNİM'lerin gerekli olan kurum ve kuruluşlarla organize bir şekilde çalışması sürecin sağlıklı ilerlemesi açısından büyük bir önem teşkil etmektedir.

Birçok çalışmada olduğu gibi bu araştırmanın da kendi içinde bir takım sınırlılıkları mevcuttur. Kadınların bir kısmı korkudan, bir kısmı sağlık problemleri nedeniyle, bir kısmı ise konuşmamayı tercih ettikleri için bilgi vermekten kaçınmışlardır. Çalışmada ŞÖNİM'e başvuru yapan 70 kadına ulaşılmıştır. Ulaşılan kadınlardan ikisi soruları cevaplama esnasında kötü olduğunu belirterek konuşmayı yarıda kesmiştir. Üç kadın o anki sağlık sorunları nedeniyle konuşamayacağını belirtmiş, iki kadının ise adli dengesi yerinde olmadığı için sağlıklı bir mülakat gerçekleştirilememiştir. Sonuç olarak 63 kadınla görüşülmüş ve sorulara açık yanıtlar alınabilmektedir.

Bu anlamda çalışmada yer alan mülakat verileri, hayatlarındaki şiddet ilişkisine son verme kararı almış, şiddet davranışından uzaklaşmış ve konukevinde güvende olan kadınlardan alınmıştır. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda elde edilen mülakat verilerinin Türkiye'de yaşanan aile içi şiddet olaylarından bir kesit olarak fikir verebileceği umulmaktadır (Erdoğan, Aktaş ve Bayram 2009: 813).

1.1.4. Kullanılan Teknikler

Gündemde sıkça yer alan şiddet olayları ve beraberinde yaşanan suç olaylarına karşı önlem alma, dolayısıyla analiz edilme ihtiyacını doğurmaktadır. Daha öncede bahsedildiği üzere interdisipliner bir çalışma alanına sahip olan şiddet konusu ele alınırken farklı yaklaşımlar karşımıza çıkmaktadır. Şiddet veya saldırganlığın farklı disiplinlerin her biri tarafından ayrı ayrı incelenmesi, şiddet davranışının çok yönlü ve karmaşık bir karakteristiğe sahip olduğunu ve alınacak önlemlerinde çok yönlü olması gerektiğini göstermektedir (Kızmaz 2006: 248). Bu karakteristik içinde bazı araştırmacılar psikolojiden yola çıkarak saldırganlığı ve nedenlerini kişilikte aramaktadır. Bunun yanı sıra şiddeti Lombroso'da olduğu gibi biyolojik nedenler üzerinden tanımlayan yaklaşımlarda mevcuttur. Bu durumda saldırganlık ve şiddet, doğuştan getirilen niteliklere bağlı olarak açıklanmaktadır. Fakat günümüzde en genel geçer teori şiddetin ve sapan davranışın toplumsal yapıyla ilişkili olduğunu, bu davranışın diğer normal davranışlar gibi öğrenildiğini ve bu şekilde kazanıldığını ileri süren sosyolojik yaklaşımlardır (Erkan 2010: 44).

Sosyolojik yaklaşımların öneminin yanı sıra kullanılan yöntemde çalışmanın niteliği bakımından önemlidir. Bilimsel çalışmalarda belli bir yöntemin benimsenmesi ve o doğrultuda ilerlenmesi oldukça önemlidir. Yöntem, bir bilim etkinliğinin eksiksiz bir biçimde gerçekleştirilebilmesini ve sonuca daha sağlıklı ulaşılmasını sağlar (Çelebi 2004: 131). “Amaca götüren yol” olan yöntem (Gökçe 1999: 41) bir araştırmanın bilimsel olup olmadığını da belirler. Bununla birlikte araştırma yöntemlerinin gerçekleştirilmesinde kullanılan teknikler de bilimsellik ve genel kurallara uygunluk açısından büyük bir öneme sahiptir (Keskin 2004: 25). Buradan hareketle araştırmacı tarafından yapılan çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış, veriler mülakat ve arşiv tarama gibi tekniklerden faydalanılarak elde edilmiştir. Görüşmelerde gönüllülük ilkesi temel alınmış, konuya ve amaca uygun sorular kullanılarak mülakat formu oluşturulmuştur. Bu bağlamda çalışmada mülakatlardan faydalanılması görüşme esnasında inisiyatif sağlamış ve girişken davranmaya olanak sağlamıştır. Sorular özgürce ve rahatça dile getirilebilmiştir. Bu da çalışmaya bir görüş derinliği ve kolaylık kazandırmıştır (Güvenb 2001: 170).

Yapılan çalışmada inceleme konusu olan ŞÖNİM'ler ve kadına yönelik aile içi şiddet göz önünde bulundurularak doğrudan veya dolaylı kaynaklar ile ilgili arşiv taraması yapılmıştır. Ayrıca sosyoloji ve sosyal politika alanında, bilimsel yöntem ve teknikler üzerine yazılı kaynaklardan, yine sosyoloji ve kriminolojinin ortak ilgi alanı olan suç sosyolojisi ile ilgili yapılmış kuramsal çalışmalardan ve alan çalışmalarından faydalanılmıştır. Bunun yanı sıra araştırmaya derinlik kazandıracağı varsayımıyla psikoloji ve hukuk alanında tarama yapılmıştır. Resmi makamlardan gerekli izinler alındıktan sonra ŞÖNİM personeli ve bu merkeze başvuru yapan kadınlarla mülakatlara başlanmıştır (Keskin 2004: 26).

1.1.5. Evren ve Örneklem

Sosyal bilimlerde yapılan araştırmalarda kimi zaman evrenin tamamına ulaşmak mümkün ve gerekli olmamaktadır. Evrende sınırlama yapmak, yüzeysel ve genel sonuçlara ulaşmak yerine, anlamlı ve kesin bilgiler elde etmede yardımcı olmaktadır (Gökçe 1999: 83). Buradan hareketle yapılan çalışmanın örneklemini basit tesadüfi örneklem yolu ile seçilmiştir. Bu örneklem seçiminde araştırma evreninin iyi tanımlanması ve buradan hareketle oluşturulması önemli bir yer tutmaktadır (Güvenb 2001: 144). Bu bağlamda evrendeki tüm öğeler örnekleme seçilmek için aynı ve bağımsız bir şansa sahip olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüm bireylerin, kurumların diğer bir deyişle araştırılmak istenilen örneklemin seçilme olasılığı aynıdır ve birinin seçilmesi diğerinin seçilmesini etkilememekte ya da engellememektedir (Büyüköztürk vd., 2008: 84). Aynı zamanda seçilen örnekleme evrenin homojen olması yani örneklemini oluşturan birimlerin benzer özellik gösteriyor olmasına dikkat edilmektedir (Gökçe 1999: 134).

Araştırmanın evrenini oluşturan ŞÖNİM'ler pilot uygulama olarak toplam 14 ilde (Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Malatya, Mersin, Samsun, Şanlıurfa, Trabzon) hizmet vermektedir. (<http://www.kadininstatusu.gov.tr>, 08 Ekim 2013'te erişildi). Evrenin çok geniş olması nedeniyle sınırlamaya gidilmiş ve örneklem Ankara iliyle sınırlandırılmıştır.

2013 yılında çalışmanın ön araştırması yapılmıştır. Kurumsal olanaklar bakımından (personel, meslek elemanı, merkez kapsamı) kadınlara ve ailelere sunulan eğitici ve güçlendirici hizmet türleri göz önünde bulundurulduğunda en donanımlı yapıya sahip olmasından dolayı araştırma ili olarak Ankara belirlenmiştir. Ankara'nın diğer tercih edilme nedenlerinden biri de göç alan ve bu nedenle çeşitli sosyal profile sahip ailelerden oluşan bir şehir olma özelliği göstermesinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca ilk açılan merkez olması ve bakanlıklara yakın olması da diğer tercih nedenlerindedir.

1.1.6. Bilgi Toplama Araçları ve Uygulama

Yapılan araştırma kadına yönelik aile içi şiddeti önlemede ŞÖNİM'lerin rolünü sosyolojik bir perspektiften analiz etme çabasıdır. Çalışmanın ön hazırlıkları 2013 yılı Mayıs ayında başlamış olup, gerekli makamlardan izinler alındıktan sonra alan çalışmaları 2014 yılı Şubat ve Haziran ayları arasında yapılmıştır.

Çalışmada elde edilen veriler, daha önce belirlenen ana başlıklar çerçevesinde betimsel analiz ile tanımlanmıştır. Sonrasında kaydedilen görüşme bilgilerinin bire bir dökümü yapılmış ve elde edilen bilgiler mülakat notları ile karşılaştırılıp ana başlıklarla yeniden değerlendirilmiştir. Her görüşmeden sonra yapılan değerlendirmeler son görüşmeye kadar devam etmiştir. Ana başlıklar altında kodlanan veriler araştırmacı tarafından ayrı ayrı gözden geçirilerek tutarlılık olup olmadığı kontrol edilmiştir. Çalışmada, bu temalar doğrultusunda ŞÖNİM çalışanlarının ve kadınların deneyimlerini en iyi tanımlayan ifadeler yer verilmiştir (Erdoğan, Aktaş ve Bayram 2009: 813).

Çalışmanın alan verilerinin elde edilmesi adına iki aşamalı mülakat gerçekleştirilmiştir. İlk olarak ŞÖNİM'de çalışan uzman personel ve daha sonra söz konusu merkeze başvuru yapmış kadınlarla görüşülmüştür. Önce uzman personelin daha sonra ise kadınların kendilerini rahat ve güvende hissedebilmeleri için mülakatın ve çekinceler ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. Sonrasında ise mülakat yapılacak kişiler tek tek görüşmeye alınmıştır.

ŞÖNİM’de çalışan uzmanlarla yapılan görüşmelerde merkeze başvuru yapan şiddet mağduru kadınların müracaatı, müracaat sonrası süreç, bu sürecin sonuçlanması, takip ve izleme durumları ile ilgili sorulara cevap aranmıştır. Aynı zamanda bir kuruluş olarak ŞÖNİM’lerin işleyiş şeması, amacı ve önemi hakkında da bilgi alınmıştır. Uygulamanın ikinci kısmında ise söz konusu merkeze başvuru yapan şiddet mağduru kadınlarla görüşülmüştür. Buradaki amaç, görüşülen kadınların sosyal profilinden yola çıkarak merkez tarafından verilen hizmetlerin mağdurların ihtiyaçlarını ne ölçüde karşıladığını anlamak, bilgi havuzunu genişletmek ve aynı zamanda mevcut profile ilişkin öneriler sağlayabilmektir. Bu noktada kadınların sosyo-demografik özellikleri, şiddete ve ŞÖNİM’e ilişkin tutumları sorgulanmıştır.

ŞÖNİM’de çalışan uzman personel ve şiddet mağduru kadınlarla yapılan mülakat verilerine bire bir kadınların ağzından çıkan şekliyle yer verilmiştir. Görüşülen uzmanlar ve kadınlar görüşme sırasına göre numaralandırılmıştır. Verilerin gizliliğinin sağlanması bakımından şiddet mağduru kadınların söylemlerine **G.K.1.** (Görüşülen kadın 1) uzmanların söylemlerine ise **G.U.1.** (Görüşülen uzman 1) gibi kısaltmalar kullanılarak yer verilmiştir.

Mülakatlar bizzat araştırmacının kendisi tarafından yapılmıştır. Uzman personel ile ŞÖNİM’de, kadınların bir kısmının hayati tehlikesi ve bir kısmının da sağlık problemleri olması nedeniyle mağdur kadınlarla da kadın konukevinde görüşülmüştür. Mülakatlar yaklaşık 30-40 dk. sürmüştür. Yapılan görüşmelerde hiç kimse mülakat için zorlanmamış, gönüllülük ilkesi esas alınmıştır. Şiddet mağduru kadınlarla yapılan mülakatlarda kadınların maruz kaldıkları şiddet nedeniyle psikolojik durumlarının iyi olmaması durumu göz önünde bulundurularak, güler yüzlü davranışlarda bulunmaya ve olumlu jest ve mimiklerle yaklaşmaya dikkat edilmiştir. Çalışmada, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve ŞÖNİM’lerin görüşleri doğrultusunda ve gizlilik ilkesi ve yasal zorunluluklar göz önünde bulundurularak eklerde kadınların hayat öykülerine yer verilmemiştir.

II. BÖLÜM

2. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Kavramlar

2.1.1. Şiddet

Kavramsal ve kuramsal çerçevenin daha sağlıklı oturtulabilmesi için şiddetin tanımı ve sosyal hayatta yarattığı tahribatlara bilim insanlarının tanımlamalarından yola çıkarak makro çerçevede yer vermenin yararlı olacağı düşünülmüştür. Buradan hareketle şiddetle ilgili farklı yaklaşımlara yer verilmiştir.

Şiddet eylemleri, yeni yetişen kuşaklar için sosyalleşme sürecinde öğrenilen ve bu şekilde kuşaktan kuşağa iletilen davranış biçimleridir. Freud'un öne sürdüğü gibi her insanın içinde şiddet dürtüsünün doğuştan olduğu kabul edilmesine rağmen, insanın uygulamış olduğu şiddetin biçiminin ve kabul görme durumunun sosyal olduğu düşünülmektedir. Bu durum şiddetin bireysel ve toplumsal öğelerle birleşerek son derece karmaşık ve yaygın bir halde karşımıza çıkmasını sağlamaktadır (Şenol ve Yıldız 2013: 3). Şiddetin bu şekilde karmaşık bir özellik göstermesi nedeniyle yapılan tanımlar farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Şiddet kavramsal olarak tanımlanırken kimi zaman odak noktasına güç ilişkileri koyulmakta, kimi zaman fiziksel ve ruhsal zarar veren davranışlardan yola çıkılmakta, kimi zaman ise gücü aşan bir durum olarak açıklanmaktadır (Yücel 2007: 49).

Şiddet, Latince “Violentia’dan” türemiştir. “Violentia” şiddet, sert ya da acımasız kişilik, güç gibi anlamlara gelmektedir. Violare” fiili ise şiddet kullanarak

davranış geliştirmek, değer bilmemek ve mevcut kurallara karşı gelmek anlamını taşır. Bu sözcükler “vis” ile bağlantılı olarak karşımıza çıkmaktadır. Vis ise, “güç, erk, yetke, şiddet, bedensel güç kullanımı” demek olduğu gibi, “nitelik, bolluk, öz ya da bir şeyin asıl yapısı” anlamlarına da gelmektedir. Daha derine inecek olursak, “vis” sözcüğünün, “etken güç, bir cismin gücünü kullanma olanağı yani etkinlik, değer, yaşam gücü” gibi anlamları da içinde barındırdığı görölmektedir (Michaud 1991: 5-6).

6284 Sayılı Kanuna göre şiddet, “Kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranıştır” (<http://www.resmigazete.gov.tr>, 25 Nisan 2015’te erişildi).

Kamus-ı Türki’de şiddet, “peklik, ziyadelik, mübalağa, katı ve sert muamele, kusur, cezada mübalağa ve müsaadesizlik” olarak yer almaktadır (Sami 2010: 1130).

Ünsal’a göre (1996: 30) şiddet, “genel anlamda başkasını öldürme, sakat bırakma ya da yaralama yoluyla zarar verilmesini içerdıği” için gücü aşan bir durum olarak ele alınmalıdır.

Ünsal’da olduğu gibi Kocacık’a göre de şiddet uygulama eylemleri “zorlama, saldırı, kaba kuvvet, bedensel ya da psikolojik acı çektirme ya da işkence, vurma ve yaralama olarak yer almakta, başkasını öldürme, sakat bırakma ya da yaralama yoluyla zarar verilmesini içerdıği” için genel anlamda gücü aşmaktadır. Bu tür eylemlerin tamamı, insana fiziksel ve psikolojik olarak zarar veren yıkıcı bir davranışı içerdıği için şiddet olarak değerlendirmektedir. Bu davranış şekillerinin içine mallara verilen zarar vb. gibi durumlar da katılabilir (Kocacık 2001: 2).

Ayan (2006: 196), şiddeti “insan hayatının her alanında olan evrensel bir olgu” olarak tanımlamıştır. Ona göre şiddet evrenseldir ve bu özelliği kişiye ve topluma yönelik zarar verici niteliğinden kaynaklanmaktadır.

Riches, şiddete antropolojik açıdan yaklaşmış ve bazı ayrılıkları dile getirmiştir. Ona göre her toplumdaki sosyal eylemler ve toplumların kolektif bilinçleri (mitoloji, estetik vs.) birbirinden farklıdır. Örneğin şiddetin, Anglosakson dünyasında karşılık düştüğü eylemler ve imajlar grubu ile başka bir kültürün dilinde karşıladığı anlamlar farklı olabilir (Riches 1989: 10-11).

İçli ve arkadaşlarına göre şiddet, bir kişinin bir başkasına fiziksel acı vermek veya yaralamak amacıyla yaptığı davranıştır. Diğer bir deyişle burada şiddet fiziksel saldırı ile eş anlamlı olarak kullanılmıştır. Aynı zamanda şiddet ve suiistimal arasındaki ayrıma dikkat çekmişler ve bu farkı enformel, formel veya her iki türde normlarla ilgili olarak görmüşlerdir. Onlara göre fark, hem şiddet mağduru ve şiddet uygulayan arasındaki ilişkiye ve etkileşime hem de davranışın şiddetine ve niteliğine bağlı olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin; ebeveynlerine karşılık veren bir çocuğun tokatlanması bir saldırı değilken, bir tezgahların karşılık verdiği için tokatlanması bir saldırı şekli olarak değerlendirilebilmektedir. Bu noktada davranışın şiddeti, onu suiistimal olarak etkilemede ve nitelendirmede önemlidir (İçli, Ögün ve Özcan 1995: 10).

Keane ise şiddeti, farklı bir açıdan yani insanın kendi kendisine yöneltmiş olduğu bir biçim olarak ele almıştır. Ona göre şiddet, bir grubun ya da bazı bireylerin ciddi biçimde yaralanmalarla sonuçlanabilecek bilinçli ya da bilinçsiz cesaret gösterilerine, birey ya da grupların kurumsal kaynaklı suç ihlalleri gibi aşırı uç örneklerine dönüşebilir (Keane 1998: 68).

Fromm, Sevginin ve Şiddetin Kaynağı adlı çalışmasında bir davranışın nedenini anlamamanın yolunun onun kökenini, izleyeceği yolu, yüklediği enerjiyi ve bilinç altı dinamiklerini anlamaktan geçtiğini savunmuş ve sekiz çeşit şiddetten bahsetmiştir. Bunlar, oyunda ortaya çıkan şiddet, tepkisel şiddet, gerginlikte ortaya çıkan şiddet, gıpta ve kıskançlıktan doğan şiddet, öç alıcı şiddet, inancın yıkılmasından doğan şiddet, ödünleyici şiddet ve kana susamışlıktır (Fromm 1982: 20-29).

Bu farklı yaklaşımlardan yola çıkıldığında şiddet, bazen belirli bir amaca yönelik

bir araç olarak karşımıza çıkarken bazen de rasgele oluşan bir durum olarak görülmektedir. Ancak şiddet her zaman kendisini belirli ve somut bir eylem olarak göstermemekte, sadece belirli durum ve anlarda da ortaya çıkabilen psikolojik bir davranış olarak da değerlendirilebilmektedir. Farklı bir bakış açısıyla şiddet eylemleri aniden oluştuğu gibi uzunca bir hazırlık ve planlama sonucu da meydana gelebilmektedir (Yücel 2007: 49).

Bilim insanlarının ilgilendikleri alana göre çeşitlilik gösteren şiddet tanımlamaları çevresel, dönemsel ve toplumsal özellikler bağlamında farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Bu çeşitli ifade etme şekilleri şiddete ilişkin görüşlerinde çeşitlenmesine neden olmuştur. Bu görüşlerin çeşitlenmesinin bir diğer nedeni de şiddetin sadece bir bilim dalının ilgi alanına giren bir kavram olmamasıdır. Buradan hareketle farklı pek çok alanda şiddeti anlamaya ve tanımlamaya yönelik görüş bildirilmiştir. Sosyologlar, antropologlar, psikologlar, kriminologlar, biyologlar, sosyal çalışmacılar ve daha birçok alanda çalışan bilim insanı şiddet konusuyla ilgilenmiştir. Tüm bu farklı yaklaşımların farklı dayanak noktaları olmakla beraber ortak noktaları da bulunmaktadır. Buradan hareketle şiddet kavramına değişik açılardan bakmak kavrama çeşitlilik ve zenginlik kazandıran bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Altıparmak 2014: 1066).

2.1.1.1.Fiziksel Şiddet

Tarih boyunca “bir güç göstergesi ve hakim olma arzusuyla” ortaya çıkan ve artarak devam eden şiddetten en çok etkilenen taraflardan birisi kadınlar diğeri ise çocuklardır. Bir güç dengesi üzerine kurulan ailelerde şiddet, eşlerden birisinin diğeri karşılığında kendini ispatlamaya çalışmasıyla ve üstünlük kurma arzusuyla başlamakta ve sonra biçim değiştirerek devam etmektedir (Vatandaş 2003: 28). Kadınlar bu süreçte şiddetin her türüne (fiziksel, psikolojik, ekonomik, sosyal vb.) maruz kalmaktadırlar (Bilican Gökkaya 2012: 672). Fakat fiziksel şiddet, aile içi şiddetin en sık uygulanan ve karşımıza çıkan biçimidir (Bugay ve Delevi 2012; Kocadaş ve Kılıç 2012; Öztürk 2010; Yıldız ve Bilici 2012). Çalışmanın alan verileri de durumu destekler niteliktedir.

Çetinkol Çakmak (2013: 59)’a göre genel anlamada fiziksel şiddet, kasıtlı olarak

kişinin güç kullanmasıyla birlikte incinmeye, yaralanmaya daha da ötesi ölümüne neden olabilecek şekilde karşısındakini denetim altına alma, üstünlük kurma ve korkutma eğilimini içermektedir. Bunun yanı sıra fiziksel temas ile birlikte tokat atmak, dövmek, vurmak, itmek, ısırarak, kemiklerini kırmak, sert bir cisimle vurmak, duvara vurmak, saç çekmek, tekmelemek, yaralamak, yakmak, boğmak, silahla yaralamak, sarsmak vb. (Karataş, Şener ve Otaran 2008: 13-14) gibi durumlar fiziksel şiddet kapsamına girmektedir.

Kadınlar daha çok özel alan içinde kalması gerektiği düşünüldüğünden maruz kaldıkları şiddet olaylarını saklamak istemektedirler. Ancak fiziksel şiddet dış görünümü etkilemektedir ve bu sebeple saklanması kolay değildir. Aynı zamanda bu şiddet eylemlerinin ailenin diğer bireylerinin yanında özellikle de çocukların gözünün önünde gerçekleştiği düşünüldüğünde tamir edilemez sonuçların doğması olasıdır. Çocukluk çağında ailesinde şiddet gören kişilerin ileride kurduğu ailede şiddet gösterme olasılığının yüksek olduğu bilinmektedir. Başka bir söylemle şiddet davranışını kişi çevresinde görerek uygulamaya geçirmektedir (Attepe ve Tunç 2012: 787). Örneğin, babası tarafından annesine şiddet uygulandığını ancak şiddetin ardından hiçbir şey olmamış gibi yaşantılarına devam ettiklerini gören çocuk bu şiddeti içselleştirecektir. Bunun yanı sıra bazı ailelerde bu durum saygı görme için etkili bir davranıştır. Böyle bir ortamda büyüyen çocuk için şiddet davranışı kabul edilebilir, onaylanan ve ödüllendirilen bir davranış olarak görülecektir. O durumda şiddet güç ve kontrol kazandıran mekanizma olarak algılanmaktadır (Kalkan ve Kaygusuz 2012: 386). Bu yönüyle aile içi şiddet sadece kadını değil genel perspektifte tüm bireyleri olumsuz yönde etkilemektedir.

2.1.1.2. Psikolojik Şiddet

Psikolojik şiddet davranışlarının asıl amacı, hedef alınan kişi ya da kişileri duygusal olarak zayıflatarak onu kontrol altına almak ve böylelikle şiddeti uygulayan kişinin istediği şekilde davranışlar sergilemesini ve ona itaat etmesini sağlamaya çalışmaktır (Geçikli ve Geçikli 2012: 56). Baskı altına almak, aşağılayıcı sözler söylemek, zaafı ve kusurları ile alay etmek, aşırı genellemeler yapmak (sen hep

böylesin, bunu hep yaparsın şeklinde suçlamalar) küfür etmek, küçük düşürücü hareketlerde bulunmak, hakaret etmek, yüksek sesle bağırarak ve konuşmak, kadını ikilem içinde bırakmak, özgüvenini yitirmesine neden olmak, tehdit etmek, ruhsal açıdan zarar vermek, çocukları vermemekle ya da kadının sosyal ve meslek yaşamını bozmakla korkutmak vb. (Karataş, Şener ve Otaran 2008; Keskin 2012; Sallan Gül 2011) durumlar psikolojik şiddet olarak değerlendirilebilir.

Genel bir bakış açısıyla psikolojik şiddette duygular kullanılarak, ilişkiler kontrol altına alınmaya ve bağımlılık yaratılmaya çalışılır. Kadının psiko-sosyal bütünlüğünü sağlayan sevgi, ilgi gibi duyguların gösterilmemesi, desteksiz, yalnız ve çaresiz bırakılması söz konusudur. Psikolojik şiddet, fiziksel şiddet gibi görünürde iz bırakmadığından daha az benimsenen bir şiddet türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak ruhsal dünyada fiziksel şiddetten çok daha kalıcı izler bırakabilir. Kadının kendine olan güvenini, kimliğini ve özgüvenini tamamıyla yok edebilir (Öztürk 2010: 58).

Fraim (2012: 3)'e göre psikolojik şiddet sadece kadınları değil, kadınların içinde bulunduğu tüm çevreyi ve hatta toplumu etkilemektedir. Bu şiddete birinci derecede kadın maruz kalsa bile yaşanan travmaların etkisinin hem ailesine ve çocuklarına hem de çalışıyorsa çalıştığı iş yerine kadar uzandığı unutulmamalıdır. Bu açıdan bakıldığında psikolojik şiddet diğer şiddet türlerinde olduğu gibi kadının hayatında olumsuz birçok durumun oluşmasına zemin hazırlayabilmektedir. Nitekim kadınlar ŞÖNİM'e geldiklerinde ilk olarak verilen hizmetlerden bir tanesi psiko-sosyal destektir. 2013 yılında ŞÖNİM'e başvuru yapan kadınlara sağlanan desteklerin başında (%28) psikolojik destek gelmektedir.¹

2.1.1.3. Ekonomik Şiddet

Ekonomik şiddet, gerek özel gerekse kamusal yaşam içinde kadını ve ona bağımlı kabul edilen çocukları önemli ölçülerde etkilemekte, yaşamsal koşullarını her

¹ Söz konusu veriler Ankara ŞÖNİM'den elde edilmiş olup, konuyla ilgili detaylı açıklamalara çalışmanın "2013 ŞÖNİM Verileri ve Başvuranların Sosyo-demografik Analizi" kısmında yer verilmiştir.

açıdan kötüleştirmekte ve kadınları şiddetin kısır döngüsü içinde çabalamaya itmektedir (Adaçay ve Güney 2012: 313). Evin masraflarını karşılamamak, evden ayrılıp uzun süre eve gelmemek, aile bireylerine gerekli harçlığı vermemek, kadının çalışmasını engellemek, çalışan kadının parasını elinden almak, kadının malını kontrol altına almaya çalışmak, kadının nereye ve neden para harcadığını kontrol etmek, para yönetimi konusunda eleştirmek ve etiketlemek vb. (Karataş, Şener ve Otaran 2008; Nadir ve Fırat 2012; Sallan Gül 2011) gibi durumlar kadına yönelik ekonomik şiddeti kapsamaktadır.

Ulaş (2012: 377) “Ambargonun İflası” isimli çalışmasında ekonomik şiddete maruz kalan kadınların özelliklerini şöyle açıklamıştır;

- Özgüveni yerinde olmayan kadınlar,
- Gelir düzeyi düşük olan ve ekonomik yönden bağımlı olan kadınlar,
- Evlilik sorunları yaşayan kadınlar,
- Boşanmış ya da boşanmak üzere olan kadınlar,
- Düşük eğitim seviyesine sahip olan kadınlar,
- Tüm ekonomik sorumluluğu erkeğe devretmiş kadınlar.

Farklı bir bakış açısıyla aile içinde kadının çalışma hayatına katılması, çalışarak bir gelir elde etmesi sadece kocası tarafından değil aynı zamanda çocukları ve birinci derece akrabaları tarafından da engellenebilmektedir. Bunun tam tersi bir durumda mevcut olabilmektedir. Kadın tam tersi istemediği bir işte çalışmaya zorlanabilmekte, kazandığı para elinden alınabilmekte ya da ailenin geçiminin sağlanması yalnızca kadına yüklenebilmektedir. Sonuç olarak kadınların uğradığı ekonomik şiddet karşı karşıya olduğu şiddetlerin en etkilileri ve yıkıcılarından biridir. Bu durum kadını çaresizliğe itmekte ve içinde bulunduğu ruh ve beden sağlığını olumsuz etkileyen koşullara karşı çıkma gücünü elinden almaktadır. Bu noktada ekonomik özgürlüğün olmaması kadının diğer şiddet türlerine uğramadaki en zayıf noktasıdır (Eşkinat 2012; Sallan Gül 2014). Nitekim 2013 ŞÖNİM verileri incelendiğinde kadınların %87’sinin çalışmadığı görülmektedir. Yine çalışmanın alan verileri de durumu destekler niteliktedir. Görüşülen kadınların %57’si daha önce çalışmış ancak şu an çalışmadıklarını belirtmiş, %40’ı ise hayatında hiç çalışmamıştır. Bunun yanı sıra

yapılan mülakatlarda kadınların öncelikli isteklerinden birinin iş bulmak ve ekonomik özgürlüğe kavuşmak olduğu görülmüştür. Ekonomik özgürlüğün gerekliliği çalışmanın bu kısmında bir kez daha ortaya çıkmıştır.

2.1.1.4. Cinsel Şiddet

Kadına yönelik şiddetin bir türü olarak cinsel şiddet, özel alanın en çok gizli tutulan konularından biridir. Diğer bir deyişle ailenin “mahremiyeti” nedeniyle ancak yakın zamanda bilim insanlarının, araştırma birimlerinin ve hukukçuların ilgi alanına girebilmiştir. Ancak konunun netliğe kavuşturulmasında hala ciddi sorunlar bulunmaktadır. Çünkü bu alandaki “mahremiyet” aile mahremiyetinin en güçlü alanını teşkil etmekte ve kadınları konuşmamaya itmektedir. Diğer bir deyişle cinsel şiddet ile ilgili konular üçüncü kişiyle paylaşılmaksızın sadece şiddet uygulayan tarafından değil, şiddete maruz kalan tarafından da anlatılmamaktadır (Algan ve Kaya 2012; Vatandaş 2003).

Kadınların cinsel şiddete ya da tacize uğramasının altında yatan en önemli sebeplerden biri, erkeğin eşi üzerinde her alanda olduğu gibi cinsel alanda üstünlük sağlamak istemesidir. Bunun yanı sıra erkeğin kadının üzerinde her türlü hakka sahip olduğuyla ilgili ön kabuller de durumu destekler niteliktedir. Kadının eşi tarafından istemediği halde ve istemediği bir şekilde ya da istemediği birisiyle cinsel ilişkiye zorlaması, kadınlık görevini yapmadığını söylenmesi ve bu konuda üzerinde baskı kurulması, cinsel organına zarar verilmesi, başka erkeklerle görüşmesine ve konuşmasına izin verilmemesi, kadının cinsel isteklerinin önemsenmemesi, aile içerisinde yaşanan ensest ilişkiler gibi durumlar cinsel şiddet kapsamında değerlendirilmektedir. Cinsel şiddetin; aile mahremiyetinin korunmak istenmesi, kurbanın küçük düşürülmüş ve aşağılanmış hissetmesi, suçluluk duygusu gibi nedenlerden dolayı üçüncü kişilerle en az paylaşılan şiddet türü olması ve konuyla ilgili çözümünün zorlaşmasını sağlamaktadır. Bu konu da diğer şiddet türleri gibi üzerinde durulması gereken önemli konulardan biridir (Çetinkol Çakmak 2013: 60).

Çalışmanın uygulama kısmında karşılaşılan güçlüklerden biri de kadınların yaşadıkları cinsel şiddet noktasındadır. Yaşadıkları cinsel şiddeti anlatma konusunda ya

çekimser davranış tavrı sergilemekte ya da “evet” “hayır” gibi kısa cevaplar verip konunun üzerinde durulmasını istememektedirler. Her ne kadar çekimser davranış sergilense de cinsel şiddetin de en az diğer şiddet türleri kadar yaygın olduğu (%50) görülmüştür.

2.1.1.5. Sözel Şiddet

İnsanlar arasındaki iletişimden beklenen bilgi alma, bilgi verme, karşılıklı uzlaşma sağlama, anlaşmazlıkların giderilmesi ve belirsizliklerin giderilmesi yönündedir. Bu nedenle düşünceler karşılıklı iletilerek bir paylaşım sağlanır. Fakat kimi zaman amacı anlaşmak olan iletişim kavramı farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır (Gökdağ ve Dağlı 2012: 76).

Aile içi iletişim sağlıklı bir aile hayatının devamı için çok önemlidir. Özellikle eşler arasında uygun bir iletişim olması birçok sorunun üstesinden gelebilmeyi olanaklı kılmaktadır. Ancak aile içinde yaşanan sorunlar incelendiğinde genellikle sağlıklı bir iletişim gerçekleştirilemediği görülmektedir². Bu bağlamda kadına yönelik aşağılayıcı sözler söylemek, küfür etmek, suçlamak, hakaret etmek, tehdit etmek, bağırarak ve sürekli olarak eleştirmek sözel şiddet kapsamında yer almaktadır. Bu sayede kadın pasifize olmakta karşı karşıya kaldığı bu sözel şiddet sonrasında sosyal, psikolojik vb. gibi pek çok konuda olumsuz etkilenmektedir.

ŞÖNİM’lerin bu noktada sağladığı destekler önemlidir. Çünkü kadınların yaşadıkları bastırılmışlık, susturulmuşluk ve tehditler onların sağlıklı kararlar alabilmesinin önünde büyük bir engel oluşturmaktadır. 2013 yılı ŞÖNİM başvurularında kadınların %25’i, alan çalışmasında görüşülen kadınların ise %70’i sözel şiddete maruz kalmıştır. Sözel şiddet oldukça yaygın olmakla birlikte alan çalışması sırasında kadınların sözel şiddet üzerinde fiziksel şiddet kadar durmadıkları gözlenmiştir.

² Konuyla ilgili detaylı bilgi için “Wo/men For Women” isimli proje çalışmasının sonuçlarına bakılabilir (<http://gorunmeyeneller.org>, 13 Şubat 2015’te erişildi).

2.1.1.6. Sosyal Şiddet

Sosyal şiddet kavramı ilk olarak 2009 yılında Ankara 8. Aile Mahkemesinde alınan kararda geçmiş ve bir hukuk terminolojisi olarak kullanılmıştır. Mahkemenin aldığı bu kararlar birlikte eşine karşı “sosyal şiddette” bulunan eşe para cezası yaptırımında bulunulmuştur. Sonraki süreçlerde medyada ve toplumsal yaşamda yer bulan bu kavram psikolojik ve fiziksel şiddetten ayrılmıştır. Sosyal şiddet, kadının sosyal hayatının içerisinde engel oluşturacak durumları içerir ve kadını olumsuz olarak birçok yönden etkiler. Kadına ev içerisinde oldukça fazla sorumluluk yüklenmesi, kendini geliştirecek imkanların sağlanmaması ya da elinden alınması, çevresi tarafından baskı altında tutulması gibi durumlar sosyal şiddeti belirleyen etmenler arasında yer almakta, kadını güçsüzleştirmekte ve içine kapanmasına neden olmaktadır (Erükçü ve Öz 2012: 518).

Genel anlamda değerlendirildiğinde sosyal şiddetin kadına yönelik mahrumiyetler sonucu ortaya çıktığı söylenebilir. Kadını başkaları önünde sürekli küçük düşürmek, kıskançlık gösterileriyle kadının sosyal yaşamına engel olmak, kadının davranışlarını kontrol altına almaya çalışmak gibi durumlar kadına yönelik sosyal şiddet uygulamalarından bazıları olarak değerlendirilmektedir. Şiddet türleri birbiri ile bağlantılı ve birbirini besleyen durumlardır. Bu bakımdan birlikte görülmesi olasılığı oldukça yüksektir.

Sonuç olarak, şiddet olaylarının bireysel ve toplumsal etkenlerle birlikte şekillendiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Bu bakımdan yaşanan şiddet olaylar toplumsal yapıdan diğer bir deyişle bireyin içinde büyüdüğü yapıdan bağımsız düşünülememektedir. Toplumsal yapının yanı sıra bireylerin kişilik özellikleri de şiddet davranışı üzerinde etkilidir. Bireylerin sağlıklı aile yapıları içinde büyümeleri ya da fiziksel ve psikolojik olarak yoksunluk yaşamalarıyla şiddet davranışı arasında önemli bağlar vardır. Diğer bir deyişle toplumsal koşullar yetersiz ise sağlıklı bireysel gelişimlerin meydana gelmesi mümkün görünmemektedir. Sağlıksız bireysel gelişim

geçiren bireylerin de doğal ve toplumsal çevrelerinde şiddet eylemlerine neden olabilecek davranışlar sergileyeceğini söylemek yanlış olamayacaktır (Ayan 2006: 199).

2.1.2. Kadına Yönelik Şiddet

Kadına yönelik şiddet, kadınların bedensel, ruhsal ve sosyal anlamda zarar görmesiyle sonuçlanan, ailede ya da kamusal alanda gerçekleşen her türlü eylemleri kapsamaktadır. Bu eylemler kadını birçok şekilde olumsuz etkilemekle beraber çok çeşitli şekillerde meydana gelmektedir. Bu eylemlerden bazıları şunlardır;

- Tecavüz, cinsel istismar, taciz, fuhuşa zorlama, kadın ticareti,
- Bakışlarla rahatsız etme, tehdit, dokunma,
- Öldürme, intihara zorlama, aşırı kıskançlık
- Çalıştığı ortamda rahatsız etme, mobing,
- Sosyal hayata ve isteklere engel olma, engelleme vb (Sallan Gül 2011: 16).

Kadına yönelik şiddet sınırları aşan küresel bir sorun olarak (Akyıldız 2014: 32) çeşitli davranış biçimleri ve eylemlerle ortaya çıkabilmektedir. Bu eylemler kamusal alanda ortaya çıkabileceği gibi özel alanda da meydana gelebilmektedir. Özellikle son dönemlerde sıkça karşımıza çıkan ve araştırma konularının başında kadına yönelik aile içi şiddet gelmektedir.

2.1.2.1. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

Günümüzde hızlı bir değişme ve gelişmenin yaşandığı ve bunun toplumun bütün alanlarını ve kurumlarını etkilediği sosyologlar tarafından tartışmasız kabul edilen gerçeklerden biridir. Toplumsal değişme sosyal ve kültürel yapıları, toplumsal bilinci, teknolojiyi, yerleşim şeklini, karar alıp vermeyi daha doğrusu tüm yaşamı etkilemekte ve yeniden yapılandırmaktadır. Bu değişme sürecinden etkilenen kurumların biri de ailedir (Turan 2011: 237). Aile yapısında yaşanan bu değişimler çeşitli gerilimleri de beraberinde getirmiştir.

Şiddet, insanın bir çok nedenle varlığından şikayetçi olduğu, ancak devamına ve

yaygınlığına isteyerek veya istemeyerek katkıda bulunduğu bir olgudur. İnsanlık tarihi insanın bulunduğu ortam ve durumlarda şiddetin olabildiğini kanıtlar niteliktedir. Bu nedenle uygulayıcısı ve devam ettiricisi insan olan şiddet davranışının birçok çeşidinden bahsetmek mümkündür. “Aile içi şiddet” de bunlardan birisidir. Aile içi şiddet, değişik gerekçelerle varolan bir şiddetin toplumsal kurumlardan biri olan aileye yansıyan ve yıkıcı zararları olan bir boyutu olarak anlam kazanmaktadır (Vatandaş 2003: 173).

Kadına yönelik aile içi şiddet, kan bağı yani akrabalık ilişkisi olan bireyler arasında meydana gelen ve yaygın olarak karşılaşılan bir şiddet türüdür. Diğer bir deyişle aile içinde (toplumsal ön kabullerden kaynaklı cinsiyetçi bir bakış açısıyla) kadın üzerinde baskı ve üstünlük kurmayı amaçlayan ve bu amaçla zarar verici çeşitli davranış biçimleriyle ortaya çıkan ve kimi zaman kadınların hayatlarını kaybetmelerine neden olan bir eylemdir (Atilla Demir, Fidan ve Nam 2013; İçağasıoğlu Çoban 2013).

Sosyal hizmet terimleri sözlüğünde aile içi şiddet “ eşler arası, anne-baba arası veya ebeveyn-çocuklar arası meydana gelen fiziki ve ya psikolojik anlamda güç ve kuvvet kullanımının bütünüdür” şeklinde tanımlanmıştır (Seyyar ve Genç 2010: 22).

Yıldırım (1998: 26) ise, aile içerisinde birinin diğerine (erkeğin kadına) fiziksel zarar verme, psikolojik olarak baskı altında tutmayı amaçlama ve bu sebeple küçümseme, önemsememe, ihmal etme ya da tokat atma ile başlayıp öldürme ile sonuçlanabilen bir toplumsal fenomen olarak açıklamıştır.

Aile içi şiddet yasalarda yaptırım ile karşılanmış, hem sapma hem de suç olarak görülen sosyal bir sorundur (İçli, Öğün ve Özcan 1995: 10). Bunun yanı sıra kadınlar yakınları tarafından sadece ev içinde değil, ev dışında ki alanlarda da (sokak, iş yeri vb.) şiddete maruz kalmaktadırlar. Dolayısıyla aile içinde kast edilen, şiddetin meydana geldiği yer değil, ilişkilerin niteliği ve şiddet uygulayanın mağdura olan yakınlığıdır (Serdar Tekeli 2012: 773).

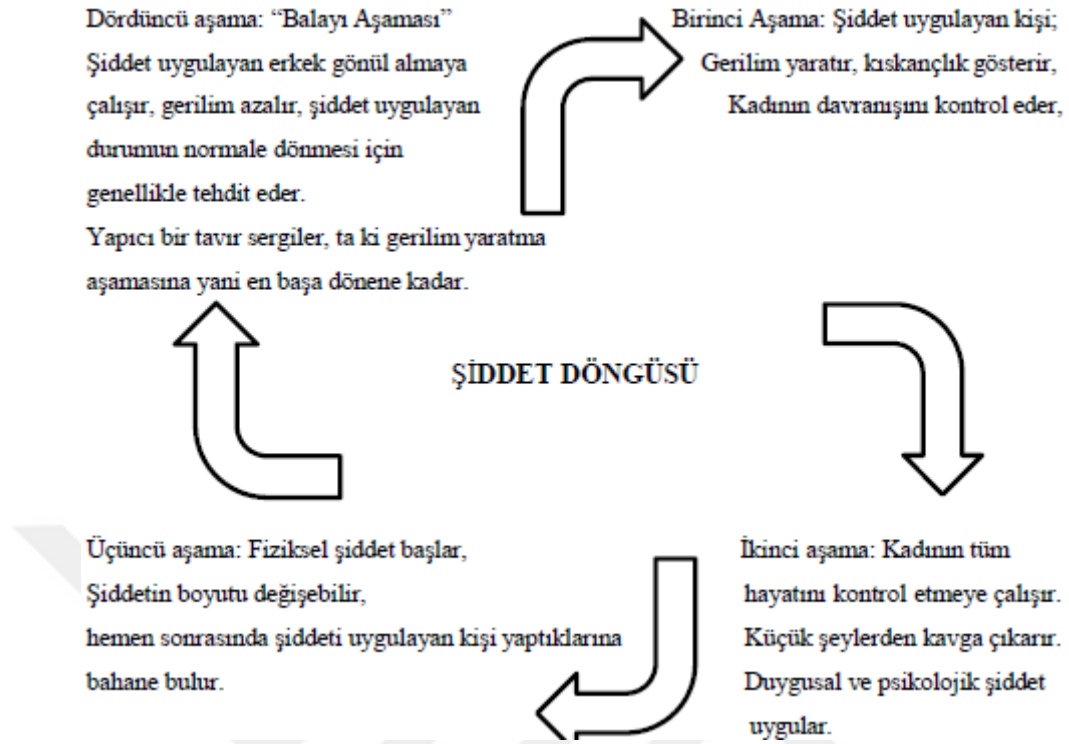
Aile içi şiddeti tetikleyen faktörleri şöyle sıralamak mümkündür:

- Aile fertlerinden birinin ve ya çocuklardan birisinin alkol veya

uyuşturucu madde kullanması,

- Eşler arasında geçimsizliğin ve iletişim probleminin olması, boşanma öncesi ortaya çıkan ve uzun süre devam eden çözüme ulaşamayan kavgalar,
- Eşlerden birinin ya da ikisinin de birbirini aldatması, ikinci bir eş ile yaşama isteği,
- Değişen ekonomik gelir düzeyinden ya da eşlerin çalışmamasından dolayı ailenin sabit bir gelire sahip olamaması, uzun süre devam eden ekonomik kriz sorunları ya da var olan paranın gereksiz harcanması,
- Ailenin kendisini arkadaşlarından ve akrabalarından soyutlaması, sosyal ve pedagojik yardımları kabul etmemesi ya da eşlerden birinin tek taraflı olarak böyle bir durumu istemesi ve içselleştirmesi,
- Barınma imkanlarının yaşam koşulları açısından yetersiz olması ya da yaşanan çevrenin sosyal olarak şiddet eylemlerinin çok sık yaşandığı bir yer olması,
- Şiddetin sosyal çevrede gerektiği kadar yadırganmaması hatta kabul görmesi,
- Annenin hamilelik döneminde stres altında olması ve bunun sonucunda agresif davranışlar sergilemesi (Seyyar ve Genç 2010: 22).

Şiddetin birçok nedeni vardır ve bir kez uygulandıktan sonra devamının gelmesi kaçınılmazdır. Çünkü şiddet kendi kendini doğuran, çoğaltan ve tekrarlayan bir yapıya sahiptir (Vatandaş 2003: 28). Bu durum, özellikle aile içi şiddet eylemlerinde sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Kendini yenileyerek devam eden ve kısır bir döngü haline gelen şiddetin aşamalarını şu şekilde özetlemek mümkündür (<http://www.morcati.org.tr>, 05 Mayıs 2014'te erişildi):

Şekil 2.1: Şiddet Döngüsü

Kaynak: <http://www.morcati.org.tr>, 05 Mayıs 2014’te erişildi

Yaşanan bu döngü gittikçe şiddetlenen ve ağır sonuçları bulunan olaylarla devam etmektedir. Bununla birlikte yapılan mülakatlarda da görülmüştür ki şiddete maruz kalan kadınlar çoğunlukla bu duruma katlanmışlardır. Bir kez fiziksel şiddete uğrayan bir kadının bu davranışla tekrar karşılaşma olasılığı oldukça yüksektir, fakat kadın bu gerçeği bile bile aynı koşullarda yaşamaya devam etmektedir. Kadının bu kısır döngü içinde yaşamasına neden olan faktörler (çocuk, ekonomik yetersizlikler, gidilecek başka bir yerin olmaması, ailenin kabul etmemesi, erkeğin tehdit etmesi, öğrenilmiş çaresizlik vb.) çok çeşitli ve karmaşıktır (Akalın 2010: 16-17). Ama kuşkusuz en önemli faktörlerden biri kadınların hayatını değiştirebilecek imkanlara sahip olmamasıdır. Çalışmanın varsayımları arasında da yer alan kadınların benzer sosyo-demografik özelliklere sahip olması da durumu destekler niteliktedir. Kadınların çoğu ekonomik özgürlüğe ve sosyal güvenceye sahip değildir.

Genel bir söylemle kadına yönelik şiddet hem ulusal hem de uluslararası bir sorun alanıdır. Aile içinde kadına yönelik şiddet toplumsal istikrar ve gelişmenin

sağlanması önünde ciddi bir engel oluştururken aynı zamanda da sağlıklı ve güvensiz nesiller yetişmesini sağlamaktadır (Bozkurt Şener 2011: 15). Bu sebeple konuyla ilgili nedenler saptanmalı ve alana ilişkin etkin ve hızlı çözüm önerileri geliştirilmelidir.

2.1.2.2. Kadına Yönelik Şiddetin Tarihsel Arka Planı

Şiddet olgusunun ortaya çıkışının insanlık tarihiyle paralel olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Arkeologlar yaptıkları araştırmalarda kadına yönelik şiddet olaylarının 3 bin yıl önceye dayandığını belirtmişlerdir. Yapılan çalışmalarda erkek mumyaların kemiklerinde %9 ile %20 arasında kırığa rastlanırken kadın mumyalarda bu oranın %30 ile %50 arasında olduğu görülmüştür. Bu kırıklar savaştan çok kavga vb. durumlar sonucu oluşmuş kafa kırıklarıdır. Buradan hareketle kadına yönelik şiddetin binlerce yıldır süregelen ve hala engellenemeyen bir durum olduğu söylenebilir (Yalçinkaya, <http://www.mmo.org.tr>, 01 Mayıs 2015'te erişildi).

Antik çağa gelindiğinde de aynı durum karşımıza çıkmaktadır. Bu çağda da kız çocuklarının hayatta kalabilme şansları erkek çocuklara oranla daha azdır. Antikçağ Yunan dünyasında erkek çocuklar ön planda tutulmuş ve baba onların eğitiminde söz sahibi olan tek unsur olarak görülmüştür. Diğer bir deyişle baba erkek çocuğun nerede ve nasıl eğitim alacağına karar veren kişi olarak karşımıza çıkmaktadır. Eski Roma'da da aynı durum mevcuttur. Mısır'da ise farklı olarak yönetim hakkı erkeklerin olmasının yanı sıra soyun kız tarafından sürdürülmesinden kaynaklı kız çocukları eğitilir ve önemsenirdi (Palaz Erdemir ve Erdemir 2012: 646-657).

Orta çağa gelindiğinde erkeğin kadına karşı zor kullanmasında bir sınır olmadığı belirtilmektedir. Kadına yönelik şiddete ilişkin yasal ve tıbbi çalışmalar ise 1800'lü yıllara dayanmakta ve daha sonrasında gelişme göstermektedir. Bu noktada kadına yönelik şiddeti suç sayan ilk yasa Maryland'de 1883'de yapılmıştır (Dişsiz ve Hotun Şahin 2008: 52). Eski Roma döneminde ise egemenlik erkeklerin tekelinde olmuş ve bu dönemde erkekler kadınlarını dövme, zina, sarhoşluk gibi istisnai durumlarda da eşlerini öldürme hakkına sahip olmuşlar ve neticesinde ceza almamışlardır (Tosun vd., 2013: 14).

Kadının edilgen sayılması, toplumda ve sosyal hayatta etkin yer almaması erkek hegemonyasının devamını sağlamış ve erkeklerin uyguladığı şiddetin meşru görülmesine imkan sağlamıştır. Nitekim Amerika Birleşik Devletleri'nde 1884 yılına kadar erkeğin eşini dövmesi meşru olarak kabul edilmiştir. 18. ve 19. yüzyıllarda İngiltere'de erkek, ailesi üzerinde bütün haklara sahip olarak görülmüş ve son yüzyıla kadar erkeğin eşine şiddet uygulaması bir hak olarak kabul edilmiştir. Bu noktada kadına yönelik şiddetle ilgili çalışmalar ilk olarak resmi olmayan kurumlar tarafından başlatılsa da sonrasında bu mücadele devlet politikası haline dönüşmüş ve gerekli düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır (Çetinkol Çakmak 2013: 67).

Şiddet daha önceleri ağırlıklı olarak psikolojik sorunlar ve yoksullukla ilişkilendirilen bir olgu olarak varlığını sürdürmekte ve özel alan bir çalışma alanı olarak görülmediğinden aile içi şiddet az yaşanıldığı düşünülen bir olgu olarak görülmekteydi. Ancak 1970'lerin başından itibaren özellikle Kuzey Amerika ve Batı Avrupa'da bir sorun alanı olarak görülmeye başlanan aile içi şiddet bugün çok yaygın bir araştırma, örgütlenme ve yasal düzenleme konusu haline gelmiştir (Bayhan ve Vural 2013: 261). 1970'lerde mevcut bu anlayışa göre aile içi şiddet, aile fertleri arasında ve genellikle kamuya açık olmayan yerlerde meydana geldiği için ailenin bir iç meselesi olarak kalmış ve bu yılların başına kadar konuyla ilgili çok fazla ciddi yasal ve uygulamaya dönük düzenleme yapılmamıştır (Özgentürk, Karğın ve Baltacı 2013: 232).

Kadına yönelik şiddet tarihine bakıldığında kadının şiddete maruz kalması, sadece Müslüman toplumlara ya da Türk toplumuna has bir problem değildir. Bu durum tarihsel süreç içinde hemen her toplumda görülmektedir. Bazı kültürlerde erkeğin içki içmesi ve şiddet kullanması kadının boş vermişliğine ve başarısızlığına bağlanmaktadır. Bu görüşlere göre bazı durumlarda kadın, şiddeti hak eden taraf olma gibi bir ön kabul karşılığında karşı karşıya kalmaktadır. Buradan hareketle 'ideal kadın' genelde kocasının rahatını sağlayan, evini temiz tutan, çocuklarıyla ilgilenen, ev ile ilgili çatışmaları yine ev içinde çözen ve saldırgan olmayan biri olarak tasvir edilmektedir (İçli, Ögün ve Özcan 1995: 13).

Türkiye'ye gelindiğinde ise 1950'lili yıllar önemli toplumsal değişmelerinde yaşandığı yıllar olarak karşımıza çıkmaktadır. Gelenekselliği geride bırakan ve hareket

halindeki bir toplumun en belirgin dinamikleri bu dönemde oluşmaya başlamış ve hızı günümüzde dek hiç azalmamıştır. Özellikle bu dönemde yaşanan hareketlilik ve iç göç hareketleri sosyal hayatı önemli ölçüde etkilemiştir (Tekeli 2010: 19-20). Kadınlar artık sadece tarımda değil hizmet sektöründe de çalışmaya başlamış ve bu durum aile yapılarında çeşitli gerilimleri de beraberinde getirmiştir. Ancak daha öncede değinildiği gibi ülkemizde kadının aile içinde maruz kaldığı şiddet bu yıllara kadar kayda değer bir durum olarak görülmemiş, mahrem bir sorun olarak ele alındığından dolayı bilimsel incelemelere tabi tutulmamıştır. 1970’li yıllarla birlikte kadına yönelik şiddetin dikkate alınması ve incelenmesi gerektiğine yönelik bir anlayış ortaya çıkmıştır (Ercins 2012; Giddens 2013). Ortaya çıkan bu gelişmelere rağmen kadına yönelik şiddet doğrultusunda kurumsal hizmetlerin oluşumu ve buradan hareketle sorunun kamusal alanda konuşulması oldukça yenidir. 1980’lerin sonlarına doğru gerçekleştirilen “Dayağa Karşı Kadın Dayanışması Kampanyası” kadına yönelik şiddet konusuna dikkat çekilmesini sağlaması bakımından önemlidir (Yıldırım 1998: 54).

90’lı yıllardan itibaren kadına yönelik şiddet sadece konuşulur ve tartışılır olmaktan çıkmış artık konuyla ilgili kurumsal yapılanmalar oluşmaya başlamıştır. Başbakanlığa bağlı olarak Kadının Statüsü ve Genel Müdürlüğü kurulmuş, üniversitelerde kadın araştırma merkezleri oluşturulmuş, kadın sorunları ile ilgilenen sivil toplum kuruluşlarının sayısı artmıştır (Ercins 2012: 471). Bunun yanı sıra 90’lı yıllar şiddetle mücadelede hukuksal anlamda da önemli gelişmeler olduğu yıllardır. Örneğin kadınların dışarıda çalışmasını kocanın iznine bağlayan yasa iptal edilmiştir. 1997’de kadına kendi soyadını kullanabilme hakkı tanınmıştır. Kuşkusuz tüm bu gelişmeler şiddetle mücadelede atılan önemli adımlardır. Buradan hareketle kadına yönelik şiddetle mücadele sürecinin her döneminde hükümete, yerel yönetimlere, devlet kurumlarına, yasalara, mahkemelere kısaca bu alanda söz sahibi olan herkese ve her kuruma önemli sorumluluklar düştüğü unutulmamalıdır (Yörük 2010: 124).

2.1.2.3. Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri

Şiddet gibi çok yönlü bir olgudur ve sadece tek bir kaynak üzerinden açıklanmasının yeterli olmadığını söylemek yanlış olmayacaktır. Şiddet toplumsal bir

sorundur ve kimi zaman çevreden kimi zaman ise yapıdan kaynaklanmaktadır. Sonuçta şiddet kalıcı veya geçici, doğrudan veya dolaylı, dar veya geniş anlamli olabilmekte ve toplumun bakış açısı bu durumu etkilemektedir. Şiddetin toplum içinde toplum tarafından nasıl sunulduğu ve nasıl kabul gördüğü de önemlidir çünkü kabul gören şiddet aynı zamanda meşru olarak da görülmektedir (Çabuk Kaya 2006; Giddens 2013).

Vatandaş (2003: 35)'a göre, erkek şiddeti toplumsallaşma sürecinde öğrenmektedir. Ona göre toplumsal hayat erkeğin şiddet uygulamasına neden ve destek olacak birçok özelliklerle doludur. Yine bazı kültürlerde erkeğin eşine şiddet uygulaması normal karşılanmakta, desteklenmekte ve hatta bu şiddet davranışının oluşmasından kadın sorumlu tutulmaktadır. Bunun nedeni olarak da kadının kadınlık vazifelerini yerine getirmemesi gösterilmektedir. Diğer bir deyişle her durumda şiddet davranışının nedeni kadın olarak görülmektedir.

Kadın ve erkek arasında fiziksel farklılıkların olduğu kabul edilen bir gerçektir ancak bu fiziki farklılıklar bir süre sonra sosyal farklılıkları da beraberinde getirmektedir. Ataerkil toplumlarda kadın ve erkek arasındaki güç farklılıkları ve diğer fiziksel farklılıklar kadının mağduriyetini doğurmaktadır (Şenol ve Yıldız 2012: 531). Bu noktada toplumsal ön kabuller önemli bir yere sahiptir. Örneğin; erkeğin kadından daha üstün ve kadın üzerinde baskı kurmasının doğal bir hak olduğuna inanılması bu ön kabullerdendir. Söz konusu algının geçmişteki kadar olmasa da süregelen bir yargı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır (Atilla Demir, Fidan ve Nam 2013: 53).

Şiddetin nedenleri konusunda bir diğer genel yaklaşım da yaşamın zorluklarından kaynaklanan (maddi ve sosyal koşullarından) hayal kırıklıklarının kolektif şiddet için gerekli bir önkoşul olduğu varsayımdır (Yücel 2004: 70). Son yıllarda hızlı değişen ve dönüşen sosyo-ekonomik hayat, harcamaların kredi kartı vb. araçlarla daha kolay ve fazla yapılabilmesi maddi sorunları da beraberinde getirmiştir. Çok fazla paraya sahip olunması, harcama önceliklerinin doğru tespit edilememesi, aile bireylerinden birinin ya da tamamının savurganca ve gereksiz harcamalar yapması neticesinde yaşanan maddi problemler ve beraberinde yaşanan çaresizlik şiddeti doğuran durumlardan bazılarıdır.

Aileye yapılan dış müdahalelerle (arkadaş çevresi, ebeveynler, akraba ya da komşu) aile bireylerinin kışkırtılması ya da yanlış yönlendirilmesi de şiddetin ortaya çıkmasına olanak sağlamaktadır. Yapılan mülakatlarda özellikle aile içi müdahalenin daha çok eşlerin annelerinden kaynaklandığı görülmüştür. Özellikle geniş ailelerde daha belirgin olan ve gelinin evin tüm işlerini yapması ve aile bireylerine hizmet etmesi, annenin oğlunu başla bir kadınla paylaşmak istememesi ya da aile büyüklerinin ekonomik denetimi ellerinde bulundurmak istemeleri gibi geleneksel rol kalıplarından ve ataerkil denetimden kaynaklanan durumlar süreç üzerinde etkilidir. Ancak günümüzde yaşanan ataerkil çözülmenin ve modern etkilerin bu duruma karşı özgürleştirici etkisinin olduğu söylenebilir (Kandiyoti 2013: 62-63). Bu ve bunun gibi değişimler farklı bir şiddet unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır.

Toplumsal hayatın değişen dinamikleri karşısında aileden ve sosyal hayattan geleneksel rol kalıplarını öğrenen erkek bu durumu idame ettirmeye çalışmaktadır. Buna karşın sosyal değişimle birlikte kadının kamusal alana katılımında sergilediği bir takım ‘gelenek dışı davranışlar’ (erkeğe boşanma davası açma, evin geçiminde söz sahibi olma, sosyal hayatın içinde daha fazla var olma vb.) erkeğin gözünde kendi geleneksel rolünü yerinden oynatan, onu değersizleştiren ve onurunu zedeleyici eylemler olarak algılanmaktadır. Örneğin boşanma davası açan bir kadın kocası tarafından öldürülebilmektedir. Kadının bu davranışı bir irade beyanıdır ancak erkek ise ona yüklenen bu geleneksel erkek rolünü korumak amacıyla kadının bu gelenek dışı davranışlarını cezalandırma ve kadını rahatsız etme gibi davranışlar sergileyebilmektedir (Çetin 2012: 6).

Şiddetin tetikleyicisi olarak karşılaşılan en önemli unsurlardan biri de iletişim kopukluğudur. Aile bireylerinin iletişim problemi yaşaması, yaşanan sorunların biriktirilmesi ve daha sonrasında yaşanan duygu patlamaları çok yaygın olarak karşılaşılan şiddet unsurlardan biridir. Yine bununla beraber istek ve beklentilerin karşılanamaması ya da eşlerin karşılıklı beklentilerinin farklılık göstermesi durumu şiddet davranışını doğuran etkenlerdendir. Bunun yanı sıra eşte psikolojik bir rahatsızlığın (takıntı, şizofreni vb.) bulunması ya da alkol ve madde bağımlılığı gibi durumlar sıkça karşılaşılan sorunlar arasındadır. Yapılan mülakatlar sırasında da

kadınların söylemlerinden yola çıkarak şiddet uygulayan eşlerde alkol ve madde bağımlılığının yaygın olduğu görülmüştür.

Aile içi şiddeti etkileyen bir diğer faktör de, şiddet davranışında bulunan kişilerin genellikle geçmişlerinde şiddet olayları yaşamış olmalarıdır. Bu durumda olan kişilerin çoğunlukla, şiddetin var olduğu ailelerden yetiştiği gözlenmektedir. Yine Straus'a göre çocukken daha fazla fiziksel cezaya katlanan kadın ya da erkeklerin evliliklerinde şiddet uygulama oranı daha yüksektir.³ Ayrıca bu yetişkinlerin çocuklarına fiziksel ceza verme ve istismar konusunda daha fazla eğilimli oldukları rapor edilmiştir (Mihalic ve Elliot 1997: 23). Bunun yanı sıra bireyler arası dinamikler de aile içi şiddeti etkileyen faktörlerdir. Bunlar, bireylerin saldırgan hareketler sergilemesi, ideolojik, ırk ve din farklılıklarının sorun olarak görülmesi, eşlerden birinin özellikle kadının mesleğinin diğerinden daha iyi ve gelirin daha fazla olması⁴ vedolasıyla erkeğin çeşitli kompleksler yaşaması ya da evliliğe duyulan aşırı bağımlılık ve takıntılık durumu şeklinde açıklanabilir (Karataş vd., 2, <http://cws.emu.edu.tr>, 03 Ekim 2013'te erişildi). Tüm bu durumlar ve daha fazlası nedeniyle kadın şiddet davranışıyla karşı karşıya kalabilmektedir. Bu nedenle kadına yönelik şiddetle mücadelede biyolojik, psiko-sosyal, ekonomik ve sosyolojik nedenler tam olarak araştırılmalı ve söz konusu öneriler bu yönde geliştirilmelidir.

2.1.3. Sosyal Politika

Kadına şiddetin caydırıcılığından yola çıkılarak bir devlet sorunu olarak etkin, yasal ve caydırıcı önlemler alınması bağlamında sosyal politikalar üretme gerekliliği ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla genel bağlamda ele alındığında sosyal politika, toplum içerisindeki ekonomik olaylardan doğan insanlar arası ilişkileri ve etkileşimleri toplumsal bütün içinde inceleyen bir bilim dalı olarak kabul edilebilir. Bu bilim dalının konusu, ekonomik olayların insanlar ve toplumsal olaylar üzerindeki etkileri ve bunun

³ Altınay ve Arat'ın (2008:89) "Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet" çalışmasında kendi ailesinden şiddet gören bir kadının eşinden de şiddet görme riskinin iki kat daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

⁴ Altınay ve Arat'ın (2008:85) yaptığı aynı çalışmada kadınların aile gelirine kocasından daha fazla katkıda bulunmasının fiziksel şiddet riskini artırdığı ulaşılan bir diğer sonuçlardandır.

yanı sıra bu etkiler neticesinde doğan sosyal sorunlara yönelik bakış açılarını kapsamaktadır. Sosyal politikanın bu niteliği sosyoloji ve ekonomi bilimini birbirlerine yaklaştırmaktadır. Toplumsal gerçeğin ekonomik yanını, yine toplum bütünü içinde ele almaktadır. Farklı bir bakış açısıyla sosyal politika, işçi sınıfı ile burjuvazi arasındaki sosyal sınıf çelişkilerini ve farklılıkları azaltarak, toplum düzenini korumayı hedef alan bir bilim dalı olarak ortaya çıkmıştır (Güvena 2001: 11). Kleinman'a göre ise sosyal politika, İngiliz deneysel yaklaşımının dışında Avrupa'nın diğer ülkelerinde emek piyasasına ait kurumlar ve bu kurumların ilişkileri; işverenler, sendikalar ve hükümet arasındaki anlaşma durumunu ve neticede alınan kararları ifade etmektedir (Kleinman 2006: 159).

Buğra ve Keyder (2006: 9)'e göre Türkiye'de sosyal politika Avrupa'dakinden farklı olarak iş hukuku, çalışma ekonomisi, kamusal ve endüstriyel ilişkiler gibi alanlarla sınırlı kalmıştır. Oysaki aynı alan Avrupa'da tarih, siyaset felsefesi, politik iktisat, sosyoloji gibi çeşitli alanlardan beslenmiş ve çok yönlü bir gelişme göstermiştir. Bu nedenle de ülkemizde olduğundan daha cazip ve daha çekici bir alan olarak kabul görmüştür.

Sosyal politikalar kendilerine konu olan kesimlerin ya da toplulukların sayısal büyüklükleri ile ilgilenmenin yanı sıra onların nitelikleriyle ilgilendikleri için ayrı bir öneme sahiptir. Bir iş bulup çalışmak, istenilen işi elde edebilmek, yoksulluğa, ayrımcılığa, şiddete ve her türlü tehlikeye karşı korunmak, gerekli yaşam standartlarında bakılmak, gözetilmek vb. gereksinimler tüm bireyler için yaşamsal öneme sahip olup aynı zamanda bir haktır. Toplumu oluşturan bireyler ancak bu haklarını elde ettiklerinde kendilerine ve topluma güvenebilecek ve sağlıklı kişilik gelişimi sağlayabileceklerdir. Bulunduğu topluma değer katan birey aynı zamanda bunun olumlu faydalarını görecektir en başta güven duygusunu geliştirecektir. Bu durum da toplumdaki dayanışma duygusunu güçlendirip sağlıklı toplumlar oluşmasını sağlayacaktır (Altan 2006: 14).

Sosyal politika konularına yakın alanlar mevcuttur. Hukuk, ekonomi, sosyoloji, sosyal hizmet vb. alanlar sosyal politika alanına yakın fakat aralarında sınırlar ve

farklılıklar bulunan alanlardır. Özellikle iktisat politikaları getirdikleri öneriler bakımından sosyal politika alanına yakın görülmektedir fakat, sosyal politika konuları hayır işlerinin ve çeşitli dayanışma biçimlerinin dışında konulardır. Sosyal politika insan ihtiyaçlarına, insanın topluma sağlıklı bir katılım sağlamasının koşullarına hayır işi mantığından farklı bakmaktadır. Örneğin; bir insan yaşlı, sakat ya da hasta olduğu için çalışıp hayatını kazanamıyorsa ya da bir kadın eşinden şiddet görüyor ve çaresizlik yaşıyorsa bu durum iktisat politikasının konusu değil, sosyal politikanın konusudur (<http://www.iif.com.tr>, 15 Mayıs 2014'te erişildi).

Sosyal politikalar, ilke olarak devlet eli ve denetiminde sürdürülmekte ve geliştirilmektedir. Demokratik yönetimlerde ise yasama organını seçmen kitle, yani sosyal politikalara konu olan kesim belirler. Bu yüzden sosyal politikalara konu olan kesimler diğer bir deyişle halk, bir ülkede siyasal iktidarın, dolaylı olarak da siyasal iktidarların izleyeceği sosyal politikaların biçimlenmesinde ve koşullarının oluşturulmasında seçmen olarak söz sahibidir. Demokratik yönetimlerde kamu vicdanı ile benimsenip, desteklenmedikçe siyasal parti ya da partilerin iktidarda kalamayacakları açıktır. Bu bakımdan iktidar ya da muhalefet partilerinin gereksinimler doğrultusunda sosyal politika uygulamaları gerçekleştirilmeleri oldukça önemlidir. Günümüzde siyasi partiler hazırladıkları programlarda uygulayacakları sosyal politika uygulamalarını özellikle belirtmektedirler. Uygulamalar arasında yaşlılara ilişkin ya da yoksulluk gibi alanlarda yapılan uygulamalar da mevcuttur (Altan 2006: 14). Kadına yönelik şiddetle mücadele, son dönemlerde ön plana çıkan ve üzerinde çalışılan ve sosyal politika uygulamalarının sık olarak tartışıldığı bir konu olarak siyasi partilerin gündeminde yer almaya başlamıştır.⁵ Konuyla ilgili çeşitli sosyal politika önerileri uygulama koyulmuş olsa da şiddet hala üzerinde çalışılan bir sorun alanı olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.1.4. ŞÖNİM

Türkiye’de hukukla ilgili düzenlemelere bakıldığında, kadına yönelik şiddete

⁵ Sadece kadına yönelik şiddet konusunda değil, yoksulluk, gelir dağılımı, istihdam yapısı ve işsizlik sorunu, sosyal güvenlik sistemi ve cinsiyet eşitsizliği gibi konularda da sosyal politika uygulamaları mevcuttur. Daha detaylı bilgi için bkz. Meryem Koray, Sosyal Politika, Ankara, 2008.

ilişkin değişen anlayışın 1990'lerden itibaren kurumsallaşma ile ortaya çıkmaya başladığı ve 21. yüzyılın başından itibaren de çeşitli çalışmalarla devam ettiği görülmektedir (Uygur 2011: 127). Buradan hareketle toplumların şiddeti meşrulaştırması, şiddetin konuşulması ve hatta şiddete karşı önlemler alınmasını birer gereklilik haline getirilmiştir. Nitekim şiddet son yıllarda daha çok gündeme gelmeye başlamış ve şiddet mağdurlarını korumaya yönelik daha etkin ve yetkin önlemler alınmaya başlanmıştır (Adaçay ve Güney 2012: 313). Önlem alınan konularda biri kadına yönelik aile içi şiddet konusudur. Konuyla ilgili olarak yapılan son hukuki düzenlemelerden biri de 6284 sayılı kanundur.

Bu yasa ile şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve oluşturulacak merkezler ile bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla 6284 sayılı kanunun 14. Maddesinde ŞÖNİM'lerin açılacağı bir hükme bağlanmış olup, merkezlerin yürüteceği hizmet şekilsel ve niteliksel olarak ortaya koyulmuş ve amacı belirlenmiştir (<http://www.kadininstatusu.gov.tr>, 08 Eylül 2013'te erişildi).

Bu düzenleme ile gerekli uzman personelin görev yaptığı ve tercihen kadın personelin istihdam edildiği, çalışmaların yedi gün yirmi dört saat esasına göre yürütüldüğü ŞÖNİM'ler, pilot uygulama olarak Ankara, Bursa, Adana, Antalya, Denizli, İstanbul, Trabzon, Mersin, Samsun, Şanlıurfa, İzmir, Diyarbakır, Gaziantep ve Malatya'da kurulmuştur. ŞÖNİM'lerin amacı şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik çalışmalar yapmak, destek hizmetleri vermek ve destek hizmetleri sonrası vakanın takibini yapmaktır. Konuyla ilgili uygulama şekil ve gerekçeleri belirlenmiştir (Bayhan ve Vural 2013: 265).

Söz konusu illerde pilot uygulama devam etmekte ve bu birimler şiddet mağduru kadınların ilk kayıt altına alındığı merkezler olarak çalışmaktadır. Kadınların şiddete maruz kaldıktan sonra geldikleri ilk merkez olmaları ve kadınların geldiklerinde yaşadıkları travma etkilerinin halen devam ediyor olması nedeni ile bünyesinde sosyal hizmet uzmanı, psikolog, sağlık personeli, avukat gibi gerekli meslek elemanları

istihdam edilmektedir. Verilmek istenen tüm hizmetlerle birlikte yeni açılan birimler olan ŞÖNİM’ler sadece *müdahale* değil aynı zamanda *önleme* sürecinde de etkin bir rol oynama misyonu da yüklenmişlerdir. Bu noktada ŞÖNİM’lerin varlığı şiddetle mücadele sürecinde üzerinde durulması gereken önemli konulardandır.

2.2. Kuramlar

2.2.1. Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Sosyolojik Kuramlar

2.2.1.1. İşlevselci Kuram

Şiddetin nedenlerini arayan ve yorumlayan çeşitli teoriler vardır. Bunlardan bazıları insanın kalıtımla getirdiği özelliklerinde arayan içgüdü teorileri, insanları saldırganlığa iten özellikli biyolojik mekanizmaları tanımlamaya ve şiddeti bu şekilde temellendirmeye çalışan biyolojik teoriler, şiddetin nedenlerini çevresel faktörlerle açıklamaya çalışan dürtü teorileri ve şiddeti toplum birey ilişkileri temelinde değerlendiren sosyal psikolojik teorilerdir. Ancak bunlardan farklı olarak sosyolojik teoriler, şiddetin kaynağını çevresel ve toplumsal faktörlerde arayarak diğer teorilerden ayrılırlar (Ayan 2010: 143).

Sosyolojik teoriler çok çeşitli olmakla beraber yapılan mülakatlar sırasında kadınların çocukları ve aileleri için ellerinden geleni yaptıkları görülmüştür. Kuşkusuz aile, şiddet eylemleri yaşandığında problemin kaynağı gibi görülse de aslında sağlıklı bireylerin yetişmesi konusunda olumlu işlevleri olan bir kurumdur. Buradan hareketle aile kurumunu ele almak ve işlevleri üzerinde durmak için işlevselci teoriden faydalanılmıştır. İşlevselci teoride üç öge büyük önem taşımaktadır (Wallace ve Wolf 2012: 43-44):

- 1- “Sistemin kısımlarının birbirleri ile ilişkili ve aynı zamanda birbirine bağlı olması;
- 2- Toplumsal sistemde bir organizmanın normal veya sağlıklı durumuna benzer, “normal” veya denge halinde bir durumun mevcut olması;
- 3- Sistemin bütün kısımlarının, normal hale dönmek için yeniden düzenlenmesi”.

İşlevselci teoriye göre toplum birbiri ile ilişkili kısımlardan oluşur ve bu kısımların herhangi birinde meydana gelen anormal durum tüm sistemi etkiler. Bu durum havaalanı örneğine bakılarak anlaşılabilir. Burada kısımlar, uçak biletleri ve rezervasyon personeli, bakım grubu, pilotlar, hostesler, yolcular ve benzerleridir. Bütün bu kısımlar birbirleri ile ilişkilidir. Hava alanında bir sistem olarak dengesizliğe yol açacak birçok değişiklik meydana gelebilir ve bu sistemlerin birinde meydana gelen bir tedirginlik tüm sistemi etkilemektedir (Wallace ve Wolf 2012: 43).

Yukarıda bahsedildiği gibi aileyi işlevselci yaklaşım çerçevesinde incelediğimizde, aile kurumunu çeşitli yaklaşımlarla ele almak mümkündür. Aile yapısını sahip olduğu fonksiyonlar, ilişkiler arası yaşanan dinamikler gibi boyutlarıyla inceleyen yaklaşımların ortak noktası, aile kurumunun önemini, tarihsel süreç içinde yaşanan tüm değişimlere rağmen kalıcılığını, sürekliliğini ve gerekliliğini vurgulamasıdır. Ancak tüm insanlar arası ilişkilerde ve toplumsal kurumlarda görüldüğü üzere; aile kurumunun yapısı içerisinde, fonksiyonlarını gerçekleştirme sürecinde çeşitli boyutlarda sapan davranışların ortaya çıktığı ve bu durumda ailenin kimi zaman bu davranışların beslendiği yer olduğu görülmektedir (Yıldırım 1998: 24).

Aile, onu oluşturan bireyler için sosyal destek ve sosyal gelişim sistemidir. Ancak aile sistemi her zaman işlevsel olmayabilir. Aile sisteminin olumsuz olarak etkilendiği durumlarda bireyler bu durumdan olumsuz etkilenmektedir. Aile içinde oluşan sorunlar aile sisteminin bir parçası olan diğer sistemleri de etkilemektedir (Nadir ve Fırat 2012: 692). Buradan hareketle aile kurumu hem kendi içinde hem de diğer sistemlerle dengeli bir şekilde varlığını sürdürdüğünde toplumsal rol ve beklentiler sağlıklı bir şekilde gerçekleşebilmektedir. Aile kurumunda meydana gelecek herhangi bir olağan dışı durum toplumun tüm sistemini etkilemekte ve dengeleri bozmaktadır. Bu noktada aile içindeki denge diğer sistemlerin de dengeli bir şekilde işlevini sürdürmesi için gereklidir (Giddens 2013:279).

İşlevselci yaklaşıma göre dengenin sağlanabilmesi için önemli bir diğer nokta bireylerin sistem içerisinde uygun rol ve davranışları sergilemeleridir. Bireyi toplumsal sistemle birbirine bağlayıp ve onu rol ve statü kavramlarıyla açıklamak mümkündür.

Statü, öğretmen, anne veya cumhurbaşkanı gibi toplumsal sistemdeki konumdur. Rol ise öğretmenin, annenin ve ya cumhurbaşkanının statüsüne bağlanan, ondan beklenen davranış olarak tanımlanabilir. Diğer bir deyişle birey toplumsal sistemde bir yere sahiptir (statü) ve sistem tarafından belirlenen kurallara uygun olarak bu statüye göre hareket (rol) eder. Bu roller karşılıklı beklentileri karşılamak için oluşturulmuş rollerdir. Böylelikle koca olma statüsü beraberinde ailesine iyi bakan bir eş olmak ya da baba olmak gibi bir rolü de beraberinde getirir. Örneğin, burada aileye yüklenen görev tüm bireylerin mevcut statülerini esas alarak uygun rolleri yerine getirmesi ve sistemin böylelikle sorunsuz işlemesi yönündedir (Poloma 1993: 150-151). Meydana gelen roller içerisinde devredilemez roller vardır. Örneğin “annelik”, “babalık” gibi roller devredilemez roller olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle işlevselci teoride çatışma, sapma ve gerginlikler bozuk fonksiyonlu ve bu nedenle toplumsal yapıda uyum ve dengeyi bozucu öğeler olarak görülmektedir (Ayan 2010: 12).

Dünyada bu bakış açısıyla yola çıkılmış ya da buna örnek gösterilecek sosyal politika uygulamaları mevcuttur. Bu sosyal politika uygulamaları içinde Türkiye Güney Avrupa Rejimi içerisinde değerlendirilmektedir. Monero ve Esping-Andersen’nin saptaması bu noktada farklı bir bakış açısını gündeme getirmektedir.

Esping-Andersen’e göre aile, bir duygusal yakınlık ve tüketim sığınağı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu niteliği bakımından kararları ve davranışlarıyla emek piyasasını etkileyen her anlamda önemli bir aktördür (Esping-Andersen 2006: 38). Luis Moreno, ise bugünkü sosyal değişim ortamında Güney Avrupa rejiminin kadınlar için büyük zorluklar taşıdığını ifade etmektedir. Kadınların emek piyasasına katılımının giderek arttığını vurgulamıştır. Bunun neticesinde ise kültürel değerlerin ve toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili beklentinin değişmediğini belirtmiştir (Çağlar ve Keyder 2006: 15). Konuyla ilgili olarak Moreno’nun bir diğer saptaması şu şekildedir:

“Güney Avrupa’daki demografik dönüşümler, Orta ve Kuzey Avrupa’da yaşanan aile dönüşümüne benzeşmeyi değil de ailenin sosyal refahın başlıca sağlayıcısı ve sosyalleşme kaynağı rollerini pekiştirmektedir. Akdenizli gençler, aileyi hayatlarındaki en önemli kurum olarak görmeye devam etmektedirler” (Moreno 2006: 379).

Türkiye'nin Güney Avrupa Rejimi içinde değerlendirilmesinin nedenlerinden biri Ferrara, Gough ve Mingione'nin de vurguladığı gibi çok parçalı bir yapıya sahip eşitsiz bir güvenlik sisteminin olmasıdır. Bu sistemin dışında kalan sayısının oldukça fazla olması (kendi hesabına çalışanlar ve enformel sektör çalışanları kesiminin varlığı) önemli bir diğer nedendir. Nedenlerden bir diğeri ise ailenin önemiyle ilgilidir. Güney Avrupa refah rejimlerinde aile dayanışmasının yeri büyüktür. Bu durum ise bu ülkelerdeki nüfus artış hızı düşüşlerinin Avrupa'nın diğer ülkelerinden fazla olmasına neden olmaktadır. Bunun nedeni olarak da devletin çocukla ve aileyle ilgili çok iyi ve nitelikli sosyal bakım hizmeti sunmaması gösterilmektedir. Bu nedenle genç nesil uzun süre aile yanında yaşamayı tercih etmekte ve çocuk sahibi olmayı geciktirmektedir (Çağlar ve Keyder 2006: 14-15).

“Güney Avrupa Refah Devleti Modeli” üzerine çalışan araştırmacılar bu modelin en belirgin özelliğinin “piyasa-devlet-aile” üçlü kurumu çerçevesinde aile içi ilişkilerin sıkı ve etkin olduğunu belirtmiştir. “Aile” neredeyse tek başına bu modelin taşıyıcı unsurudur. Tüm işlevleriyle birlikte bu üçlü yapıyı destekler. Modern ve geleneksel tüm sosyal sorunlarda (işsizlik, yoksulluk, sosyal dışlanma, muhtaç durumdakilerin korunması) diğer bir deyişle enformel sektör düzeyinde devletin sosyal politika alanındaki yükünü hafifletmekte ve tampon bir mekanizma oluşturmaktadır (Günel 2009: 49). Buradan hareketle oluşturulacak sosyal politika önerilerinde ailenin varlığı ve önemi yadsınamaz bir gerçeklik olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.2.1.2. Feminist Kuram

Erkek egemen toplumlarda toplum içinde rol üstlenen eşlerden kadının pasif ve edilgen konuma düşmesi, erkeklerin ekonomik, sosyal ve toplumsal rol ve statüleri, kadın üzerinde mobbing uygulamaları aile içinde sorunların yaşanmasına neden olmuştur. Kadın hareketleri bu olumsuzlukları minimize etmek amacıyla dayanışma içinde olma ihtiyacı hissetmişlerdir. İşte feminist düşüncenin bu bağlamda ortaya çıktığını ifade etmek yanlış olmayacaktır.

Modern anlamda feminizm, ortaya çıktığı dönemden bu yana bazı yaklaşımların

kıyısında bazılarının ise tam ortasında yer almıştır. Feminizm tarihin ilk başından beri hemen hemen her yerde ve toplumda erkek merkezli bir bakış açısının olduğunu ve bu bakış açısından hareketle oluşturulmuş bir sosyal yapının bulunduğunu savunmuştur. Bunun yanı sıra bu sosyal yapı erkeği yücelttiği gibi kadının ikincil konumunu da meydana getirmiştir. Bu durumu sorgulayan ve eleştiren bir teori olması bakımından evrensel bir teori olarak kabul görmüştür (Tekin 2007: 1).

Feminist yaklaşım, şiddeti “erkeklerle kadın arasında çıkan güç dengesizliğinden kaynaklanan kontrol etme davranışı” olarak tanımlamaktadır. Bunun yanı sıra ataerkil sistemden kaynaklanan cinsiyet ayrımcı politika ve toplumsal değer sistemini sorgulayarak kadının konumunu eleştirmektedir (Sallan Gül 2011: 28). Aynı zamanda feminist teori savunduğu mevcut farkındalığın anlaşılabilmesi için kadınların çok zorlu engeller aşmaları gerektiğine de vurgu yapar. Bunun nedeni olarak ise kadınların uzun yıllar boyunca iyi eğitim alamamalarını, ataerkil kurumların baskısı altında olduklarını, ekonomik olarak özgürlüklerini sağlayamadıklarını göstermektedir. Teoriye göre kadınlarda öğrenilmiş toplumsal tutum ve tavırlar mevcuttur. Toplumsallaşma sürecinde ister istemez içselleştirilmiş bu durum zihinsel aşağılık, bağımlılık ve özgüven kaybı ile sonuçlanmıştır (Berktaş 2011: 3). Bunun aşılmasıyla birlikte eşitlik adına birçok kazanım sağlanacağı gibi kadınların maruz kaldıkları şiddet eylemlerinin de üstesinden gelmek için bir adım atılmış olacaktır.

Feminist bakış açısına göre toplumsal yapı tarihsel olarak uzun bir erkek egemen bakışın etkisi altında kalmış ve oluşturulan yapılar bu anlayış üzerinden şekillenmiştir. Bu yüzden mevcut kaynaklara ulaşma (mülkiyete, istihdam olanaklarına, eğitime, statüye ulaşma) erkekler için daha kolay ve rahattır. Bu durum aynı zamanda erkeklerle kadın üzerinde belirli bir hakimiyet kurma şansı da vermektedir. Erkekler bu hakimiyeti koruma adına mevcut sistemi desteklemekte ve bu işleyişe katkıda bulunmaktadır. Feministler açısından kadına yönelik aile içi şiddet değerlendirilecek olursa ataerkil sistemden kaynaklanan fiziksel, psikolojik ve sosyal açıdan istismar edici durum ve davranışlar ortaya çıkarmakta, bu davranışlar tarafından beslenmekte ve bu işleyişe hizmet etmektedir (Sallan Gül 2011: 28). Diğer bir deyişle feminist yazıların çoğu aile içinde ortak çıkarların olduğunu ve var olan sorumlulukların iş birliği içinde yerine getirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Onlar aile içindeki var olan eşitsiz güç

ilişkilerinin varlığını bazı aile bireylerinin diğerlerinden daha kazançlı olma yolundaki isteklerinden kaynakladığını vurgulamaktadır (Giddens 2013:280).

Feminist yaklaşımın ön planda olduğu sosyal politikaların uygulandığı yerlerden biri olarak İskandinavlar ele alınabilmektedir. Esping-Andersen'a göre sosyal demokratlar İskandinavlar'da cinsiyet eşitsizliği ile ilgili sosyal politikalar üretmekte ve ücretli izin uygulamalarıyla ilgilenmektedirler. Bunun yanı sıra kadına yönelik kotaların kaldırılması ve olumlu ayrımcılığa yönelik politikalar üzerinde yoğun olarak çalışılmaktadır (Esping-Andersen 2006: 33). Bu ülkelerde uygulanan model, küçük çocuklu bekar aileler, yaşlı işçiler, yoksul kadınlar ve sakatlar gibi en güç emek rezervlerini aktif hale getirmede oldukça etkindir. İskandinav ülkelerinin bir diğer başarısı da önleyici tedbirlere yönelik oldukça etkin ve başarılı yatırımlar yapmaları noktasında karşımıza çıkmaktadır (Şenkal ve Sarıpek 2007: 160).

Sonuç olarak feminist bakış açısına göre kadına yönelik şiddet, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet olup, toplumsal cinsiyet eşitsizliğiyle ilgili olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadına yönelik şiddetin artık bir sorun alanı olarak görülmesiyle birlikte artık günümüzde bu soruna yönelik (toplumsal cinsiyet eşitsizliğini gidermeye yönelik) önlemlerin alınmaya başlaması söz konusudur. Bu çabayı başta uluslararası sözleşmeler de olmak üzere, diğer ulusal hukuk kurallarında da görmek mümkündür (Uygur 2011:125). Şiddetle mücadelede oluşturulan politika uygulamaları konusunda toplumsal yapının gereklilikleri ve beklentileri oldukça önemlidir. Şiddete maruz kalan kadınların mevcut ön kabuller sonucu desteklenen bir sistemden dolayı mağdur oldukları göz ardı edilemez bir gerçekliktir. Eğer sorunla baş etmek isteniyorsa yaklaşımlar arası ortak bir çalışmayla objektif öneriler ortaya koyulmaya çalışılmaktadır. Yapıya uygun olarak gerçekleştirilmeyen politikalar istenilen sonuçları getirmeyecektir. Ancak farklı ülkelerin uygulanmış ve başarıya ulaşmış çalışmaları da göz ardı edilmemelidir. Bu uygulamalardan alınan örnekler ve mevcut toplumsal yapı dikkate alındığında daha başarılı sosyal politika uygulamalarının gerçekleştirileceği düşünülmektedir.

2.2.1.3. Genelci Kuram

Genelci kuram, mağdur ya da mağdurların sorunlarının çözümüne yönelik yardımcı olmayı amaçlamıştır. Dolayısıyla genelci yaklaşımın temel amacı, sosyal çalışmanın mevcut bilgi birikimini kullanarak müracaatçının bireysel durumu göz önünde tutularak bu durumun gereklilikleri dahilinde yönlendirmek ve mevcut problemden yola çıkarak problem olan konunun çözümüne yardımcı olmaktır. Diğer bir deyişle çeşitli sorunlar yaşayan bireylerin bu sorunlarla baş etmesine yardımcı olmak, üstesinden gelmek için gerekli çözüm önerileri üretmek ve kişilerin sosyal işlevselliğini geliştirmek amacıyla genelci yaklaşım ortaya çıkmıştır (Atasü Topçuoğlu 2013: 11).

Genelci kuram, bir sorun alanı karşısında yapılacak kişisel ve toplu müdahalelerde karşılıklı hareket etmeyi öngörerek, sosyal işlevselliği ve katılımı en yüksek aşamaya çıkaracak değişiklikleri bulmaya çalışmaktadır. Bu noktada hem fertlerle hem de onların sosyal çevreleriyle ilgilenerek çok yönlü bir bakış açısı geliştirir (Seyyar ve Genç 2010: 260). Diğer bir deyişle genelci kuram, “kuram uygulama ilişkisini genel bir çerçeve içerisinde” değerlendirir (Cılga 1985: 2).

Şiddet, tek yönlü ve tek bir kaynaktan beslenen bir eylem değildir. Kadına uygulanan şiddet kuşkusuz sadece karşı cins tarafından ve belirli bir sebeple meydana gelmemektedir. Şiddetin kaynağını sadece ataerkil sistemde görmek ya da sadece psikolojik olduğunu söylemek olaya tek taraflı bir bakış açısı getirmektedir. Oysaki tek bir sebebi olmayan bir sosyal probleme müdahalenin de çok yönlü olması gerekmektedir.

Aile içi şiddete müdahalede ederken bu süreçteki uygulamalar çeşitlenmektedir. Kadının sadece şiddet uygulayan eşten uzaklaştırılması olayın çözümüne yönelik bir eylem değil, kadını korumaya yönelik bir eylemdir. Genelci kuramında ön gördüğü üzere hem kadının korunması hem de şiddet kaynağı olan çevrenin incelenmesi gerekmektedir. Şiddetin kaynağı sabit kaldığı sürece bir çözümün gerçekleşmesi mümkün değildir.

Genelci sosyal çalışma yaklaşımı belirli bir sorun karşısında üç şekilde müdahaleyi benimsemektedir. Bunlar “mikro, mezzo ve makro yaklaşımlardır”. Atasü Topçuoğlu (2013: 49-50) aile içi şiddete ilişkin mikro yaklaşımla ilgili olarak şöyle bir uygulama örneğinde bulunmuştur;

Tablo 2.1: Aile İçi Şiddete İlişkin Mikro Çözümleme

	Mikro Düzey	Müdahale	Roller
Birey	Birey saygısı kaybı, Psikolojik travma Bilinçsizlik Normalleştirme	Bireyle Çalışma	Bilgilendirme ve Bilinçlendirme, Danışmanlık, Savunuculuk, Yönlendirme, Terapi
Aile	Şiddet travmasıyla baş etme: Ebeveyn alt sistemi, Ebeveyn çocuk alt sistemi, Kardeşler alt sistemi, Ailenin yakın etkileşimde olduğu diğer sistemler (Amca, Teyze vs.), Ailenin etkileşimde olduğu sistemler (Okul, iş vs.), Şiddeti ortadan kaldırma.	Ailelerle Çalışma	Danışmanlık, Savunuculuk, Yönlendirme, Terapi, Bilgilendirme ve Bilinçlendirme
Grup	Sorun çözme yöntemleri: Etkili iletişim yolları, Duygularla yüzleşme, baş etme.	Şiddet Mağduru Grupla Çalışma	Danışmanlık, Savunuculuk, Yönlendirme, Terapi, Bilgilendirme ve Bilinçlendirme

Kaynak: Atasü Topçuoğlu 2013: 49-50.

Şiddete mezzo düzeyde bir yaklaşımla müdahalede bulunmak gerekirse kuşkusuz birçok alanda güçlendirme hizmetlerine yer verilmesi gerekmektedir. Ancak üzerinde durulması gereken en önemli nokta bu tarz kurumlardaki çalışmaların desteklenmesi noktasında karşımıza çıkmaktadır. Bu konuda yapılan örgüt çalışmaları ve sosyal hizmet uzmanlarının üstlendiği görevler oldukça önemlidir.

Makro düzeydeki yaklaşımlar topluluk, toplum ve sosyal hizmet sistemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Aile içi şiddetle mücadelede genelci yaklaşıma göre bir model oluşturulduğunda kuşkusuz makro yaklaşımların yeri önemlidir. Çünkü dönüşüm olarak toplumsal zihin değişimi sosyal problemi ortadan kaldırma adına büyük bir adımdır. Bunun için medya diğer kaynaklarla koordineli bir şekilde çalışılmalı ve konunun uzmanları gerekli gördükleri durumlar kapsamında bilinçlendirme sürecini yönetmelidirler. Yine Atasü Topçuoğlu’na göre (2013: 51-52) aile içi şiddet ile ilgili makro düzeyde şu şekilde bir uygulama modeli geliştirilebilir;

Tablo 2.2: Aile İçi Şiddete İlişkin Makro Çözümleme

	Makro Düzey	Müdahale	Roller
Topluluk	Toplum içindeki değerlerin değişmesi, Topluluk ve aile arasındaki etkileşimin değişmesi.	Toplulukla çalışma, Gruplarla çalışma (topluluk içindeki alt gruplarla, babalar, anneler kahve müdavimleri v.s. gibi)	İş planlayıcı, Yönetici, Personel geliştirici, Sosyal değişim ajanı.
Toplum	Toplumu bilinçlendirme, Toplum içindeki değerlerin değişmesi.	Toplumla çalışma, Medyayla çalışma	Bilgilendirme ve Bilinçlendirme, Savunuculuk, Yönlendirme.

Kaynak: Atasü Topçuoğlu 2013: 51-52.

Makro müdahale daha çok sosyal politika odaklı bir çalışma olup toplumsal bilinç kazandırmayı amaçlamıştır (Atasü Topçuoğlu 2013: 36). Yapılacak uygulamalar önceden planlanmalı ve süreç içerisinde uygulama yine bu eylem planı dahilinde gerçekleşmelidir. Örneğin medyada kadına yönelik şiddete karşı mesaj veren kamu spotları yine bu konuyla ilgili olarak asılan afişler etkisini göstermektedir. Çalışmanın alan kısmında da görülmüştür ki şiddet mağduru kadınların bir kısmı Alo 183 şiddet hattından bu şekilde haberdar olmuşlardır.

Şiddetle mücadelede tek yönlü bir uygulamanın yetersiz olduğu ve olacağı konusuna çalışmanın en başından beri vurgusu yapılmaktadır. Bu konuda genelci yaklaşım modelinde savunulduğu gibi aile içi şiddetle mücadele çok yönlü bir bakış açısını gerekli kılmaktadır.

2.2.2. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Konusunda Yapılmış Çalışmalar

Şiddetin kadını ikincilleştiren ve toplumun her alanında var olabilen bir olgu olduğu açıktır. Bu sorun hem dünyada hem de ülkemizde sıkça karşılaşılan yaygın bir sorundur. Bu bakımdan uluslararası ve ulusal düzeyde kadına yönelik şiddetle ilgili olarak yapılmış pek çok araştırma mevcuttur. Özellikle son dönemde şiddet olaylarının artan bir şekilde devam etmesi bu çalışmaların ne kadar gerekli olduğunu bir kez daha ortaya çıkarmıştır. Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı (FRA)'nın AB üyesi 28 farklı ülkeden 42 bin kadınla görüşülerek yaptığı çalışmada Avrupa'da her üç kadından birinin şiddete maruz kaldığı ortaya çıkmıştır. Araştırmanın diğer önemli sonuçları ise,

AB ülkelerinde yaklaşık her on kadından birinin cinsel şiddet, yaklaşık yirmi kadından birinin ise tecavüz kurbanı olduğu yönündedir. Finlandiya, İsveç ve Danimarka gibi refah seviyesinin oldukça yüksek olduğu İskandinav ülkeleri ise 15 yaş üstü kadınların en çok şiddete maruz kaldığı ülkeler olarak karşımıza çıkmaktadır (www.sabah.com.tr, 18 Şubat 2015'te erişildi).

Uluslararası Af Örgütü'nün web sayfasında yayımlanan ve daha çok Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) ve DSÖ tarafından yapılan çalışmalara dayalı konuyla ilgili istatistikleri oldukça fazladır. Onlardan bazıları şu şekildedir;

- “Doğacak çocuğun cinsiyeti yüzünden yapılan kürtaj ve doğum sonrası kız bebeklerin öldürülmeleri sonucunda “kaybolan” kadın sayısı 60 milyondan fazladır.
- Avrupa Konseyi, 16-44 yaş arası kadınların ölüm ve sakatlanmalarının sebeplerinden birinin aile içi şiddet olduğunu ve bunun kanser ya da trafik kazalarındaki ölüm ve sakatlanma oranından çok daha fazla olduğunu beyan etmiştir.
- Kenya’da en az haftada bir kadının, eşi ya da erkek arkadaşı tarafından öldürüldüğü bilinmektedir.
- Zambiya’da haftada beş kadın, eşi ya da erkek arkadaşı veya aile bireyleri tarafından öldürülmektedir.
- ABD’de her 15 saniyede bir kadın, genellikle eşi ya da erkek arkadaşı tarafından dövülmektedir...” (AMNESTY 2007, Aktaran: Korkut- Owen ve Owen 2008: 8- 9).

Konuya ilişkin örnekleri çoğaltmak mümkündür ancak örnek teşkil etmesi bakımında birkaç tanesine yer verilmiştir. Sadece dünyada değil ülkemizde de her üç kadından biri fiziksel şiddete maruz kalmakta (www.sabah.com.tr, 20 Şubat 2015'te erişildi) ve neredeyse her kadın fiziksel ya da farklı bir şiddet türüne maruz kalmaktadır. Bu şiddet sonucu kadınlar kendine olan güvenini kaybetmekte ve ciddi biçimde zarar görmektedirler (Yörük 2010: 1). Bu durumun çeşitli çevrelerde de kabul görmesiyle birlikte konuya ilişkin çalışmalar hız kazanmıştır. Bu araştırmalardan bir kısmına örnek temsil etmesi bakımından yer verilmiştir. Bunlardan biri PİAR'ın yapmış olduğu çalışmadır.

PİAR'ın 1992 yılında temsili bir örnekleme (1181 kişiyle) 11 ilde gerçekleştirdiği araştırmada erkeklerin %22,3'ü eşlerine fiziksel şiddet uyguladığını

belirtmiştir. Yine PİAR tarafından temsili bir örnekleme 1998’de ülke genelinde gerçekleştirilen bir diğer araştırmada kadınların %75’i eşleri tarafından istismar edildiğini (duygusal, psikolojik şiddet uygulandığını) vurgulamıştır. Benzer şekilde Nielson Family Research Institute’ün ülkemizde 12 büyük ilde 1147 örnekleme gerçekleştirdiği araştırmada, erkeklerin %34’ü eşlerine fiziksel olarak şiddet uyguladığını ifade etmiştir. 1993-1994, 1996-1997 ve 1998 yıllarında Mor Çatı ve Kadın Dayanışma Vakfı’nda yaptırılan araştırmada da şiddetin varlığı ortaya koyulmaktadır (fiziksel şiddet %32; cinsel şiddet %15,7; ekonomik şiddet %5,2; duygusal şiddet %45,2). 1997’de Aile Araştırma Kurumu tarafından gerçekleştirilen araştırma bulgularına göre erkeklerin %35’inde şiddet eğilimi vardır. Kadınların şiddet eğilimi erkeklere göre daha düşüktür. Örneklem grubundaki kadınların %10’u eşlerinden sık sık veya ara sıra dayak yediğini, %10’u da sık sık veya ara sıra eşlerinin hakaretine maruz kaldığını (psikolojik şiddet uyguladığını) ifade etmiştir (Mavili Aktaş 2007: 152).

Yapılan bir diğer araştırma da Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu’nun yaptığı çalışmadır. 1995 yılı araştırmasına göre 525 hane ile görüşülmüştür. Bu ailelerin tamamına yakınında (%99) şiddet davranışının koca tarafından uygulandığı görülmüştür. Bu hanelerin %2,1’inde kayınvalide şiddet uygulayıcı durumundadır. Araştırmaya katılanların %57,7’si şiddetin ilk evlilik günlerinde başladığını, %18’lik bir kısım şiddetin ilk çocukluktan sonra başladığını belirtmiştir. Evlilik öncesi ve hamilelik döneminde de (%5,7 ve %5,3) şiddet uygulamasına rastlanmaktadır (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu 1995: 138).

Şiddete eğitim durumu açısından bakıldığında ise; TÜİK’in “İstatistiklerle Kadın 2012” adıyla yayımladığı çalışmada, yaşamın herhangi bir döneminde maruz kalınan fiziksel şiddet yaygınlığının eğitim düzeyinin azalması ile arttığı yani bu iki durumun birbiri ile ters orantılı olduğu görülmektedir. Eğitimi olmayan veya ilköğretimi bitirmemiş kadınların maruz kaldıkları fiziksel şiddetin, lise ve üzeri eğitimi olan kadınlardan iki kat daha fazla olduğu görülmüştür. Aynı şekilde kadınların maruz kaldıkları cinsel şiddet yaygınlığı kadınların eğitim düzeyleriyle orantılıdır yani kadınların eğitim düzeyi arttıkça cinsel şiddet görme yaygınlığı da azalmaktadır. Bu

durumda eğitim ve şiddetin birbiri ile oldukça bağlantılı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır (TÜİK 2013: 111-112).

Öztürk'ün yaptığı çalışma durumu farklı bir şekilde ortaya koymuştur. Aile içi şiddette uğrayan kadınların yarısından fazlasının (%64) orta yaşlı olduğu ve evlilerin (%72) bekarlara (%14,8) oranla daha fazla şiddete uğradığı sonucuna ulaşılmıştır. Evli ve aile içi şiddet mağduru, baba evine dönme şansları bulunmayan pek çok kadının konukevlerini kendilerine ikinci bir yaşam şansı tanıyan yerler olarak gördükleri ortaya çıkmıştır (Öztürk 2010: 201-202).

Diğer bir çalışma da Vatandaş'a ait olan "Aile ve Şiddet" adlı çalışmadır. Vatandaş'ın 5385 kişiyle yaptığı bu araştırmaya göre katılımcıların %25,3'ü bir erkeğin eşine şiddet uygulamasının her hangi bir gerekçesi olabileceğini ifade etmiştir. Erkek katılımcıların %38,3'ü, kadın katılımcıların ise %16,2'si aynı görüşü paylaşmaktadır. Bu durum eşler arası şiddeti meşru gören bir zihniyetin hiç de azımsanmayacak bir oranda olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Bunun yanı sıra eşine değişik sıklıklarda fiziksel şiddet uyguladığını belirten erkeklerin oranı %25, eşinin değişik sıklıklarda fiziksel şiddete maruz kaldığını ifade eden kadınların oranı %32,5'tir. Vatandaş'ın belirlediği duruma göre bu iki oran arasındaki farklılık "erkeklerin belirli gerekçeler dahilinde meşru görüyor olsalar bile eşlerine uyguladıkları şiddeti itiraf etme konusunda çekimser davranmalarından" kaynaklanmaktadır. Yine araştırmanın önemli verilerinden biri de Türkiye'de kadınların %73,2'si, erkeklerin ise %69'u eşine sözel şiddet uygulamaktadır. Eşinin sözel şiddetine maruz kalan erkeklerin öncelikle tercih ettikleri tepki "ortamı yumuşatmaya çalışmak" (%33,2) olup, bunu "aynen karşılık vermek" (%29,7) takip etmektedir. Eşinin sözel şiddetine maruz kalan erkeklerin en az tercih ettikleri tepki davranış ise "evi/ odayı terk etmektir" (%10,6). Eşinin sözel şiddetine maruz kalan kadınların öncelikle tercih ettikleri tepki davranışı "susmak/ cevap vermemek" (%33,2) olup, bunu "aynen karşılık vermek" (%32,6) takip etmektedir (Vatandaş 2003: 173-174).

Yanık ve arkadaşlarının (2014: 109-110) 900 kişiye uyguladıkları anket çalışması "kadınların, ileriki yaştakilerin, ev hanımlarının, çalışmayanların, okuma-yazma bilmeyenlerin ve boşanmış" kadınların daha fazla şiddete maruz kaldığını

göstermiştir. Bunun yanı sıra TÜİK'in "İstatistiklerde Kadın" çalışması verilerinde olduğu gibi eğitim düzeyi azaldıkça şiddete uğrama olasılığının arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda şiddetin öğrenilmiş bir davranış olduğu, ailede öğrenildiği ve ruhsal bir bozukluk olduğu yönünde de bir vurgu vardır. Ekonomik yetersizlikler de şiddetin önemli bir nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu verilerden hareketle çalışma sonucunda ortaya koyulan öneriler şu şekildedir;

- "Kadınların eğitim düzeyinin yükseltilmesine özen gösterilmelidir.
- Erkeklerle şiddet konusunda eğitim verilmelidir.
- Şiddet olayı yaşayan kadınlar takibe alınmalı ve gerekiyorsa tedavi edilmelidir.
- Şiddet ekonomik yetersizliklerde de kaynaklanabildiği için ekonomik refah seviyesi yükseltilmelidir.
- Sağlık çalışanları kadına yönelik şiddet konusunda eğitilmeli, yöneticiler tarafından desteklenmeli ve etkileyici politikalar kurumlarda uygulamaya koyulmalıdır.
- Kadına yönelik şiddet konusunda stratejiler geliştirilerek, yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Koruyucu ve destekleyici yasalar hakkında sosyal farkındalık oluşturulmalı ve toplumun bilgisi artırılmalıdır".

Son dönemlerde Hazar Eğitim Kültür ve Dayanışma Derneği şiddet mağduru kadınlara dikkat çekmek ve konuya ilişkin duyarlılığı artırmak amacıyla "Wo/men for Women" isimli Türkiye ve Belçika iş birliğiyle hazırlanan bir proje gerçekleştirmiştir. Bu proje kapsamında bir yıl boyunca Belçika'da kadına yönelik şiddet ile ilgili yürütülen çalışmalar ve hukuki düzenlemeler yakından incelenmiştir. Bunun yanı sıra kanaat önderleriyle ve şiddet mağduru kadınlarla eğitimler gerçekleştirilmiştir. Yapılan anket sonuçlarına göre aile içi şiddet sadece eşten kaynaklanmamaktadır. Kadınlar anne, kayınvalide, görümce gibi kendi hemcinslerinden de şiddet görmektedirler. Aile içi şiddette uğrayanların yarısı şiddetin temel nedenini iletişim sorunu olarak görmektedirler. Bunun yanı sıra kadınların %75'i şiddet uygulandıktan sonra herhangi bir kurumdan ya da kişiden yardım almadıklarını belirtmiştir (<http://www.gorunmeyeneller.org>, 13 Şubat 2015'te erişildi).

Çalışmalarda üzerinde daha çok durulan nokta kadınların fiziksel şiddeti daha çok ön planda tuttuğu yönündedir. Ancak "Wo/men for Women" isimli çalışmada dikkat çeken bir diğer veri ise kadınların artık sadece fiziksel değil, psikolojik,

ekonomik ve cinsel şiddet konusunda da bilgi sahibi oldukları yönündedir. Ayrıca kadınlar eşleri tarafından cinsel beraberliğe zorlamalarının ve zorla evlendirilmelerinin de şiddet davranışı olduğunu düşünmektedir. Bunun yanı sıra bıçaklandığını, hastaneye yatacak kadar dayak yediğini ve tokatlandığını söyleyenlerin oranı %77 iken, eşleri tarafından tehdit edilen kadınların oranı ise %21'dir. Göze çarpan bir diğer nokta da şiddet gören kadınların sergiledikleri tavırlardaki farklılıktır. Şiddet davranışı sonucunda içine kapanmak, hiçbir şey yapmamak, beddua ve küfür etmek sergilenen davranışlardan bazılarıdır. Kadınların şiddet olayını paylaşmak istediklerinde yaşadıkları durumu ilk sırada anneye sonra abla ve kardeşlerine anlattıkları görülmektedir (www.sabah.com.tr, 20 Şubat 2015'te erişildi).

Kadına yönelik şiddet konusunda yapılmış geniş kapsamlı ve önemli bulgulara sahip çalışmalar mevcuttur. Bu çalışmaların konuyla ilgili düzenleme ve önerilere öncülük edeceği ve bu yönde eksikliklerin giderilmesine yardımcı olacağı düşünüldüğünde konuyla ilgili olarak yapılmış ve yapılacak çalışmaların önemi büyüktür.

III. BÖLÜM

3. KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELEDE YASALDÜZENLEMELER VE SOSYAL POLİTİKA

3.1. Kadına Yönelik Şiddet İle İlgili Hukuki Düzenlemeler

3.1.1. Uluslararası Hukukta Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele

İnsan zayıf olsun, güçlü olsun hukuk karşısında eşittir. Din, hukuk ve ahlak kurallarının yani toplumsal kuralların tamamı insanların sağlıklı ve huzurlu olarak bir arada yaşamasını sağlamak diğer bir deyişle sağlıklı toplum oluşturmak adına kuruludur. Ama bütün bu düzenleyici kurallara rağmen haksızlık, adam öldürme, şiddet ve terör geçmişten günümüze devam etmekte ve şiddet artmaktadır. Şiddetin barbarlık olduğunu savunan yaklaşımlara rağmen uygarlık ilerledikçe saldırgan davranışlar şekil değiştirerek artmakta ve bu davranışlar tüm dünyada yaşanmaya devam etmektedir (Özerkmen 2012: 3).

Saka (2010: 88) “Avrupa Birliği Sosyal Politikasının Gelişim ve Türkiye’nin Avrupa Birliği Sosyal Politikasına Uyumu” isimli uzmanlık tezinde kadın erkek eşitliğiyle ilgili yaptığı değerlendirmede Türkiye’nin, kadın erkek eşitliğiyle ilgili olarak, özellikle 2002-2004 yılları arasında önemli ilerlemeler kaydettiği kanısındadır. Bu yıllar arasında Anayasa, Medeni Kanun, Ceza Kanunu ve İş Kanunu’nda yapılan değişikliklerle birlikte hukuki anlamda önemli adımlar atılmıştır. Ancak büyük ölçüde, kadın erkek eşitliğinin sağlanmasını ve ayrımcılığın ortadan kaldırılmasını amaçlayan mevzuat değişiklikleri şeklinde ortaya çıkan bu ilerlemeler olumlu olmakla beraber

yasal anlamdaki uygulamalarda hala sıkıntılıdır. Bu nedenle söz konusu alanlar hala sorunlu olarak varlıklarını korumaktadırlar.

Tarih boyunca var olan ve günümüzde de farklı boyutlarda süren kadın erkek eşitsizliği, zamanımızda bir demokrasi ve insan hakları sorunu olarak ele alınmaktadır. Bu soruna uluslararası ve ulusal alanlarda hukuki düzenlemeler ve sosyal politika çalışmalarıyla çözüm getirilme amaçlanmakta ve hazırlanan eylem planlarıyla da eşit haklar yaşama geçirilmeye çalışılmaktadır. Özellikle 2. Dünya Savaşından sonra insan haklarının evrensel bir değer olarak kabul edilmesi önemli bir gelişmedir. Hakların korunması, demokratik bir yönetimi benimsemiş ülkelerin uyguladıkları politikaların arasında yerini almıştır. Tüm dünyada barışın, eşitliğin, adaletin, düzenin sağlanması ve insanların hak ettikleri hayat standartlarında yaşamlarını sürdürebilmeleri adına kurulan uluslararası teşkilatların hemen hemen hepsinde kadın erkek eşitliği, gündemin önemli maddelerinden birini oluşturmuştur (Moroğlu 2006: 210). Buradan hareketle Karınca (2008: 60), kadına yönelik şiddet ile ilgili uluslararası hukukta meydana gelen gelişmeleri şu şekilde sınıflandırmıştır;

3.1.1.1. Birleşmiş Milletler Belgeleri

Kadına yönelik şiddet, daha öncede değinildiği gibi belirli toplumlarda ya da belirli kesimlerde görülen bir olgu değil evrensel bir sorun alanıdır. Bu anlamda uluslararası toplulukların gündeminde bulunan şiddet, kadının insan haklarını ihlal eden bir davranış olduğu yönünde gündemde yer almış ve bu haklar çerçevesinde konuyla ilgili kararlar alınmıştır. 1975 yılında Meksika’da yapılan Dünya Kadın Konferansı’nda kabul edilen Eylem Planı’nda ailenin ve aile bireylerinin eşitliğinin sağlanması için eğitim programlarının yapılması tavsiye edilmiştir. Ancak bu konferans şiddet konusuna ayrıcalıklı bir vurgu yapmamıştır. 1980 yılına gelindiğinde ise Kopenhag’da İkinci Dünya Kadın Konferansı düzenlenmiştir. Ancak burada da şiddetin bir sağlık sorun olarak ele alındığı ve kadına yönelik şiddet ile ilgili alınan kararın da bu yönde olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra kadınların ve çocukların şiddet davranışından korunması gerektiğine vurgu yapılmıştır (Karataş, Şener ve Otaran 2008: 13-14).

Kadına yönelik şiddet konusu en kapsamlı biçimde 1985’de Nairobi’de gerçekleştirilen Üçüncü Dünya Kadın Konferansı’nda gündeme gelmiş olup, kadının haklı sorunları üzerinde durulmuştur. Nairobi’de, “Geleceğe Yönelik Stratejiler” kapsamında, kadına yönelik şiddetin tüm toplumlarda ortaya çıktığı vurgulanmış ve kadına yönelik aile içi şiddetin yanı sıra insan ticareti, silahlı çatışmalarda ve yoksulluk durumlarında kadının durumu gibi şiddetin farklı biçimleri üzerinde durulmuştur (KSGM 2012: 11, <http://www.kadininstatusu.gov.tr>, 31 Ekim 2013’te erişildi).

3.1.1.1.1. Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)

Kadına yönelik şiddetin önlenmesiyle ilgili önemli gelişmelerden biri CEDAW yani Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi’dir. Dünya çapında kadına karşı ayrımcılığın önlenmesinde bir yol gösterici ve etkin kararlar içeren bu sözleşme, Türkiye açısından 1985 yılından beri iç hukukun bir parçasıdır (Karıncı 2008: 63). Sözleşme, “tüm insanların eşitliği, güvenliği, hürriyeti, bütünlüğü ve onuruna ilişkin hakların ve ilkelerin kadınlara evrensel olarak uygulanmasına acilen ihtiyaç olduğunu” kabul ederek bildirgeye başlar. Bu bağlamda, bildirge, kadınların cinsel ve fiziksel bütünlüklerinin korunması, her türlü şiddete (fiziksel, cinsel, psikolojik, ekonomik, sosyal) maruz kalacakları koşulların ortadan kaldırılması ve desteklenmemesi, siyasal, ekonomik, toplumsal kısaca yaşamsal özgürlüklerden yararlanmalarını, devletin kadına yönelik şiddet ile ilgili önleyici tedbirler alması gibi amaçların hayata geçirilmesi gerektiği üzerinde durur (Açıkalın 2012: 191).

Sözleşmede kadına yönelik şiddetle ilgili ayrı bir bölüm bulunmamaktadır. Ancak şiddet burada vurgulanan haklar ve özgürlükler bağlamında değerlendirilmektedir (KSGM: 11-12, <http://www.kadininstatusu.gov.tr>, 26 Ekim 2013’te erişildi; Odman 2012: 134). Acar’a (2013: 185) göre, bu sözleşmenin önemli getirilerinden birisi de CEDAW’ı onaylamış tüm taraf devletlerin kabul ettikleri ve onayladıkları noktalar. Kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi ve yaptırımla karşılanması, tüm uygun yollardan yararlanarak ve gecikmeksizin kadınlara karşı ayrımcılığı ortadan kaldıracı bir politika izlemenin kabul edilmesi ve bu konuda çalışmalara başlanması, bu amaçla kadın erkek eşitliği ilkesini kendi anayasalarına ve diğer ilgili yasalara dahil etmeyi;

yasalarla ve diğ er uygun yollar ve ilkelerle bu kuralın uygulanmasını sağlamayı taahhüt etmesidir.

Aynı zamanda kadına yönelik şiddetin  nlenmesine ve kadın konukevlerine ilişkin ayrı bir bölüm ya da ayrı maddeler bulunmamasına rağmen, Sözleşme'nin bütünü incelendiğinde kadına yönelik her türlü şiddetin ortadan kaldırılmasının amaçladığı sonucu çıkarılmaktadır. Nitekim kadının insan olarak gelişiminin ve var oluşunun önündeki tüm engellerin ortadan kaldırılması gerektiği vurgulanmıştır. Toplumsal  n yargıların aşılması ve cinsiyet eşitliği bağlamında yeni düzenlemelerin yapılması gerektiği ve bunun da toplumun tüm bireylerinin sosyal ve toplumsal bazı davranışlarını değiştirmekten geçtiği üzerinde durulmuştur (Karataş, şener ve Otaran 2008: 24-25).

Genel olarak tüm insan hakları için geçerli olduğu gibi, kadın hakları için de yasal uygulamaların hayata geçirilmesi önemlidir. Bu yasaların günlük hayatta karşılık bulabilmesi, alınan önem ve uygulamalar açısından büyük önem taşımaktadır. Bunun yanı sıra kadının toplumdaki yerinin toplumsal değerlerle çok sıkı ilişki içinde olması nedeni ile değişimin gerçekleşmesi çok kolay olacak bir şey değildir. Yapılan yasal düzenlemelerin yanı sıra başta eğitim ve kültürel yapı olmak üzere toplumsal sistemde birçok değişiklik yapmak gerekmektedir (Koray 2008: 347-348).

3.1.1.1.2. Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın  nlenmesi Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol

Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın  nlenmesi Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol'  20 Mart 2007 tarihi itibariyle 86 ülke kabul etmiştir. Protokol, Türkiye tarafından da onaylanarak ve 29 Ocak 2003 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir (Karınc  2008: 41).

Bu protokol uyarınca, CEDAW'ı kabul eden bir ülke vatandaşı ya da gruplar haklarının ihlal edildiğini düşündüklerinde iç hukuk yollarından bir netice alamazlarsa eğer CEDAW komitesine başvuruda bulunabileceklerdir. Bu noktada komite kabul

edilebilir bulduğu başvuru ile ilgili, kamuoyu ile paylaşmadan ilgili devletle iletişime geçecek ve devletten altı ay içinde yazılı bir açıklama talep edecektir. Bu süre içinde iç hukukta alınan kararlar kapalı bir oturumda incelenecek ve sonra olayla ilgili görüşler ve varsa tavsiyeler taraflara bildirilecektir. Bu görüş ve tavsiyeler aldıktan sonra söz konusu devlet altı ay içinde komiteye yazılı bir cevapla geri dönecektir. Bunun yanı sıra protokoldeki 8. ve 9. maddeler uyarınca CEDAW ağır veya sistematik ihlallerinin olduğuna dair güvenilir bilgiler aldığı takdirde, söz konusu komite kamuya açıklamaksızın soruşturma başlatabilecek ve olaya müdahale edebilecektir. Gerekiyorsa, ilgili devletin rızası alınarak o ülke ziyaret edilecektir. Komite, bulgularını, yorumlarını ve tavsiyelerini ilgili devlete iletecek, devlet bunun üzerine altı ay içinde cevap verecektir. Bu süreden sonra da, devletin ne gibi tedbirler aldığını bildirmesi ve süreç hakkında yapılan işlemlerin paylaşılması istenebilecektir (Akkaya Şahin 2010: 33).

3.1.1.1.3. Kadına Yönelik Şiddetin Tasfiyesine İlişkin Bildirge

1993’de Viyana’da gerçekleşen Dünya İnsan Hakları Konferansı ile kadının insan hakları kavramı Birleşmiş Milletler insan hakları belgelerine girmiştir ve bu durum bundan sonraki belgelerin oluşumunda ve alınan kararlarda etkili olmuştur. Nitekim “Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi’nin” kabulü üzerinde etkisinin olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Diğer bir deyişle kadın hareketinin yoğun çabası ile Viyana İnsan Hakları Bildirgesi’nde kadın konusunun yer alması itici bir güç olmuştur. Bu bildirge ile kadına yönelik şiddet erkekler ve kadınlar arasındaki eşit olmayan güç ilişkileri ve bu ilişkiler sonucu ortaya çıkan iktidar istemi yüzünden yaşanan bir durum olarak tarif edilmektedir. Ayrıca bu durumun kadınların ilerlemesinin önünde büyük bir engel oluşturduğuna değinilmektedir (KSGM: 12, <http://www.kadininstatusu.gov.tr>, 26 Ekim 2013’te erişildi).

Kadına karşı ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına yönelik olarak yayınlanan bu bildirge CEDAW’dan önce yayınlanmıştır. Bildirge, sözleşme değildir ancak, Birleşmiş Milletler’e üye olan ülkeleri, uluslararası hukukun genel ilkelerinin kabul etmesi nedeniyle bağlar. Bildirge, kadına yönelik şiddet türlerini belirlemiştir. Bunlar

bildirgede “çocukların istismarı dahil aile içi şiddet, evlilik içi tecavüz ve kadınlara zarar veren geleneksel uygulamalar, eğitim ve kurumlardaki cinsel tercih gibi toplumsal yaşamdaki cinsel şiddet ve devlet tarafından uygulanan ve göz yumulan şiddet” olarak belirlenmiştir. Bu bildirge, devletlerin kadına yönelik şiddetin ortadan kaldırılması için her türlü yasal, idari ve adli önlemleri almaları gerektiğini vurgular ve bunun gereçlerini belirtir. Alınacak bu önlemler yasal yaptırımları olan önlemler olup cezai yönüyle caydırıcı özellik taşımaktadırlar (Çakır Parmaksızoğlu 2011: 21).

3.1.1.1.4. Pekin Eylem Platformu

1995 yılında Pekin’de yapılan Dünya Kadınlar Konferansı’na katkıları olan Nüfus Kalkınma Konferansı Aksiyon Programı’nda, kadın birincil derecede önemli sayılmış ve buradan hareketle alınacak önlemler ve hazırlanacak eylem planları hakkında düşünceler belirtilmiştir. Kadına yönelik şiddetin özel ve kamusal alan ayrımı yapılmış ve bu konular farklı olarak ele alınmıştır. BM’nin kadına yönelik şiddet raporunda erkekler ve kadınlar arasındaki ayrımcılığın temelinde güç ilişkilerinin olduğu ve bu güç ilişkileri temelinde şiddet davranışının ortaya çıktığı vurgulanmıştır (Yıldırım 1998: 45-46). Bunun yanı sıra belgenin, kadına yönelik şiddet ile ilgili bölümünde kadına yönelik şiddetin, eşitlik, kalkınma, refah ve barış hedefleri önündeki en önemli engellerden biri olduğu vurgulanmıştır (Akkaya Şahin 2010: 38-39).

Kadına yönelik şiddet Pekin Eylem Platformunda, “Kadının fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması olası olan, her türlü hareketlerin tehdidini, baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, ister toplum önünde yani kamusal hayatta ister özel hayatta meydana gelmiş olsun, cinsiyete dayalı her türden şiddet içeren davranış” tanımıyla yer almaktadır (KSGMa 2013: 36, <http://www.kadininstatusu.gov.tr>, 24 Eylül 2014’te erişildi).

Pekin Eylem Platformu’nun kabulünün üzerinden beş yıl geçtikten sonra ulaşılan noktayı gözden geçirmek üzere 2000 yılında Pekin+5 Konferansı yapılmıştır. Bu konferansta da özel alanda ya da kamusal alanda olsun kız çocuklarına ya da kadınlara yapılacak olan şiddet olaylarının insan hakları meselesi olduğuna vurgu yapılmış ve bu

durumdan devletler sorumlu tutulmuştur (KSGM 2012: 12). Diğer bir deyişle Pekin Eylem Platformu'nun uygulanması ve izlenmesi süreciyle devletler ilgilenmektedir. Bunu yaparken de BM kuruluşları, ulusal ve uluslararası kuruluşlar, STK'lar ile iş birliği içinde olmak zorundadır. Pekin Eylem Platformu, genel anlamda kadının özel ve kamusal yaşama tam ve etkin katılımının önündeki engellerin yine bu yaşam dahilinde sosyal, ekonomik ve siyasi alanlara tam katılımının sağlandığı zaman ortadan kalkabileceğini vurgular (Akkaya Şahin 2010: 37).

3.1.1.1.5. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme 1990 yılında Dünya Çocuklar Zirvesinde imzalanmıştır. Bu sözleşmeye göre 18 yaşın altındaki her insan çocuk sayılmaktadır. Sözleşmede bu anlamda kapsamlı maddelere yer verilmiştir. Sadece çocuğa şiddet uygulanması halinde halinde cezalandırılmayı değil aynı zamanda çocuğa kötü muamele yapılması durumunda da çocuğun korunmasını gerekli kılar. Aynı zamanda çocuğun bedensel ve ruhsal sağlığı bakımından iyi koşullarda yaşaması gerektiğine vurgu yapar (Odman 2012: 138-142).

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme BM Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilmiş olup (Akkaya Şahin 2010: 39), Türkiye Cumhuriyeti tarafından 14 Eylül 1990'da imzalanmış ve Aralık 1994'te Meclis'ten geçirilerek yürürlüğe girmiştir. Sözleşme ilkeleri dahilinde çocuğun mutlu, sevgi ve barış dolu bir yuvada büyümesi gerektiğine ve sağlıklı bir toplumsal ve bireysel hayat sürebilmesinin önündeki engellerin kaldırılmasının gerekli olduğuna vurgu yapılmıştır (Karınca 2008: 44-45). Ancak ülkemizde 18 yaşın altında ve zorla evlendirilen çocuk sayısının oldukça fazla olduğu ve bu durum neticesinde bir çok cinayet işlendiği göz önünde bulundurulduğunda önlemlerin hızlı ve acil bir şekilde alınması gereklidir. Bu durumun da şiddetin bir türü olduğu düşünüldüğünde söz konusu sosyal problemin önüne geçilmesi adına konuyla ilgili mevcut yasaların ve cezai yaptırımlarının artırılması süreci destekleyecektir.

3.1.1.2. Avrupa Konseyi Belgeleri

Kadın haklarının korunmasıyla ilgili olarak BM belgelerinin yanı sıra Avrupa Konseyi Belgeleri de mevcuttur. Bu belgeler neticesinde de kadın haklarına ilişkin çalışmalar yürütülmektedir. Bu konsey 1949 yılında kurulmuş olup çalışmalarını kadın ve erkek eşitliği üzerinden yürütmüştür. Ancak kadına yönelik şiddet kavramı konseyin gündemine ancak 1980'li yıllarda girebilmiştir. Bu durumdaki benzer süreç BM belgelerinde de karşımıza çıkmaktadır. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 1985 tarihinde aldığı "aile içi şiddet" konulu tavsiye kararı, 1988 tarihli "çocukların ve genç kadınların cinsel istismarı, fuhuş ve pornografiye sürüklenmesi" konusunda ilke kararı ve 1990 tarihli "aile içi şiddet konusunda sosyal önlemler" konulu tavsiye kararı, bu çalışmalara örnek olarak gösterilebilir (KSGM 2012:12, <http://www.kadininstatusu.gov.tr>, 31 Ekim 2013'te erişildi).

Bakanlık komitesi kadına karşı şiddetin kadınların cinsel, fiziksel, ekonomik, sosyal bütünlüğünü tehdit ettiğini vurgulamıştır. Bunun yanı sıra geleneksel bakış açılarının ve töre uygulamalarının kadınlara zarar verdiği belirtilmiştir. Bu cinsiyet temelli uygulamaların kadınları ayrımcılığa tabi tuttuğunun ve bir güvenlik meselesi doğurduğunun üzerinde durulmuştur. Bakanlar Komitesi'nin bir diğer önemli saptamasının da "güç dengesizliği" olduğu görülmektedir. Buradan hareketle kadına uygulanan bu şiddetin diğer belgelerde de yer aldığı gibi toplumun ve demokrasinin gelişmesinin önünde önemli bir engel olduğuna değinilmiştir (Işık, <http://www.turkhukuksitesi.com>, 28 Ekim 2013'de erişildi).

3.1.2. Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Yasal Düzenlemeler

3.1.2.1. Türk Medeni Kanunu - 2002

Yeni medeni kanun 22 Kasım 2001 tarihinde 4721 sayılı Kanun olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kabul edilmiş daha sonra 8 Aralık 2001 tarih ve 24607 sayılı Resmi Gazete ile ilan edilmiştir (Günergök 2002: 333). Yeni Türk Medeni Kanunu'nu (TMK), aile hukuku alanında yeni ve eşitlikçi düzenlemeler getirmiştir. Bu eşitlikçi düzenlemeler yapılırken kadının insan hakları odak noktaya koyulmuş ve buradan

hareketle kanun kapsamı oluşturulmuştur. Bu bakış açısıyla oluşturulan kanun ve yönetmeliklerin eşitlikçi bir şekilde meydana getirilmeye çalışıldığını ve cinsiyet ayrımcılığını ortadan kaldırmaya yönelik uygulamalar olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu uygulamalar diğer bir deyişle modern aileyi oluşturan uygulamalardır. Bu kanunların kadının modern aile içindeki statüsünün güçlenmesi ve haklarının korunmasını ön gördüğü göz önünde bulundurulduğunda kadına yönelik şiddetin önlenmesine hizmet ettiğini söylemek yanlış olmayacaktır (Bozkurt Şener 2011: 49).

Genel bir değerlendirme ile yeni medeni kanun içinde “Hayata kast, pek kötü veya onur kırıcı davranış” başlıklı 162. Maddenin dikkat çekici olduğu söylenebilir. Bu düzenleme ile eşler arasında yaşanan şiddet bir boşanma nedeni olarak ele alınmıştır. Maddeye göre eşlerden her birinin bir diğeri tarafından hayatına kast edilmesi veya kendisine onur kırıcı bir davranışta bulunulması sebebiyle boşanma davası açması mümkündür (Bozkurt Şener 2011: 52-53). Aynı döneme rastlayan bir diğer gelişme ise, 29 Kasım 1990’da eski Medeni Kanun’un kadınların ev dışında çalışmasını kocanın iznine bağlayan 159. Maddesinin Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesidir. Bunun yanında 1997’de kadınlar kendi soyadları ile kocalarının soyadını birlikte kullanabilme hakkını elde etmişlerdir (Bayhan ve Vural 2013: 265).

Kuşkusuz yeni medeni kanun kadın hakları konusunda pek çok yeni gelişmeyle birlikte pek çok kanuni düzenlemeleri de beraberinde getirmiştir. Ancak tüm bu yeniliklere rağmen hala bir çok eksikliğin bulunduğu bir gerçektir. Kadın hakları konusunda daha fazla çalışma yapılması ve bunların kanunlar tarafından desteklenmesi sürecin daha hızlı ve olumlu işlemlerini sağlayacaktır.

3.1.2.2. Türk Ceza Kanunu - 2005

Kadına yönelik şiddetle mücadelede cezai yaptırımlar caydırıcı özelliği bulunması açısından oldukça önemlidir. Buradan hareketle kadına yönelik şiddet davranışında bulunulduğunda bunun neticesinde önemli yaptırımların olduğu düşüncesinin toplumsal olarak benimsenmesi şiddetle mücadelede önemli kazanımları

da beraberinde getirecektir. Bu yönüyle Türk ceza Kanunu uygulamaları oldukça önemlidir.

Türk Ceza Kanunu'nun 438. Maddesinin 21 Kasım 1990'da yürürlükten kaldırılması Türkiye'deki ilk hukuki kazanım olarak değerlendirilmektedir. Diğer bir deyişle bu kanun ile birlikte fuhuş yapanlara tecavüzde ceza indirimini ön gören yasa yürürlükten kaldırılmıştır (Bayhan ve Vural 2013: 265). Bunun yanı sıra evlilik içi psikolojik şiddetin bir diğer görünüm biçimini oluşturan birden çok evlilik ya da nikahsız evlilik de TCK md. 230'da suç olarak düzenlenmiştir. Buna göre, “evli olmasına rağmen başkası ile evlenme işlemini yaptıranlar, kendisi evli olmamakla birlikte evli olduğunu bildiği bir kimse ile evlilik işlemi yaptıranlar ve aralarında evlenme olmaksızın evlenmenin dinsel törenini yaptıranlar” cezai işleme tabi tutulacaklardır (Baydur ve Ertem 2006: 99).

Yine TCK'nın özellikle kişilere karşı suçlar kısmında, mağdurun gebe, eş, kadın olması ağırlaştırıcı neden olarak yeniden düzenlenmiştir. Bu kapsamda; kasten öldürme, kasten yaralama, eziyet, cinsel saldırı, hürriyetten yoksun bırakma, fuhuş suçlarının eşe karşı işlenmesi, söz konusu suçların nitelikli hali olarak belirtilmiştir (md. 82/2-d, md.86/3-a, md.92/2-b, md.102/2, md.109/3-e, md. 227/5). Bu düzenlemelerle birlikte öldürme, yaralama, işkence, eziyet, çocuk düşürtme, aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüklerin ihlali suçların gebe kadına karşı işlenmiş olması da ağırlaştırıcı bir neden olarak kanunda yer almıştır (md.82/1-f, md.87/1-e, md.89/2-f, md.94/2-a, md.95/1-e, md.95/2-f, md.96/2-a, md.99/2, md.233/2). 2008 tarihli Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması'nın sonuçları⁶ göz önüne alındığında bu Kanun maddelerinde yapılan düzenlemelerin gerekliliği, önleyici ve cezalandırıcı karşılığının olması süreç bakımından daha da anlam bulmaktadır (Bozkurt Şener 2011: 55).

3.1.2.3. İstanbul Sözleşmesi

Kadına yönelik şiddetin uluslararası bir sorun alanı olduğu düşünüldüğünde bu sorunla mücadelede ulusal düzenlemelerin yanı sıra birtakım uluslararası sözleşmelere

⁶ Bu konuda geniş bilgi için bkz. Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, KSGM, Ankara 2009.

yer verilmesi ve bu sözleşmelerin kabul edilmesi oldukça önemlidir. Kabul edilen sözleşmelerden biri de ülkemizin de taraf olduğu ve İstanbul Sözleşmesi olarak bilinen Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'dir. 11.05.2011 tarihinde İstanbul'da imzalanan bu sözleşme ile ülkemiz uluslararası düzeyde kadına yönelik şiddete ilişkin mücadele etmeyi ve konuya ilişkin tedbirleri almayı ve düzenlemeler yapmayı kabul etmiştir (www.ankarabarasu.org.tr, 05 Ocak 2014'te erişildi).

İstanbul Sözleşmesi'nde kadına yönelik şiddet, diğer uluslararası sözleşmelerde olduğu gibi bir insan hakları ihlali ve kadınlara yönelik ayrımcılığın bir biçimi olarak anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra nerede meydana gelirse gelsin kadına uygulanan şiddetin her türü (fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik) ve kadına yönelik keyfi uygulamalar (tehdit etme, zorlama, baskılama) bu şiddetin bir türü anlamına gelmektedir (Tosun vd., 2013: 15-16).

Sözleşmede, bir diğer olumlu nokta ise şiddet istatistiklerine yöneliktir. Bu anlamda yapılan başvuru ve alınan önlemlere ilişkin verilerin toplanması ve bunların şiddetle mücadele konusunda kurulacak uzman grubuna iletilmesi konusu da yer verilmiştir. Diğer bir deyişle şiddetin önlenmesi konusunda bir yol haritası çizmiştir. Aynı zamanda farkındalığı artırma çalışmaları yapma, uzmanların hizmet içi eğitimi, koruyucu ve önleyici tedavi programları düzenleme vb. gibi konulara da yer verilmiştir. Bu düzenlemelerin yanı sıra özel sektör ve medya desteğinin alınması, psikolojik ve hukuksal destek hizmetlerinin etkin bir şekilde sağlanması, konukevlerinin kurulması, acil yardım hatlarının açılması ve işleyişi, çocuk tanıklar için koruma programları gibi konular ayrıntılı olarak düzenlenmiştir (Moroğlu, <http://portal.ubap.org.tr>, 05 Kasım 2013'te erişildi).

3.1.2.4. 4320 Sayılı Ailenin Korunması Hakkındaki Kanun

Aile içi şiddetin önlenmesi konusundaki yasal düzenlemeler, ülkemizde dünya çapındaki gelişmelerle doğru orantılı olarak benzer zaman dilimleri arasında yapılmıştır. Bunda Türkiye Cumhuriyeti'nin, dünya ulusları arasında saygın bir konumda bulunmak ve istenilen medeniyet seviyesine ulaşmak istemesinin önemli bir yeri vardır. Ayrıca

tam olarak toplumsal bir bilincin oluşumu tartışmalı bir konu olsa da kadın örgütlerinin ve üniversitelerin bu konudaki çaba ve çalışmaları oldukça önemlidir. Temel yasaların yenilenmesi sırasında özellikle Türk Medeni Kanun ve Türk Ceza Kanunu'ndaki kadınla ilgili maddeler büyük ölçüde yeniden düzenlenmeye çalışılmış ve aile içi şiddetin önlenmesine ilişkin olarak 4320 sayılı Yasa yürürlüğe koyulmuştur (Karıncı 2010: 326).

Bu yasa yürürlüğe koyulduğu dönemde aile içi şiddet ile ilgili olarak önemli bir yasa olarak kabul edilmiştir. Fakat bununla birlikte ihtiyacı tam olarak karşılama noktasında bir takım sorunları da beraberinde getirmiştir. Bunlardan biride kanunun içinde, aile içi şiddetin tanımına tam olarak yer verilmemiş olmasıdır. Bu durum, şiddetin yalnızca fiziksel şiddet olarak algılanması ve diğer şiddet biçimlerinin göz ardı edilmesi riskini içermektedir. Oysa ki şiddetin her türüne karşı kapsamlı bir koruma sağlamak, devletin yükümlülüğü kapsamındadır ve bu anlamda yalnızca fiziksel şiddeti değil; psikolojik, cinsel, sosyal, sözel ve ekonomik şiddet de kadına yönelik şiddet kapsamında ele alınmalıdır (Doğan 2008: 1225; Bozkurt Şener 2011: 91-95). Buradan hareketle kanunun gerekli ihtiyaçlara tam olarak cevap veremediği düşünülerek yeni düzenlemeler yapılmış ve 6284 Sayılı Kanun yürürlüğe girmiştir.

3.1.2.5. 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun

Ailenin korunması ve kadına karşı şiddetin önlenmesine dair çıkarılan 6284 sayılı kanunda şiddet, kişinin çeşitli şekillerde zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik olarak uygulanan her türlü tutum ve davranış olarak tanımlanmaktadır. Kadına yönelik şiddet de “kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ile kadının insan hakları ihlaline yol açan ve kanunda şiddet olarak tanımlanan her türlü tutum ve davranış” ifade etmektedir. Bunun yanı sıra 4320 sayılı kanunda yer almayan cinsel şiddet kavramı 6284 sayılı kanunda ev içi şiddet tanımında yer almaktadır. Ev içi şiddet

bu kanunda, “şiddet mağduru ve şiddet uygulayanla aynı haneyi paylaşmasa da aile veya hanede ya da aile mensubu sayılan diğer kişiler arasında meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddet” şeklinde tanımlanmıştır (Bayhan ve Vural 2013: 262).

Kanun kapsamı değerlendirildiğinde kanunun amacı “şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektir” (Tosun vd., 2013: 23).

TBMM Genel Kurulu’nda kabul edilen kanunun genel çerçevesi şu şekildedir:

- Tüm kadınlar, aile bireyleri ve ısrarlı takip mağdurları,
- Mülki amire de tedbir kararı verme yetkisi,
- Acil durumlarda kolluğa daha fazla yetki,
- Geçici maddi yardım ve sağlık giderlerinin karşılanması,
- Teknik araç ve yöntemlerle takip,
- Tedbirlerin etkin olarak uygulanmasını izleme ve takip,
- Şiddet mağduru ve uygulayanına yönelik psiko-sosyal destek hizmetleri,
- Önleyici tedbir kararının ihlali halinde yaptırım uygulanması,
- İhbar yükümlülüğü,
- Medyaya sorumluluklar verilmesi (Tosun vd., 2013: 23).

Bu tanımlamaların yanı sıra kanun temel anlamda beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kanunun temel amacı, kapsamı, temel ilke ve tanımlar bulunmaktadır. İkinci bölümde koruyucu ve önleyici tedbirlere ilişkin hükümler (Mülki amir tarafından verilecek koruyucu tedbir kararları, hakim tarafından verilecek koruyucu tedbir kararları, hakim tarafından verilecek önleyici tedbir kararları, suçlulara ilişkin saklı tutulan hükümler, tedbir kararının verilmesi, tebliği ve gizlilik, itiraz, tedbir kararlarının bildirimi ve uygulanması, kolluk görevleri, teknik yöntemlerle takip ve tedbir kararına aykırılık) yer almaktadır. Üçüncü bölümde merkezlerin kurulması, destek hizmetleri ve kurumlar arası koordinasyon (ŞÖNİM’lerin kurulması, destek hizmetleri ve kurumlar

arası koordinasyon ve eğitim) yer almakta, dördüncü bölümde daha çok mali hükümlerden (geçici maddi yardım yapılması, nafaka, sağlık giderleri ve harçlar ve masraflardan, vergilerden muafiyet ve davaya katılma) söz edilmektedir. Beşinci bölümde ise daha çok son hükümler yer almakta, yürürlük ve yönetme gibi kararlar açıklanmaktadır. Burada temel alınan en önemli husus kadın erkek eşitliğine dayalı ve sosyal devlet ilkesine uygun bir kanuni düzenlemenin esas alınmaya çalışılmasıdır (<http://www.resmigazete.gov.tr>, 25 Nisan 2013'te erişildi).

3.2. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet İle İlgili Sosyal Politikalar

3.2.1. Dünyada Kadına Yönelik Şiddeti Önlemeye Yönelik Sosyal Politikalar

Kadına yönelik şiddet insani bir vicdan meselesidir. Sadece Müslüman toplumlarda değil Avrupa'da da oldukça fazladır. Buradan hareketle kadına yönelik şiddetle mücadelede dünya üzerinde farklı politika uygulamaları mevcuttur. Batı ve Doğu Blokları ülkelerdeki uygulamalar arasındaki farkın aile yapısı, kültür, din, değer ve gelişim düzeyine göre farklılaştığı bir gerçektir. Özellikle sanayileşme dönemi sonrası Avrupa'da kadın sosyal ve ekonomik hayata katılarak kendisini güçlendirmiştir. Ekonomik bağımsızlık kadının aile hayatı içinde de bağımsızlığına katkı sağlamıştır. Batı'daki modern aile yapısı bu tarzı taşımaya uygundur. Buna rağmen şiddet modern aile tipinde de görülmekte ve boşanmalar artmaktadır. Boşanma kriterleri değişmiş, şiddette bir boşanma kriteri olarak son yüzyılda yerini almıştır.

Ancak şiddetin çeşidini değerlendirdiğimizde Batı'da yaptırım en güçlü olan şiddet psikolojik ve sosyal şiddettir. Bu yaklaşım İskandinav ülkelerinde yerini fiziksel şiddete bırakmaktadır. Doğu Blokları ülkelerde ise Batı'nın tersine modern aileye geçiş süreci henüz tamamlanmamıştır. Kadının sosyal ve ekonomik hayata girişi son 20. yüzyılın ürünüdür. Buna rağmen Doğu Bloklarında kadının ekonomik özgürlüğü henüz tam manasıyla söz konusu değildir. Kadının ekonomik olarak bağımsızlaşması sadece tek ebeveynli aileler için geçerlidir. Bu blokta aile içi ilişkiler ve boşanma kriterleri Batıya göre daha katıdır ve işlevselci kuramda da vurgulandığı gibi aile birlikteliğinin devamı esas alınmaktadır. Bu tarz şiddeti biraz daha hızlandırmakta ve birlikteliğin ön

planda tutulması insanları bu tür şiddeti savunmaya itmektedir.

Toplumların dini inançlarının aile yapısı üzerinde ciddi bir etkisi vardır. Bu etki hem şiddeti hem de boşanmayı farklı boyutlarda etkilemektedir. Ortak gerçek şudur ki, kadın, aile, şiddet, mutluluk ve huzur kitleler arası düşüncelerde ciddi farklar göstermektedir. Batıdaki şiddet kavramını irdelemek gerekirse her geçen gün şiddet kriterlerinin değiştiği ve uygulamaların arttığını söylemek mümkündür.

3.2.1.1. Dünyada Kadın Konukevleri⁷

Dünyada kadın konukevlerinin oluşumu incelendiğinde Türkiye'den çok önce ortaya çıktığı görülmüştür. İngiltere'deki ilk kadın konukevi 1971 tarihinde (Öztürk 2010: 130) açılmıştır. Bu konukevinin açılışından sonraki yıllarda kadın hareketi şiddete maruz kalan kadınlar için bunun gibi yerler kurulmasına destek vermiş ve yardım etmiştir. İngiltere'nin yanı sıra diğer Avrupa ülkelerinde de bir takım gelişmeler yaşanmıştır. Örneğin, Almanya'da kadın hareketinin gelişimiyle paralel olarak ilk kadın konukevi Berlin'de 1974 yılında kurulmuştur. Berlin I. Kadın Evi'nin kurulmasından sonra, ülkenin diğer bölgelerinde de benzer kurumsal hizmetler gerçekleştirilmiştir. 1994 yılı itibariyle Almanya'da 10'u bağımsız kadın grubu tarafından işletilen, 130'u kilise, belediye vb. resmi ve yarı resmi kuruluşça yürütülen toplam 260 konukevi şiddete uğrayan kadınlar ve çocuklara hizmet vermektedir (Yıldırım 1998: 48-49).

Kadın Konukevi İngiltere'den sonra Amerika'da 1976 yılında açılmış ve kısa zamanda Kuzey Amerika'ya yayılmıştır (Öztürk 2010: 130-133). Kanada'da 1985'lere gelindiğinde konukevlerinin sayısı 48'e ulaşmıştır. Ayrıca cinsel şiddete maruz kalan kadınlar için yardım sağlayan kuruluşların sayısı 1985'te 9'a ulaşmıştır. Kadına yönelik şiddetin artık her çevrede tartışılıyor olması soruna yönelik çözüm önerilerinin hayata geçirilmesini sağlamış ve artık dünyada kadınlar için çeşitli merkezler önem kazanmaya başlamıştır. Fransa'da, Flora Tristan Konukevi kurulmuştur. 1976 yılında Norveç'te ve 1977 yılında İsviçre'de ilk danışma merkezi açılmıştır. 1979'da İsveç'te 'Danışma

⁷ Kadınlara şiddet sonrası hizmet veren bu birimin tezde konukevi olarak kullanılması uygun görülmüştür. Bu kurumlara sığınma evi de denmektedir.

Merkezi ve Kadın Evi' diye adlandırılan konukevi, bir grup gönüllü kadın tarafından kurulmuştur. 1986 yılı verilerine göre, Amerika'da 700'ün üzerinde çeşitli şekil ve modellerde kadın konukevi ve danışma merkezi vardır. Çek Cumhuriyeti, Romanya, Macaristan, Polonya ve Rusya gibi ülkelerde de sosyo-ekonomik değişim süreciyle birlikte, aile içi şiddet konusu dikkat çekmeye başlamış ve kurumsal hizmetler yaygınlaştırılmıştır (Öztürk 2008: 115-116).

3.2.1.2. Acil Yardım Hatları

Şiddette maruz kalan kadınlar ve çocuklara yönelik hizmet uygulamalarından biri de yardım hatlarıdır. Bu hatlar amacı doğrultusunda kadınların şiddet ile ilgili her türlü sorularına cevap verip gerekli yönlendirmeyi yapmakla görevlidirler. Acil yardım hatları bu anlamda kolay iletişim için oluşturulmuştur. Mağdurun kimseye gerek duymadan bu hatları kullanabileceği göz önünde bulundurulduğunda ihtiyaç duyulan yardım için kolay bir alternatiftir. Bunun yanı sıra bu hatlarda kadınların ihtiyaç duydukları psiko-sosyal destek, yasal destek ve güçlendirme konusunda da etkin bilgi aktarımı sağlanmaktadır. Bu hatların süreci hızlandırıcı etkisi bulunmaktadır çünkü araya bürokratik işlemler girmeden doğrudan bir başvuru ve yönlendirme sağlanmaktadır (Sallan Gül 2011: 37-38).

Acil yardım hatlarının ülkemizdeki önemi yapılan mülakatlar sırasında da görülmüştür. Mağdur kadınların bir kısmı 183 numaralı hattı kullandıklarını belirtmişlerdir. Ulusal anlamda bu ve bunun gibi numaraların gerek yazılı gerekse görsel medyada daha çok yer alması oldukça önemlidir.

3.2.1.3. Müdahale Merkezleri

Aile içi şiddetle mücadele ve kadınların mağduriyetlerinin giderilmesi konusunda müdahale merkezleri etkin kuruluşlar arasında yer almaktadır. Müdahale merkezlerinin amacı, şiddete maruz kalanlarla iletişime geçerek ya da kadınların yaptıkları başvuru sonrası onlara yardım sunmaktır. Bu merkezlerin hali hazırda temel görevi, aile içi şiddet mağdurlarının ve çocuklarının korunmalarını ve her anlamda iyileştirilmelerini sağlamak aynı zamanda onları sahip oldukları haklar konusunda

bilgilendirmek ve onların haklarını korumak ile ilgili her türlü hukuki ve psikolojik anlamada destek hizmeti sağlamaktır. Aynı zamanda müdahale hizmetleri ile mevcut alınabilecek bütün önlemleri almak ve şiddetle mücadele ederek oluşacak mağduriyetleri önlemeye çalışmakla da görevlidir (Sallan Gül 2011: 38).

Konuyla ilgili en güzel örnek Avusturya'dır. Avusturya'da toplam dokuz müdahale merkezi vardır ve Avusturya şiddetle mücadele gerek uygulamaları gerekse aldığı önlemler konusunda örnek ülke olmaya devam etmektedir (<http://ucansupurge.org>, 20 Mayıs 2014'te erişildi). Konuyla ilgili müdahale merkezlerinin gelişiminin incelenmesi ve gerekli konularda farklı ülkelerden model alınması ülkemizde geliştirilen sosyal politika uygulamalarının geliştirilmesi adına büyük önem taşımaktadır.

3.2.1.4. Aile İçi Şiddetle Mücadelede Model Ülke Uygulamaları

3.2.1.4.1. Avusturya

Aile içi şiddet bir tek kurumun ya da belirli grupların çabalarıyla başa çıkılacak ve mücadele edilebilecek bir sorun değildir. Aile içi şiddetin hukuki, sosyal, toplumsal ve sağlık boyutları düşünüldüğünde mutlaka birden fazla kurumun koordinasyon içinde çalışması ve dayanışmasıyla etkin bir şekilde mücadele verilmesi gereklidir. Ayrıca kadına yönelik şiddetle mücadelede bu konuda erken çalışmalara başlamış olan ülkelerin geliştirmiş olduğu yöntem ve stratejilerden faydalanılması ve olumlu yönlerinin örnek olarak alınması gerekmektedir (Özgentürk, Karğın ve Baltacı 2013: 244). Nitekim Avusturya bu bakımdan model ülke olarak örnek alınan düzenlemelere sahiptir.

Avusturya, kadına yönelik şiddet ile ilgili yasal düzenlemeleri birçok ülkeden daha önce ve daha kapsamlı bir şekilde gerçekleştirmiştir. Konuya ilişkin ilk düzenlemeleri yapan ülkelerden biri olduğu için günümüzde oldukça fazla yol alınmıştır. Şiddete karşı koruma yasası 1 Mayıs 1997'de düzenlenmiş ve sonra 1999, 2001 ve 2004 yıllarında kısmen değiştirilerek ve yeni düzenlemeler yapılarak 1 Haziran 2009'da tekrar yürürlüğe girmiştir. Kadınların can güvenliğini ve haklarını korumak

bunun yanı cinsiyet eşitliğini sağlamak amacıyla yapılan yasanın birbirine bağlı üç ögesi bulunmaktadır (<http://ucansupurge.org>, 20 Mayıs 2014'te erişildi):

- “Uzaklaştırma ve Eve Ayak Basma Yasağı: Polis Güvenlik Yasası
- Geçici Koruma-Tedbir Kararı: Medeni Yasa
- Müdahale Merkezleri: Yasaya sosyal eşlik edici önlem”.

Bu kanunlar mağdurun korunması için idari önlemler, özel hukuk ve ceza hukuku önlemleri gibi çeşitli yaptırımları içermektedir. Avusturya’da bulunan her birey milliyet veya vatandaşlık bağı aranmaksızın aktif bir şekilde şiddete karşı korunmakta ve bunun neticesinde daha güvende yaşamaktadır (Genç ve Deveci 2012: 293). Aynı zamanda Avusturya Müdahale Merkezleri şiddet mağdurlarının yardım başvurusunda bulunmasını beklemeden destek teklifi sunmakta ve bu konuda aktif çalışma sağlamaktadır. Burada emniyet güçlerinin iş birliğinden faydalanılmaktadır. Emniyet güçleri şiddet uygulayan kişinin evden çıkarılmasını izleyen ilk 24 saat içerisinde vaka raporunu en yakın Müdahale Merkezine göndermektedir. Merkez en hızlı şekilde şiddet mağduruyla temasa geçmekte ve gerekli önlemler en hızlı biçimde alınmaktadır (Çıtak 2005: 16).

Mevcut yasa yaptırımlarına rağmen Viyana’daki polis kayıtlarının aile içi şiddet vakalarıyla ilgili istatistiklerine bakıldığında, şiddet mağdurlarının tamamına yakını kadın (%90’ından fazlasının), şiddet uygulayanların erkek olduğu (%90’ından fazlasının) görülmektedir. Şiddet uygulayan erkeklerin ortak özellikleri bakımından kadınların kocaları ya da birlikte yaşadığı kişiler olduğu söylenebilir. Şiddet istatistiklerinin kadın mağduriyeti konusunda bu denli yüksek olduğu düşünüldüğünde aile içi şiddete karşı kadınların korunması gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu doğrultuda polise tanınan “evden uzaklaştırma yetkisi” süreç için önemlidir. Bu durumda polise ilk aşamada on günlük uzaklaştırma yetkisi tanınmaktadır. Bu süre içinde mağdur mahkemeye başvuru yapabilmekte ve yasal süreci başlatabilmektedir. Başvuru yapması durumunda ise bir on günlük uzaklaştırma süresi daha verilmektedir. Ondan sonraki yirmi gün içinde ise mahkeme kararını genellikle açıklanmaktadır. Mahkeme kararıyla bu uzaklaştırma süresi üç aya çıkarılabilmektedir. Polisin bu süre

içinde sürekli kontrol yetkisi bulunmakta ve kadının şikayeti durumunda önlemleri artırmaktadır. Hatta polis, şiddet uygulayan eşin, mağdurun yaşadığı eve giden yolları kullanmasını da engelleyebilmekte ve süreç mağdurun etkin bir şekilde korunmasıyla devam etmektedir (Sallan Gül 2011: 56).

Olaya müdahale sürecinin hızlı işlemesi, mahkeme kararlarının hızlı alınması, kolluk kuvvetlerinin yetkilerinin etkili ve yerinde kullanılması ve mağdur için alınan önlemler göz önünde bulundurulduğunda Avusturya’da bulunan mevcut uygulamaların emsal teşkil edebileceği görülmektedir. Bu noktada gerek müdahale merkezi gerekse diğer hukuki uygulamalar bakımından Avusturya’nın oldukça başarılı uygulamalara sahip olduğu söylenebilir.

3.2.1.4.2. Belçika

Belçika, üç eyaletten oluşan (Flaman, Valon ve Brüksel Başkent Bölgesi), üç resmî dili (Flemenkçe, Fransızca ve Almanca) olan bir devlettir. Belçika’da toplumsal cinsiyet eşitliği dünyada kadına yönelik şiddete dikkat çekilen ve konuyla ilgili girişimlerin yoğun olarak yaşandığı dönemlerde yani 1980’lerde kamu kurumlarına girmeye başlamıştır. Eşitliği sağlamak üzere kurulmuş altı bakanlık bulunmaktadır. Ayrıca 2002 yılında, bir yıl süren çalışmalardan sonra Kadın-Erkek Eşitliği Enstitüsü’nün kurulmasına karar verilmiştir. Enstitüde toplumsal cinsiyet, iş imkanı, şiddet gibi çalışma alanları bulunmakta ve bu alanlarla ilgili çalışmalar yürütülmektedir. Bu çalışmalara 2001’den 2014’e kadar Eşitlik Bakanlığı’nın öncülüğünde farklı bakanlıkların işbirliğiyle yürütülen projeler örnek gösterilebilmektedir (<http://ucansupurge.org>, 20 Mayıs 2014’te erişildi).

Belçika farklı diller konuşan bölgelerden oluşan federal bir devlet olduğu için şiddet ile ilgili olarak biri Flamanca ikisi Fransızca olan üç yardım hattı mevcuttur. Bu yardım hatları şiddetin tüm çeşitlerini (çocuk istismarı, yaşlı istismarı, cinsel istismar vb.) içine almakta ve her konuda yardımcı olmaktadır. Aynı zamanda kolluk kuvvetleriyle ilgili de farklı yetki ve uygulamalar karşımıza çıkmaktadır. Örneğin Belçika’da polisin tutanak tutması için mutlaka fiziksel şiddetin olması

gerekmemektedir. Psikolojik ya da sözlü şiddet başvuruları da bu kategoride değerlendirilmekte ve aynı şekilde yasal prosedür uygulanmaktadır. Yapılan her ihbar gerçek kabul edilmekte ve bu durum polis tarafından araştırılarak harekete geçilmektedir. İhbar sonucu kadın şikayetçi olmasa bile polis şiddet ihbarı gelen eve gidip tutanak tutmakta ve olayı detaylı bir şekilde araştırmaktadır. Bu durumda kadının korktuğu için şikayetinden vazgeçmiş olabileceği düşüncesi göz önünde bulundurulmaktadır. Bunun yanı sıra normal şartlarda polis savcılık emri olmaksızın bir eve girme hakkına sahip değilken bu tip acil durumlarda kapıyı kırma hakkına bile sahip bulunmaktadır (<http://www.gorunmeyeneller.org>, 13 Şubat 2015'te erişildi).

Düzenlemeler sadece bu durumlarla sınır değildir. Bunun yanı sıra düzenli olarak bakanlıklar arasında koordinasyon toplantıları ve durum değerlendirmeleri yapılmaktadır. Kadına yönelik şiddet ile ilgili olarak koordinasyon içinde çalışan bakanlıklara örnek olarak “Sosyal Politikalar ve Fırsat Eşitliği Bakanlığı, İç İşleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Gençlik Bakanlığı, Çocuk Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Refah Bakanlığı, Görsel ve İşitsel Araçlar Bakanlığı, Eğitim Bakanlığı, Mülteci ve Göçmenler Bakanlığı ve Dış İşleri Bakanlığı” örnek gösterilebilmektedir (<http://ucansupurge.org>, 20 Mayıs 2014'te erişildi). Bu yönüyle ülkemizde de şiddet ile ilgili olarak çalışan kurum ve kuruluşların birlikte ve koordinasyon içinde çalışması süreç bakımından oldukça önemlidir.

3.2.1.4.3. Almanya

Yapılan bilimsel çalışmalar ve şiddet mağduru kadının korunmasına yönelik etkin çalışan kurumların ortak öngörüsü aile içi şiddet durumunda hızlı ve etkin koruma önlemleri almayı sağlayan hukuksal düzenlemelere ihtiyaç olduğu yönündedir. Bu önlemlerle sadece mağdurun şiddet uygulayan kişiden ayrılması değil şiddeti uygulayan failin kadının bulunduğu sosyal çevreden uzaklaştırılması kastedilmektedir. Yerel sistemde bu uygulama kadın üzerinden yürütülmekte ve kimi zaman çocuklarından kimi zaman ise sosyal çevrelerinden uzaklaştırılan kadınlar için ikinci bir mağduriyet alanı doğmaktadır. Şiddet uygulayan ise aynı çevrede hiçbir değişim olmadan yaşamaya devam etmekte ve hayatında bu anlamda önemli değişiklikler olmamaktadır. Almanya

örneğinde Şiddetten Koruma Kanunu'nda yapılan düzenlemeler bu anlamda büyük önem teşkil etmektedir. Bunlardan bazıları şu şekildedir (Emek 2012: 163);

- Şiddet uygulayan kişi haklarını ihlal ettiği kişinin konutuna girmekten,
- Bu kişinin bulunduğu konutunun belli bir çevresinde bulunmaktan ya da dolaşmaktan,
- Bu kişinin de düzenli olarak gittiği ve mahkeme tarafından belirlenen ve mağdur kişinin bulunduğu belirli yerlere gitmekten,
- Bu kişiyle tüm iletişim araçları dahil bağlantı kurmaktan,
- Bu kişiyle buluşmaktan ya da bir şekilde iletişime geçmekten kaçınması gerektiğine dair düzenlemelere gidilmiş, Avusturya örneğinde olduğu gibi polise özel yetkiler tanınmıştır.

Ülkemizde birçok uygulama konusunda yurt dışı kurumlar, gerek teorik gerekse pratik uygulamalar bakımından örnek alınmaktadır. Ancak, bu uygulama süreçleri ülkemizde yeni başladığı için birçok eksiklik ile karşılaşılmalıdır. Bu eksiklikler sadece koordinasyon eksikliği ile sınırlı değildir. Kolluk kuvvetlerine verilen gücün niteliği, bakanlıkların bürokratik uygulamalar yüzünden süreci geciktirmesi, mağdur kadına yönelik koruma sağlanması ve gizlilik önlemleri vs. gibi durumlarda karşılaşılan eksikliklerin aşılması gerekmektedir.

3.2.2. Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddeti Önlemeye Yönelik Sosyal Politikalar

Kadına yönelik şiddet vakalarındaki artış sadece Türkiye’de değil dünyanın her yerinde mevcuttur. Daha öncede belirtildiği gibi dünyada her dört kadından biri, Türkiye’de ise her üç kadından biri şiddet görmektedir. Kadına yönelik şiddet, gelişmişlik seviyesi ne olursa olsun dil, din, ırk fark etmeksizin bütün ülkelerde yaşanan küresel bir sorun olmakla birlikte, toplumun her kesiminde ve tarihin her döneminde karşılaşılan bir durumdur (Bayhan 2012: 896). Bu durum karşısında ülkemizde de zaman içinde bir takım düzenlemeler yapılmıştır. Ülkemizde kadın haklarıyla ilgili yapılan düzenlemelere göz atıldığında şu gelişmelerin yaşandığı görülmüştür;

- İlk olarak 47. Hükümet döneminde İmren Aykut tarafından Çalışma

Bakanlığı bünyesinde Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

- 48. Hükümet döneminde Avrasya Kadınlar İş Birliği Protokolü imzalanmış ve Devlet Planlama Teşkilatı'nda Kadına Yönelik Politikalar Danışma Kurulu kurulmuştur.

- 49. Hükümet döneminde ODTÜ kadın çalışmaları merkezi, Ankara Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi açılmıştır.

- 50. Hükümet döneminde kadına girişimcilik kredisi, doğum izni ve TRT yayınlarında cinsiyetçi yaklaşımları ortadan kaldırmayı amaçlayan çalışmalar meclise taşınmıştır.

- 54. Hükümet döneminde Medeni Kanun'daki kadının eşi dışında kendi soyadını da kullanma imkânını sağlayan değişiklik yapılmış bunun yanı sıra nüfus cüzdanlarında yer alan evli, bekar, dul, boşanmış gibi tanımlar ile dul, yetim tanıtım kartları, sağlık karneleri, kimlik kartı, diploma gibi belgelerdeki ifadelerin düzenlenmesi sağlanmıştır. Ayrıca 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun yine bu dönemde yürürlüğe girmiştir.

- 57. Hükümet döneminde ise CEDAW'a ek ihtiyari protokolü TBMM tarafından onaylanmıştır.

- 59. Hükümet döneminde anayasada “insan ticareti” suçuna yer verilmiştir. Bunun yanı sıra “Kadın erkek eşit haklara sahiptir. Devlet kadın erkek eşitliğinin yaşama geçirilmesinde yükümlüdür” maddesi eklenmiştir. 2004'te kabul edilen Türk Ceza Kanunu ile kadınlara karşı ayrımcılık içeren maddeler kaldırılmıştır. Töre sebebiyle kasten öldürmeye ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası verilmesi sağlanmıştır. İşyerinde yaşanacak cinsel tacize üç yıla kadar hapis cezası verilmesi öngörülürken, evlilik içi tecavüze de ceza getirilmiştir.

- 60. Hükümet döneminde 4320 Sayılı Kanunun yönetmeliği yürürlüğe girmiştir.

- 61. Hükümet döneminde farklı birimlerin bir araya toplanması ve bu anlamdaki ihtiyacın giderilmek istenmesi nedeniyle Cumhurbaşkanlığı raporuna istinaden Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kurulmuş ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun yürürlüğe girmiştir. Yine bu dönemde Türkiye İstanbul Sözleşmesini imzalayan ilk ülke olmuştur (<http://t24.com.tr/>, 26 Nisan 2015'te erişildi).

Tüm bu düzenlemelere ek olarak aile içi şiddet olgusunun sorunsallaştırılması ve şiddetle mücadele boyutunda yapılacaklar noktasında birçok çalışma yürütülmektedir. Kadın örgütlerinin yanı sıra kamu kurumları, kadın örgütleri ve üniversitelerde gerçekleştirilen bilimsel araştırmalar ve bir takım projeli uygulamalar buna örnek olarak gösterilebilir. Bu çalışmaların yol gösterici olması, aile içi şiddetle mücadelenin çok yönlü bir yaklaşım ve etkin bir iş birliği gerektirdiği noktasında ortak bir mücadele alanı oluşturulmasının önemli bir kazanım sağladığı düşünülmektedir (Bayhan ve Vural 2013: 262).

3.2.2.1. Alo 183 Aile, Kadın, Çocuk ve Özürlü Danışma Hattı

183 Aile, Kadın, Çocuk ve Özürlü danışma hattı; özürlü, istismara uğrayan veya uğrama riski bulunan, sosyal hayatında desteğe ihtiyacı olan kadınlara ve çocuklara yönelik psikolojik, hukuki ve ekonomik alanda danışmanlık hizmeti vermek için kurulmuş bir hattır. Bu hat aynı zamanda kadınlara yararlanabilecekleri kuruluşlar konusunda da bilgi veren ve bu anlamda ihtiyaç duydukları hizmetlere ulaşabilmelerini sağlayan, kadınların maruz kaldıkları şiddetin önlenmesi adına kadınların yararını gözeterek ücretsiz bir hizmet sunmaktadır. (Erbay 2013: 60; Sallan Gül ve Alican 2012: 634).

Şiddete uğrayan ya da uğrama riski bulunan kadınlara yönelik devlet eliyle oluşturulmuş destekleyici mekanizmalar mevcuttur. Bu noktada kadına yönelik danışma hizmetleri oldukça önemlidir (KSGM 2012: 17, <http://www.kadininstatusu.gov.tr>, 31 Ekim 2013'te erişildi). Ülkemizde bu hattın sabit bir çalışma şekli ve işleyişi vardır. Mevcut prosedüre göre çağrı yapan herkes dinlenmektedir. Daha sonra arayan kişinin ihtiyaç duyduğu hizmet türü belirlenmekte ve gerekli danışmanlık hizmeti verilmektedir. Konuyla ilgili mevcut veri kayıtları, internet vb. kaynaklar taranarak kurum dışında hizmet alabileceği kuruluşların iletişim bilgileri verilmektedir. Bunu yanı sıra yapılan konuşmalar 25.01.2007 tarihinde itibaren kayıt altına alınmaktadır. Çalışan personel tarafından 7/24 çalışma esasına göre ve üçer kişilik dört vardiya çalışan bir ekip ile hizmet sunulmaktadır (Erbay 2013: 60).

Söz konusu danışma hattı sadece mağdur kadınlara danışmanlık sağlamamakta aynı zamanda ailenin, kadının ya da çocuğun psikolojik, sosyal, ekonomik ve kültürel değerlerini tehdit eden durumlara karşı koruma ve önleme çalışmaları da yapmaktadır. Bu konuya ilişkin gelen talep, öneri ve şikayetler dinlenerek konuyla ilgili Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'nün ilgili birimi ile iletişime geçilmektedir. (<http://www.aile.gov.tr>, 21 Mayıs 2014'te erişildi).

3.2.2.2. Türkiye'de Kadın Konukevleri

Dünyada kadın konukevlerinin oluşumuna bakıldığında Türkiye'den çok önce ortaya çıktığı ve bu anlamda da uygulamalar bakımından ileride olduğu görülmüştür (Yıldırım 1998: 48). Genel anlamda değerlendirildiğinde Dünya'da 1970'lerden sonra (kadın hareketinin etkisiyle), Türkiye'de ise 1990'lardan itibaren (kurumsallaşma çalışmalarının başlamasıyla) kadın konukevlerinin varlığından söz edilebilmektedir (Öztürk 2010: 130-133).

Kadın konukevlerinin oluşumu Türkiye'de 90'lı yıllarda meydana gelmiştir. Bu durumun 90'lı yıllara rastlamasında yaşanan toplumsal değişimlerinde etkisi vardır. Türkiye'de kadına yönelik şiddetle mücadele 1980'li yıllardan sonra hız kazanmış ve kadınlar çeşitli şekillerde kamusal alanda seslerini duyurmaya başlamıştır. Bu süreçten sonra toplumsal cinsiyete yönelik çalışmalar yaygınlaşmış ve kadın bir sorun alanı olarak tartışılmaya başlanmıştır. Ancak yapılan akademik çalışmalar ağırlıklı olarak emek, feminizm vb. gibi konularda yoğunlaşmış, kadına yönelik şiddet konusu çok fazla ön plana çıkmamıştır. 1990 sonrası başlayan kurumsallaşma hareketleriyle birlikte, farklı kadın dernekleri ve vakıflar kurulmuştur. Kurulan bu yerlerde kadın sorunları tartışılmaya başlanmıştır (Yörük 2010: 123-124).

Türkiye'de kadın konukevleri; daha çok kadınların yaşadıkları mağduriyetleri geçici olarak gidermek adına kurulmuştur. Bu merkezler yaşanan şiddet olayından uzaklaşabilmek ve aynı zamanda tekrar şiddete dönmek adına yardımcı olan merkezler olarak hizmet vermektedir. Ayrıca konukevlerinde kadınların fiziksel, ekonomik, psiko-sosyal olarak güçlendirilmeleri ve iyileşmeleri için çeşitli sağlık ve sosyal yardım çalışmaları da yapılmaktadır (Sallan Gül ve Alican 2012: 633-634).

Yapılan çalışmaların amacı şu şekilde özetlenebilir (Erbay 2013: 63-64);

- Şiddete uğrayan kadınlarda şiddet sonucu ortaya çıkan öz güven kaybı, mutsuzluk, umutsuzluk, öfke, korku gibi duyguların aşılması, özsaygının yeniden geri kazandırılmaya çalışılması, hayatında sağlıklı karar alabilme yönünde destek sağlanması,
- Barolar ile iş birliği yapılarak boşanma süreci, çocukların velayeti vb. durumlar ile ilgili olarak danışmanlık sağlanması,
- Kendilerine yeterli olabilecekleri bir iş ve meslek edinmeleri konusunda destek sağlamak,
- Aile veya eşle bir araya gelmeyi talep etmeleri durumunda çeşitli birimler ile iş birliği içinde (il müdürlükleri, aile danışma merkezleri ve toplum merkezleri), aileyle ilgili gerekli denetimlerin ve saptamaların yapılması ve aile ortamında şiddet davranışına son verildiğinin belirlenmesi, bundan sonraki süreçte takibinin yapılması,
- Bu çalışmaların yanı sıra ortaya çıkabilecek farklı sorun alanları ile ilgili etkin çözümler üretebilme ve aktif rol oynanma.

Şiddet gören kadın sayısının fazla olması ve bu sayının giderek artmasından dolayı konukevi ihtiyacı oldukça fazladır. Bu sayının yeterli olmaması bu alanda çalışan kişiler tarafından dile getirilen önemli konular arasındadır (KSGM 2009: 167). Daha nitelikli ve daha fazla konukevinin yapılması aynı zamanda mevcut sorunların giderilmesi süreç bakımından oldukça önemlidir.

3.2.2.3. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM)

KSGM 1990 yılında ilk olarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bağlı olarak Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü adıyla kurulmuş olup daha sonra Başbakanlığa bağlanmıştır. 2000'li yıllara gelindiğinde adı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü olmuştur ve ardından 2011 yılında kurulan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın ana hizmet birimlerinden biri olarak yeniden yapılandırılmıştır. KSGM, Türkiye'de toplumsal cinsiyet eşitliği çalışmalarının yapılması, toplumsal yaşamın tüm alanlarında kadınların konumlarının güçlendirilmesi amacıyla kurulmuştur. Bunun yanı

sıra kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın ve eşitsizliğin önlenmesine yönelik politikalar geliştirmek, ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak ve tüm bunlarla koordinasyonlu bir şekilde çalışmakla görevlidir (<http://ucansupurge.org>, 20 Mayıs 2014'te erişildi).

KSGM, kadına yönelik şiddeti önleme ile ilgili girişimleri ve çalışmaları bulunan önemli birimlerden biridir. Kadına yönelik şiddeti önlemeye dair yürüttüğü, sonuca ulaşmış ya hali hazırda devam eden çalışmalar ve eylem planları mevcuttur. KSGM'nin süreçle ilgili olarak yaptığı çalışmalardan biri de kolluk kuvvetleriyle ilgili çalışmalardır. Bu çalışmalarda kolluk kuvvetlerinin kadına yönelik şiddetle mücadele sürecindeki önemine vurgu yapılmış ve polis duyarlılığını artırmaya yönelik girişimler başlatılmıştır. Bu girişimlerden biri de KSGM ile Emniyet Genel Müdürlüğü arasında 26.12.2006 tarihinde imzalanan “Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesinde Polisin Rolü ve Uygulanacak Prosedürler Eğitimi Projesi Protokolüdür”. Proje kapsamında 1294 Polis Merkezi'nde yaklaşık 40.000 Emniyet Teşkilatı personeline farkındalık ve duyarlılığı artırmak amaçlı hizmet içi eğitim sunulmuştur (Bayhan ve Vural 2013: 272).

Kadına yönelik aile içi şiddet; sağlık hizmetleri, kolluk kuvvetleri, adalet hizmetleri ve sosyal hizmetler gibi pek çok hizmet alanının ortak çabalarıyla ve aktif çalışmalarıyla önlenebilecek bir sorundur. Bu konuyla ilgili oluşturulmuş bir diğer proje ise Birleşmiş Milletler Nüfus Fonunun teknik, Avrupa Birliği'nin mali katkılarıyla yürütülen “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi'dir”. Bu proje kapsamında şiddete maruz kalan veya risk altındaki kadınlara sunulan hizmetlerin niteliği, eksikleri ve güçlendirilmesi adına hizmet sunan kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan çeşitli meslek gruplarına hizmet içi eğitim paketleri hazırlanmıştır (KSGMb 2013: 209). KSGM tarafından hazırlanan ve üzerinde çalışılan bu projelerle kamuoyunun ve ilgili meslek elemanlarının bilinçlendirilmesi amaçlanmaktadır.

KSGM, kadına yönelik ve aile içi şiddetle mücadelede önleyici, güçlendirici ve bilgilendirici çalışmalarıyla oldukça etkin bir konumdadır. Özellikle toplumsal cinsiyet ve kadının insan hakları eğitimi konularında çalışmalar yapması kadına yönelik şiddetin önlenmesi noktasında oldukça önemlidir. Bu anlamda KSGM amaçları, yaptıkları ve

yapabilecekleri noktasında aktif çalışması gereken birimlerin başında gelmektedir (Sallan Gül 2011: 191).

3.2.2.4. Sosyal Hizmet Merkezi (SHM)

Sosyal hizmet merkezleri, hizmet verilen bölgede koruyucu, önleyici ya da destekleyici danışmanlık hizmetine ihtiyaç duyan aileleri, kadın, çocuk ve yaşlıları tespit ederek sosyal hizmet müdahalesini ve takibini gerçekleştiren müdahale merkezlerindendir. Bu merkezlerin amacı bu ihtiyaç sahiplerinin gereksinim duydukları tüm hizmetlere bir arada ve kolayca ulaşabilmelerini sağlamak ve gönüllü kurum, kuruluşlar, üniversiteler, STK'lar ve yerel yönetimlerle beraberce çalışmaktır (Erbay 2013: 63). Diğer bir deyişle ASPB'ye ait uygulamaları aktaran, koruyucu ve önleyici çalışmaları yapan, ihtiyaç yönündeki başvuruları ve ihbarları değerlendiren birimdir. Bu birimlerin hizmet ilkeleri 9 Şubat 2013 tarihli resmi gazetede şu şekilde belirtilmiştir (<http://www.resmigazete.gov.tr>, 01 Mayıs 2015'te erişildi);

- “Birey, aile ve toplumun ihtiyaçları esas alınır.
- Sorunların yerinde tespiti ve çözümü esastır.
- Hizmetler, sosyal sorunları çözmeyi ve sosyal riskleri azaltmayı amaçlar.
- Hizmet politikalarının belirlenmesinde alan tarama analizleri dikkate alınır.
- Hizmet modellerinin tespitinde, hizmet bölgesinin sosyal, ekonomik ve kültürel yapıları dikkate alınır.
- Merkezde, birey ve ailenin kendi başına sorun çözme kapasitesi ve sosyal refahını artırmaya yönelik önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve danışmanlık hizmetleri verilir.
- Hizmetin planlanması ve sunumunda paydaş kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılır.
- Toplumun bilgi ve farkındalığını artırmaya yönelik eğitim, kültür, sanat ve benzeri alanlarda faaliyetler yapılır.
- Hizmetler, merkezin sorumlu olduğu hizmet bölgesinin tümünü kapsar.
- Hizmet sunumu ve önceliklerin belirlenmesi risk esası olarak yapılır”.

Ülkemizde 160 SHM hizmet vermektedir. Merkezler bu hizmet ilkeleri çerçevesinde müdahale edilecek kişi ya da kişiler için iş akış süreçleri belirlemiştir. Hizmet sunulacak her kitle için prosedür belirlidir. Örneğin, kadın hizmetleri süreci başvurunun alınmasıyla başlar ve hemen ardından ön değerlendirme yapılır. 6284 Sayılı Kanun uyarınca tedbir kararı alınabilir. Tedbir kararı alınmamışsa kadının barınmaya

ihtiyacının olup olmadığı belirlenir. Barınmaya ihtiyacı olan kadın, konukevine yerleştirilir. Bu süreçte can güvenliği tehlikesi varsa nakil işlemi yapılır ve kolluk kuvvetleri ile iletişime geçilir. Ardından tedbir kararı işlemlerine başlanır. Eğer barınmaya ihtiyacı yoksa ihtiyaç saptaması yapılır. Gerekliyse 6284 Sayılı Kanun uyarınca yardım yapılır ve SDYV ile iletişime geçilir. Bunun yanı sıra rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilir. Yine gerekliyse kreş yardımı, adli yardım, iş yardımı, sağlık yardımı vs. yapılır. Son olarak tüm bu müdahalelerden sonra kadın izlemeye alınır (<http://www.ailetoplum.gov.tr/uygulamalar/shm/shm-is-akis-surecleri>, 02 Mayıs 2015'te erişildi) ve sonraki süreçte kadının durumu takip edilir. Bu anlamda vaka odaklı çalışan söz konusu merkezler özellikle taşradaki yapılanmalarıyla ve gerekli koordinasyonun sağlanması bakımından oldukça önemli kuruluşlardır.

IV. BÖLÜM

4. KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELEDE ŞÖNİM ÖRNEĞİ

4.1. ŞÖNİM: Koza Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri

4.1.1. ŞÖNİM'lerin Yapısı

Aile içi şiddeti önleme konusunda ülkemizde yapılan ilk yasal düzenleme olarak 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun karşımıza çıkmaktadır. Bu kanun kadına yönelik aile içi şiddetle mücadelede ile ilgili atılan önemli bir adımdır. Kanunun temel amacı aile içinde mağduriyet yaşayan bireyi, öncelikle şiddetin yaşandığı alandan ve çevreden uzaklaştırmak ve aynı zamanda şiddete maruz kalan bireyin hak ve özgürlüklerinin korunmasını sağlamaktır. Ancak buna rağmen uygulamadaki belirsizlikler aşılamadığından yeni düzenlemeler tekrar gündeme gelmiş ve 6284 sayılı kanun hazırlanmıştır (Akyıldız 2014: 136).

Aile içi şiddetle mücadelede hukuk ve asayiş kuralları oldukça önemlidir. Ancak şiddet sadece asayiş sorunu değil aynı zamanda yasalarda desteklenmesi gereken bir mücadele alanıdır. 6284 sayılı kanun ile birlikte bu duruma vurgu yapılmış ve ŞÖNİM'lerin kurulması gerekliliği üzerinde durulmuştur. Bunun yanı sıra kolluk kuvvetlerine de bir takım yetkiler verilmiştir. Örneğin; gecikmesinde sakınca bulunan hallerde aile mahkemesine ve mülki amire tanınan yetkileri kullanabilme olanağı, kolluğu kadına yönelik şiddetin önlenmesinde çok daha önemli ve etkili bir konuma getirmiştir (Bayhan ve Vural 2013: 274).

ŞÖNİM’ler Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği içinde “Şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin bir biçimde uygulanmasına yönelik güçlendirici ve destekleyici danışmanlık, rehberlik, yönlendirme ve izleme hizmetlerinin verildiği, yeterli ve gerekli personelin görev yaptığı ve tercihen kadın personelin istihdam edildiği, çalışmaların yedi gün yirmi dört saat esasına göre yürütüldüğü merkezler olarak” tanımlanmaktadır (www.aile.gov.tr, 04 Ocak 2014’te erişildi). ŞÖNİM’lerin görevleri değerlendirildiğinde şu şekilde özetlenebilir;

- Koruyucu ve önleyici tedbir kararlarına ilişkin verilerin bilgilerini sisteme girerek bilgi bankası oluşturmak,
- Gerekli hallerde tedbir kararlarının alınmasını sağlamak. Alınan tedbir kararlarının uygulanması için gerekli başvuruları yapmak,
- Şiddetin önlenmesine ilişkin bireysel ve toplumsal içerikli programların hazırlanması ve uygulanması,
- Çağrı merkezlerinin işleyişinin ve farkındalığının yaygınlaştırılması,
- Kadına yönelik şiddetle mücadelede ilgili kuruluşlarla iş birliği yapmak,
- Koruma altına alınan kişileri güçlendirme adına çeşitli alanlarda (psiko-sosyal, ekonomik vb.) çalışmalar yürütmek,
- Tedbir kararlarının uygulanmasını ve sonuçlarını takip etmek, izlemek,
- Hakimin isteği üzerine şiddete maruz kalmış kadın hakkında (ailesi, geçmişi, çevresi, sosyal ve ekonomik durumu) sosyal araştırma raporu hazırlamak,
- Şiddet uygulayan kişiye yönelik öfke kontrolü gibi şiddetle baş etmeyi davranış ve tutum değişikliği yaratmayı hedefleyen eğitim ve programların hazırlanması ve bunun gerek duyulan kişilere ulaşmasını sağlamak gibi faaliyetleri mevcuttur (<http://www.kadininstatusu.gov.tr>, 05 Kasım 2013’te erişildi).

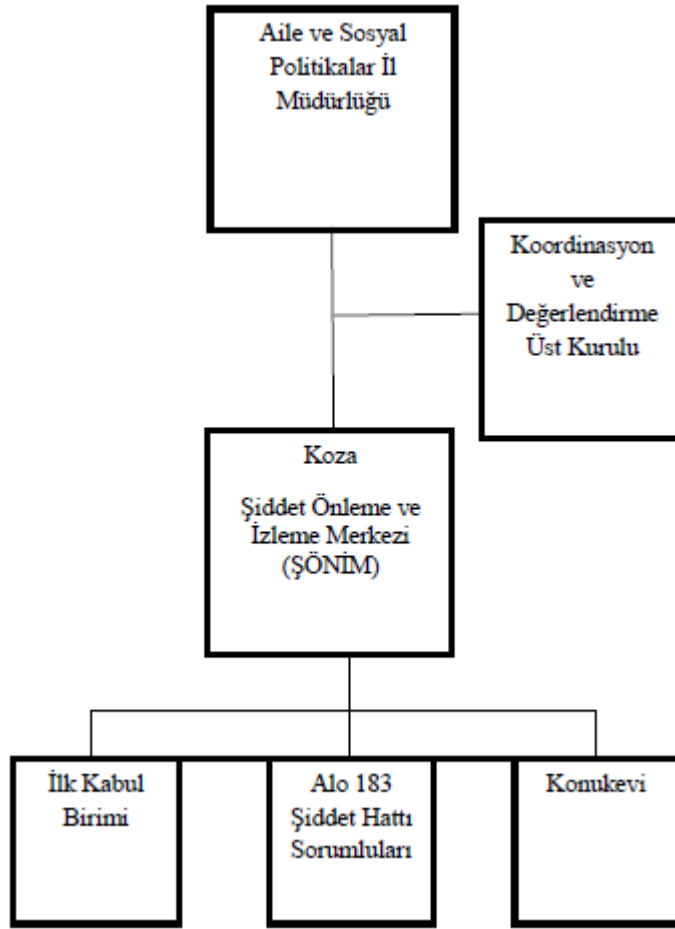
ŞÖNİM’ler mevcut yapılarıyla ve üstlendikleri görevler ile şiddetle mücadelede önemli birimler olarak karşımıza çıkmakta ancak mevcut görevleri gerçekleştirebilmeleri adına daha fazla ödenek ve donanım ihtiyacı duymaktadırlar. ŞÖNİM’lerin çalışma sistemi ve faaliyetleri incelendiğinde mevcut ihtiyaçların giderilmesinin oldukça önemli olduğu bir kez daha anlaşılmaktadır.

4.1.2. ŞÖNİM’lerin Çalışma Sistemi

Kadınlar kimi zaman tavsiye üzerine kimi zaman ise tanıdıklarının yönlendirmesi üzerine ŞÖNİM’e başvuru yapmaktadır. Bunun yanı sıra yaşanan şiddet olayı kimi zaman emniyet birimlerine intikal etmektedir. Bu durumda kadın ilk olarak ŞÖNİM’e oradan da bir sağlık kuruluşuna götürülmektedir. Kadın burada sağlık taramasından geçmekte ve daha sonrasında tekrar ŞÖNİM’e gelmektedir. ŞÖNİM’e geldikten sonra psikologlar eşliğinde durum saptaması yapılmakta, yazılı tutanak tutulmaktadır. Daha sonra kadın, ilk kabul birimine sevk edilmekte ve sonraki süreçte kadın konukevine yerleştirilmektedir. Bakanlığa bağlı kadın konukevlerinde yer olmaması durumunda ise belediyelere bağlı kadın konukevleriyle iletişime geçilerek uygun olan kadın konukevi belirlenmektedir.

Merkez kapsamında kimi zaman bir takım sorunlar yaşanabilmektedir. Ortaya çıkan sorunlar karşısında çözüm üretme adına uzmanlardan ve yetkililerin bulunduğu bir grup oluşturulmaktadır. Bunun amacı şiddetle mücadele eden kurum ve kuruluşların sorunları bağlamında etkin bir hizmet sunulmasını sağlamak ve bu esnada ortaya çıkan sorunlara çözüm bulmaktır. Bu nedenle oluşturulacak grup ilgili meslek alanlarının temsilcileri, STK’lar ve ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının katılımı ile meydana getirilmekte ve sekreteryası ŞÖNİM tarafından yürütülmektedir. Bu durumda oluşan gruba vali veya görevlendireceği vali yardımcısı başkanlık yapmaktadır (Akyıldız 2014: 86).

ŞÖNİM’in genel teşkilat şemasına bakıldığında prosedür şu şekilde işlemektedir (<http://www2.bayar.edu.tr>, 28 Ekim 2013’te erişildi):

Şekil 4.1: ŞÖNİM’lerin Teşkilat Şeması

Kaynak: <http://www2.bayar.edu.tr>, 28 Ekim 2013’te erişildi.

ŞÖNİM’ler bulundukları ildeki Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü’ne bağlı olarak çalışmaktadırlar. ŞÖNİM’lere bağlı olan birimler ise ilk kabul birimi, Alo 183 şiddet hattı sorumluları ve konukevleridir. ŞÖNİM bu birimlerle koordineli bir şekilde çalışması gerekmektedir. Şiddetle mücadele sürecinde hızlı ve etkin çalışma oldukça önemlidir. Nitekim Akyıldız’ın yaptığı çalışmada da şiddet mağduru kadınların söz konusu merkezlere başvuru yaptıklarında işlemlerinin hızlı ve zamanında yapılamadığının ve uzun sürdüğünün düşünüldüğü ortaya koyulan sonuçlar arasındadır (Akyıldız 2014: 142).

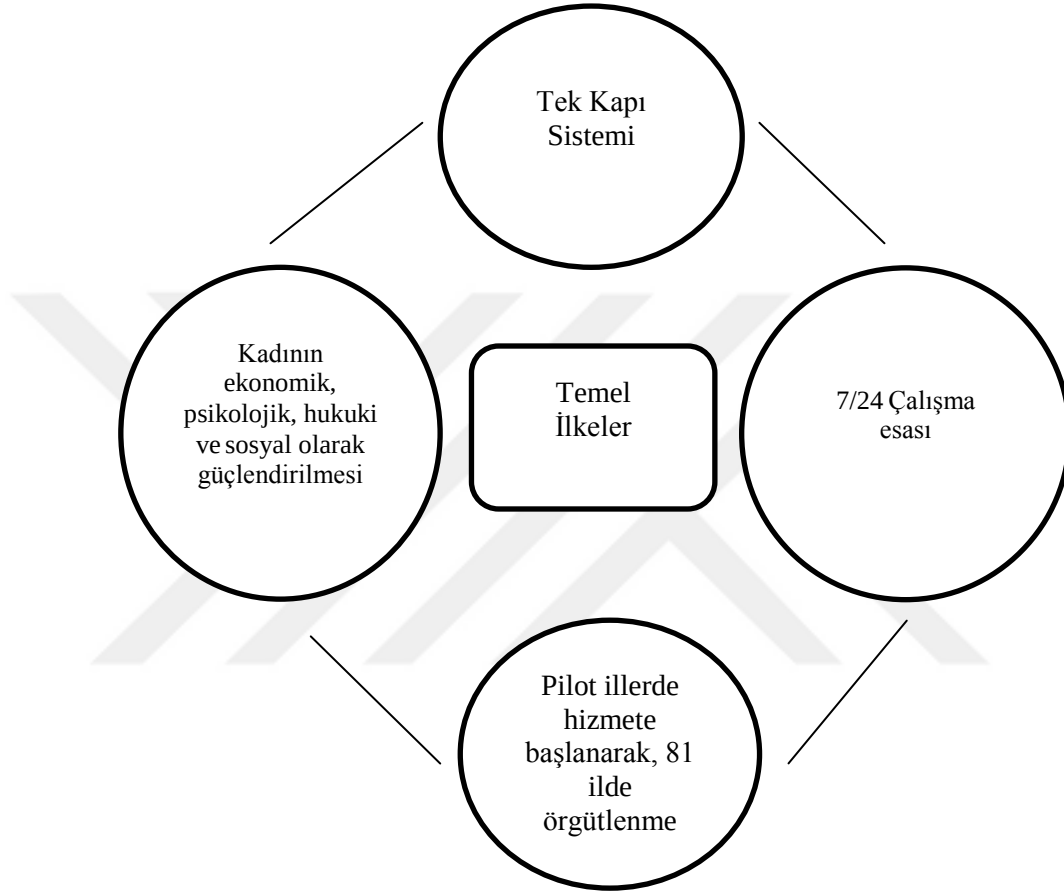
4.1.3. ŞÖNİM'lerin Faaliyetleri

ŞÖNİM'ler ilk olarak 6284 Sayılı Kanun gereğince mağdura yönelik ihtiyaç saptaması yapmaktadır. Gereken yardım biçimi belirlendikten sonra süreç mevcut durum dahilinde devam etmektedir. Merkezler gerek yardım düzenlemeleri gerekse yapısal düzenlemelerde mevcut ilke ve kurallar dahilinde hareket etmek zorundadır. Başvuruda bulunan şiddet mağduru kadınlara çeşitli konularda yardımcı olunmakla beraber bunlardan bazıları şu şekildedir;

- Veri toplama: Şiddetin sebebi, türü, zamanı, sıklığının araştırılıp, tespit edilmektedir. Şiddete uğrayan ve şiddet uygulayan hakkında alınan kararların uygulanması ve bu kararların sonuçlarının takip edilmesi sağlanmaktadır.
- Şiddet mağduruna yönelik hizmetler: Güçlendirme hizmetleri sunulmaktadır. Bu hizmet kapsamında kadına psikolojik destek, rehberlik ve danışmanlık hizmetleri verilmektedir.
- Şiddet uygulayana yönelik hizmetler: Öfke kontrolü programı dahilinde hizmet sağlanmaktadır. Bunun yanı sıra şiddet uygulayan eşin herhangi bir bağımlılığı ya da farklı bir destek ihtiyacı varsa konuyla ilgili çalışmalar yapılmaktadır (<http://ucansupurge.org>, 20 Mayıs 2014'te erişildi).

Tüm bu mevcut sistem gerçekleştirilirken ŞÖNİM'lerin benimsedikleri temel ilkeler mevcuttur. Bu ilkelerden ilki tek kapı sistemidir. Yani şiddet mağduru kadınların başvurularının alındığı tek bir merkez ve bilgilerin kaydedildiği tek bir veri tabanı söz konusudur. İkincisi 7/24 çalışma esasıdır. Şiddet gerçekleştiği belirli zaman dilimleri yoktur. Şiddet her an ve her zaman ortaya çıkabilme ihtimali bulunan bir eylemdir. Dolayısıyla kadınlar her zaman bu merkeze gelebilmektedir. Bu sebeple merkezlerde geceleri ve hafta sonları sürekli nöbetçi meslek elemanları bulunmaktadır. Diğer bir deyişle ŞÖNİM her an müdahale etmeye ve hizmet sunmaya hazır bir biçimde işleyişine devam etmek zorundadır. Bir diğer benimsenen ilke ise 81 ilde örgütlenmedir. Şu an pilot uygulama nedeniyle 14 ilde hizmet veren ŞÖNİM'lerin tüm illerde hizmet vermesi amaçlanmaktadır. Böylelikle yaşadıkları bölgeden ya da ilden uzaklaşması gereken ve

hayati tehlikesi olan kadınların bu şekilde sistemli bir çalışmayla iller arasında yer değiştirmesi sağlanmaktadır. Bunun yanı sıra kadınların ihtiyaçları belirlendikten sonra gerekli yardımlar yapılmaktadır. Bu noktada ŞÖNİM’lerin genel ilkeleri şöyle şematize edilebilir;

Şekil 4.2. ŞÖNİM’lerin Genel İlkeleri

Kaynak: <http://www2.bayar.edu.tr>, 28 Ekim 2013’te erişildi.

Konukeyine yerleştirilen kadınların ekonomik, psikolojik, hukuki ve sosyal olarak güçlendirilmesi oldukça önemli bir durum olup ilk olarak amaçlanan hedefler arasındadır. Kadınların hayatları hakkında sağlıklı kararlar alabilmeleri ve öz varlıklarını gerçekleştirebilmeleri adına bu desteğin verilmesi gereklidir. Bu noktada iş bulmak isteyen kadınlara iş-kur vasıtasıyla istihdam imkanı sunulmakta ve iş garantili kurslar konusunda destek sağlanmaktadır. Bunun yanı sıra psikolojik danışmanlık ve rehberlik sağlamak amacıyla görevlendirilmiş uzman personel kadınlara danışmanlık hizmeti vermektedir. Bunun yanı sıra verilen diğer hizmetler “ŞÖNİM’de Sunulan

Hizmetlerin Dağılımı” başlığı altında tartışılacaktır (<http://www2.bayar.edu.tr>, 28 Ekim 2013’te erişildi).

4.1.4.2013 ŞÖNİM Verileri Doğrultusunda Başvuranların Sosyo Demografik Analizi

Bireylerin olumlu davranış özelliklerini kazandıkları ve kendi öz varlıklarını gerçekleştirdikleri bir kurum olarak değerlendirilen aile kimi zaman olumsuz bazı davranışların oraya çıktığı ve bu davranışların beslendiği bir ortama dönüşebilmektedir (Kaymak Özmen 2004: 28). Aile içinde ortaya çıkan bu olumsuz davranışlar kendini en çok şiddet içeren eylemler olarak göstermektedir ve ortaya çıkan bu şiddet davranışı ilk olarak ve çok daha kadınlar üzerinden var olmaktadır.

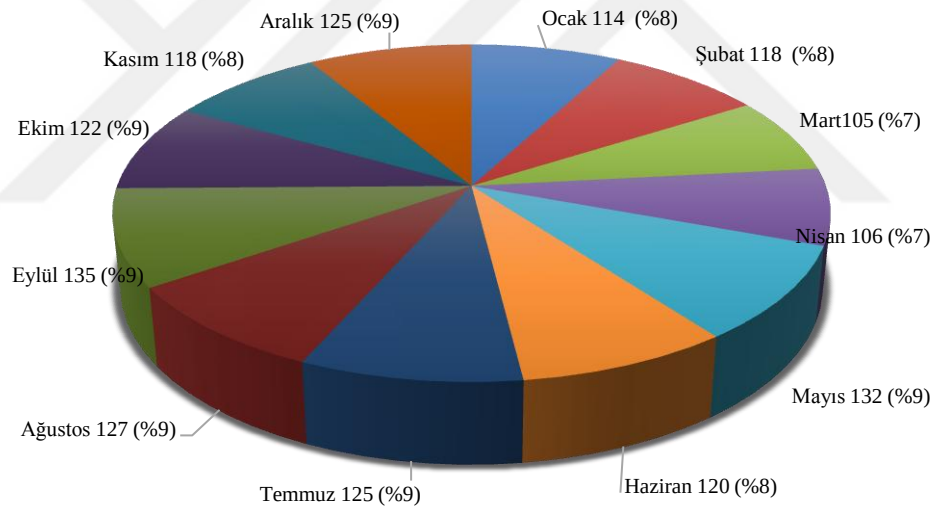
Kadına yönelik aile içi şiddet daha öncede bahsedildiği üzere toplumsal bir sorundur. Uygulanan şiddetin türü ve niteliği ne olursa olsun önlenmesi ve bununla ilgili tedbir alınması oldukça önemlidir. Bununla ilgili çalışmalar yapılması için kuşkusuz birtakım verilerden yola çıkılması gerekmektedir. Kadına yönelik şiddetle mücadelenin gerekliliği ve önemi konusunda bize fikir vermesi açısından eldeki sayısal veriler yol gösterici olarak değerlendirilebilir. Risk analizlerinin daha doğru ve yerinde yapılabilmesi ya da önlem alınması gereken konuların içeriğinin belirlenmesi adına eldeki veriler ışığında hareket etmek oldukça önemlidir.

Kadına yönelik şiddet ile ilgili verilerin analizi, kadına yönelik şiddeti sıradanlaştırma ve benimsetme noktasında değil, konunun öneminin anlaşılması ve vurgulanması bakımından yapılmıştır. Yine şiddet mağduru kadınların demografik özellikleri bize konuyla ilgili daha etkin uygulamalar gerçekleştirilmesi konusunda yardımcı olacaktır. Bu noktadan hareketle 2013 Ankara ŞÖNİM’e başvuru yapan kadınların sosyo-demografik özelliklerine ilişkin verilere ulaşılmıştır. Veriler tamamı Ankara ŞÖNİM’den elde edilmiştir. Bu veriler çalışmanın alan verilerini destekleyici niteliktedir.

4.1.4.1. Şiddet Mağduru Kadınların Sosyo-Demografik Analizi¹¹

4.1.4.1.1. Başvuruların Aylara Göre Dağılımı

Kadına yönelik şiddet sadece belli zaman ve mekanlarda değil, hayatın her alanında ve her zaman karşımıza çıkan bir hak ihlali durumudur. Şiddet mağduru kadınların aylara göre ŞÖNİM'e gelmeleri ya da belirli kurumlar vasıtasıyla getirilmeleri konusunda eldeki veriler değerlendirildiğinde görülmüştür ki müdahale ve önlem konusunda tedbirli olunması gereken net ve özellikli bir ay yoktur. Diğer bir deyişle başvuru sayısı oldukça fazla olup aylara yayılmış durumdadır.

Grafik 4.1: Vakaların Aylara Göre Gelişleri

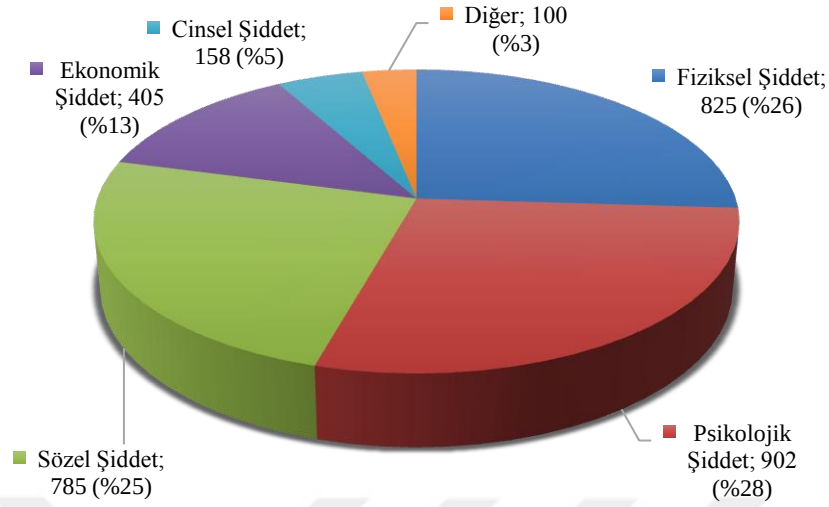
2013 yılında Ankara ŞÖNİM'e toplam 1447 şiddet mağduru kadın başvuru yapmıştır. Ocak ayında başvuru yapanların oranı %8, Şubat ayında başvuru yapanların oranı %8, Mart ayında başvuru yapanların oranı %7, Nisan ayında başvuru yapanların oranı %7, Mayıs ayında başvuru yapanların oranı %9, Haziran ayında başvuru yapanların oranı %8, Temmuz ayında başvuru yapanların oranı %9, Ağustos ayında

¹¹ 2013 ŞÖNİM verileri Ankara ŞÖNİM'den ham veri olarak alınmış ve daha sonra araştırmacı tarafından tablolastırılmış ve yorumları yapılmıştır.

başvuru yapanların oranı %9, Eylül ayında başvuru yapanların oranı %9, Ekim ayında başvuru yapanların oranı %9, Kasım ayında başvuru yapanların oranı %8 ve Aralık ayında başvuru yapanların oranı %9 olarak kayıtlara geçmiştir. Yapılan başvurular değerlendirildiğinde aylar arasında belirli farkların olmadığı ve şiddetin her zaman sıklıkla var olduğu görülmüştür. Az bir farkla da olsa en çok başvurunun 135 kişi ile eylül ayında yapıldığı saptanmıştır.

2014 yılı ilk iki ay istatistiklerine bakıldığında başvuru sayılarında artışın olduğu gözlenmektedir. 2013 yılı Ocak ayı başvuru sayısı 114 kişi iken bu sayı 2014 yılı Ocak ayında 126 kişi olarak kayıtlara geçmiştir. Yine şubat ayına bakıldığında 118 kişi olan başvuru sayısının 123 kişiye yükseldiği görülmüştür. Bu durum şiddet olgusunun gitgide artmakta olduğunu kanıtlar niteliktedir. Bu konuda hızlı, etkin ve çok yönlü müdahale yöntemleri geliştirilmeli ve mevcut durumda iyileştirilmeler yapılmalıdır.

Genelci kuramda da vurgulandığı gibi şiddet, çok yönlü bir kavram olup etkileri de kendini çok farklı şekillerde göstermektedir. Şiddete maruz kalan kadın bu travmatik durumu farklı şekillerde yaşamakta ve şiddetin her şekli ile sıklıkla karşılaşmaktadır. Toplumsal olarak şiddet daha çok fiziksel etkileri olan bir eylem olarak kabul görmekte fakat fiziksel zararları kadar ekonomik, psikolojik vb. zararlarının olduğu da unutulmamalıdır.

Grafik 4.2: Kadınların ŞÖNİM’den Hizmet Alma Nedenleri

Kadınların ŞÖNİM’den hizmet alma nedenleri incelendiğinde en çok psikolojik şiddete (%28) maruz kaldıkları görülmektedir. Bunu %26 ile fiziksel şiddet izlemektedir. Devamında ise sözel şiddete maruz kaldığını söyleyenlerin oranı %25, ekonomik şiddet maruz kaldığını söyleyenlerin oranı %13, cinsel şiddete maruz kaldığını söyleyenlerin oranı %5 ve diğer kısmında yer alanların oranı ise %3’tür.

Kadınların ŞÖNİM’den hizmet alma analizine bakıldığında psikolojik şiddetin fazla olduğu görülmektedir. Diğer bir deyişle kadınlar şiddet eylemleri sonrası fiziksel yaralar kadar psikolojik yaralar da almaktadırlar. Bu durum aynı zamanda merkeze başvuru yapan kadınlar için psikolojik desteğin önemini ortaya koymaktadır. Kadınların ilk olarak psikolojik bakımdan güçlendirilmeleri sonraki süreçte sağlıklı kararlar verebilmeleri adına oldukça önemlidir.

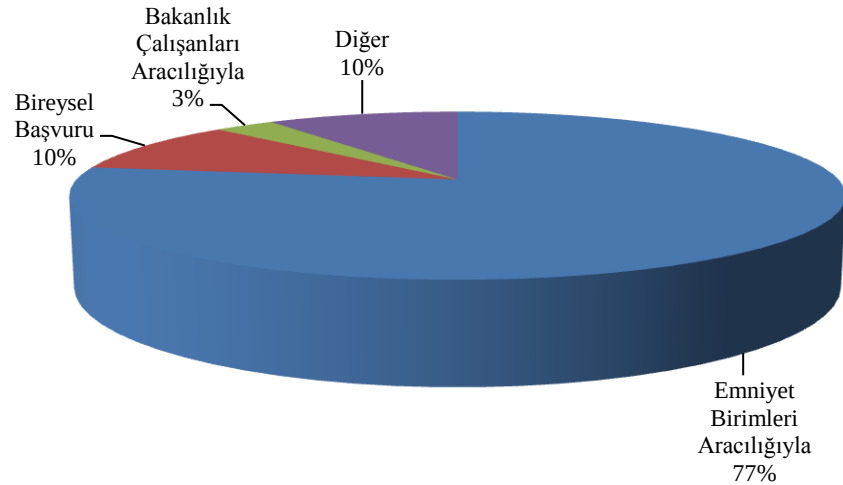
Psikolojik şiddetten sonra en fazla maruz kalınan şiddet çeşidi fiziksel şiddettir. Fiziksel şiddet hem kadını bedensel olarak etkilemekte hem de psikolojik dünyasında derin izler bırakmaktadır. Fiziksel şiddete uğradığını söyleyen kadınların oranı azımsanmayacak kadar fazladır. Sonrasında ise sözel şiddet, ekonomik şiddet ve cinsel şiddet yer almaktadır. Cinsel şiddet ilgili olarak çalışmanın alan kısmında yapılan mülakatlar sırasında kadınların cinsel şiddet ile ilgili konularda konuşurken çekimser

davranışlar sergiledikleri görülmüştür.

4.1.4.1.2. Kadınların ŞÖNİM'e Gelme Şekli

2013 verilerine bakıldığında merkeze yapılan başvuruların daha çok emniyet birimleri aracılığıyla (%77) yapıldığı görülmektedir. Bunun sebebi genellikle kadınların daha önce başvuru yapmaktan çekinmeleri ya da korkmalarıdır. Kadınlar, genellikle meydana gelen şiddet olayları sonrasında olay karakola intikal ettikten sonra emniyet mensupları tarafından yönlendirilmektedir. Bu noktada kadınların daha çok şiddet olaylarının başında değil, olay emniyete yansıdığına yaşananları anlattıkları görülmüştür.

Eldeki veriler incelendiğinde bireysel yapılan başvurular tüm başvuruların %10'unu oluşturmaktadır. Bakanlık çalışanları aracılığıyla %3, diğer başlığı altında %10 oranında başvuru mevcuttur. Merkezden alınan bu verilerde diğer seçeneğinde hangi birimler ya da durumlar olduğunu belirtilmemiştir.

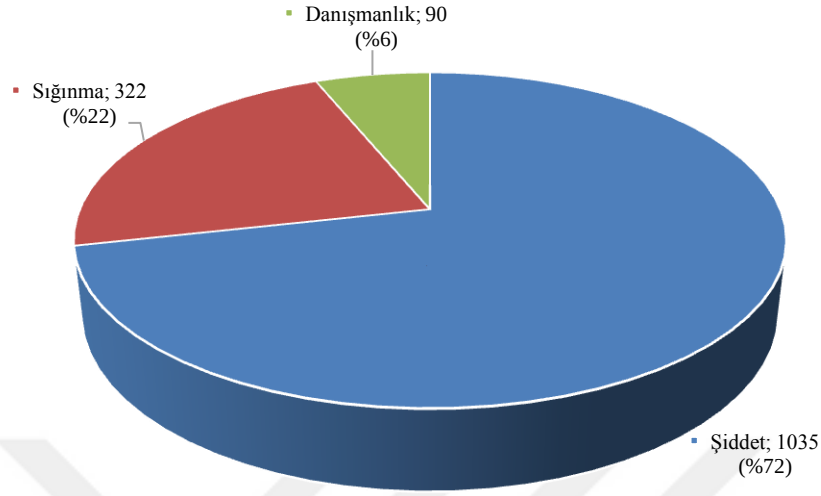
Grafik 4.3: Kadınların Merkeze Gelme Şekli

Şiddetle mücadelede kadınların merkeze gelme şekli aynı zamanda kadınların şiddete yönelik bilinç düzeylerinin de göstergesidir. Bireysel yapılan başvurular kadınların kendi şiddet mücadelelerini kendi kararlarıyla başlatabildiklerinin bir

göstergesidir. Ama eldeki veriler kadınların bu bilinç düzeyine ve sonrası için yeterli olanaklara sahip olmadığını ortaya koymaktadır. Kadınlar daha çok emniyet birimleri aracılığıyla merkeze gelmektedir (Grafik 4.3.). Bu durum diğer taraftan emniyet birimlerinin kadına yönelik şiddetle mücadeledeki önemini ortaya koymaktadır. Süreç içerisinde bu birimlerin tutumu süreci yönlendiren en önemli faktörlerden biridir. Yapılan mülakatlarda görülmüştür ki kadına yönelik şiddetle mücadele eden merkezler hakkında bilgisi olmayan kadınlar ilk olarak emniyette bu merkezlerin bilgisine ulaşabilmektedirler. Çalışmanın sonuç ve öneriler kısmında bu duruma ilişkin öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır.

4.1.4.1.3. Merkeze Yapılan Başvuruların Nedenleri

ŞÖNİM'ler daha öncede bahsedildiği üzere şiddete maruz kalmış ya da maruz kalma riski bulunan kişilere hizmet verme amacıyla kurulmuş olan birimlerdir. Buradan hareketle merkeze yapılan başvurular bu kapsamda değerlendirilmekte ve konuya ilişkin çözüm önerileri sağlanmaya çalışılmaktadır. Yapılan başvurulara bakıldığında kadınların genellikle şiddete maruz kaldıktan sonra merkeze geldikleri ya da getirildikleri görülmektedir. Konuya ilişkin bilgi alma yani danışmanlık hizmetlerinden faydalanmak için gelen kadınların oranı oldukça azdır.

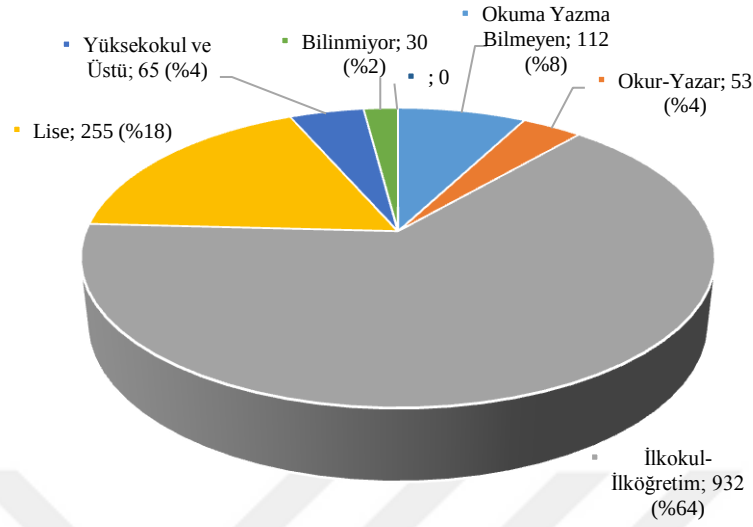

Grafik 4.4: Başvuru Nedenlerinin Dağılımı

Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi'ne yapılan başvurular oransal olarak incelendiğinde başvuruların %72'sinin şiddet kaynaklı olduğu görülmektedir. Bunun dışında başvuru yapan kadınların %22'si sığınma talebi için, %6'sı danışmanlık hizmeti almak için merkeze gelmiştir. ŞÖNİM'e yapılan tüm bu başvurular merkezin hizmeti kapsamındadır. Sığınma talebinde bulunan kadınlar önce ilk kabul birimine sonra ise kadın konukevine yerleştirilmektedir. Danışmanlık hizmetini ise duruma göre gerekli görüldüğü şekilde uzman personel sağlamaktadır.

4.1.4.1.4. Kadınların Öğrenim Durumu

ŞÖNİM'e başvuru yapan şiddet mağduru kadınların öğrenim durumuna bakıldığında %64'ü ilkokul-ilköğretim mezunu, %18'i lise mezunudur. Okuma yazma bilmeyen %8, yüksekokul ve üstü mezun olan %4 ve okur yazar olan kadın oranı %4'tür. Eğitim durumu bilinmeyen kadınların oranı ise %2'dir. Bu oranlara bakıldığında ilkokul-ilköğretim mezunu ya da hiç eğitim almamış kadınların oranı (%76), lise, yüksekokul ve üstü eğitim seviyesine sahip kadınların (%22) oranından fazladır. Buradan hareketle eğitim seviyesi yüksek kişilerde şiddet görülme olasılığının azaldığı söylenebilir.

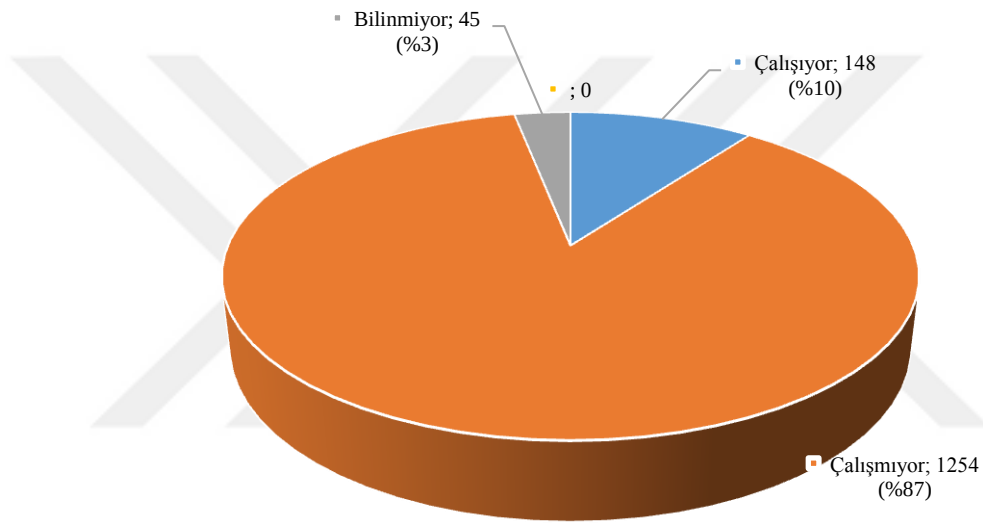
Grafik 4.5: Kadınların Öğrenim Durumu

Diğer bir deyişle eğitim seviyesi ile şiddete maruz kalma durumu ters orantılıdır. Okur- yazar olmasına rağmen okula gidip eğitim almadığını söyleyenler ve hiç okuma-yazma bilmediğini söyleyenlerin sayısı ilköğretim eğitimi aldığını söyleyenlerden azdır. Bunun nedeni tamamen yaşla ilgilidir. Ülkemizde eğitim seviyesi her geçen gün artmaktadır. İlkokul eğitimi almamış kadın sayısı genel olarak azalmaktadır. Erkeklerde şiddet uygulama yaşına bakıldığında şiddet eğiliminin 24-43 yaşları arasında yoğunlaştığı görülmektedir. Şiddetin yoğun olarak uygulandığı bu yaş dilimi, kadınlarında orta yaşlarda daha çok şiddete maruz kaldığı konusunda bize fikir vermektedir. Genel anlamda eğitim, kadına yönelik şiddetle mücadelede konusunda üzerinde durulması gereken öncelikli konular arasındadır.

4.1.4.1.5. Kadınların Çalışma Durumu

Kadının istihdam edilmesi sorunsalı her dönem gündemde olan bir durumdur. Kadına yüklenen sorumluluklar ve devredilemez roller oldukça fazladır. Bunun yanı sıra sosyal hayat içerisinde aktif bir iş yaşamının ve ekonomik özgürlüğünün olması hem yaşam standardının yükselmesi bakımından hem de aileye katkıda bulunması bakımından kadına özgüven kazandırmaktadır.

Kadının çalışmamasının yanı sıra çalışması da farklı sorun alanlarını doğurmaktadır. Eğitim seviyesinin düşük olması ya da kendini geliştirdiği bir alanın olmaması gibi durumlar kadınları hem düşük ücretle hem de ağır ve sigortasız işlerde çalışmaya mecbur bırakmaktadır. Buradan hareketle denilebilir ki şiddetle mücadelede bir diğer önemli husus kadınlara ekonomik özgürlüğün kazandırılması noktasında karşımıza çıkmaktadır. Eşe bağımlı yaşamayan bir kadın kuşkusuz gördüğü şiddetten kurtulma adına daha cesur adımlar atabilecektir.

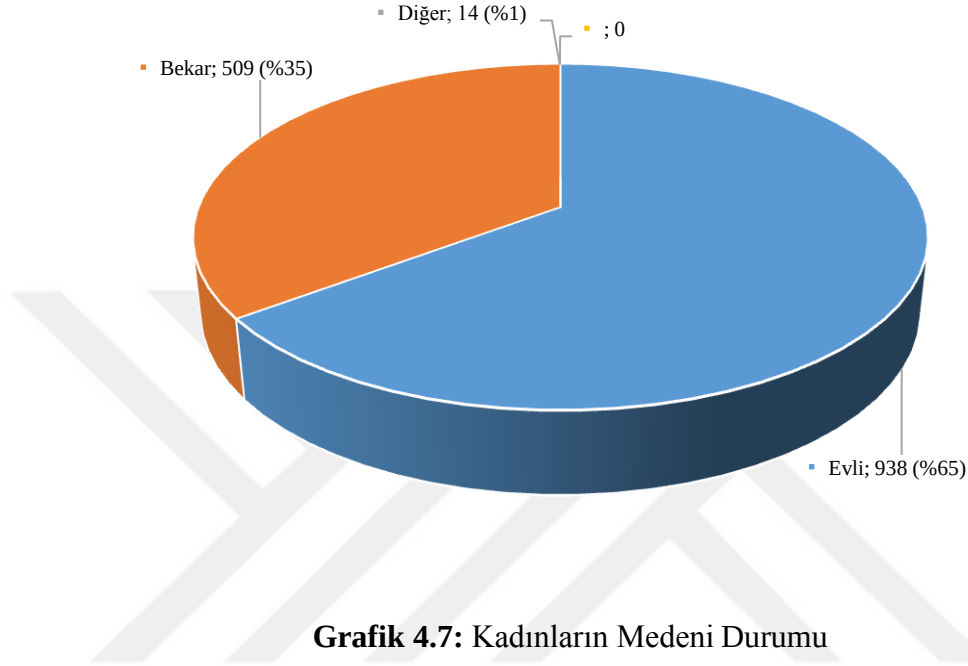
Grafik 4.6: Kadının Çalışma Durumu

Elde edilen veriler de bu tezi doğrular niteliktedir. Kuruma başvuruda bulunan 1447 mağdurdan %87'si çalışmadığını, %10'u ise çalıştığını bildirmiştir. Bilinmeyen %3'lük bir dilim mevcuttur. Çalışmayan kadınlardaki bu oran göz önünde bulundurulduğunda kadınların sahip olduğu ekonomik özgürlüğün önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

4.1.4.1.6. Kadınların Medeni Durumu

Kadına yönelik şiddetin yaygın olduğu ve gittikçe artış gösterdiği sıkça üzerinde durulan konuların başında gelmektedir. Şiddet her alanda gerçekleşmektedir fakat aile içi şiddet son yıllarda daha da yaygınlaşan ve karşımıza çıkan bir sorun alanıdır. 2013

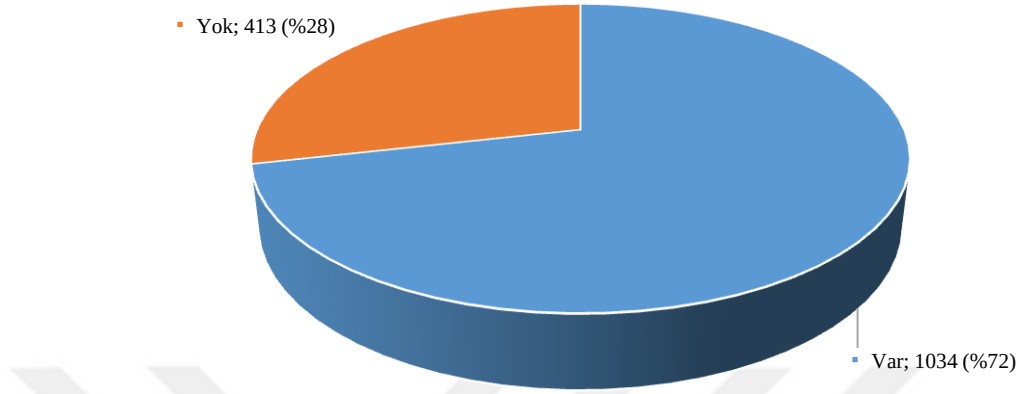
verilerinden yola çıkılarak yapılan analizde evli kadınların bekâr kadınlara göre daha fazla şiddet mağduru oldukları görülmüştür. Şiddet mağduru olarak başvuru yapan evli kadınların oranı %65, bekâr kadınların oranı ise %35'tir. Diğer bir deyişle merkeze gelen kadınların yarısından fazlası aile içi şiddet mağdurudur.

Aile içi şiddet denildiğinde kuşkusuz evli olan çiftler oransal olarak değerlendirilmiştir. Ancak nikâhsız yaşama durumlarında da şiddet olaylarıyla karşılaşmaktadır. Buradan hareketle beraber yaşama durumunda ortaya çıkan şiddete maruz kalan kadınların sayısı bekâr kategorisinde değerlendirilmiştir.

4.1.4.1.7. Kadınların Sosyal Güvenlik Durumu

Sosyal güvenceye sahip olup olmama durumu kadınların hayat standartlarını doğrudan etkileyen bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadınların çoğunun çalışmadığı ve yüksek bir gelire sahip olmadıkları göz önünde bulundurulduğunda zaten iyi olmayan yaşam koşullarında karşılaştıkları sağlık problemlerini finanse etmekte zorlanacakları kaçınılmaz bir sonuçtur. Bunun yanı sıra emekli olma kadınlar için bir hayat güvencesi durumu olarak karşımıza çıkmaktadır.

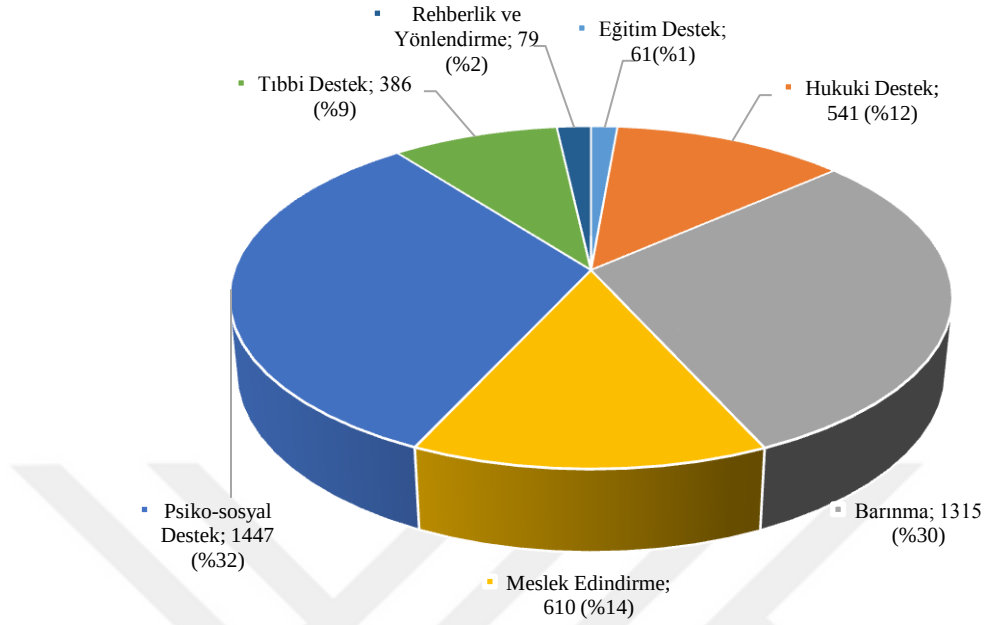

Grafik 4.8: Kadınların Sosyal Güvence Durumu

ŞÖNİM’e gelen şiddet mağduru kadınların çoğu SGK sağlık güvencesine sahip olduğunu belirtmiştir. Fakat merkeze başvuru yapan kadınların yarısından fazlası çalışmamaktadır. Kadınların sahip olduğunu söyledikleri sağlık güvencesi, eşinin çalışması nedeniyle ya da babası dolayısıyla faydalanabildiği sağlık güvencesidir. Bu durum neticesinde sosyal güvenceye sahip olduğunu söyleyen kadınların oranı %72, sosyal güvencesinin olmadığını söyleyen kadınların oranı ise %28’dir.

4.1.4.1.8. ŞÖNİM’de Sunulan Hizmetlerin Dağılımı

Merkeze başvuru yapan kadınlara ihtiyaçları dolayısıyla çeşitli hizmetler sunulmaktadır. En çok ihtiyaç duyulan hizmet türü psiko-sosyal hizmetlerdir ve geniş kapsamlı bir çalışmayı gerekli kılmaktadır. Psiko-sosyal hizmetler, şiddete maruz kalmış kadının sosyal hakları ve devletin sağladığı mevcut kaynakların kullanımıyla ilgili bilgilendirme, yalnızlık, depresyon vb. durumlar neticesinde oluşmuş olan duygu durum bozukluğunu giderme adına yapılan eylemleri kapsamaktadır (Seyyar ve Genç 2010: 76). Gerek yapılan mülakatlar gerekse ŞÖNİM verileri incelendiğinde psikolojik şiddet gördüğünü belirten kadınların oranının yüksek olduğu görülmektedir. Buradan hareketle şiddet mağduru kadınların yoğun bir psikolojik desteğe ihtiyacı olduğu daha önce de vurgulanmıştır.

Grafik 4.9: ŞÖNİM’de Sunulan Hizmetlerin Dağılımı

Kadınların psiko-sosyal destekten sonra en çok yardıma ihtiyaç duydukları konu barınmadır. Başvuru yapan kadınların %30’una barınma konusunda yardım edilmiştir. Kadınlar genellikle yaşanan şiddet olayı sonrası evini terk etmekte, eşi tarafından evden atılmakta ya da olay emniyet birimlerine yansıdığına sığınma talep etmektedirler. Bu durumda kadın konukevleri devreye girmekte ve kadınların mağduriyeti giderilmeye çalışılmaktadır.

Bunun yanı sıra kadınların %14’üne meslek edindirme konusunda yardım edilmiştir. Kadınların bu durumda karşılaştıkları önemli sorunlardan biri de düzenli bir gelirlere sahip olmamalarıdır. Kadının bundan sonraki süreçte ayakta kalabilmesi, kendine yeni bir hayat kurabilmesi ve ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için ekonomik özgürlüğünün olması süreç bakımından oldukça önemlidir.

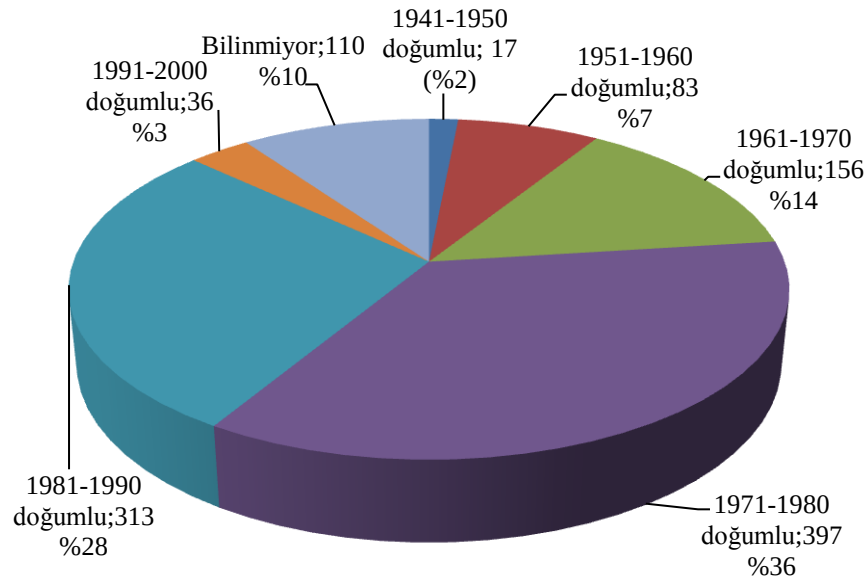
Üzerinde durulması gereken bir diğer nokta hukuki destek konusudur. Kadınların bir kısmı şiddet gördükleri eşten boşanmak istemekte, bir kısmı çocukların velayetini almak istemektedir. Bu noktada 2013 yılında ŞÖNİM’e başvuru yapan kadınların %12’sine hukuki destek sağlanmıştır. Bunun yanı sıra kadınlar kimi zaman

şiddet eylemlerinden hemen sonra ya da ileri derecede fiziksel şiddete uğramış bir şekilde merkeze gelmektedir. Bu durumda acil sağlık hizmeti desteği sağlanmaktadır. Aynı zamanda merkeze gelen kadınlar arasında gebelerde vardır. Gebelik ve doğum süreci takibi merkez tarafından yapılmaktadır. Ayrıca kadınların %9'una tıbbi destek sağlanmış, %2'sine rehberlik ve yönlendirilme yapılmış, %1'ine ise eğitim desteği sunulmuştur.

4.1.4.2. Şiddet Uygulayan Eşlerin Sosyo-Demografik Analizi

4.1.4.2.1. Şiddet Uygulayan Eşlerin Yaş Durumu

Şiddetle mücadelede şiddete maruz kalan kadınların sosyo-demografik özelliklerinin bilinmesi kadar şiddet uygulayan eşlerinde özelliklerinin bilinmesi önemlidir. Tekrar geneli kurama atıf yapmak gerekirse şiddetle mücadele tek yönlü ve tek koldan gerçekleştirilebilecek bir süreç değildir. Durumu anlamlandırmak için mağdur tarafa gösterilen çabanın kurumlara, şiddet uygulayana ve bu durumdan etkilenen çevreye de gösterilmesi gerekmektedir. Özellikle son dönemde şiddet uygulayan erkeklere yönelik psiko-sosyal destek sağlanması gibi uygulamalar ön plana çıkmaktadır.

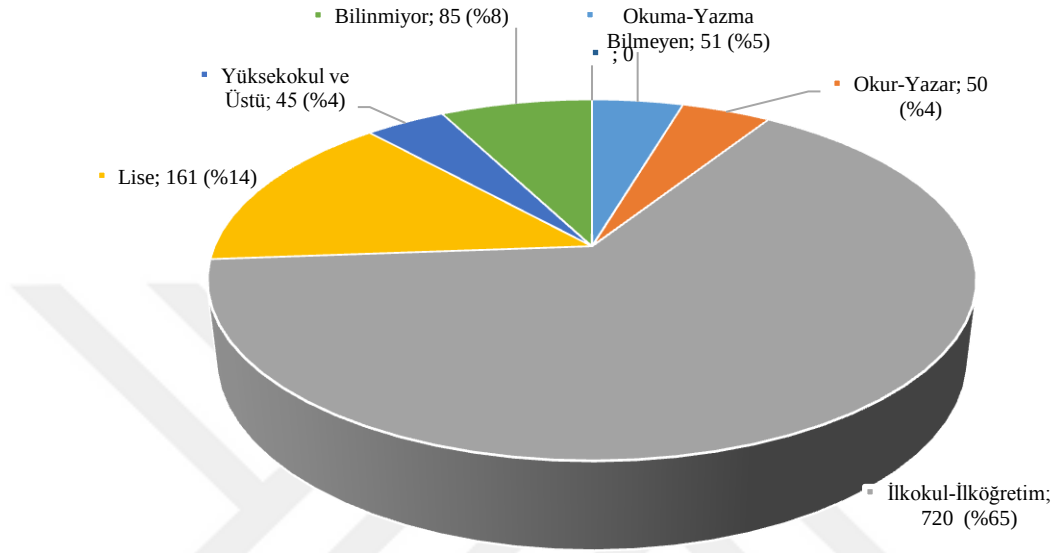
Grafik 4.10: Şiddet Uygulayan Eşlerin Yaş Durumu

Merkeze başvuru yapan ve şiddet uygulayan erkeklerin yaş oranlarına bakıldığında bunların %36'sı 43 ile 34 yaşları (1971-1980 doğumlu) arasında, %28'i 33 ile 24 yaşları (1981-1990 doğumlu) arasında ve %14'ünün 53 ile 44 yaşları (1961- 1970 doğumlu) arasında olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra %7'si 63 ile 54 yaşları (1951-1960 doğumlu) arasında, %3'ü 23 ile 14 yaşları (1991-2000 doğumlu) arasında ve %2'si ise 73 ile 64 yaşları (1941-1950 doğumlu) arasındadır. Bilinmeyen 110 kişi (%10) mevcuttur. Tablo incelendiğinde şiddet eylemlerinin %64'ünün yoğun olarak 24 ve 43 yaşları arasında gerçekleştiği görülmektedir.

4.1.4.2.2. Şiddet Uygulayan Eşlerin Eğitim Durumu

Şiddet uygulayan kişilerin eğitim durumu incelendiğinde şiddet uygulama eğiliminin ilkokul ve ilköğretim mezunlarında lise ve sonrasına göre daha fazla olduğu görülmüştür. Eldeki veriler incelendiğinde söz konusu kişilerin %65'i ilkokul ve ilköğretim mezunu, %14'ü lise mezunudur. %5'i okuma-yazma bilmemektedir. Okur-yazar olduğunu söyleyenlerin oranı %4'tür. Yüksekokul ve üstü bir eğitim seviyesine

sahip olduğunu söyleyenlerin oranı %4, eğitim durumu bilinmeyenlerin oranı ise %8'dir.

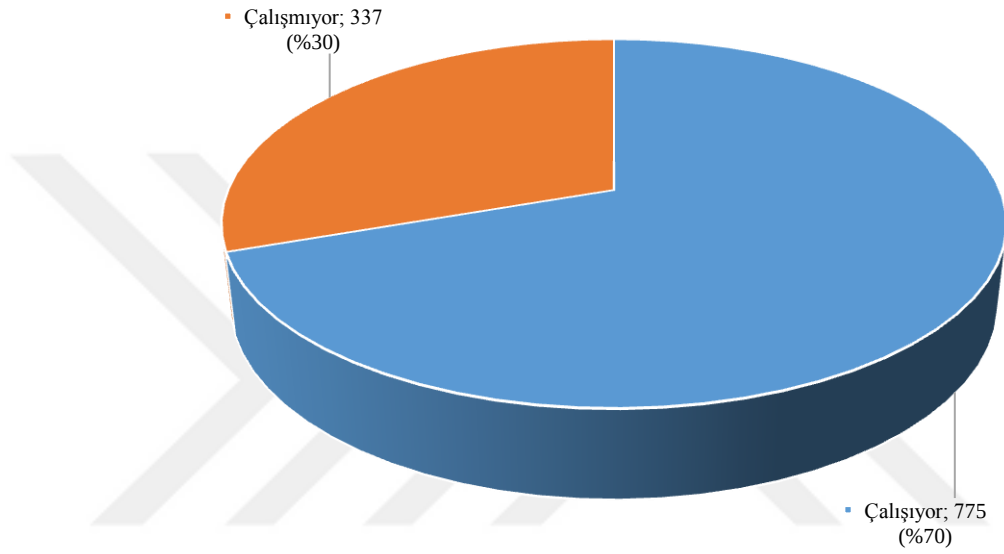
Grafik 4.11: Kadınların Eşlerinin Eğitim Durumu

Okur-yazar ve okuma-yazma bilmeyenlerin oranı için yapılacak açıklama kadınlarda da belirtildiği gibi şiddet yoğunluğunun yaşandığı yaş dilimi ve eğitim seviyesinin gittikçe artmasıyla ilgilidir. Kadınlarda da karşılaşıldığı gibi şiddet eğilimi eğitim durumu ile ters orantılıdır. Kadınlarda eğitim seviyesi arttıkça şiddete maruz kalma durumu azalırken, erkeklerde de eğitim seviyesi arttıkça şiddet uygulama eğilimi azalmaktadır. Konuyla ilgili benzer sonuçlara Altınay ve Arat'ın (2008:82) yaptığı çalışmada da ulaşılmıştır. Yapılan çalışmada eğitim düzeyi arttıkça fiziksel şiddet görme olasılığının azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Şiddetle mücadelede önemli bir nokta olarak kadın eğitime olduğu gibi erkek eğitime de önem verilmesi gereklidir.

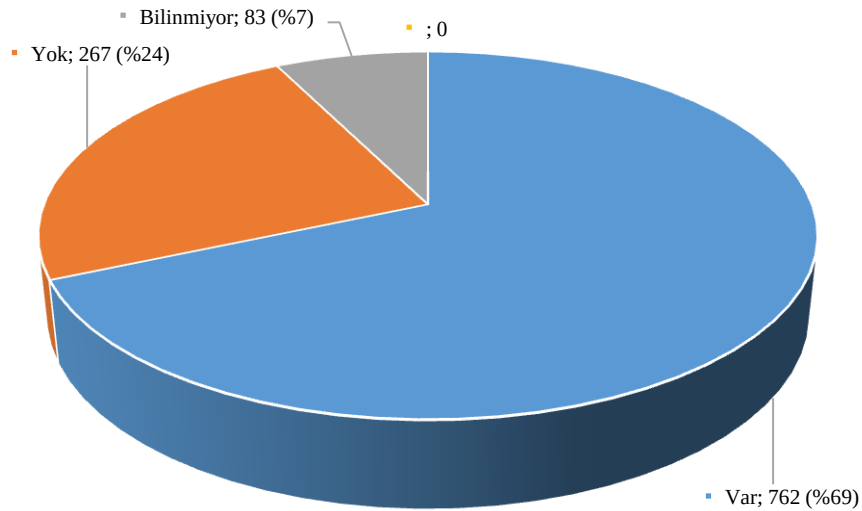
4.1.4.2.3. Şiddet Uygulayan Eşlerin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Durumu

Şiddet uygulayan erkeklerin çalışma durumu ve sosyal güvencesinin olup olmadığı incelendiğinde kadınlarda görülen çalışmama durumunun erkeklerde olmadığı görülmektedir. Erkeklerin %67'sinin çalıştığı, %30'unun ise çalışmadığı kayıtlara

geçmiştir. Fakat çalışmanın alan verileri değerlendirildiğinde erkeklerin alkol ya da uyuşturucu madde alımı, şans oyunları, kumar oynama ve aldatma gibi sebeplerle kazandıkları paranın çoğunu kendileri için harcadıkları ve evin ihtiyaçlarını karşılamadıkları kadınlar tarafından belirtilmiştir. Bu nedenle şiddet uygulayan erkeğin çalışması kadınların geçim sıkıntısı çekmediği anlamına gelmemektedir.

Grafik 4.12: Şiddet Uygulayan Eşlerin Çalışma Durumu

Grafik 4.13: Şiddet Uygulayan Eşlerin Sosyal Güvence Durumu

Mevcut verilerden hareketle erkeklerin %69'unun sosyal güvenlik kurumlarından yararlandığı görülmüştür. %24'ü ise her hangi bir sosyal güvenceye sahip değildir. %7'lik dilimin sosyal güvence durumu bilinmemektedir. Bu verilerle birlikte görülmüştür ki şiddet eğitim, ekonomi, sağlık, yaş, medeni durum vb. pek çok açıdan değerlendirilip, çok yönlü sosyal politika uygulamaları çerçevesinde mücadele edilmesi gereken bir noktadadır. Sadece tek bir neden şiddet kaynağı olmamaktadır. Pek çok yetersizlikten beslenen şiddetin yoğun olarak görüldüğü yaş grubu, eğitim grubu, sağlık grubu, medeni durum, ekonomik durum vs. gibi alanlar saptanmalı ve buradan hareketle risk grupları oluşturulmalıdır. Şiddetle mücadeleye nereden ve nasıl başlanacağı süreç açısından büyük önem teşkil etmektedir.

V. BÖLÜM

5. BULGULAR VE TARTIŞMA

5.1. Kadın Bakış Açısıyla Aile İçi Şiddet ve ŞÖNİM

5.1.1. Görüşülen Kadınların Sosyo-demografik Özellikleri

Sosyal olgu ve olayların araştırılmasında yaş, ekonomik düzey, öğrenim durumu, medeni durumu vb. gibi sosyo-demografik değişkenler oldukça önemlidir. Bu değişkenler göz önünde bulundurulduğunda araştırılan olayların algılanması ve değerlendirilmesi kolaylaşmakta ve inceleme yapan kişiye sonuca ulaşmada rahatlık sağlamaktadır. Buradan hareketle araştırmanın bu bölümünde sosyo-demografik özellikler üzerinde durulmuş, tablolaştırılması gereken kısımlar tablolaştırılmış, belli kategori altında yoğunlaşan durumların sebepleri ve sonuçları üzerinde durulmuştur. Gerek duyulan durumlarda konuyla ilgili kısa bilgiler sunulmuş ve çeşitli yorumlara yer verilmiştir (Keskin 2009: 65-66).

Yapılan çalışmada görüşülen şiddet mağduru kadınların sosyo-demografik özelliklerini incelemek amacıyla sekiz alt başlık oluşturulmuştur. Bu alt başlıklar kadınların yaşı, nereli olduğu, eğitim durumu, medeni hali, çocuk sahibi olma durumu, çalışma durumu ve son olarak da sağlık güvencesine sahip olup olmama durumu gibi konuları kapsamaktadır. Bu alt başlıkların oluşturulma amacı, şiddete maruz kalan kadınların sosyal profilini saptamaya çalışmak ve bu özelliklerden yola çıkarak konuyla ilgili çeşitli çözüm önerileri geliştirmektir.

5.1.1.1. Görüşülen Kadınların Yaşı

Görüşülen kadınların yaşı incelendiğinde; kadınların %18'i 15 ile 20, %33'ü 21 ile 30, %37'si 31 ile 40, %6'sı 41 ile 50 ve %4'ü de 51 ile 60 yaş aralığında yer almaktadır. Genel duruma bakıldığında yoğunluğun 21 ile 40 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Yani aile içi şiddetin görülme olasılığının orta yaşta olan kadınlarda daha fazla olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Yine Ankara ŞÖNİM'in 2013 verilerinde şiddet uygulayan erkeklerin yaş profili incelendiğinde aynı yaş aralığında bir yoğunlaşmanın olduğu gözlenmiştir. Diğer bir deyişle şiddet uygulama ve şiddete maruz kalma durumu yoğun olarak aynı yaş dilimleri içinde yer almaktadır.

Tablo 5.1. Görüşülen Kadınların Yaşı

Yaş Aralığı	Frekans	Yüzde
15- 20	11	18
21-30	21	33
31-40	23	37
41-50	4	6
51-60	4	6
Toplam	63	100

Şiddetin yoğun olarak gözlemlendiği yaş dilimi, üzerinde daha fazla durulması gereken hedef kitleyi kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Şiddetle mücadelede kadın ve erkeklere yönelik yapılacak çalışmalar planlanırken hedef kitlenin daha fazla ilgi ve alaka gösterdiği durumlar, ilgiler ve alakalar ön planda tutulmalıdır. Örneğin, 21 ile 40 yaş aralığında bulunan kadın ve erkeklerin sosyal medyayı yaygın bir şekilde kullandıkları ve internet erişimini rahatça sağladıkları düşünüldüğünde kadına yönelik şiddete ilişkin kamu spotu uygulamalarına ve internet reklamlarına daha sık yer verilmesi süreç açısından olumlu etki sağlayacaktır. Ayrıca bu yaş aralığındaki evli çiftlere konuya ilişkin seminer, toplantı gibi eğitici ve bilgilendirici uygulamalar düzenlenmesi önemlidir.

5.1.1.2. Görüşülen Kadınların İkamet Ettikleri Yer

Görüşülen kadınların nereli olduğu sorgulandığında ilçe ve köy doğumlu

olanların il doğumlu olanlara göre daha fazla olduğu görülmektedir. Kadınların %29'u il, %37'si ilçe, %32'si köy ve %2'si yurt dışı doğumludur. Görüldüğü üzere şiddet taşrada daha yaygın bir şekilde görülmektedir. ŞÖNİM'lerin kırsal kesimde bulunmadığı düşünüldüğünde burada SHM'lere büyük görev düşmektedir. Bunun yanı sıra risk bölgeleri göz önünde bulundurulurken ilçe ve köylerde ön planda tutulmalıdır. Bu yerlere yönelik ayrı bir uygulama ve eğitim programları geliştirilmeli ve verilen eğitimler sıklaştırılmalıdır.

Tablo 5.2. Görüşülen Kadınların İkamet Ettikleri Yer

Nereli Olduğu	Frekans	Yüzde
İl	18	29
İlçe	23	37
Köy	20	32
Yurt Dışı	2	2
Toplam	63	100

Kırsal kesimde yaşayan ve aile içi şiddete maruz kalan kadın sayısının fazla olmasının yanı sıra ilde yaşayan ve şiddete maruz kalan kadın sayısı da azımsanmayacak ölçüdedir. Bu noktada şiddeti sadece kırsalla sınırlı düşünmek en büyük yanılgılardan biridir. Konuyla ilgili olarak il merkezlerinde yaşayan kadınların ilçelerden daha fazla şiddet gördüğüne dair çalışmalar¹² da mevcuttur. Kuşkusuz bu noktada elde edilen sonuçlar farklı verilerle karşılaştırıldığında yeniden anlam kazanacaktır.

5.1.1.3. Görüşülen Kadınların Öğrenim Durumu

Şiddet mağduru kadınların eğitim durumuna bakıldığında kadınların %7'sinin okuma-yazma bilmediği görülmüştür. Bunun yanı sıra %62'si ilköğretim, %14'ü lise, %3'ü yüksekokul ve %14'ü üniversite mezunudur. Burada yoğunluk ilköğretim mezunu kadınlardadır. Bu oran eğitim seviyesi arttıkça azalmaktadır. Bu durumun 2013 ŞÖNİM veriyle benzer olduğu görülmektedir. Diğer bir deyişle şiddet ve eğitim arasında ters orantı vardır.

¹² Altınay ve Arat'ın (2008: 85-86) yaptığı çalışmaya göre “şehirlerde oturan kadınların fiziksel şiddete maruz kalma oranları ilçelerde oturanlara göre yaklaşık % 42 daha fazladır”.

Tablo 5.3. Görüşülen Kadınların Öğrenim Durumu

Öğrenim Durumu	Frekans	Yüzde
Okuma- Yazma Bilmeyen	5	7
İlköğretim Mezunu	45	62
Lise Mezunu	10	14
Yüksekokul Mezunu	2	3
Üniversite Mezunu	10	14
Toplam	63	100

Okuma-yazma bilmeyen ve şiddete maruz kalan kadın sayısı oldukça az sayıdadır. Merkeze başvuru yapan kadınların içinde hala eğitimleri devam eden kadınlar da mevcuttur. Bu kadınlar yapılan mülakatlar sırasında eğitimlerinin aksadığını belirtmiştir. Eğitimlerine devam etmek isteyen bu kadınlara yönelik çeşitli eğitim programları geliştirilmeli ve gerekirse internet ortamından faydalanarak kadınların eğitimlerine devam etmesi sağlanmalıdır.

5.1.1.4. Görüşülen Kadınların Medeni Durumu ve Evlenme Şekli

Kadına yönelik şiddet hayatın her alanında karşımıza çıkan bir sorundur. Kadınlar iş hayatında, sokakta vs. alanlarda şiddete maruz kalmaktadırlar. Aile içinde karşılaşılan şiddette bunlardan birisidir. Toplumsal ön kabullerle birlikte erkek, evlendiğinde eşine her türlü kötü davranış ve tavrı sergileyebilme hakkını çoğu zaman kendinde bulmaktadır.

Tablo 5.4. Görüşülen Kadınların Medeni Durumu

Medeni Durum	Frekans	Yüzde
Evli	23	45
Boşanmış	19	37
Evlenmemiş	8	16
İmam Nikahlı	3	2
Toplam	63	100

Mahremiyet unsurlarının ön plana çıktığı bir alan olarak aile içi şiddet oldukça yaygın olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada mülakat yapılan kadınların %45'i evli, %37'si boşanmış, %16'sı hiç evlenmemiş ve %2'sinin ise imam nikahlı olduğu görülmüştür.

Tablo 5.5. Görüşülen Kadınların Evlenme Şekli

Evlenme Şekli	Frekans	Yüzde
Görücü Usulü	33	53
Tanışarak ve Görerek	22	36
Hiç Evlenmemiş	7	11
Toplam	63	100

Kadınların eş ile tanışma şekilleri incelendiğinde görücü usulü evlenenlerin oranı %53, severek ya da kendi tanışarak evlenenlerin oranı %36, hiç evlenmemiş olanların oranı ise %11'dir. Ayrıca görücü usulü evlendiğini belirten kadınlardan 5'i kendi istemediği halde akrabası ile evlendirildiğini vurgulamıştır. Yapılan mülakatlarda görücü usulü evlenmenin yaygın olduğu, kadınların yarısından fazlasının bu şekilde evlendiği görülmüştür. Bunun yanı sıra yapılan bazı kadına yönelik şiddet çalışmalarında kadınların görücü usulü evliliklerden olumlu bahsettikleri de görülmüştür (Aksakal ve Atasayar 2011: 10). Ancak şiddeti sadece görücü usulü tanışma biçimiyle bağdaştırmak doğru olmayacaktır. Tanışarak ve görerek evlenenlerin oranı da azımsanacak ölçüde değildir.

5.1.1.5. Görüşülen Kadınların Çocuk Sahibi Olma Durumu ve Çocuk Sayısı

Görüşülenlerin çocuk sahibi olup olmama durumu incelendiğinde kadınların %77'sinin çocuk sahibi olduğu, %23'ünün ise çocuğunun olmadığı görülmüştür. Bu noktada çocuğa yönelik geliştirilen politikalar önem kazanmaktadır. Kadınların yarısından fazlasının çocuk sahibi olması sadece kadınların değil çocuklarında mağduriyetinin ortadan kaldırılmasını gerekli kılmaktadır. Konukevinde kalan kadınların çocuk sahibi olup olmadığına bakılmaksızın aynı odada kalmak zorunda oldukları ve bunun neticesinde de farklı problemlerle karşılaştıkları görülmüştür. Şiddet eylemi sonucu travmatize olan kadın bir de çocuğu konusunda farklı sıkıntılarla karşı karşıya kalabilmektedir.

Tablo 5.6. Görüşülen Kadınların Çocuk Sahibi Olma Durumu

Çocuk Sahibi Olma	Frekans	Yüzde
Çocuk Sahibi Olan Kadınlar	53	77
Çocuk Sahibi Olmayan Kadınlar	10	23
Toplam	63	100

Kadınlar, konukevinde odalarda toplu olarak (en az 2 ve üstü sayıda) kalmaktadırlar. Bu noktada yapılan mülakatlar sırasında çocuğu olan ve olmayan kadınlar tarafından mevcut rahatsızlık karşılıklı olarak dile getirilmiştir. Çocuğu olan kadınlar çocukları ağladığında rahatsızlık verdiklerini düşünerek zorlandıklarını belirtmişlerdir. Diğer taraftan çocuğu olmayan kadınlar ise sakin ve huzurlu olmak istediklerini ve çocuk sesinin onları rahatsız ettiğini vurgulamışlardır. Çocuğu küçük kadınlar için ayrı ve duruma uygun odaların bulunması süreci kadınlar için daha rahat kılacaktır. Bu noktada çalışmanın sonuç kısmında konuyla ilgili olarak önerilere yer verilecektir.

Tablo 5.7. Görüşülen Kadınların Çocuk Sayısı

Çocuk Sayısı	Frekans	Yüzde
1 Çocuk	12	23
2 Çocuk	18	34
3 Çocuk	14	26
4 Çocuk ve üstü	9	17
Toplam	53	100

Çocuk sahibi olan kadınlardan %23'ünün 1 çocuğu, %34'ünün 2 çocuğu, %26'sının 3 çocuğu vardır. 4 çocuk ve fazlasına sahip olduğunu belirten kadın oranı ise %17'dir. Çocuklar genellikle anneleriyle kalmaktadır. Çocukları yanında olmayan kadınlar ise çocuklarını yanına almak istediklerini belirtmişlerdir.

5.1.1.6. Görüşülen Kadınların Çalışma ve Sosyal Güvenlik Durumu

Kadınların çalışma durumu sorgulandığında %57'si konukevine gelmeden önce, %3'ü konukevine geldikten sonra çalışmaya başladığını belirtmiştir. %40'ı ise daha önce hiç çalışmadığını söylemiştir. Genel anlamda bakıldığında kadınların yarısından fazlası konukevine gelmeden önce çalıştığını söylemiştir. Ancak hiç çalışmadığını söyleyenlerin oranı da azımsanmayacak ölçüdedir.

Tablo 5.8. Görüşülen Kadınların Çalışma Durumu

Çalışma Durumu	Frekans	Yüzde
Daha Önce Çalışmış	36	57
Daha Önce Hiç Çalışmamış	25	40
Konukevi Sonrası Çalışmaya Başlamış	2	3
Toplam	63	100

Konukeyi sonrası çalışmaya başlayan kadın sayısı oldukça azdır. Bu durum ŞÖNİM’lerin iş edindirme konusundaki hizmetlerinin sorgulanmasını gerekli kılmaktadır çünkü mülakatlar sırasında görülmüştür ki kadınların istekleri arasında ilk olarak “iş bulma” gelmektedir. Hayatlarını devam ettirebilmek adına iş bulmak ve para kazanmak kadınlar için öne çıkan sorun alanlarından birisidir. Kadınların ŞÖNİM’den beklentilerinin tartışılacağı bölümde konuyla ilgili olarak daha detaylı açıklamalara yer verilecektir çünkü kadınların en çok vurguladığı konuların başında ekonomik özgürlük gelmektedir.

Tablo 5.9. Görüşülen Kadınların Sosyal Güvence Durumu

Sosyal Güvence Durumu	Frekans	Yüzde
Babasından Sosyal Güvencesi Olan	6	9
Eşinden Sosyal Güvencesi Olan	13	21
Yeşil Kart Sahibi Olan	6	9
Emekli Olan	1	2
Sosyal Güvencesi Olmayan	37	59
Toplam	63	100

Kadınlara sosyal güvencelerinin olup olmadığı sorulduğunda kadınların %41’i sosyal güvencesinin olduğunu, %59’u ise hiçbir sosyal güvencesinin olmadığını belirtmiştir. Sosyal güvencesinin babasından olduğunu söyleyen kadınların oranı %9, eşinden olduğunu söyleyenlerin oranı %21, Yeşil kart sahibi olduğunu söyleyenlerin oranı %9’dur. Emekli olduğunu söyleyen bir kadın (%2) mevcuttur.

Görüşülen kadınların büyük bir çoğunluğunun sosyal güvencesi bulunmamaktadır. Maddi imkanlarının çok iyi olmadığı düşünüldüğünde kadınların karşılaştıkları bir sağlık problemi karşısında hastane masraflarını karşılama konusunda sıkıntı yaşamaları kaçınılmazdır. Sosyal güvenceye sahip olunmamasından dolayı kadınların sağlık giderleri konukeyinde kaldıkları süre boyunca ŞÖNİM tarafından karşılanmaktadır. Ancak sonrası için bir belirsizlik bulunmaktadır. Kadınların bir kısmı konuyla ilgili olarak sigortalı bir iş istediklerini böylece sağlık giderlerinin de karşılanacağını belirtmiştir.

Yapılan mülakatlar sonrasında kadınların sosyo-demografik özellikleri

değerlendirildiğinde çalışmanın varsayımlarında da yer aldığı üzere benzerlikler saptanmıştır. Toplumsal problemlerle mücadele etmede hedef kitlenin iyi tanınması ve sosyal profilinin iyi bilinmesi daha hızlı ve etkin müdahale yöntemleri oluşturma adına gereklidir. Diğer bir deyişle şiddetin yaygın olarak görüldüğü yaş dilimi, eğitim seviyesi, kır-kent bilinci, evlenme şekli, çocukların durumu, çalışma ve sosyal güvenlik durumu uygulama önerileri geliştirmede yönlendirici unsurlardandır.

Şiddetle mücadelede en etkili müdahale yöntemlerinden biri kaynağa yönelik müdahaledir. Kaynakların tespit edilmesi sonucu yine kaynağa yönelik geliştirilen özellikli yöntemler sayesinde daha etkin bir şekilde süreç planlanabilmektedir. Genel anlamda geliştirilen sosyal politika önerileri de önemlidir ancak genelci kuramda olduğu gibi şiddetle mücadelede durumu tek yönlü bir bakış açısıyla değil büyük, orta ve küçük ölçekli yaklaşım tarzlarıyla değerlendirmek daha doğru olacaktır.

5.1.2. Maruz Kalınan Şiddet Türleri ve Şiddet Davranışı Karşısında Sergilenen Tutumlar

Şiddetle mücadelede kadınların maruz kaldıkları şiddet türlerini, gördükleri şiddet karşısında sergiledikleri tavır ve aldıkları önlemleri tespit etmek önemlidir. Bunun için aile içi şiddetin nedenlerini anlamak gerekmektedir. Şiddet gören kadınların yaşadığı şiddet davranışı sonucu nasıl bir tepki geliştirdiğini bilmek hem kadınların bilinç düzeylerini ortaya koyacak hem de konuyla ilgili durum tespiti yapmak konusunda bize yol gösterici olacaktır (Akadlı Ergöçmen, Üner ve Abbasoğlu Özgören 2009: 830).

Buradan hareketle konuyla ilgili durum saptaması yapmak amacıyla sekiz alt başlık geliştirilmiştir. İlk olarak aile içi şiddetin kaynağı tespit edilmeye çalışılmıştır. Kadınlarla yapılan mülakatlar neticesinde şiddetin genellikle aileden ve ya eşten kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda bazı kadınlar sadece eşinden, bazıları hem eşinden hem eşinin ailesinden, bazı kadınlar ise hem eşinin ailesinden hem de kendi ailesinden şiddet gördüğünü belirtmiştir. Burada şiddetin genellikle kompleks bir yapıya sahip olduğu ve bazı kadınların çok yönlü şiddete maruz kaldığı görülmektedir.

5.1.2.1. Aile İçi Şiddetin Başlama Süreci

Aile içi şiddetin başlama süreciyle ilgili ulaşılan en önemli bilgi şiddet davranışının evlendikten hemen sonra başladığı yönündedir. Bu konuyla ilgili olarak kadınlar şiddetin nişanlıyken ya da evlendikten hemen sonra başladığını ve sonrasında da artarak devam ettiğini vurgulamışlardır. Aksakal ve Atasayar'ın (2011: 10) yaptığı çalışmaya göre ise şiddet uygulama ve tartışma, tanışarak evlenen çiftlerde daha erken yani flört döneminde de başlayabilmektedir.

G.K.39. *“Hepsi evlendiğim gün akşamı başladı. Nişanlıyken de vardı. Tokat atmıyordu ama hep onun dedikleri oluyordu. Bağırarak, çağırarak.”*

G.K.12. *“Şiddet hemen başladı. Mesela bir ay görüştük. Bir ay nişanlı kaldık. Evlendik. 10 gün sonra sorunlar başladı. Bende şok geçirdim böyle.”*

G.K.3. *“İlk evlendiğimden bir hafta sonra başladı. Beni bıraktı gitti babasına.”*

G.K.21. *“15 günlük evliydim, başladı. Kendine yakın bulmadı beni, bilmiyorum. Seviyorum dedi ama alakası yok. Sevdiğim insanda vardı. Evlendim hemen çocuğum oldu yani hamile kaldım. Sırf onun için her şeyi yaptım. Benim eski arkadaşım vardı. Sevdiğim. O çok rahatsız etti beni. Bir de benim hatalarım da oldu. Ben kabul ediyorum. Onun yüzünden ben buradayım.”*

Kadınların ne kadar süre şiddete maruz kaldığı sorgulandığında cevapların 9 ay ile 35 yıl arasında değiştiği görülmektedir. Daha önce de belirtildiği gibi şiddet davranışı karşısında kadınlar hemen çözüm arama yoluna gitmemiş var olan düzene çocukları, maddi sıkıntılar ya da gidecek yerleri olmaması bakımından katlanmayı diğer bir deyişle öğrenilmiş çaresizlikle yaşamayı tercih etmişlerdir. Bu durumu tetikleyen bir çok faktör vardır. Bu faktörler ayrıca sonuç ve öneriler kısmında tartışılacaktır.

G.K.7. *“Çocukluğumdan beri şiddete maruz kaldım kendim. Özgüvenim yok. Özgüvenimi tamamen yitirdim. Şu*

*anda siz bana şu işi yapın deseniz acaba ben başarır mıyım?
Düşünceler içerisindeyim ben.”*

G.K. 1. *“On beş yaşında evlendim ben. On bir senelik evliyim şiddet. Toz pembe bir hayale kapıldım ve genç yaşta aşık oldum. Bir cahillikti, bedelini ağır ödediğim bir cahillik. Bu yüzden iyi düşünüp doğru karar vermek gerekir. Ben anladım ki anne baba evladının kötü olmasını kesinlikle istemez. İnsan seviyor, aşık oluyor ama ne aşka ne de sevgiye artık inanmıyorum. Önemli olan saygıyı yitirmemek. Sonuçta hayatını karartıyorsun ve bedeli çok ağır oluyor. Kimisi canıyla, kimisi bedeniyle, kimisi ruhuyla ödüyor bu bedeli ve telafisi bile olmuyor bazen.”*

5.1.2.2. Kadınların Yaşadıkları Şiddetin Boyutları

Aile içi şiddet sadece eşten kaynaklanmamaktadır. Eşinin yanı sıra kendi ailesinden de şiddet gördüğünü belirten kadınların sayısı 35’tir. 17 kadın babasından, 9 kadın tüm aile fertlerinden, 4 kadın annesinden, 2 kadın abisinden, 1 kadın yeğeninden, bir kadın oğlundan ve bir kadın da ablasından şiddet gördüğünü belirtmiştir. Aile kaynaklı şiddet noktasında genellikle karşımıza baba figürünün çıktığını söylemek yanlış olmayacaktır. Kendi ailesinden şiddet görmediğini belirten kadınların sayısı 28’dir. 7 kadın ise sadece kendi ailesinden şiddet gördüğü için konukevinde kalmaktadır. 25 kadın hem eşinden hem de eşinin ailesinden şiddet görmüştür.

Kadınların çoğu evlenmeden önce de şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Evlendikten sonra bu travmatik durum devam etmiştir. Diğer bir deyişle görüşülen kadınların yarısından fazlasının hayatında şiddet zaten hep var olmuştur. Bu var olan durum daha sonra eşle birlikte tekrar yaşanmaya devam etmiştir. Kadınlar evlenmeden önce de var olan şiddete uzun yıllar dayanmıştır. Bu nedenle kadınlar genellikle şiddet hayati boyutlara ulaştığında ya da durum emniyet birimlerine intikal ettiğinde son çare olarak eşten ya da aileden ayrılmayı düşünmüşlerdir.

G.K.17. *“...Bizim ailemiz doğulu olduğu için böyle şeylere*

karışırılar. Ben bu evliliği yaptıktan sonra ne dayım olsun ne annem hiç biri benimle konuşmadılar. Bir misafir eve geldiği zaman benim üstüme kapıyı kilitliyorlardı. Sırf onlar beni görmesin, rezil olmayalım diye. Kendi ailem yapıyordu bunu. Kaçtım diye bu suç oldu. Ben evlilik yapmadan önce de şiddet vardı. Yağmurdan kaçarken doluya tutuldum!”

G.K.55. “İlk zamanlarda eşimden değil, kayınbabamdan dayak yedim. O beni çok dövüyordu. Sahipsiz bir hale gelmiştim. Kendi babama diyordum insanın bir kocası olur benim kocam kim diyordum. Sonra hakkımı savunacağım dedim. Ama sen savunamazsın sen kadınsın susacaksın! Sonra eşime dedim ki benim kocam sen misin baban mı? Ondan sonra eşimden dayaklar başladı. Bu sefer ben içime kapandım. O beni dövdükçe ben kapandım. O söyledikçe ben sustum. Bu sefer de sen beni adam saymıyorsun neden bir şeyler söylemiyorsun demeye başladı. Seslensem dayak yiyorum, sussam dayak yiyorum. O yüzden daha çok içime kapanmaya başlayınca artık bir yerde dedim artık. Yeter!”

5.1.2.3. Kadınlara Göre Aile İçi Şiddetin Nedenleri

Aile içi şiddetin nedenleri incelendiğinde bu nedenlerin çok çeşitli sebeplerden kaynaklandığını söylemek yanlış olmayacaktır. Kadınlar eşin psikolojik rahatsızlığının olmasını, ekonomik durumlarının kötü olmasını, alkol ve madde bağımlılığının olmasını, eşin kendi ailesinin sözünden hiç çıkmamasını, töreleri, başka bir kadının olmasını ve eşin ailesinde de şiddetin olmasını şiddet uygulama nedeni olarak belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra 3 kadın tecavüze uğradığını bir kadın ise akrabası tarafından taciz edildiğini söylemiştir.

G.K.29. “Ekonomik çalıştırmıyordu. Gittiği bayanla harcamayı yapardı. Durumu çok iyiydi. Çocuklar iyi yaşadı. Ama daha sonra başka bayanlar. Yıllarca benimle hiçbir ilişkisi yoktu. Biz ayrı odalarda yatıyorduk. İki yabancı olmuştuk. Biri

var ama yalnızsınız. İlk başta zannediyordum hastadır, bir rahatsızlığı var...”

G.K.2. *“Ben uyardım hep eşimi ama hiç kabullenmedi. Ben içicem dedi. Seni bırakırım alkolü bırakmam dedi”.*

G.K.3. *“...Burada olmama sebep eniştemin bana tecavüz etmesi. Beni hep rahatsız ediyordu. Bende bu olay olmadan önce kaç defa eşime söylemek istedim ama hep boğazımda düğümlendi. Bide daha yeniydım o zamanlar. Korkuyordum eşimden de. Görümcemin eşi bunu yaptı. Sonra da eşim bunu öğrenince beni kapı önüne koydu...”*

G.K.62. *“Tecavüze uğradım. İki evlilik yaptım. İki evliliğimde de çocuğum olmadı. Üzerime ayrıyeten çocuk aldım. Malım mülküm çoktu. Kendin olunca köşeye sıkışıyorsun. Keşke tecavüze uğradıktan sonra bir yaşantım olsaydı, o da yok.”*

G.K.37. *“Diyarbakırlıyız biz. Kürdüz yani. Töre var. Bir buçuk aydır burdayım. İki günde bir iyi haber alıyordum. Şimdi iyi haber alamıyorum. Telefonları kesmek istiyorum. Eşim cezaevinde beni reddetmiş. Annem, kaynanam, çocuklar zaten reddetti. Kendi annem gel diyor. Babam aşiret. Sen gel diyor. Neden? Kızı Allah bilir hangi genel evde demesinler. Eve gitsem ya beni öldürecek, ya da bir odaya kilitleyip ömür boyu orda kalacam. Biliyorum ben töre var.”*

5.1.2.4. Kadınların Maruz Kaldıkları Şiddet Türleri

Karşılaşılan şiddet türleri incelendiğinde ise 49 kadın fiziksel şiddete, 44 kadın sözel şiddete, 34 kadın ekonomik ve psikolojik şiddete, 31 kadın ise cinsel şiddete maruz kaldığı görülmüştür. Görüşme sırasında yapılan gözlemler neticesinde kadınların bir kısmının yaşadığı durumu psikolojik şiddet olarak nitelendirmediği, bu durumu daha çok sözel şiddet olarak tanımladığı gözlenmiştir. Bunun yanı sıra kadınların görüşme sırasında fiziksel şiddete vurgu yaptığı görülmüştür.

G.K.59. *“Diş izleri var. Kafam yarıldı. Sehpanın*

kenarına çizdiler. Dikiş atılacaktı. Doktor acır diye atmadı. Gözüüm ezik onların yüzünden. Burnum kırık. Kaburgam kırık. Bacağımdan aksıyorum. Küreğim çıkık.”

G.K.31. *“Her türlü şiddet vardı. İki buçuk ay beni zincirledi. Kadın konukevi çözdü ayağımdan zinciri.”*

G.K.11. *“Hepsi vardı. Oklava, demir.”*

G.K. 24. *“Kolum kırıldı. Bir gün bekletti beni. Ertesi gün gittim. Kendisi götürdü senin kolun hiç iyi görünmüyor. Yüzüme vururken kaşımı patlattı, saçımı çekti. Yüzümü korumak isterken attığı yumruk direk koluma geldi. Kolum çok kötü ağrıyor. Hiç umursamadı. O kadar çok ağladım ki. Aradan beş, on hafta geçti yine bir şeye sinirlendi benim dimdik durmamı istedi. Sana tokat atacağım dedi. Yüzümü korumaya çalışırken tekrar vurdu, tabii kolum kırıldı.”*

G.K.61. *“Hepsi vardı. Döverdi. Zorla birlikte olmaya... Para getirmezdi. Küfür de vardı.”*

Yapılan mülakatlarda kadınların çoğunun ağır fiziksel şiddete maruz kaldıkları görülmüştür. Bunun yanı sıra mülakatlar sırasında kadınlar yaşadıkları fiziksel şiddet olaylarını anlatırken sıklıkla kendilerini kötü hissettiklerini vurgulamışlardır.

G.K.22. *“Dayak yoktu. Sözel şiddet vardı. Cinsel içkiliyken evet. Ekonomik olarak eve bakmıyor zaten.”*

G.K.23. *“Her gün dayak yiyordum. Hepsi vardı. Fiziksel, sözel, cinsel. İlk eşim tam bir psikopattı. 16 yaşında daha cinsellik nedir bilmiyordu.”*

G.K.48. *“Hepsi vardı. Silah bile dayadı ıssız yere götürüp. Yani psikolojisi gerçekten bozuktı. Vurup öldüreceğim seni, biriyle kaçtı diyeceğim herkese diyordu.”*

G.K.29. *“En doğru benim tavrı vardı. Daha sonra öğrendim ki başka bayanlar varmış. Gittim bir iki bayanla konuştum. Onlarda ne var da bende yok? İhanete uğrayan kadın hep kendinde kusur arar. Neyim eksik? Çok mu*

çirkinim? Neyi yanlış yaptım? Desem ki kendime bakmıyorum, elimden gelen. Aynaya bakıyoruz kendimizi beğenmiyoruz. Anneme kızıyordum beni neden çirkin doğurdun diye. Çok ağladım, zayıflamaya çalıştım ama kilolar oldu.”

5.1.2.5. Şiddet Davranışı Karşısında Kadınların Tutumu

Karşılaşılan şiddet davranışı sonucu kadınların genellikle durumu içselleştirdikleri gözlenmektedir. Görüşülen 8 kadın maruz kaldığı şiddeti kimseye söyleyemediğini vurgulamıştır. Bunun nedeni olarak ise çocukları için bu duruma katlandıklarını söylemişlerdir. Kadınlara yönelik uygulamalar geliştirilirken ve bilinçlendirme çalışmaları yapılırken çocuklara yönelik uygulamalardan da bahsedilmesi süreç adına olumlu olacaktır. Hem çocuklara yönelik politikalar geliştirilmesi hem de bu politikalar konusunda kamuoyu bilgilendirmesinin yapılması kadınların şiddet davranışı karısındaki tutumu üzerinde etkili olacağı düşünülmektedir.

G.K.4. *“Yirmi beş yıldır gözyaşı döküyorum ben. Benim sekiz dişim yok, hep eşim kırdı. Bende hep çocuklarım için sabrettim.”*

G.K.63. *“Ben çocuğum için her fedakârlığı yaptım. Dayakta yedim, tehditte yedim.”*

G.K.29. *“Bazı şeyler anlaşılmasaydı ben yine dayanırdım. Çocuklarım biraz daha büyüsün. O refah ortamında büyüsün. Ben katlanmaya hazırdım. Ta ki daha çok vurmaya başlayana kadar. Çocuğumda anlayıncaya kadar.”*

Ailesi, akrabaları ve komşularından yardım gördüğünü söyleyen 12 kadın bulunmaktadır. Bu kadınlar her ne kadar çevrelerinden yardım görseler de eşlerinin kendisine, çocuklarına ya da ailesine zarar vereceği yönündeki tehditler sonucu kadın konukevinde kalmayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Bu noktada emniyet birimlerinin daha etkin çalışması ve tehdit eden eş ile ilgili olarak yaptırımı yüksek kararlar alınması oldukça önemli görünmektedir. Sadece şiddet değil, aynı zamanda tehdit ederek kadının sindirilmesi ve sosyal hayatında istediği davranışı sergileyememesi durumu da bir insan hakları ihlalidir.

G.K.51. *“Teyzelerim çok destek oluyorlar ama eşimden korkuyorlar.”*

G.K.26. *“Benim eşimin şiddetinden herkes korkar. Küfür etmesi çoktur. Korktukları için yaklaşamazlar.”*

G.K.27. *Ailem bana her zaman sahip çıktı ama o bırakmadı. Ne ailemi rahat bıraktı ne de beni. Bende aileme zarar gelecek diye ağlaya ağlaya gittim.”*

G.K.15. *“Sülalemin hepsi biliyor durumu. Önleme adına konuşuyorlardı da onun pek etkisi olmuyor. Yine aynı bildiğini okuyor o.”*

G.K.16. *“Ailemin haberi var. Hepsinin haberi var. Onlarda, kendi çoluk çocuğu da korkuyorlar. Benim adamın ne yapacağı belli olmaz. Bir tarafa akrabayı bırakır onlara da zarar verir.”*

5.1.2.6. Şiddet Davranışı Karşısında Ailenin ve Çevrenin Tutumu

Şiddet karşımıza geniş kapsamlı bir sorun alanı olarak çıkmaktadır. Bu sorun alanı zincirleme bir sistemle geniş çevreleri etkilemektedir. Kadınlara karşılaştıkları şiddet davranışı neticesinde çevrenin tutumu ve yardım etme konusundaki tavrı sorulduğunda 43 kadın çevresinden ve ailesinden yardım görmediğini söylemiştir.

Kadınların mevcut şiddet eylemlerinden ve şiddet ortamından kurtulma adına ilk olarak aileden yardım isteme eğiliminde oldukları saptanmıştır. Ancak ailelerin genel tepkisi eşe bir şans daha vermek adına barışılması yönündedir. Nitekim 16 kadın gördükleri şiddet nedeniyle ailesinin yanına gittiğini ancak sonrasında araya giren akrabalar tarafından barıştırıldığını söylemiştir. Diğer barışma nedenleri arasında ise çocukların eski düzeni geri istemesi, kadının ailesinin maddi durumunun iyi olmaması ve ailenin yanında rahat edilememesi yer almaktadır.

G.K.15. *“Beş yıl önce yine böyle tartışmamız olmuştu, ayrılmayı düşünüyordum işte. Çocuklar küçüktü. Babamı istiyorum diyorlardı ille. Kaldığımız yerde kalmak*

istememişlerdi. Çok bunalmışlardı. Tekrar döndüm geri.”

G.K.35. *“Anneme söyledim. Annemin tepkisi şöyle oldu: Artık sen bizimle yaşamıyorsun. Bizden uzakta olduğun için bizimle bütün bağıni kestir. Artık kocana bağılı ol. Evinde otur. Onun dediklerini yap. Bizim yanımıza gelme.”*

Kadınlar bunun nedeni olarak ise çevrenin çekindiğini ya da korktuğunu söylemiştir. Görüşülen kadınların bir kısmına ise ailesi yardım etmek istemiştir fakat kadınların söylemleri ailelerin çocukları istemedikleri yönündedir. Bu durumda kadınlar bir tercih yapma durumunda kalmış ve çoğunlukla çocuklarıyla kalıp şiddet davranışına katlanmayı tercih etmişlerdir. Kadınlar bu durumdan duydukları sıkıntıyı sık sık dile getirmiştir.

G.K.5. *“Abime dedim ben kötü durumdayım, bana yardım et dedim. Çocuklarını bırak gel dedi. Ben kendi çocuklarıma zor bakıyorum seninkilere bakamam dedi. Bende bırakmadım çocuklarımı. Herkesin kendi yuvası sonuçta. Ona da kızmıyorum ama ne olacak sonumuz bilmiyorum.”*

G.K.7. *“Babam ilk zamanlar gel falan dedi. Çocuklarını at da gel bana. Çocuklar atılmıyor. İnsan çocuğı olduktan sonra eli kolu kilitleniyor. Mecbur katlanmak zorunda gibi hissediyorsun. O yüzden çocuklar bırakılmıyor yani. Çocuklarım öksüz kalmasın, boynu bükük kalmasın. Çocuklarım ne halde olur diyerekten. Anne çekmek zorundasın diyordu.”*

G.K.60. *“Annem bırak o çocuğı öyle gel dedi.”*

5.1.2.7. Konukevinde Kalan Kadınlara Yönelik Alınması Gereken Önlemler

Kadınların karşılaştıkları şiddet türleri ve gördükleri şiddet karşısında sergiledikleri tavır incelendiğinde çoğunun ağır fiziksel şiddete maruz kaldığı saptanmıştır. Bu sebeple ŞÖNİM içinde aktif bir sağlık personelinin ve gerekli ekipmanın bulunması kadınlara hem daha hızlı müdahale edilmesini sağlayacaktır. Konukevinde kalan kadınlar arasında töreden kaçan ve hayati tehlikesi bulunan kadınlar

mevcuttur. Bu kadınlar için ayrıca özel güvenlik önlemlerinin alınmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

G.K.25. *“Gözü mor bi şekilde kadın sığınma nedir bilmeden evin içinde cahil yaşadım. Yaşadığım şehri bilmez hale geldim. Yaklaşık dört yıl dört duvar arasında kalınca dışarı çıkınca yürüyemiyordum. Sonra işte bana vurduğunda birkaç karşılık verdim. İtelediğimde daha da şiddeti yoğun bi şekilde yaptı. Gözümü açtığımda hastanedeydim. Yaklaşık iki hafta yatmışım bilincim kapalı bir şekilde... Ardından defalarca intihar ettim. Öldürmeyen Allah öldürmüyor, almıyor yanına. Uğraştım olmadı”.*

G.K.40. *“İşin ucunda ölüm varsa insan dayanıyor. Öldürüleceğinizi, aileyi, güçlerini tanıyorsunuz. Neler yapabileceklerini biliyorsunuz. 9 yıllık evliyken amcasının gencecik gelinini öldürdüler. Hiç acımadılar. Kıza kayınıyla evlenmesini söylediler. Kabul etmedi. Bari amcamın oğluyla evleneyim dedi. Kabul etmediler. O da eşinin amcasının oğluyla kaçtı. İki yıl sonra kabul ettiklerine inandırdılar. Sonra yolun ortasında öldürdüler bunları. Güçlerini iyi biliyorum. Boşanacağım dedim. Ailemle tehdit ettiler silahlı adamlarıyla kapımıza dayanıp... Ben boşanmak istediğim için hepinizi öldüreceğim dediler. Polise şikayette mümkün değil. Böyle bir ailede polise şikayet daha kötü. Polisi aradım şikayet ettim. Kapıdan aldılar. Bir gün gün sonra dışarı çıktılar. Ben babamı kapıda zor tuttum. Tabancasını almış, ben yalvarıyorum baba ne olur yapma. Öldüreceğim diyor, kurtuluruz diyor. Aslında kurtuluş değil ki, kurtuluş diye bir şey yok.”*

G.K.21. *“Evde şu bitti dediğim zaman baskı oluyordu. Demediğim zaman da almıyoruz mu sanki? Özel ihtiyaçlarım hiç karşılanmıyordu. Kendisine alıyordu bana yok. Beni öldürecek, pencereden kaçtım ben. Çocuğumu dahi alamadım. Benim çocuğum 1,5 yaşında. Şimdi napıyor orada? Benim tek*

derdim oğlumu almak. Zaten burda can güvenliğim de yok. Beni öldürmek için ellerinden geleni yapacaklar.”

Kadınlar eşleri tarafından sıklıkla aileleri ile tehdit edilmekte, tehdit edilmeseler bile onlara zarar gelecek korkusu yaşamaktadırlar. Bu nedenle sadece tehdit altındaki kadınların değil onların ailelerinin de korunması önemli bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir diğer üzerinde durulması gereken hususta çocuklar yönündedir. Kadınlara sağlanacak psiko-sosyal destek kadar çocuklara sağlanacak destekte önemlidir. Kimi zaman şiddetin sessiz tanıkları olan çocuklar süreçten olumsuz etkilenen taraflardandır.

Yapılan çalışma sonrasında şiddet davranışının ileri boyutlara ulaşmadan önce kendini sözlü davranışlarla, psikolojik yaptırım uygulamalarıyla vs. gösterdiğini ya da ilk fırsatta hemen başladığını ortaya koymaktadır. Kadınların ilerleyen zamanlarda düzelir, bir defa oldu başka olmaz vb. düşünceler yerine konuyla ilgili önlem alması sürecin daha kolay ve zararsız atlatılması adına gereklidir. Yine çok uzun yıllar boyunca çeşitli nedenlerle şiddete katlanılmaması gerektiği ve bunun içinde şiddet davranışı karşısında başvurabilecekleri birimler ve alabilecekleri önlemler adına kadınların bilgilendirilmesi şiddetle mücadele sürecinde büyük önem taşımaktadır.

5.1.2.8. Şiddetle Mücadelede Kolluk Kuvvetlerinin Rolü

Çoğu zaman aile içi şiddet olaylarına ilk müdahale eden birimler olarak kolluk kuvvetleri süreçte önemli rol oynamaktadır. Görüşülen kadınlara daha önce polise intikal eden bir şiddet olayının olup olmadığı ya da konuyla ilgili olarak daha önce polisle konuşup konuşmadığı sorulduğunda ise 31 kadın ilk kez polisle karşılaştıklarında kadın konukevinde kalmayı tercih ettiklerini söylemiştir. İki kez karakola intikal eden olay sonucu konukevinde kalmayı tercih eden kadınların sayısı 13'tür. 10 kadın ise sürekli polise intikal eden şiddet olaylarıyla karşılaştığını belirtmiştir. Buradan hareketle kolluk kuvvetlerinin bu süreçte önemli bir yerinin olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

G.K.30. *“Alkol vardı. Annemi, beni geceleri uyutmazdı*

babam. Polisi arardım. Aile içi şiddet der giderdi. Anneme derdi o yarın düzelir derdi giderdi polis.”

Karakollar şiddet gören kadınların belki de durumlarını ilk anlattıkları ve konuyla ilgili olarak ilk yönlendirmenin yapıldığı yerler olarak karşımıza çıkmaktadır. Konuyla ilgili olarak bu ve bunun gibi olaylarla ilgilenmesi için karakollarda konuyla ilgili uzman sosyolog, sosyal çalışmacı ya da psikolog gibi meslek elemanlarının bulunması sürecin daha sağlıklı işlemesine yardımcı olacaktır. Böylelikle yanlış yönlendirmeler sonrasında daha büyük problemler yaşanmasının da önüne geçilecektir.

Altınay ve Arat'ın (2008: 100) yaptığı “Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet” çalışmasında 1800 kadına anket uygulanmış, kurum ve kuruluşların şiddeti önlemedeki sorumluluklarını yerine getirip getirmediği sorgulanmıştır. Kadınların %40,3’ü polisin görevini yerine getiremediğini belirtmiştir. Sahip olunan bu algının değişmesi ve kolluk kuvvetlerine duyulan güvenin artması adına söz konusu önlemlerin alınması bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır.

5.1.3. Müracaat ve Kabul Sonrası Kadınların ŞÖNİM’leri Değerlendiriş Biçimi

Aile içi şiddet bireysel ve toplumsal çeşitli sebeplerle ortaya çıkan bir sorun alanıdır. Çoğunlukla fiziksel, cinsel, duygusal ve ekonomik şiddet türleriyle birlikte yaşanmaktadır. Bu durum son zamanlarda karşımıza sıklıkla çıkmakta, her geçen gün görünürlüğü ve şiddeti daha da artan bir şekilde devam etmektedir (Sallan Gül 2011: 238). Bu noktada ŞÖNİM’ler son dönemde yapılan ve şiddetle mücadelede önemli görev üstlenen birimlerdir.

5.1.3.1. Kadınların ŞÖNİM’e Yönelik Bilgi Düzeyleri

Şiddetle mücadelede kamuoyunun bilgilendirilmesi önemlidir. Kadınların karşılaştıkları şiddet davranışı karşısında nereye ve nasıl başvuru yapabileceklerini bilmesi ve gerekli önlemleri alabilmesi adına bu tür bilgilendirmeler gerekli görülmektedir. Konuyla ilgili kadınlara şiddete maruz kalmadan önce ŞÖNİM hakkında ya da kadın konukevi hakkında herhangi bir bilgiye sahip olup olmadıkları sorulmuştur.

Görüşülen kadınlardan 18’i bu kurumlardan haberdar olduğunu söylemiştir. Bilgiye sahip bu 18 kadından ise sadece 4 tanesi şiddet hattı hakkında bilgi sahibidir. Mevcut süreçle ilgili kadınlardan ikisi boşanma sürecinde avukatının, biri hakimin, ikisi öğretmeninin, biri arkadaşının, bir diğeri de kızının kendisini ŞÖNİM’e yönlendirdiğini belirtmiştir. 3 kadın bireysel başvuru yaptığını söylemiştir. Kadınlar yaşadıkları şiddet sonrasında karakola gittiklerinde ya da evden ayrıldıklarında konukevlerinden ve ŞÖNİM’den haberdar olmuşlardır. Burada şöyle bir soru akıllara gelmektedir; “Kadınlar bu kurumlar hakkında bilgi sahibi olsaydılar şiddet ortamından uzaklaşmak adına bu kurumlara ya da polise daha önce başvuru yapmış olurlar mıydı? Bu sorudan hareketle kadınlardan bazıları konuyla ilgili şöyle görüş bildirmişlerdir;

G.K.38. *“Bir tanesinden kadın bahsetmişti. Temizlik yapmaya gitmiştim. Orada kadının biri söylemişti. Polise gittim, ilgilendiler. Kozaya götürdüler.”*

G.K.43. *“En son işte televizyonda Koza’nın reklâmlarını gördüm. O benim aklımın bir köşesinde kalmış. En son dayak yedim işte. Bu sefer hastane polis derken nereye gitmek istiyorsun? diye sordular. Bende beni devletin kurumları varmış, oraya yerleştirin dedim.”*

Merkezlerden haberdar olan kadınların yanı sıra o dönemde bilgi sahibi olmadığını, olması halinde içinde bulunduğu durumdan kurtulmak adına girişimde bulunacağını söyleyen kadınlarda mevcuttur.

G.K.16. *“Bilmiyordum nereden bileyim. Ben bu zamana kadar böyle çeker miydim? O yavruma çektirir miydim böyle? Oğullarımı, kızlarımı alırdım. Çocuklarım küçükken onları da alırdım. Başımızın çaresine bakardık.”*

G.K.33. *“Bilmiyordum. Sonra duymuştum ama böyle olduğunu bilmiyordum. Bilseydim arada çocukları eltime bırakırdım, iki saatliğine kaçardım polise başvururdum.”*

G.K.1. *“Hiç haberim yoktu böyle merkezlerden. Sadece sözleri geliyordu kulağıma. Ben buraya yakın oturuyorum ama buranın ne olduğunu bilmiyordum. Polisler getirince öğrendim.”*

G.K.54. “Ben buraya geldiğim zaman duydum.”

Bir diğer önemli noktada kadınların korku ve endişe nedeniyle bilgi sahibi olsalar bile başvuru yapamamaları durumudur. G.K.20 ve G.K.24 bu durumu şöyle ifade etmişlerdir;

G.K.20. “Duyuyordum, ama korkuyordum cesaret edememiştim. En son mecbur kalınca geldim.”

G.K.24. “Telefonla görüştüm ama bir türlü cesaret edemedim. Korktum. Daha önce sığınmaevlerini televizyonda görmüştüm. Kadına şiddet diye yani. Yalnız değilsiniz falan kelimeleri.”

5.1.3.2. Kadınların ŞÖNİM’e Müracaat ve Kabulleri Sonrası ŞÖNİM Çalışanları ve Faaliyetlerle İlgili İzlenim, Beklenti ve Önerileri

Kadınlar yaşadıkları şiddet eylemleri sonrası çeşitli şekillerde (bireysel, emniyet birimleri ile bakanlık çalışanları aracılığıyla vb.) ŞÖNİM’e gelmektedirler. Karşılaşılan şiddet davranışı sonrasında kadınların yaşadığı travmalar, korku ve endişe hali göz önünde bulundurulduğunda bu merkezlerde kadınlara ilk yaklaşım çok önemlidir. Kadınların ŞÖNİM’e geldiklerinde edindikleri ilk izlenimler onların bundan sonraki süreci daha rahat geçirmeleri adına büyük önem taşımaktadır. Kadınların bir kısmı ŞÖNİM konusunda olumlu görüş belirtirken bir kısmı da rahatsız olduğu noktaları dile getirmiştir. Buradan hareketle edindikleri ilk izlenimleri kadınlar şöyle anlatmışlardır;

G.K.7. “Benimle çok ilgilendiler. Hatta ayaklarımı uzattılar, çay getirmeler olsun. Dediler ki: Nasıl hissediyorsun? İyi hissetmediğim için dediler bunu bayan yerine götürün. Buna biz araç göndeririz. Kendini toparlasın öyle konuşalım.”

G.K.45. “İlk gittiğimde güzel karşıladılar. Koza gerçekten yardımcı oluyor. Alternatif sunuyor.”

G.K.64. “İlgilendiler yani. İfade alır gibi hayat hikayemi bir kağıda aldılar. İşte başvurabileceğim yerleri söylediler. Bilgilendirdiler.”

G.K.29. “İlk başta hoşlanmadım. Buraya geldiğimde çıkmak istedim ama psikolog çok iyiydi, çok tatlıydı. İlk korktum ama napayım çocuklarım açlardı.”

G.K.42. “Duyarlı. İlgili. Fazlasıyla yardımcı oldular. Yemek bile yedirdiler. Gece geldik iki saat falan kaldık.

G.K.28. “Güzel karşıladılar.”

G.K.35. “Bir saat kaldım orada. Konuştular. Sonra ilk kabule götürdüler. İyi davrandılar. İlk kabulde iki gün kaldım sonra buraya.”

G.K.36. “Çok güzeldi. İsteklerim karşılandı. Kozada iki üç saat kaldım. O sürede konuştuk. Dosyayı doldurdular. Yaklaşımlarıyla sözleriyle biraz da olsa teselli ettiler”.

Olumlu görüş belirten kadınların yanı sıra şikayetlerini dile getiren kadınlarda mevcuttur. Örneğin G.K.32. işlemlerin uzun sürdüğünü ve kendisiyle yapılan konuşmanın rahatlatıcı olmadığını belirtmiştir. Bunun yanı sıra sağlık kontrollerinin yapılmadığı konusunda da olumsuz görüş bildiren kadınlar mevcuttur.

G.K.30. “Yolda iyi değildik. Üstümüzde korku, endişe vardı. Sonra girdik güzel bir yer gibi geldi bana. Pek ilgilenen olmadı açıkçası. Görüşmeye girdik beklettiler bizi orada. Ben çok kötüydüm tansiyonum düşmüştü. Orada sağlık muayenesi yapılmadı.”

G.K.32. “İyiydi. Seni buradan ilk kabule göndereceğiz dedi. Rahatlatıcı konuşma pek yoktu. Burada altı ay kalabilirsin dediler. Altı aydan fazla kalamazsın, o süreçte ne yapmayı düşünüyorsun dedi. Kendimi toparlamayı düşünüyorum sonra çalışacağım zaten dedim. Hiç kalmak istemiyorum ama şu an mecburum dedim. Küçük bir ifade yazdım. Orada baya bekledim. Gündüz on ikiden akşam beşe kadar bekledim. Araba denk gelmedi, arabayı bekledim. Yazışmaları bekledim. İşlem iki saat sürmüş onların deyimiyle.”

G.K.34. “Ben orada bir, iki saat durdum. Bir bayan üstün körü soru sordu. Sonra beni ilk kabule gönderdiler. İlk

kabule gelince ben nereye geldim dedim. Bir anda her türkii insanı gördüm. İşin doğrusu psikolojim bozuldu. Ne uyuyabildim ne yemek yiyebildim. Sonra buraya geldim. Burası iyi.”

Kadınlara ŞÖNİM’e müracaatları sonrasında beklentileri sorulduğunda benzer cevaplarla karşılaşılmıştır. Kadınların isteklerinin başında kendisine ait bir evinin olması ya da ev kirasının karşılanması gelmektedir. En çok karşılaşılan isteklerden bir diğeri ise uygun bir iş bulunmasıdır. Kadınların bir kısmı daha önce de belirtildiği gibi çalışma deneyimine sahipken bir kısmı daha önce hiç çalışmadığını söylemiştir. Kadınlar konukevi sonrasında kendi geçimlerini sağlayabilmek adına iş sahibi olmayı istemektedir. Ayrıca meslek edindirme kurslarına gitme talebinde bulunmuşlardır. Bunun yanı sıra en çok vurgulanan konulardan biri de çocuk bakım yardımı ve kreş desteğidir.

Kadınlar haklarını bilmek, çocuklarının velayetini almak ve boşanma süreci için hukuki desteğe ihtiyaç duymaktadır. Kadınların bir kısmına bu destek sağlanmış olup, bir kısmı ise söz konusu durum ile ilgili taleplerini dile getirmiştir. Bunun yanı sıra giyecek yardımı da beklenti ve istekler arasında yer almaktadır. Çocukları okula giden kadınlar bu süreçte çocuklarının eğitiminin aksadığını bu yüzden çocukları için eğitim desteği istediklerini söylemiştir.

Kadınların isteklerinin arasında psikolojik destekte yer almaktadır. Bunun yanı sıra “rahat ve huzur” istemine vurgu yapılmıştır.

G.K.7. *Huzur dolu bir yer istiyorum. Sakin insanların olduğu bi yer olsun. Böyle bağırانların çağırانların olmadığı. Çünkü ben bağırılmıyorum. Bağırma hissi olsa bile bağırılmamaya çalışıyorum ben. Huzurlu bir hayat istiyorum.*

Ayrıca iki kadın sürekli olarak kadın konukevinde kalmak istediğini, bir kadın özel koruma istediğini, iki kadın kimlik değiştirmek istediğini, bir kadın sağlık

giderlerinin karşılanması istediğini, bir kadın yeniden eşiyle barışmak istediğini ve bir kadın da hayati tehlikesinin olmasından dolayı başka bir ülkeye gitmek istediğini söylemiştir.

Kadınların istek ve beklentilerinin yanı sıra serzenişleri de olmuştur. Bunlardan bazıları kadınlara asli ihtiyaçlarını karşılamaları için verilen ücretler, kalınan odalar ve güvenlik konusundadır. Özellikle G.K.39 adlı görüşmeci güvenlik konusundaki boşluğu şöyle ifade etmiştir;

G.K.39. “Eşim kaldığım sığınma evinin adresini öğrendi.

Mahkeme kararından öğrendi. Eşiniz şu adreste koruma kararı çıkacak. Sözde öğrendi benim adresi. Burada da nüfus kağıdım değişti. Eşime haber yolluyorlar. Değişti diye bari adımlı soyadımı da söyleseydiler de tam olsaydı. O da koşa koşa annelere gidiyor. Adresini öğrendim gidiyorum şimdi altı saat sonra ordayım öldüreceğim kızınızı bağırtıyor bağırtıyor, gidiyor. Bütün sülaleme korku yaşıttıyor. Burada da rahat olamayacağımızı anladık artık. Buradan da gideceğim. İnşallah yeni isimlerimizi bir şekilde kocama söylemezler. Bir sürü boşluk var yani. Bazen mücadeleden yılıyorum. Boşuna uğraşıyorum. Bu devlet güzel şeyler yapmış ama tam oturtamamış her şeyi. Allah razı olsun şu an burası olmasaydı ben kocamın yanında işkencelere devam ediyordu. Zaten öldürse biter ama öldürmüyor. Sana korku yaşıttıyor ama öldürmüyor. Burada her şey yarım, koskocaman bir karanlık. Geçmişimde karanlık”.

G.K.40. “Benim tek kurtuluşum yurt dışı olması gerekiyor. Kimlik değiştirmek saçma. Eli kolu uzun. Yine bulur beni. Estetik yaptırılın dediler yüzüme. Hayır dedim. Her şeyi kaybetmiş bir oğlum var, annesini de mi kaybetsin?”

G.K.46. “Ya önceden sinirsel rahatsızlığı olan bir arkadaşla aynı odadaydık. Sürekli üzerime geliyordu. Ben yalvardım ne olur odamı değiştirin diye. Zaten tek kalmıyoruz.

Sığınma evinde tek kişilik oda çok zor değil. Küçük olsun sadece yatağım sığsın. Hasta olduğumda, yorgun olduğumda insan kafasını dinleyebilmeli.”

Kadınlara kaldıkları konukevi hakkındaki düşünceleri sorulduğunda farklı söylemlerle karşılaşmıştır. Kadınların bir kısmı kaldıkları konukevinde rahat ve huzurlu olduklarını belirtmiştir.

G.K.1. *“Burada namaza başladım ben. Kuran’ımı da okuyorum. Çok huzurluyum. Anlatılacak gibi değil. Odamızda meleklerin dolaştığını hissediyorum.”*

G.K.44. *“Burayı istiyorum ben. Bunları çok seviyorum. Bunlarda buldum sevgiyi. Mutluluğu bunlarda buldum. Ben çıkmak istemiyorum hep burayı istiyorum. Burası mutluluk.”*

G.K.47. *“İlk başta namusumuzun emniyette olduğu bir yer diye düşünüyorum. Yememiz içmemiz buradan. Yatağımız var. Yatıp kalkabiliyorum. Çamaşırlarımızı yıkayabiliyoruz. Televizyonumuz var izleyebiliyoruz. Buradaki arkadaşlarla zaman zaman anlaşmazlıklar olsa da onları da normal karşılamaya çalışıyorum. Çünkü eskiden benim üzerimde de olan bir durumdu.”*

G.K.17. *“Burası çok sıcak. Aileden daha iyi. Ben ailemden görmediğim sıcaklığı burada gördüm.”*

Olumlu söylemlerde bulunan kadınların yanı sıra çaresizlikten dolayı konukevinde kaldığını söyleyen kadınlarda mevcuttur.

G.K.9. *“Yani fırtınadan kaçıp sığınılacak bir liman.”*

G.K.24. *“Kolum kırıldı ama suratımda morluk gibi şeyler beklediler gibi geldi. Kolumun kırık olması onları tatmin etmedi gibi geldi bana. Beni başta almak istemediler aynı semtte oturduğum için. Bende eve yakın olduğum için korktum adamla yine karşılaşırım. Öldükten sonra mı geleyim dedim ben.”*

G.K.6. “*Afedersin sokakta kalaktansa iyi. Ama işte bin türlü bayan geliyor. Temizi oluyor, kirlisi oluyor.*”

G.K.29. adlı görüşmeci konukevinde kaldığı süre boyunca hayatını kurma adına daha uzun vadeli kazanımlar elde etmek istediğini belirtmiştir.

G.K.29. “*Kadınları burada hapishaneye atıyorlar. Hapishanede bir şeyler öğretiyorlar. Biz burada ne yapıyoruz. Bize burada ne veriyorlar, ne öğretiyorlar. Ben kuaförlük öğrenmek istiyorum. İki aydır buradayım hiçbir şey öğrenmedim. Ben burada boş zaman geçiriyorum. Bir an önce hayata atılmak için bir şeyler öğrenmem lazım. Meslek edindirme adına iş istiyorum. Bana diyorlar duruşun dik, konuşman diğerlerinden farklıdır sana hemen iş bulalım. Siz bana kısa vadede gözümün önündekini gösteriyorsunuz, ben geleceğe bakmak istiyorum... Ben üç ay sokakta kaldım. Soğuk kışta çocuğumu param yettiği kadar okula gönderdim. Ondan sonra mağazalara girip ısındım. Bana yemek verdiler, çatı verdiler. Bana geleceği hazırlamadılar. Sonra beni dışarı atacaklar sonuç budur.*”

Bir diğer sorunda konukevlerinde kadınlara ihtiyaçlarını karşılamak için verilen ücretler konusunda yaşanmaktadır. Sabit bir miktar belirlenmemesi, kadınlara verilen paranın bakanlığa bağlı konukevlerinde farklı, belediyelere bağlı konukevlerinde farklı olması nedeni ile yine bir mağduriyet alanı oluşmaktadır.

G.K.6. “*Aylık 125 TL alıyorum. Yetmese de idare etmek zorundayız. Diyorlar ki bakanlıklardan baya yüklü miktarda para alıyorsun. Mesela ben bakanlıklarda (bakanlığa bağlı kadın konukevi) beş buçuk ay kaldım. Her iki ayda bir 900 TL para alıyordum.*”

Şiddet çok yönlü karakteristiğe sahip bir olgudur. Şiddete maruz kalan kadınlar birçok yönden şiddet davranışından etkilenmektedirler. Kadınların içinde bulundukları

şiddet ortamından uzaklaşmaları ve sonrasında yeni bir duruma ve mekâna alışmaya çalışmaları zor bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. ŞÖNİM’ler hem bu süreç içerisinde hem de sonrasında kadınların sosyal hayata adapte olabilmeleriyle ilgili önemli görevler üstlenmişlerdir. Konuyla ilgili öneriler geliştirilmesi ve bu önerilerin kadınların ihtiyaçlarıyla bağdaşması bakımından ŞÖNİM’lerin beklenti ve istekleri karşılaması önemlidir. Öneriler çalışmanın sonuç ve öneriler kısmında tartışılacaktır. Bu noktada kadınlar, ŞÖNİM’e ilişkin süreci yönlendirme, eksikleri belirleme ve bu eksiklikleri giderme konusunda en önemli hareket noktasında, sürecin öznelere olarak yer almalıdır.

5.2. ŞÖNİM Çalışanlarının Kurum Hakkındaki Görüşleri

Kadına yönelik aile içi şiddetle mücadelede bir sosyal politika uygulaması olarak ŞÖNİM’lerin incelendiği çalışmada kuşkusuz ŞÖNİM çalışanlarının konuyla ilgili görüş ve düşünceleri de en az kadınlar kadar önemlidir. Mağdura yönelik verilen hizmetlerin niteliği, niceliği ve kapsamının uygulayıcıların gözünden değerlendirilmesinin çalışmaya çok yönlü bir bakış açısı kazandıracağı düşünülmektedir. Buradan hareketle Ankara ŞÖNİM’de görev yapan uzman personele konuyla ilgili hazırlanan mülakat soruları yöneltilmiştir. Mülakat için ŞÖNİM’lerin yapısı, ŞÖNİM’lerin verdiği hizmetler ve ŞÖNİM’de çalışan uzman personelin önerileri gibi alt başlıklar oluşturulmuş ve bu alt başlıklar çerçevesinde sorular yöneltilmiştir. Kadına yönelik şiddetle ilgili olarak ŞÖNİM’lerin ele alındığı bu çalışmada ŞÖNİM’deki uzman personelin saptadığı eksiklikler ve gereklilikler nitelikli öneriler geliştirmek adına oldukça önemlidir.

5.2.1. ŞÖNİM’lerin Yapısı

ŞÖNİM’ler daha öncede üzerinde durulduğu üzere 6284 Sayılı Kanun kapsamında kurulmuş, yine bu kanun dahilinde çalışmaya başlamış kuruluşlardır. Yapılan çalışmayla ilgili olarak ŞÖNİM’deki uzman personele söz konusu merkezlerin yapısı sorulmuştur. Yapılan mülakatlarda henüz pilot uygulama aşamasında olan ŞÖNİM’lerin amaçlarına ve eksik kaldıkları yönleri vurgu yapıldığı görülmüştür.

G.U.1 . *“Düşünülen yapı, şiddet gören her bireyin sadece kozada polise gidip polisle ilgili işlemlerini yaptıracağı, sağlığa gidip sağlıkla ilgili işlemlerini yaptırabileceği, sosyal hizmetlere gidip işlerini yapabileceği, adli hizmetlerle ilgili bir danışmanlık sisteminin de olduğu sonrasında bağımsız yaşama geçmesi için mesleki danışmanlık alabileceği bir sistem ön görülmüş. Şu anda sistem biraz daha yontulmuş bir şekilde çalışıyor. Sağlık destek birimi burada sadece gelen vakaların ön kabullerini ve demografik bilgilerini alıyor...”*

G.U.2 . *“Kozaların çıkış noktası çok iyi bir nokta. Biraz önce paylaştığımız gibi tek elden kadınların ihtiyaç duydukları bütün hizmetleri almaları ama bugün pratikte yaptığımız şey bunun dışında kalıyor aslında. Bunu da hep dile getiriyoruz. Biz bire bir kadınların sağaltılması ve güçlendirmesi yapmak istiyoruz ama o kadar fazla başvuru ve o kadar fazla yoğunluk var ki bunu yapma şansımız yok.”*

ŞÖNİM’lerin yapısının yanı sıra G.U.4 adlı uzman tarafından konukevlerinin mevcut yapıları ve sistemi de eleştirilmiştir.

G.U.4. *“Kadına konukevi zorunlu durumlarda evet ama onun dışında mağduriyeti ikiye katlamış oluyoruz. Kadın mağdur olan taraf, zaten travma görmüş sonra kadın konukevi o da ayrı bir travma yani düşünün travma üzerine travma. Orada tanımadığın kadınlarla aynı odayı paylaşmak zorunda kalıyorsun. Giriş çıkış saatlerinde bile serbest davranmıyorsun. Suç işlemeden ceza evine düşmüş gibi oluyorsun aslında. Kadına şiddet uygulayan napıyor kendi mahallesinde, akrabalarıyla evinde kendi düzeninde istediğini yapıyor. Şimdi biz bu kadını korumuş mu oluyoruz kadın konukevinde? Hayır”.*

5.2.1.1. Gizlilik ve Tek Çatı Uygulaması

Gizlilikle ilgili kadınların yanı sıra ŞÖNİM’de çalışan uzman personelde var olan yanlış uygulamalardan şikayet etmektedir. Mahkeme kararıyla kimlik ve kişisel bilgilerin şiddet uygulayan eşle paylaşılması konusu önlem alınması gereken konuların başında gelmektedir.

G.U.3. *“Kadına yönelik şiddetle ilgili çalışan her birimden her statüdeki kişilerin çok ciddi olarak bir eğitimden geçmesi gerekmektedir. Çünkü bunlar dikkatsizlik değil aslında bilgisizlikle yapılan yanlışlar. Maalesef bizde bunları yaşıyoruz. Biz evet tüm bilgilerin gizlenmesini istiyoruz ama evet mahkeme kararıyla bazı bilgiler eşe tebliğ edilebiliyor, mahkeme kararı içerisinde...”*

ŞÖNİM’lerin amaçları içinde şiddet mağduru kadınların ihtiyaç duydukları tüm birimlerin tek çatı altında toplanması ve şiddetle mücadelenin çok yönlü ve tek elden yapılması vardır.

G.U.3 . *“Buradaki en önemli amaç aslında şiddet mağduru olan kadınların yaşadıkları travmatik durumları farklı farklı yerlerde yaşamadan ihtiyaç duydukları hizmetleri bir çatı altında ulaşılabilmelerini sağlamak. Bu anlamıyla da bu kapsamda merkezin çatısı altında ihtiyaç duydukları sağlık hizmetlerini alabilmeleri için sağlık birimi, bunun dışında ihtiyaç duydukları hukuksal süreçte ise gelincik merkezi aynı şekilde kendi başlarına bağımsız bir yaşam sürmeleri için bir meslek kazandırmayla ilgili bir desteğe ihtiyaç duyuyorlarsa İŞKUR yetkileriyle aynı şekilde bu süreçte eğitimle ilgili bir desteğe ihtiyaç duyuyorlarsa eğitim birimi çatısı altında bütün hizmetleri alabilecekleri birimler kozada birleştirilmiş durumda. En büyük amacı bu aslında...”*

Bunun yanı sıra G.U.5 adlı uzmanda şiddet mağduru kadınların tüm işlemlerinin yapılacağı, sonraki süreç için danışmanlık hizmetlerinin verileceği ve

yaşanan travmatik süreci biraz da olsa kolaylaştırmayı ön gören bir uygulama olması nedeniyle ŞÖNİM'lerin önemli olduğu vurgusunu yapmıştır.

G.U.5. *“Daha önce yurt dışı modelleri inceledirler. Ama tamamen yurt dışından bir model değil. Onun entegrasyonunu biz kendi içimizde yaptık. Hem geçmiş deneyimlerle hem şiddetle ilgili veriler Türkiye’deki yapılan ya da yapılmayan, yurt dışında iyi örnekleri inceleyip onların hepsini birleştirip biraz daha karmaşık entegre bir yapı haline getirdik. Bu anlamda ŞÖNİM’ler önemli kuruluşlar. Niye önemli? Daha öncesinde her kurum kadın konukevleri, belediyeler, sığınmaevleri, STK’lar herkes dahil bu hizmeti zaten süregelen süreçte veriyordu. Ama artık şiddetle ilgili tüm başvurular ya da tüm veriler mutlaka ŞÖNİM’e ulaşıyor. Siz bu anlamda hem sağlıklı veri toplamış oluyorsunuz hem de tüm kuruluşlar bu hizmeti verirken yapılabilecek politika anlamındaki değişiklere yön göstermiş oluyorsunuz...”*

5.2.1.2. Eş Güdümlü Çalışma

ŞÖNİM'lerin şiddetle mücadele sürecinde ve mağdurun işlemlerinin hızlı bir şekilde yapılmasında yetkin ve etkin çalışması gerekmektedir. Koordinasyon içinde çalışılmasının önemli ve bir gereklilik olduğu düşünülürse sürecin daha hızlı bir şekilde sürdürülmesinin aktif bir koordinasyon gerektirdiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

G.U.2. *“Şiddete uğrama ihtimali olan kadın ve çocuklara hizmet veren aynı zamanda bu kapsamdaki hedefleri doğrultusunda şiddet uygulayanların da yasa kapsamında üç doğrultuda hizmet veriyor. Birisi meslek edindirme birisi öfke kontrolü diğeri de sağlık muayenesi ve tedavisinin sağlanması noktasında. ŞÖNİM'lerin amacı tamamen koruyucu ve önleyici destek hizmetleri. İhtiyacı olan kişilere yönelik hizmet vermek ve bunların koordinasyonunu ilgili kuruluşlarla iş birliği şeklinde sağlamayı hedeflemek. Bu anlamda çalışmaları*

yaparken biz farklı kurumların temsilciliklerini tek çatı altında toplayıp bu anlamda diğer bakanlıklarında şiddet mağduruna ihtiyacı olan hizmetleri verebilmesi için temsilcilerini buraya topladık. ŞÖNİM'in yapılanması diğer bakanlıklarla birlikte olduğu için hem biraz koordinasyonlu ve birazda eş güdümlü çalışmayı hedefleyen bir yapı. Bu anlamda çalışma sistemi de dediğim gibi farklı bakanlıklarla birlikte tek noktadan verilen bir hizmet”.

G.U.3. adlı görüşmeci henüz pilot uygulama aşamasında olan bu merkezlerin sadece birkaç bakanlıkla koordineli bir çalışma gerçekleştirebildiğini söylemiştir. Burada vurgulanan nokta daha çok Sağlık Bakanlığı ile koordinasyon sorunu olduğu yönündedir. Şiddetin ilk ve öncelikli olarak sağlık sorunlarını doğurduğu düşünüldüğünde ilk olarak koordinasyonun sağlanması gereken bakanlık olan Sağlık Bakanlığı'yla tam koordineli bir çalışma ortamının sağlanamadığının gündeme gelmesi şiddetle mücadelede hem üzücü hem de düşündürücü bir durumdur.

G.U.3. *“Şiddetle mücadele tek başına ne Aile Bakanlığı'nın yapabileceği ne sadece kolluğun yapabileceği bir şey değil. Bu anlamda sivil toplum örgütleri üniversitelerin bakışları çok önemli. Ama ŞÖNİM'in varlığının önemi bundan çok önemli. Diğer bakanlıkların da süreci bu anlamda kolluk iyi Adalet Bakanlığı da iyi ama özellikle madde bağımlılığı alkol, öfke kontrolünde Sağlık Bakanlığı'nın bu süreçlerde ruhsal tedavi ihtiyacı olan kadın ve erkeklere yönelik 6284 şiddet yasasına istinaden olsa bile kendi alanlarında böyle bir gelişim sağlayacak hem eğitici personellerinin olması hem de mekanlarını oluşturmaları gerekiyor. Çünkü siz kişileri aldığınız da evet psikolojik destek veriyorsunuz ama psikiyatrist desteğine ihtiyaç duyulduğunda siz diğer kuruluşlara ihtiyaç duyuyorsunuz bu noktada siz diğer kuruluşlara kendi mevzuat yapılanmaları ya da kurumsallaşmaları eğer bu noktada size destek vermiyorsa o*

kadının da o erkeğin iyileşmeden geldiği noktaya geri dönme ihtimali var. O yüzden bizim önemseydiğimiz Sağlık Bakanlığı ve diğer bakanlıklarla yönetmelik taslağında bunu çok önemsiyoruz”.

ŞÖNİM’lerin sadece şiddetle mücadele eden birimler değil aynı zamanda bir kontrol mekanizması da olduğunu söyleyen G.U.3. bu uygulamadan önceki süreci şöyle ifade etmiştir;

G.U.3. *“Kozadan önce ilk istasyon dediğimiz ilk kabul merkezlerinde kadınların il müdürlükleri aracılığıyla ya da karakol aracılığıyla barınma yerlerine yerleştirilmesi durumu vardı. ŞÖNİM’ler olunca bu noktada hem yerleştirme kontrol edilebilir oldu hem de bu anlamda sadece barınma hizmeti alan değil tüm Ankara ve Türkiye’de ŞÖNİM merkezi olan yerlerde tedbir kararı uygulanan kişilerin de veri bankasına işletilmesi ve bu anlamda hem politika geliştirmek anlamında ŞÖNİM’lerin verileri ölçmek önemli hem de ŞÖNİM’lerin tedbirlerin etkinliğini ölçmek adına bir sorumluluğu oluşmuş oldu. Bu anlamda siz ayrılışları takip edebiliyorsunuz kadınların ihtiyaçlarını yönlendirmede kuruluşları harekete geçirebiliyorsunuz. Gizlilik noktasında kadın konukevleri gizli olduğu için siz bütün işleri ŞÖNİM merkezinde sürdürebiliyorsunuz. Ve burada ilk gören meslek elemanı olduğu için bir müdahale planı hazırlamış oluyor. O yüzden tamamen ihtiyaca yönelik bir planlama yapıldıktan sonra eş güdümlü olarak diğer kadın konukevleri meslek elemanları destek hizmetleri aynı zamanda sürdürmüş oluyor. Bu da aslında bir kontrol mekanizması, bir koordinasyon mekanizması oluyor”.*

5.2.1.3. ŞÖNİM’lerin Eksik Görülen Yanları

ŞÖNİM personelinin hali hazırda hizmet veren uygulamada eksik gördüğü bir

takım durumlar söz konusudur. Bunlar öncelikli olarak sağlık personeli ve kolluk kuvvetleri konularıdır. Sağlık personelinin ve merkezdeki sağlık donanımının yetersiz olması süreç açısından olumsuz bir özellik taşımaktadır.

G.U.6. *“Hemşire var. 7-24 çalışıyorlar. Her gün geliyorlar. Fakat hemşireler sağlıkla ilgili bir görev yürütmüyorlar. Sadece tansiyon ölçüyorlar bunun için ekipmanları ve donanımları da yok. Acil müdahaleyi 112 yoluyla sağlıyoruz. Polisimizin de kolluk anlamında her hangi bir görevi yok sadece irtibat görevlisi olarak çalışıyor burada. Bizimle kolluk arasındaki görüşmeleri yapan bir aracı gibi. Bu şekilde adli hukuk bürosunda şu an kimse yok. Gereksinme olduğunda Ankara barosu hukuk bürosuna yönlendiriyoruz. Mesleki danışmanlık için haftada bir gün İŞKUR’dan geliyorlar”.*

Merkezde görev yapan emniyet personelinin gerekli eğitimi alamamış olabileceği, eğitim almış olsa bile çok sık yerlerinin değiştiği belirtilmiştir. Konuyla ilgili olarak şiddet mağduru kadınlarla yapılan mülakat verileri analiz edildiğinde, kolluk kuvvetlerinin aile içi şiddet ile ilgili birimde çalışan personelinin eğitim alması gerektiği bilgisine yer verilmiştir. Aile içi şiddet ile ilgili olarak yapılacak yönlendirmede polis yerine uzman meslek elemanlarından yardım alınması ve bu meslek elemanlarının yer değiştirmeden sürekli olarak söz konusu birimde çalışması sürecin daha sağlıklı işlemesine yardımcı olacaktır.

G.U.3. *“Kolluk kuvvetleri içerisinde aile içi şiddet biriminde çalışan polis birimlerindeki memurlar çoğunlukla tek çalışıyorlar ve hiç eğitim almadan başlamış olabiliyorlar ve maalesef çok sık yerleri değişiyor. O yüzden gelenin adaptasyonu ve oryantasyonu ile bilgilendirme sürecinde bu tür aksaklıklar çok fazla yaşanıyor”.*

Merkezde çalışanların özellikle üzerinde durduğu bir diğer nokta ise personel yetersizliğidir. Burada Ankara’nın büyük bir il olmasının payı büyüktür. Vaka

sayısının fazla olması kadınlarla yeteri kadar zaman ayırmayı çok da olanaklı kılmamaktadır. Süreci olumsuz etkileyen bir diğer nokta da merkez çalışanlarının sık sık değişmesi ve işten ayrılması durumudur. Çalışan uzmanın işten ayrılması durumunda ilgilendiği ve danışmanlığını yaptığı kadınlar bir diğer uzmana aktarılmaktadır. Uzmanlar üzerinde fazla kadının danışmanlığı bulunması ve bu sayının sürekli artması kuşkusuz sürecin ve uzmanın verimini düşüren bir unsurdur.

G.U.2. “Biz bire bir kadınların sağaltılması ve güçlendirmesi yapmak istiyoruz ama o kadar fazla başvuru ve o kadar fazla yoğunluk var ki bunu yapma şansımız yok. Örneğin ben bir ... olarak bir kadını alarak belki sekiz seans belki on seans onun yaşadığı bu travmayı atlatması için güçlendirme sürecinde destekte bulunması gerekiyor ama maalesef günlük akış içerisinde ya da bu yapılanma içerisinde bunu sağlayamıyorsunuz. En büyük eksiği bu”.

G.U.1. “Mesela Samsun iyi giden bir koza. Samsunda mesela tüm şiddet mağdurlarıyla görüşüyor koza. Meslek elemanı sayısı Ankara’dan az olmasına rağmen. Fakat Samsun’daki şiddet mağduru kadın sayısı bizim yıl içerisinde toplamdaki şiddet mağduru sayısı bizim merkezimize kendi başvuru yapan kadın sayısından daha az. Dolayısıyla vakit ayırabiliyorlar. İldeki tüm şiddet mağdurlarına hatta ifadeleri Koza’da alınıyor bütün şiddet mağdurlarının. Bizim 15.000 tane geçen yıl 2013 yılında tedbir kararı alınmış şiddet mağduru kişi vardı. Düşünün bizim bu 15.000 kişiye ulaşmamız mümkün değil. Sayı olarak yedi kişiydik. Ulaşamayacağımız için sadece merkezimize gelenlerle çalışabiliyoruz. Belki elli tane meslek elemanı olsak Ankara için ancak Samsun düzeyinde çalışabileceğiz. Burası birde büyük şehir bakanlığın olduğu şehir...”

Aile içi şiddet, özgüvenin yitirilmesini sağlamakta, kadınları güçsüzleştirmekte ve şiddetin kısır döngüsünün bir parçası haline getirmektedir. Bu noktada yapılacak

alışmalar kadınları bu döngünün içinden çıkarmak ve sosyal hayatın her alanında daha etkin ve daha bilinçli bir hale getirme adına yürütölmelidir. Konuyla ilgili olarak ŞÖNİM’lerin kadınları kendi ayakları üzerinde durabilecekleri bir hayata hazırlamak diğeri bir deyişle ekonomik özgürlüklerini kazanmalarını sağlayabilmek adına bir takım faaliyetleri mevcuttur. Bunlardan en önemlisi kadınlara iş imkanı sağlama konusudur. İŞKUR tarafından kadınlar iş garantili kurslara yönlendirilmektedir. Ancak G.U.1 adlı uzman bu işlerin kadınların toplumsal cinsiyet rolleriyle ilişkili nitelik bakımından tartışmaya açık işler olduğunu belirtmiştir.

G.U.1. “İş önerilerinde bulunuyorlar ama kadınlara bulduğumuz işlere biraz baktığımızda kadınların toplumsal rolleriyle ilişkili işler. Yani kadınların yetkinliklerini artıran bir çalışma yapılmıyor. Kadınlara bulaşıkçılık, temizlik, çocuk bakıcılığı falan gibi işler öneriliyor çünkü kadınların mesleki becerileri ya da donanımları yok. Bence burada meslek danışmanlığında İŞKUR’un hem ücretli hem de iş garantili kursları falan var onların biraz daha vakalara teşvik edilmesi o şekil de yetkinliklerini artırarak aslında kadınların sadece anneliğe ilişkin ya da ev kadını olmaya ilişkin rolleri dışında da işler yapabilecekleri konusunda inançlarının beslenmesi lazım. Bu yüzden bulunan işler bence niteliksiz”.

Söz konusu birimlerin kuruluş amacının şiddetle mücadele etmek olduğu açıktır. Ancak ŞÖNİM’de çalışan uzmanlarla yapılan mülakatlar sonucu bu yapının çeşitli eksiklikleri içinde barındırdığı görölmüştür. Merkezlerin henüz tam olarak koordinasyon, sağlık vb. hizmetleri yeterli bir şekilde sağladığını söylemek doğru olmayacaktır. Buradan hareketle ŞÖNİM’lerin çıkış noktası olan tek çatı uygulamasının henüz hayata geçirilemediği söylenebilir.

Üzerinde durulması gereken bir diğeri nokta ŞÖNİM’lerin bir kontrol mekanizması olmasıdır. Başvuruların tek elden alınması ve ortak bir havuzda toplanması sağlıklı verilerin elde edileceği düşüncesini oluşturmaktadır. Bu eksikliğin giderilmesi öncelikli öneriler arasında yer almaktadır. Bunun yanı sıra kolluk

kuvvetlerinin süreç içerisindeki rolü ayrı bir tartışma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır.

5.2.2. ŞÖNİM’lerin Verdiği Hizmetler

ŞÖNİM’ler aile içi şiddetle mücadelede belirli stratejileri, amaçları ve hedefleri olan birimler olarak karşımıza çıkmaktadır. Daha öncede değinildiği gibi kadınların yaşadıkları sıkıntılı dönemlerin üstesinden gelebilmeleri, konukevi sonrası yeni bir hayata adapte olabilmeleri ve şiddet davranışına bir daha maruz kalınmamaları için konukevi sonrası süreç çok önemlidir. Yapılan mülakatlarda görüldüğü gibi bu sürecin en önemli işlemlerinden birinin “kadınların güçlendirilmesidir”.

5.2.2.1. Güçlendirme Hedefi

Sallan Gül (2011: 241) güçlendirmeyi şöyle açıklamaktadır; “özünde bireyin hayatında değişimi hedeflemesi ve kendi özgül koşulları içinde anlam kazanmasıdır. Kadınların bireysel güçlenmelerinin sağlanmasında; geçmiş travmalarla yüzleşme, başa çıkmayı ve çözüm aramayı isteme gerektirmektedir”.

G.U.5. “Koyuyorsun kadını konukevine o kadına orada bir güçlendirici bir şey yapmıyorsak onun düşüncelerini davranışlarını değiştirecek bir şey yapmıyorsak hiçbir işe yaramıyor. Çünkü onlar gidiyor bir hafta kalıyor rahatlıyor, diyor işte özlemiştir beni diyor, geçer diyor, bir daha yapmaz diyor yine çıkıyor yine gidiyor. Yine aynı şey oluyor. Bu şiddet döngüsü hep var. Bir kez uygulandıktan sonra bir daha düzelmiyor. Çünkü anne baba yanında belki sevgi görmeden yetişiyorlar. Kendi başlarına ayakları üzerinde duramıyor, ordan çıkıyor evleniyorlar. Panikle yanlış üstüne yanlış yapılıyor. Sonra kadın konukevinde de kalsa yine tek başına. Diyor ki ben yapamayacağım ya aileme döneyim ya kocama döneyim”.

İlk ve öncelikli amaç kadınların güçlendirilmesi olmasına rağmen konukevinde

kalan kadınlar kimi zaman şiddetin farklı boyutlarıyla karşı karşıya kalmaktadır. Kadınlarla yapılan görüşmeler sırasında içine kapanık ve daha az ses çıkaran kadınların konukevinde daha fazla iş (bulaşık yıkamak, temizlik yapmak vb. gibi ortak işleri) yaptıkları gözlemlenmiştir. Diğer bir deyişle aile içinde eşten görülen şiddet kimi zaman şekil değiştirmekte ve kadının kadına uyguladığı şiddete dönüşmektedir. Nitekim G.U.1 adlı uzman bu konuda şöyle görüş bildirmiştir;

G.U.1. *“Dış dünyada yapamadığını orada hemen güçsüz gördüğü birine uygulayabiliyor. Kadın konukevleri kadınların hayatında belki de gördükleri şiddetten daha büyük ve kalıcı bir zarara sebep oluyor”.*

5.2.2.2. Çalışanlara Yönelik Hizmet İçi Eğitim

ŞÖNİM’ler şiddet mağduru kadınlara yönelik eğitim ve seminerlerin yanı sıra çalışanlarına da eğitimler düzenlemektedir. Konukevindeki meslek elemanlarına yönelik bu eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları gerekli ve de oldukça önemlidir. Kadınlara yardımcı olacak personelin iş doyumunu yaşaması söz konusu süreçte verimi artıracaktır. Akyıldız’ın (2014: 132) ŞÖNİM’lere ilişkin yaptığı çalışmada 126 ŞÖNİM personeline anket uygulanmış ve anket sonuçlarına göre söz konusu personelin %94,4’ü ŞÖNİM’de çalışmayı sevdiğini belirtmiştir. Çalışılan alan ile ilgili olarak tüm personelin %79,4’ü hizmet içi eğitime katılmıştır. Bu anlamda merkezde çalışan personelin işiyle ilgili sorun yaşamadığı söylenebilir. Ancak Akyıldız’ın yaptığı çalışmanın aksine Ankara ŞÖNİM’de yapılan görüşmelerde personelin bir takım sıkıntılarının olduğu (örneğin vaka sayısının fazla olması gibi) ve memnuniyet düzeylerinin düşük olduğu gözlenmiştir.

G.U.1. *“Burası sayı olarak (uzman) yüksek gibi duruyor ama sayı olarak çok yetersiz. Çünkü sizin Ağrı’da toplam şiddet mağduru kişiniz atıyorum 200 kişiyken yıl içerisinde burada yıl içerisinde kişi başına düşen vaka sayısı 200 en az. Şimdi ben buradan ayrılıcam 250 den fazla vakam var benim onlar yeni gelecek arkadaşların olucak inşallah...”*

G.U.3. *“Sadece kamu personellerinin ya da bizimle*

birlikte iş birliği adı altında çalışan kurum çalışanlarını eğitmek değil kendi kurum çalışanlarımızı ve kadın konukevinde kalan kadınları da bilinçlendirmeye güçlendirmeye yönelik eğitimler veriyoruz. Bu anlamda biz onlarla birlikte yılbaşında ihtiyaç analizi yapıyoruz. Kadın konukevlerinde kalan elemanlarımızı ya da bizdeki meslek elemanlarımızın yaptığı görüşmelerde aslında onların destek ihtiyacı olan konular üzerinde ayrıca bir iş birliği sağlayıp bir yol haritası belirliyoruz. Hangi konularda ihtiyaçları varsa ki bunlar sağlıkla ilgili tutunda sosyo-kültürel alanda her türlü alanda bizim bir yıllık planlamamız oluyor. Bu planlamaları hem bizim uzman personelimiz hem de dışarıdan eğitimci desteği ile birlikte kadınlara belirlenen takvimlerde veriyoruz. Arkadaşlarımız da konukevinde kalan kadınlara yönelik hem manevi anlamda hem de maddi anlamda birçok destek veriyorlar”.

5.2.2.3. Koruyucu ve Önleyici Tedbirler

ŞÖNİM’lerin verdiği hizmetler ana hatlarıyla ikiye ayrılmaktadır. Bunlardan ilki koruyucu tedbirler olup bunlar şiddet mağdurlarına yönelik tedbirlerdir. Konuyla ilgili ihtiyaç saptaması yapıldıktan sonra gerekli görüldüğü takdirde barınma yeri sağlanması, maddi destek verilmesi gibi durumlar söz konusu olmaktadır. Eğer kadının hayati tehlikesi bulunuyorsa koruma altına alınması gerekmektedir.

G.U.4. *“ŞÖNİM’in sağladığı koruyucu önleyici tedbirler 6284 sayılı kanuna bağlıdır. Bunlar ikiye ayrılıyor. Koruyucular kadınlara yönelik olan mülki amirler onayıyla verilebilen 6284’ün üçüncü fıkrasında geçen uygulamalar. Birincisi uygun bir barınma yeri sağlanması bu şöyle olabilir. Birinci bu uygun bir barınma yeri sağlanması bu kadın konukevi olabilir, ya da bir misafirhane olabilir ya da bir ev tutma şeklinde olabilir. İkincisi geçici maddi yardım sağlanması bu koruma altına alındığı süreç içerisinde her ay bir askeri ücret tutarında bir*

maaş alınabiliyor. Bunu devlet ödüyor ama daha sonra şiddet uygulayandan iade alıyor. Üçüncüsü hayati tehlikesinin bulunması halinde korunma altına alınması ki buda polis merkezince alınıyor. Çağrı üzerine koruma ya da tamamen kontrollü koruma olabiliyor”.

ŞÖNİM’in sunduğu önleyici tedbirler genellikle şiddet uygulayan eşe yönelik alınan tedbirlerdir. Bu noktada amaç ilk olarak kadını korumak sonra ise şiddet uygulayan eşin rehabilite edilmesine yönelik çalışmalar yapmaktır. Ne yazık ki kadınlar koruma altında olmalarına rağmen yine eşleri tarafından rahatsız edilebilmekte hatta öldürülebilmektedirler. Bu konuda yasal uygulamaların acil olarak değiştirilmesi, yaptırımların artırılması ve koruma önlemlerinin kolluk kuvvetleriyle iş birliği içinde daha etkin olarak alınması gerekliliğini doğurmaktadır.

G.U.4. *“Önleyici tedbir kararları da şiddet uygulayana yönelik mahkeme tarafından verilerin önleyici tedbir kararları. Burada da kişiye hiçbir şekilde yaklaşmaması ya da hiçbir şekilde iletişime geçmemesi, çocuklarına yaklaşmaması, tehdit içerikli bir davranışta bulunmaması eğer bir silahı varsa bunu kolluk kuvvetlerine teslim etmesi gibi ya da bir alkol uyuşturucu bağımlılığı varsa bununla ilgili tedavi olması ve bir de sağlık tedbiri başlığı altında öfke kontrolü eğitim programından yararlanması yani rehabilite edilmesiyle ilgili tedbir kararları verilebiliyor. Ayrıca eğer çok yüksek derecede bir hayati riski söz konusu ise yine 6284 sayılı kanun çerçevesinde tanık koruma programı dahilinde kimlik değişikliği yapılabiliyor kadınlara ve iş yeri değişikliği yapılabiliyor”.*

G.U.3. *“Bunlar daha önce de yapılan uygulamalardı ama bizim asıl hedeflediğimiz şey şiddet uygulayanın bilinçlendirilmesi ve güçlendirilmesi o anlamda da Ankara ŞÖNİM bu süreci başlatmış ve devam ettirmiş olacak şiddet uzmanı arkadaşlarımız birebir tamamen şiddet uygulayanın farkındalığını artıracak uygulama ve çalışmalarını sürdürüyor.*

Eğer sonuçlar geri dönüşler olumlu olursa bu artık yönetmelikle birlikte tamamen şekillenmiş olacak iki ayaklı çalıştığınızda siz bu sonuçları çok iyi bir noktaya getireceksiniz. Bizde profesyonelleşmeye çalışıyoruz”.

ŞÖNİM’lerde başlayan diğer bir önleyici uygulama ise “öfke kontrolü” uygulamasıdır. Bu uygulamanın ne kadar verimli olacağı konusundaki endişelerini G.U.6 adlı görüşmeci şöyle dile getirmiştir;

G.U.6. *“Öfke kontrolü artık mahkeme kararıyla bir dayatma haline getirildi. Bundan sonra uygulanıyor. Bize onun eğitimi verildi. 8 hafta ya da 10 haftaya yakın bir eğitim verilecek onlara tabii istemiyorum deyip gelenler de var ulaşmaya çalışıyoruz, ulaşamıyoruz. Bende çok etkili olacağını sanmıyorum ama en azından yapın yani bir şey yapılıns deniliyor. Yapılmış gösteriliyor. İki hafta içinde hızlandırılmış bir programla bize verdiler. Bizde 10 hafta onlara vericez...”*

G.U.2 kadınların ŞÖNİM’den ayrıldıktan sonraki takip sürecini şu şekilde anlatmaktadır;

G.U.2. *“Önleme adına bilinçlendirme çalışmaları ve bu kuruluşlarla birlikte organize eğitimler, halk eğitimler, seminerler düzenlemek, bilinçlendirmek, farkındalık yaratmak adına bakanlık çatısı altında ama asıl izlemde kadın konukevinde ayrıldıktan sonra kadının takibinden sorumluyuz. Buradan çıkan her kadının bilgisi kozaya iletilir. Ayrılışıyla ilgili bilgi ondan sonra hangi meslek elemanıya çalıştıysa o vaka arayarak durumu hakkında bilgi alır. Ve üç aylık altı aylık izlemelerimiz var bu yüzden bir yıl sonra bile arayıp işte nedir durum işte şiddet tehdidi yaşamınız da devam ediyor mu? İşte bununla ilgili bir desteğe ihtiyaç duyuyor musunuz? Bütün bunların sorgulaması yapılır sadece şiddet ile ilgili değil onun dışındaki destek ihtiyaçlarıyla ilgili sorgulama da yapılır ve ona göre de uygun hizmet modeline yönlendirilir”.*

ŞÖNİM'lerin güçlendirme, koruyucu ve önleyici tedbirler alma gibi fonksiyonları vardır. Söz konusu merkezler bu çıkış noktalarından hareketle hizmet vermektedirler.

Sunulan hizmetlerden ve ilk amaçlananlardan biri olan kadınların güçlendirilmesi gerekli ve önemli konuların başında gelmektedir. Kadınların konukevi sonrası sosyal hayata adapte olabilmeleri sağlanmalı ve önceki mağduriyetleri tekrar yaşamalarının önüne geçilmelidir. Burada öne çıkan bir diğer sorun alanı kadının güçlendirilmesinin yanı sıra konukevinde karşılaşacağı farklı olumsuzluklarında ortadan kaldırılması yönündedir. Kadınların hal ve hareketlerinin gözlenmesi, iş dağılımının adaletli yapılması gibi ayrıntılar önemlidir. Konukevinde karşılaşılan problemler neticesinde kadınların başka bir konukevine nakli sağlanmalıdır.

6284 Sayılı Kanun dahilinde uygulanan koruyucu ve önleyici tedbirler konusunda bir takım düzenlemelere gidilmelidir. Özellikle önleyici tedbirler konusunda alınan önlemlerin artırılması, kolluk kuvvetleriyle ilgili düzenlemelerin gözden geçirilmesi ve etkinliklerinin artırılması gerekmektedir. Sonrasında hem maddi hem de manevi olarak kendi ayaklarının üzerinde durabilen ve becerileri gelişmiş, diğer bir deyişle mağduriyetlerinin giderilmesinin yanı sıra geleceğe umutla ve güvenle bakabilen kadınlar olduğunda ŞÖNİM'lerin tam anlamıyla etkin ve yetkin hizmet sunduğu söylenebilecektir.

5.2.3. Uzman Personelin Önerileri

5.2.3.1. SHM'lerin Gerekliliği

Merkezde çalışan uzman personelin konuyla ilgili görüş ve önerileri sürecin bundan sonraki işleyişi ve eksiklerin saptanması bakımından önem taşımaktadır.

G.U.1. adlı uzman bu konuda SHM'lerde bir şiddet masasının oluşturulması gerektiğine ve illerde bulunan ŞÖNİM'lerin birer merkez haline getirilmesinin etkili olacağına vurgu yapmıştır. Diğer bir deyişle taşra yapılanmalarının SHM'ler üzerinden

yürütülmesinin hem zaman hem de ekonomik olarak kazanç sağlayacağı düşünülmektedir. Bu öneri şiddet mağduru kadınların sosyo-demografik özellikleri incelenirken ortaya çıkan, şiddetin ilçe ve köylerde yaygın olduğu sonucunu destekler niteliktedir. Şiddetin yaygın olduğu yerlere daha yakın olabilecek bu uygulamanın gerçekleşmesinin kazanç sağlaması olasıdır.

G.U.1. *“Bir öneri olarak şöyle bir çalışma şekli önerilebilir. Her ilçede SHM oluşturulması planlanıyor. O SHM’lerde birer şiddet masası oluşturulmalı. Nasıl ki aile danışma masası var onun gibi bir şiddet bürosu oluşturulmalı. Ve bu şiddet bürosu çalışma donelerini Koza’ya iletmeli. Koza tamamen koordinasyonu sağlayıcı bir şey olmalı çünkü Ankara’nın tamamına bakan kısıtlı imkanlara sahip bir kuruluştan bahsediyoruz. Sincan’da ki kadınla da çalışmam gerekiyor Altındağ’daki kadınla da çalışmam gerekiyor. Örneğin Haymana’da benimle aynı yetkilere sahip bir kuruluş ve meslek elemanı varken benim burdan Haymana’ya gidip az sayıda personelle inceleme yapmam ya da kadının buraya gelmesi hem ekonomik olarak hem de zaman olarak çok gereksiz. Oradaki kişi bununla ilgili işlem yapsa sonrasında da ben bu verileri elde ettim, bunu veri bankanıza kaydedin derse bence çok daha işlevsel olur. Her iki kurumumuzu da çok daha işlevsel çalıştırmış oluruz bana kalırsa. Risk haritaları oluşturulmalı. Hedef kitle bilinmeleri. Kimlerle çalışılacağı bilinmeli”.*

5.2.3.2. Risk Gruplarının Saptanması

G.U.4 adlı uzman şiddetle mücadelede “yoksunluk” içinde olan kişilerin yani hedef kitlenin saptanması konusunda öneride bulunmuştur. Yoksunluk yaşayan kişiler sosyo-ekonomik durum ve göç ile bağdaştırılmış ve bu şekilde oluşacak kesişim kümeleri üzerinden hedef kitlenin oluşturulması önerilmiştir. Bu noktadan hareketle risk haritalarının oluşturulması ve yoksunluk yaşayan kadınlarla ilgili olarak şiddet

davranışına maruz kalmadan önce önlem alınmasının gerekliliği getirilen öneriler arasındadır. ŞÖNİM'ler sadece şiddet sonrası harekete geçen birimler değil, şiddet eylemleri gerçekleşmeden de önlem alan ve mücadele eden birimlerdir. Böylelikle risk gruplarına yönelik çalışmalar en az şiddet sonrasında verilen hizmet uygulamaları kadar önemlidir.

G.U.4. “Şiddet zaten psiko-patolojik bir durum. Gerçekten şiddet uygulayan ve şiddet gören kişilere baktığımızda ciddi anlamda yoksunluk içinde olan özellikle sosyo-ekonomik yoksunluk yaşayan kişilerin içerisinde olduklarını görüyoruz. Sosyo-ekonomik yoksunluğu da en büyük oranda kimler yaşıyor? Göçle yerinden olmuş kişiler. O anlamda sosyo-ekonomik yoksunluk yaşayan ve göç etmiş kişiler kesişim kümeleri. Birleşimlerinde de şiddet gören kişilerin aynı çevreden olduklarını görüyoruz ama işte yani şiddetle ilgili mücadelede bir kişiyi alıp konuk evinde bir kafeste muhafaza etmek ya da bir tedbir kararı almak değil, biz sosyo-ekonomik yoksunluğu tespit ettiysek yerinden olmuş kişilerin ağır olarak şiddet mağduru olabilme riskini görmüşsek bununla ilgili bir risk analizi yaparak bu konudaki yetkinliklerin artırılması ve bu konudaki sosyo-ekonomik kalkınma düzeyinde bir çalışma yapmak gerekiyor. Tedbir kararı almak iş değil. Birkaç ayı kurtarırsınız. Yani birini öldürmeyi kafanıza koyduysanız yaparsınız. Tedbir kararı ne kadar bağlayıcı olur?”

5.2.3.3. Eğitim Birimlerindeki Uygulama ve Çalışmalar

Aile içi şiddet toplumsal yaşamda kadınları güçsüzleştirmekte, engellemekte ve sosyal hayattaki görünürlüklerini azaltmaktadır (Sallan Gül 2011: 238). Bu konuda toplumsal bilincin oluşması ve artırılması önemlidir. Konuyla ilgili önlem ve çalışmalar eğitim birimlerinden başlamalı (ilköğretim, lise, üniversite) ve konuyla ilgili dersler müfredata koyulmalıdır. Konuyla ilgili ŞÖNİM'lerin yaptığı eğitim, bilgilendirme toplantıları ve bunun gibi uygulamaların olduğu bilinmektedir fakat, bu

uygulama ve eğitimler sıklaştırılmalı bununla ilgili daha çok kamuoyu bilgilendirmesine yer verilmelidir. Nitekim G.U.6 adlı uzman mevcut toplumsal algının kadınları şiddet davranışını içselleştirmeye ittiğini vurgulamıştır.

G.U.6. *“Kadınların hayatında bu şiddet eşle başlamamış. Çocukluk dönemlerinde babayla, abiyle başladığı içinde kabul ederek büyümüşler. Yani bu aslında toplumsal da bir algı aslında. Yani şiddet uygulanmasını hak görerek büyümüşler. Bu algıyla yetişmişler. Hani bu evden çıkarsın ama kefenle dönersin sözü hala geçerli görüştüğümüz vakalarla. Genç yaşta olsalar bile. İyi eğitim alsalar bile. Maalesef bu algı değişmiş değil. O yüzden ilk şiddetleri değil. Tokat yiyip buraya gelen yok. Çok uzun yıllar şiddete maruz kalmış. Bu sadece fiziksel şiddet değil şiddetin her boyutuyla çok ciddi maruz kalmış kadınlar ama artık bir noktadan sonra öyle bir hale geliyor ki dayanamıyorlar. O noktada anacak buraya başvuruda bulunabiliyorlar”.*

Aile, kişilerin içinde doğup büyüdüğü ve hayata hazırlandığı önemli ve temel kurumlardandır. Ancak yaşanan teknolojik gelişmeler, ekonomik dönüşümler gibi toplumsal yapıyı etkileyen durumlar aile yapısında da bir takım değişimler meydana getirmekte ve bunun neticesinde geleneksel tarz ile modern gereklilikler karşı karşıya gelmektedir. Hem geleneksel hem de modern düşün yapısının aile kurumunu ele alması ve değerlendirmesi mümkündür. Ancak toplumsal hayatta yaşanan çatışmalar kimi zaman aile kurumunu şiddetin beslendiği bir alan haline getirmektedir. Bu durumdan en çok etkilenen taraflardan biri de kadınlardır.

Kadınları şiddet mağduriyetinden korumak ve bu koşulların oluşmasına zemin hazırlayan durumları ortadan kaldırmak gerekliliktir. Bu bakımdan söz konusu merkezler kurulma amaçları ve fonksiyonları bakımından önemli kuruluşlardır. Uzman personelle yapılan mülakatlar sonucu ŞÖNİM’ler, istenen ve amaçlanan yapıdan farklı olarak henüz tam anlamıyla ihtiyaçları karşılayamayan birimler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanı sıra nitelik ve nicelik olarak geliştirilmesi gereken pek çok

alan bulunmaktadır. Bu konuda saptanan eksikler ve uzmanların önerileri durumu anlamlandırmada yardımcı olmaktadır.

Elde edilen verilerden yola çıkarak sürece hızlı ve etkin müdahale etmenin gerekli olduğu söylenebilir. Bu noktada ŞÖNİM’ler kadına yönelik aile içi şiddetle mücadelede çok yönlü bir anlayış içerisinde ön görülen hizmet eksikliklerinin giderildiği noktada kuruluş amaçlarına daha kolay ulaşacaklardır. Ancak daha öncede değinildiği gibi şu an bulunan noktada olumlu özelliklerinin yanı sıra eksiklikler oldukça fazladır. Bu eksikliklerin giderilmesi, ŞÖNİM mevzuatının netleşmesi, kanun ve tüzüklerin ihtiyaca yönelik olarak yeniden düzenlenmesi ve durum analizlerinin belirli döngülerle yapılması sürece katkı sağlayacaktır.

IV. BÖLÜM

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Şiddet ilk çağlardan günümüze kadar varlığını sürdürmüş, insanlık tarihi kadar eski bir olgudur. Bu olgu farklı dönemlerde farklı düşünürlerin ilgi alanına girmiş, toplumsal ve bireysel özellikler bağlamında araştırılmıştır. Çeşitli yorumlarının ve farklı bakış açılarıyla geliştirilen tanımlarının olması kavrama ilişkin birçok yaklaşımın gelişmesine olanak sağlamıştır. Bu bakımdan konuyla ilgili interdisipliner çalışmalar bulmak mümkündür.

Zamanla durum ve koşulların değişmesi şiddetin şeklinin ve niteliğinin değişmesine neden olmuştur. İlk insanın hayatta kalma mücadelesinin yerini farklı güçlere sahip olma ve daha az güçlü olana hakim olma isteği almıştır. Kuşkusuz bu durumda biçim değiştiren şiddet, çeşitlenmiş ve neredeyse her alanda kendini göstermeye başlamıştır. Kadına uygulanan şiddette bu alanlardan biridir. Tüm dünyada gerek güç ilişkileri gerekse toplumsal ön kabuller bağlamında kadına yönelik şiddetin tarihi çok eskilere dayanmaktadır. Nitekim arkeologların yaptıkları araştırmalarda 3 bin yıl öncesine ait mumyalar incelendiğinde kadın mumyaların vücutlarında erkeklere oranla daha fazla kırık olduğu tespit edilmiştir.

Günümüzde yine savaşlardan, siyasetten ve toplumsal ön kabullerden en çok etkilenen taraflardan biri kadınlardır. Yerleşik hayata geçilmesi ile birlikte özel alanda daha çok varlığını sürdüren kadın için şiddet, özel alana yani mahrem alana taşınmıştır. Eşlerinden, ailelerinden ya da çocuklarından şiddet gören kadın sayısının oldukça fazla olduğu göz önünde bulundurulursa konuyla ilgili gerekli önlemlerin alınması, ulusal ve uluslararası düzeyde harekete geçilmesi bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada konuyla ilgili uluslararası ve ulusal anlamda çeşitli hukuki düzenlemeler yapılmış ve sosyal politika uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Bu düzenlemelerle birlikte kadın hakları konusunda ve şiddetle mücadelede olumlu adımlar atılmaya çalışılmıştır.

Uluslararası düzeyde bakıldığında CEDAW, Kadına Yönelik Şiddetin Tasfiyesine İlişkin Bildirge ve Pekin Platformu gibi sözleşmelerle kadına yönelik şiddete dikkat çekilmiş ve bu durum uluslararası düzeyde bir sorun alanı olarak kabul görmüştür. Ülkemizde kadına yönelik şiddeti önleme adına 1980'lerde çeşitli kampanyalar başlatılmış, bu kampanyaları 1990'lardaki kurumsal yapıların oluşumları izlemiştir. Bu yapılanmalar sonucunda kadına yönelik koruyucu ve önleyici çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Yapılan değişikliklerden bazıları Türk Medeni Kanunu'nda ve Türk Ceza Kanunu'nda kadın hakları konusunda çeşitli maddelerin değişmesi noktasındadır. Bunun yanı sıra İstanbul Sözleşmesi imzalanmış, 4320 sayılı kanun yürürlüğe girmiştir. Ancak 4320 Sayılı Ailenin Korunması Hakkındaki Kanun'un konuyla ilgili gerekli ihtiyaç ve beklentilere tam anlamıyla cevap veremediği ve yetersiz kaldığının tespit edilmesiyle birlikte, 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun yürürlüğe konulmuştur. Araştırmaya konu olan ŞÖNİM'ler bu kanun neticesinde doğmuştur.

ŞÖNİM'ler, şiddete uğrayan, şiddete uğrama riski bulunan ya da ısrarlı takibe maruz kalan kadınların, çocukların ve tüm aile bireylerinin korunmasını sağlamak amacıyla kurulmuştur. Merkezin ana amacı; kadına yönelik şiddeti önlemek ve şiddet mağduru kadın ve aile bireylerini koruma altına almaktır. Söz konusu merkezlerin incelendiği çalışmada Ankara ŞÖNİM'de çalışan uzman personelle ve bu merkeze araştırma yapılan süre zarfında başvuruda bulunan kadınlarla mülakat yapılmış, bu verilerden hareketle Türkiye'de aile içi şiddetle mücadelede bir sosyal politika örneği olarak ŞÖNİM'ler anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda söz konusu merkezlerin yapısı ve işlevleri ile ilgili bir takım öneriler geliştirilebilir. Bunlar;

1- ŞÖNİM'lerin yapısı incelendiğinde kadınların sağlık kontrollerinin yapıldığı, hukuki hizmetlerin sağlandığı, psikolog ya da sosyolog gibi uzmanlarla psiko-sosyal desteklerin verildiği bir uygulamanın temel alındığı görülmektedir. Şiddetle mücadelede sürecinde rol oynayacak bu merkezler yurt dışı modeller incelenerek ve bu modellerin ülkemize uygulanabilecek özellikleri alınarak oluşturulmuştur. Burada amaç kadınların travmatik bir sürecin sonunda konuyla ilgili tüm işlemlerini tek bir yerde yapabilmelerini sağlamaktır. Böylelikle kadınlar farklı kurumlara gidip tekrar tekrar durumlarını anlatmak ve bürokratik işlemler ile uzun zaman uğraşmak zorunda

kalmayacaklardır. Kadınların yaşadığı mağduriyetin ikiye katlanmaması bakımından bu durumun süreç üzerinde olumlu etki yaratacağı düşünülmektedir.

Ankara ŞÖNİM ilk kurulan ve diğer illerde yer alan ŞÖNİM'lere kıyasla en donanımlı merkez olarak bilinmektedir. Fakat yapılan çalışmada görülmüştür ki, söz konusu merkezde henüz ön görülen tek çatı uygulaması tam olarak gerçekleştirilememiştir. Bu uygulamanın tam anlamıyla hayata geçmesi gerekmektedir.

2- Şiddetle mücadele sürecinde ŞÖNİM'ler tek başına yeterli değildir. Çalışmanın varsayımlarında da yer aldığı gibi şiddetin çok yönlü olduğu düşünüldüğünde mücadele sürecinde de aynı şekilde etkin bir koordinasyon içinde çalışılması oldukça önemlidir. ŞÖNİM'ler birçok yönden farklı desteklere ihtiyaç duymaktadırlar. Hukuki durumlarla ilgili gereksinimlerde Adalet Bakanlığı, sağlıkla ilgili gereksinimlerde Sağlık Bakanlığı, eğitimle ilgili gereksinimlerde Eğitim Bakanlığı ile ortak çalışmalar yürütülmelidir. Uzmanlarla yapılan mülakatlar neticesinde bu anlamda bir koordinasyonun sağlanamadığı görülmüştür. Özellikle Sağlık Bakanlığı'na yapılan vurgu dikkat çekicidir. Şiddetin önemli sağlık sorunları doğurduğu göz önüne alındığında bu süreçte en önemli bir yeri olan bu bakanlıkla yaşanan koordinasyon eksikliğinin acilen giderilmesi gerekmektedir. Bu anlamda diğer bakanlıklarla da belirli dönemlerde yapılacak toplantılar dahilinde mevcut durum belirli aralıklarla gözden geçirilmeli ve ihtiyaç saptaması yapılmalıdır.

3- ŞÖNİM'ler ülke çapında kadına yönelik şiddet başvurularının kayıt altına alındığı merkezler olması bakımından ayrı bir öneme sahiptir. Böylelikle konuyla ilgili veriler belirli merkezlerde toplanmakta ve bir bütün halinde saklanmaktadır. Bu noktada ülkede faaliyet gösteren tüm merkezlerin verilerini girdikleri ortak bir bilgi bankası bulunmaktadır. Bu ortak ağ sayesinde konuyla ilgili tüm verilere ve analizlere ulaşmak kolaylaşmıştır. Ancak bu ağın incelenmesiyle birlikte ülke çapındaki ŞÖNİM'lerin bilgileri girme noktasında gerekli hassasiyeti göstermedikleri tespit edilmiştir. Örneğin, son dönemdeki bilgiler güncellenmemiş, aynı zamanda alınan bilgilerin yüzeysel bilgiler olduğu görülmüştür. Bu hususta oluşturulan bilgi bankasının daha düzenli takibinin yapılması, girilen bilgiler konusunda daha özenli davranılması

ve bu bilgilerin daha kapsamlı sorular neticesinde alınmış bilgiler olmasına dikkat edilmelidir. Söz konusu eksiklikler giderildiği takdirde bu durum sürece birçok açıdan olumlu getiriler sağlayacaktır. Bu noktada ŞÖNİM’lerde bu işle ilgilenecek özel bir personelin görevlendirilmesi gerekmektedir.

4- Bilgi bankalarının sağlıklı bir şekilde bilgi girişlerinin yapıldığı alanlar olmasıyla birlikte ilk yapılması gereken işlemlerden biri bu verilerden yola çıkılarak yıllık risk haritalarının oluşturulmasıdır. ŞÖNİM çalışanlarıyla yapılan mülakatlarda henüz bir risk haritasının oluşturulmadığı görülmüştür. Risk haritalarının oluşturulması bir gerekliliktir. Hareket noktası bilinmeden şiddetle mücadele etme durumu beyhude bir çabadan öteye gitmeyecektir. Çünkü risk haritaları sayesinde yüksek risk taşıyan bölgeler, iller, semtler vb. saptanmalı ve buralardan hareketle çalışmalara başlanmalıdır. Yapılacak çalışmaların ağırlığı da buna göre belirlenmelidir.

5- Kadına yönelik aile içi şiddet sürecin en başında önlem alınması gereken bir durumdur. ŞÖNİM, konukevi ve ondan sonraki süreç ne kadar önemliyse kadın henüz evindeyken geçen süreçte o kadar önemlidir. Bu durumunun en başta tespit edilebilmesi biraz önce de değinilen risk haritalarının oluşturulmasıyla mümkündür. ŞÖNİM’in aynı zamanda şiddeti önleme gibi bir fonksiyonu da bulunmaktadır. Bu noktada kadınların şiddete uğrama olasılığının fazla olduğu yerlerde gerekirse hanelerle iletişim kurulmalı ya da ortak alanlarda eğitim ve bilgilendirme toplantıları yapılmalıdır. Bu noktada da kadınlara danışmanlık hizmetleri ve sahip oldukları haklar konusunda bilgi verilmeli ve bu bağlamda şiddete maruz kalan kadınlar bu hizmetleri almaları ve harekete geçmeleri konusunda cesaretlendirilmelidir. Konuyla ilgili olarak da ASPB, ŞÖNİM’ler, STK’lar, üniversiteler ve konuyla ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının iş birliğiyle il, ilçe ve köylerde çeşitli eğitim programları düzenlenmeli ve bu anlamda çalışmalar yürütülmelidir.

6- Eğitim programlarının uygulanması konusunda bir diğer önemli nokta kolluk kuvvetlerinin eğitilmesi hususunda karşımıza çıkmaktadır. 2013 ŞÖNİM ve çalışmadaki mülakat verileri ortaya koymuştur ki ŞÖNİM’e müracaat eden kadınların büyük bir çoğunluğu şiddet olayı karakola intikal ettikten sonra merkeze gelmiştir.

Burada şiddet mağduru kadınlarla ilk iletişimde bulunan kişiler olarak polisler karşımıza çıkmaktadır. Buradan hareketle polislerin toplumsal cinsiyet, kadın hakları vb. konularda eğitim almaları sağlanmalıdır. Konuyla ilgili bir diğer öneride Sallan Gül'ün (2011) vurguladığı gibi karakollarda kadın birimleri kurulması noktasıdır. Kurulan bu şiddet birimlerinde psikolog, sosyolog ve sosyal çalışmacı gibi uzman personel istihdam edilmesi sağlanmalıdır. Nitekim, şiddet mağduru bir kadının gerekli mesleki bilgiye sahip bir uzman tarafından yönlendirilmesi sürecin daha sağlıklı işlenmesini sağlayacaktır.

7- Çetin (2012) “Bir Bataklik Olarak ‘Namusun Temizlenmesi’ Mefhumi” isimli çalışmasında zihniyet değişikliğinin yapılabilmesi adına eğitimler verilecek mekânların başında kahvehanelerin geldiğini vurgulamıştır. Ona göre erkeklere yönelik geliştirilecek her tür proje ve çalışma için bu mekânlar iyi birer eğitim merkezleri olarak değerlendirilebilir. Kadınlar için ise Kuran kursları ve halk eğitim merkezleri bu konuda uzman kişiler için (sosyolog, psikolog, sosyal çalışmacı vb.) bilgilendirici toplantılar yapmak için kullanılabilecek mekânlar arasında yer almaktadır. Diğer bir deyişle kadına yönelik şiddetle mücadelede sivil toplum örgütleri ve diğer kurumlar tarafından yürütülecek çalışmalarda konuyla ilgili çalışmacılar tarafından bu ve bunun gibi mekânlar etkin olarak kullanılmalıdır.

8- Kadınlarla yapılan mülakatlarda kadınların ŞÖNİM, konukevi ve sahip oldukları haklar konusunda bilgi sahibi olmadıkları görülmüştür. Kadınların bu konuda bilgi sahibi olmaları süreç açısından büyük önem taşımaktadır. Mülakatlar sonucu görülmüştür ki “yalnız değilsiniz” vb. gibi güven verici söylemler ile gerçekleştirilen kamu spotu uygulamaları kadınlar üzerinde etkili olmaktadır. Bunun yanı sıra acil ulusal telefon hattı ALO 183 ile ilgili bilgilendirme çalışmaları düzenlenmeli ve görsel, yazılı ve sosyal medyada bu tür bilgi amaçlı yayınlara daha fazla yer verilmelidir. Yine ŞÖNİM’lerle ilgili bilgilendirici reklâm kampanyaları düzenlenmelidir.

9- Şiddet mağduru kadınlarla yapılan mülakatlar sonucunda ortaya çıkan bir diğer önemli sorun alanı da, kadınlara iş imkanı sağlanması ve ekonomik özgürlüğe kavuşma noktasındadır. Kadınlar kendilerine konukevi sonrasında yeni bir hayat kurmak istediklerinde evlerinin ve gelirlerinin olmamasını engel olarak görmektedir. Bu

noktada kadınlar yaşam mücadeleleri devam ederken ve yaşadıkları olumsuzluklarının yanı sıra bir de iş ve ev bulma sorunlarıyla boğuşmaktadırlar. Bu haklı hassasiyetlerinin giderilmesi adına zaten konuda yardımcı olmaya çalışan İŞKUR'un daha aktif çalışması gerekmektedir. Görüşülen kadınların bir kısmı bu konuda bir şey yapılmadığını söylemektedirler.

Konuyla ilgili oluşan bir diğer mağduriyet ise işe giren kadınların vasıfsız işlerde ve düşük ücretlerde çalışması konusunda karşımıza çıkmaktadır. Alınan ücretler ev kirası, ev giderleri ve çocuk sahibi olan kadınlar için çocuklarının giderlerini karşılamaya yetmemektedir. Bu noktada İŞKUR'un farklı bir yaklaşım izlemesi ve kadınların yaşam gereksinimlerini karşılayabilecekleri daha nitelikli işlere yerleştirilmesi gerekmektedir. Diğer bir deyişle aileden kopmuş ya da kopma zorunluluğu olan kadınlara risk grubunda yer almamaları için devlet tarafından istihdamda öncelikli olarak yer verilmesi gerekmektedir. Ayrıca yaşanan ev probleminin giderilmesi de sürece büyük katkı sağlayacaktır. Bu durumda da devlet tarafından yapılan toplu konutlarda (TOKİ) merkezin acil öncelikli olarak belirlediği kadınlara ayrıcalık sunulması ya da ödeme kolaylığı sağlanması konuyla ilgili çözüm önerileri arasında yer almaktadır.

10- ŞÖNİM'lerin kadınları konukevi sonrasında takip etme ve destek sağlama gibi görevleri de vardır. Ancak bu konudaki en büyük sıkıntı uzman eleman eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Merkeze sadece 2013 yılında 1447 kadın başvuru yapmıştır. Bu sayı 2014 yılında artmaya devam etmiştir. Söz konusu veriler göz önüne alındığında ŞÖNİM'lerde çalıştırılan uzman sayısı oldukça yetersiz kalmaktadır. Mevcut uzman personel sayısı sabit kalmamakla birlikte bu personel sıklıkla yer değiştirmekte ve sayı azalabilmektedir. Personel sayısının az olmasından dolayı uzmanların üzerindeki vaka sayısı oldukça fazladır. Bunun yanı sıra uzman personelden biri ayrıldığında onun üzerindeki vakalar bir diğer personele aktarılmakta ve uzmanlar üzerindeki sayı gittikçe artmaktadır. Bu durum sürecin ve uzmanın verimini düşürmekte ve dolayısıyla kadınlara gerektiğinden daha az zaman ayrılması gibi olumsuz bir durumu beraberinde getirmektedir. ŞÖNİM'den alınan bilgiler neticesinde bu personel eksiğinin Türkiye genelinde bir sorun olduğu görülmüştür. Buradan hareketle

ŞÖNİM'lerin ve konuyla ilgili gerekli tüm birimlerin personel eksiğinin giderilmesi elzem bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu olumsuzluk ortadan kaldırılırken merkezlerin yıllık başvuru sayısı göz önüne alınmalı ve bu sayının ortalaması alınarak merkezdeki olması gereken eleman sayısı belirlenmelidir. Gerekli uzman personel sağlanmadan ŞÖNİM'lerin görevlerini yerine getirmesini beklemek yanlış olacaktır.

11- Personel eksiğinin giderilmesinin yanı sıra şiddetle mücadelede önemli birimler olan ŞÖNİM'lerin donanımlarının da yetersiz olduğu görülmüştür. Nitekim merkezde yeterli sağlık personeli ve ekipmanı bulunmamaktadır. Yine buralarda bulunan kolluk kuvvetleri de merkezle ŞÖNİM arasında bir aracı konumundadır.

12- Bir diğer önemli nokta ise kadın konukevlerinde standart bir uygulamaya geçme çalışmalarının başlatılmasıdır. Kadınlarla yapılan mülakatlarda Ankara'da bulunan konukevlerinde standart bir hizmet uygulamasının olmadığı tespit edilmiştir. Gerek donanım gerekse verilecek hizmet uygulamaları bakımından büyük farklar mevcuttur. Örneğin, konukevlerinde kalan kadınlara ihtiyaçlarını karşılamaları için verilen ücret uygulaması farklı işlemektedir. Kadınlara verilen para miktarı farklılık göstermektedir. Bu miktarlar bakanlığa bağlı konukevlerinde daha fazlayken, belediyelere bağlı merkezlerde daha düşüktür. Bu durumun söz konusu kadınlar açısından yeni mağduriyetler doğurduğu açıktır. Bunun giderilmesi için yeni yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Ayrıca belediyelere bağlı bazı konukevlerinde kadınların yaşamlarını sürdürmeleri için gerekli malzemelerin bulunmadığı gözlenmiştir. Örneğin, bir konukevinde kadınların sayısından daha az çatak kaşık bulunduğu için kadınlar yemek için sıra beklemektedirler.

Araştırma kapsamında ziyaret edilen konukevlerinin içinde sadece birinin yaşam koşulları bakımından iyi olanaklara ve donanıma sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu konukevi diğerlerine kıyasla daha yeni yapılmış olup, ferah ve aydınlık odalara sahiptir. Ayrıca kadınlar ve çocuklar için hava alabilecekleri bir bahçe mevcuttur.

13- Kadına yönelik aile içi şiddet çok yönlü ve kompleks bir yapıdadır. Bunun neticesinde kadınlar sadece fiziksel olarak değil, psikolojik olarak da olumsuz yönde etkilenmektedirler. Bu noktada kadınların özgüvenini geri kazanmasında ve

yaşadıkları travmatik sürecin etkilerinin giderilmeye çalışılmasında psiko-sosyal destek sağlanması önemlidir. Buradan hareketle kadına yönelik şiddetle ilgili tüm birimlerde başta sosyolog, sosyal çalışmacı ve psikolog olmak üzere ilgili branşlardan meslek elemanlarının bulundurulması gereklidir. Yapılan çalışmada göze çarpan bir diğer nokta da her konukevinde psikolog ya da sosyolog olmamasıdır. Oysaki bu uzmanların varlığı terapi ve destek sürecinin en önemli parçalarından biridir.

Daha öncede değinildiği gibi kadına yönelik şiddet çok yönlü bir özellik göstermektedir. Bu sebeple mücadelede de etkin bir bakış açısıyla çok yönlü önlemler alınmalıdır. Bu önlemlerin alınması konusunda erken ve hızlı müdahale çok önemlidir. Buradan hareketle üniversitelerin kadın çalışmaları yapan birimleri, konuyla ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşları, STK'lar ortak bir çalışma alanı oluşturulmalı ve ideolojik endişeler sürece dahil edilmemelidir. Sürecin ideolojiler dışında değerlendirilmesi ve kadının nesneleştirilmemesi çok önemlidir. Çözüme yönelik öneriler geliştirilmesi ve sürecin çok yönlü desteklenmesi gerekmektedir. Unutulmamalıdır ki şiddet nerede olursa olsun sonucunda psikolojik, sosyolojik, ekonomik ve toplumsal pek çok alanda olumsuz sonuçlar doğurmakta ve hatta can kayıplarına yol açmaktadır. Bunun neticesinde de toplum hayatı ve huzuru derinden etkilemektedir. Kadına yönelik şiddetle mücadelede kurumlar arası yapılacak iş birliklerinin önemi büyüktür. Bu yönde acilen girişimler hızlandırılmalı ve gerekli önlemler alınmalıdır.

KAYNAKLAR

- Acar, Feride (2013). "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği: Uluslararası Normlar ve Ulusal Mekanizmalar". *Sosyolojinin Yaşamla Dansı: Prof. Dr. Birsen Gökçe'ye Armağan*. Ed. Z. Güler, A. Kasapoğlu, A. Görgün Baran. Ankara: Sosyoloji Derneği Yayınları. 183-192.
- Açıkalın, Neriman (2012). "Kadına Yönelik Şiddetin Görünmeyen Yüzü: Fuhuş Pazarı-Mersin Örneği". *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.
- Adaçay, F. Rana ve Güney, Gül (2012). "Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet". *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.
- Akadlı Ergöçmen, Banu, Üner, Sunday ve Abbasoğlu Özgören, Ayşe (2009). "Türkiye'de Kadının Aile İçi Şiddetle Mücadele Yöntemleri". *Ulusal Sosyoloji Kongresi*. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi.
- Akalın, Ayşe (2010). *15-49 Yaş Grubu Kadınlarda Aile İçi Şiddet Sıklığı ve Şiddetin Depresyona Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Akkaya Şahin, Gülay (2010). *Aile İçi Şiddet Kavramı ve Aile İçi Şiddetin Uluslararası ve Ulusal Hukuki Belgelerdeki Düzenlenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aksakal, Hülya ve Atasayar Mehmet (2011). "Aile İçi kadına Yönelik Şiddetin Biyo-Psiko-Sosyal Sonuçları Üzerine Bir Çalışma" *Akademik Bakış Dergisi* 26: 1-12.

Akyıldız, Mustafa (2014). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Bir Model Olarak Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü.

Algan, Gülçin ve Kaya, Saibe Ö. (2012). “Kadına Karşı Evlilik İçi Şiddetin Çocuğa Yansıması ve Çocuğun Şiddette Korunma Hakkı”. *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.

Altan, Ö. Zühtü (2006). *Sosyal Politika Dersleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Altınay, Ayşe Gül ve Arat, Yeşim (2008). *Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet*. İstanbul: Metis Yayıncılık.

Altıparmak, İ. Beyza (2014). “A Sociological Look on Violence”. *Journal of Modern Education Review* 12 (4): 1062-1067.

AMNESTY (2007). www.amnesty.org.tr adresinden aktaran Korkut-Owen ve Owen. (2008). *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*. KSGM için hazırlanan Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi.

Atasü Topçuoğlu, Reyhan (2013). “Sosyal Hizmet Uygulamaları”. *Sosyal Hizmet Uygulamasında Kuram*. Ed. İ. Tomanbay. Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları. 2-29.

Atila Demir, Sevim, Fidan, Fatma ve Nam, Dilek (2013). “Aile İçi Şiddet ve Polis”. *Sakarya’da Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet: Görünümü, Nedenleri ve Önlenmesine Yönelik Yaklaşımlar*. Ed. S. K. Gül. Ankara: Polis Akademisi Yayınları. 41-56.

Attepe, Seda ve Tunç, Melike (2012). “Üniversite Öğrencilerinin Şiddet

Mağduru Kadın Algısı: Bir Niteliksel Araştırma”. *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.

Ayan, Sezer (2006). “Şiddet ve Fanatizm”. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* 2 (7): 191-209.

Ayan, Sezer (2010). *Aile ve Şiddet Aile İçinde Çocuğa Yönelik Şiddet*. Ankara: Ütopya Yayınevi.

Başbakanlık Aile Araştırma Kurumları, (1995). *Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları*, Ankara: Bizim Büro Basımevi.

Baydur, Emel ve Ertem, Burcu (2006). “Kadına Yönelik Evlilik İçi Şiddetin Hukuki Boyutları”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi Dergisi* 65: 89-118.

Bayhan, Kenan ve Vural, Erdal (2013). “Aile İçi Şiddet ve Polis”. *6284 Sayılı Kanun Çerçevesinde Aile İçi Şiddetle Mücadelede Kolluğun Rolü*. Ed. S. K. Gül. Ankara: Polis Akademisi Yayınları. 261-276.

Bayhan, Vehbi (2012). “Sosyolojik Açıdan Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri (Malatya Örneği)”. *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.

Berktaş, Fatmagül (2011). “Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları”. *Feminist Teoride Açılımlar*. Ed. Y. Ecevit ve N. Karkıner. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları. 2-23.

Bilican Gökkaya, Veda (2012). “Kadına Şiddet ve Gölgesindeki Çocuk”. *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları. 671-677.

Bozkurt Şener, Ekin (2011). *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Önlemede 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi. Ankara: KSGM.

Bugay, Aslı ve Delevi, Raquel (2012). “Türkiye’de Kadın Rol ve Haklarına Yönelik Tutum ve Fiziksel Şiddet”. *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.

Buğra, Ayşe ve Keyder, Çağlar (drl.) (2006). *Sosyal Politika Yazıları*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Büyüköztürk, Şener vd. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. 2. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.

Cılga, İbrahim (1985). “Türkiye’de Sosyal Çalışmacı Eğitiminde Genelci Yaklaşımın Önemi ve Uzmanlaşmaya Geçiş Süreci”. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Yüksek Okulu Dergisi* 2 (3): 1-15.

Çabuk Kaya, Nilay (2006). “Şiddetin Sosyal Dinamikleri”. *Toplumsal Bir Sorun Olarak Şiddet Sempozyumu*. Ankara: Eğitim Sen Yayınları.

Çakır Parmaksızoğlu, Aslı (2011). *Aile İçi Şiddet Mağduru Olup Boşama Sürecinde Bulunan Kadınlarda Travma Sonrası Stres Belirtileri ve İlişkili Özellikler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Çelebi, Nilgün (2004). *Sosyoloji ve Metodoloji Yazıları*. Ankara :Anı Yayıncılık.

Çetin, İhsan (2012). “Bir Batakılık Olarak ‘Namusun Temizlenmesi’ Mefhumu”. *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.

Çetin, İhsan (2012). “Bir Batakılık Olarak “Namusun Temizlenmesi” Mefhumu”. *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.

Çetinkol Çakmak, Kıvılcım (2013). “Aile İçi Şiddet ve Polis”. *Eşleri Tarafından Şiddet Gören Kadınlar ve Bu Kadınlara Yönelik Alınan Tedbir Kararları: Aydın Örneği*. Ed. S. K. Gül. Ankara: Polis Akademisi Yayınları. 57-87.

Çıtak, Tamar (2005). “Avusturya Müdahale Merkezleri”. *Aile İçi Şiddete Son! Konferansı*. (www.aileicisiddeteson.com, 20 Mayıs 2014’te erişildi).

Değirmenci, Olgun (2010). Uluslararası Suç Olarak Kadına Karşı Cinsel Şiddet Eylemleri. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi Dergisi* 89: 27-95.

Dişsiz, Melike ve Hotun Şahin, Nevin (2008). “Evrensel Bir Kadın Sağlığı Sorunu”. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi* 1: 50-58.

Doğan, İzzet (2008). “Kadına Yönelik Şiddet, Uluslararası Belgeler, 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına İlişkin Yasa ve Bu Yasada Yapılan Değişiklikler Üzerine Bir İnceleme”. *İstanbul Barosu Dergisi* 3 (82): 1223-1235.

Emek, Şeyda (2012). “Almanya’da Mağdurun Ev İçi Şiddete Karşı Korunmasına Dair Kanun Koyucu Faaliyetleri”. *II. Uluslararası Suç ve Ceza Film Festivali*. (www.icapff.com/arsiv/ikinciFestTebligleri.pdf, 20 Mayıs 2014’te erişildi).

Erbay, Ercüment. (2013). “Sosyal Hizmet Uygulamaları”. *Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Sosyal Hizmet Uygulamaları* Ed. İ. Tomanbay. Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları. 58-83.

Ercins, Gülay (2012). “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddete Karşı Sivil, Yasal ve Siyasal Alanda Gelişmeler”. *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.

Erdoğan, Semra, Aktaş, Aylin ve Onat Bayram, Güliz (2009). “Sığınma Evinde Yaşayan Bir Grup Kadının Şiddet Deneyimleri ve Baş Etme Yaklaşımları: Niteliksel

Bir Çalışma”. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* 1 (6): 807-824.

Erkan, Rüstem (2010). “Aile ve Şiddet”. *Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde Toplumsal Yapı ve Şiddet*. Ed. A. Solak. Ankara: Hegem Yayınları. 43-51.

Erükçü, Gamze ve Öz, Murat (2012). “Kadına Yönelik Sosyal Şiddeti Belirleyen Değişkenler”. *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.

Esping-Andersen, Gosta (drl.) (2006). *Toplumsal Riskler ve Refah Devletleri*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Eşkinat, Rana (2012). “Türkiye’de Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet (Boşanmış Kadınlara Yönelik Araştırma”. *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.

Fraenkel, Jack R. and Wallen, Norman E. (2006). *How To Design and Evaluate Research in Education*. 6. Baskı. New York: McGraw-Hill International Edition’dan aktaran Büyüköztürk, Şener vd. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. 2. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.

Fraim, N.Linda (2012). “Kadına Karşı Fiziksel Şiddetin Biyopsikososyal Sonuçları”. *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.

Fromm, Erich (1982). *Sevginin ve Şiddetin Kaynağı*. İstanbul: Pavel Yayınevi.

Geçikli, Fatma ve Geçikli, Merve (2012). “İşyerlerinde Mobbing (Psikolojik Şiddet) Sarmalında Kadın: Kamu Üniversitelerinde Bir Uygulama”. *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.

Genç I. Şeyma ve Deveci, Ümmügülsüm (2012). “Avusturya Ülke Raporu”. II. *Uluslararası Suç ve Ceza Film Festivali*. (www.icapff.com/arsiv/)

ikinciFestTebliğleri.pdf, 20 Mayıs 2014 tarihinde erişildi).

Giddens, Anthony (2013). *Sosyoloji*. İstanbul: Kırmızı Yayınları.

Gökçe, Birsen (1999). *Toplumsal Bilimlerde Araştırma*. Ankara: SavaşYayınevi.

Gökdağ, Rüçhan ve Dağlı, Özgül (2012). “İletişim Çatışması Olarak KadınYönelik Şiddet”. *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.

Günel, Pınar (2009). *Avrupa Birliği'nin Sosyal Politikası Çerçevesinde Güney Avrupa Sosyal Devlet Modeli ve Türkiye*. Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi. Ankara: T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü.

Günergök, Özcan (2002). “Türk Medeni Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanununun Mal Rejimleri Bakımından Değerlendirilmesi”. *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi 1-4 (6)*: 333-342.

Güven a, Sami (2001). *Sosyal Politikanın Temelleri*. Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.

Güven B., Sami (2001). *Toplumbilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.

İçli, T. Günşen, Öğün, Aslıhan ve Özcan, Nilüfer (1995). *Ailede Kadına Karşı Şiddet ve Çocuk Suçluluğu*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.

Kalkan, Melek ve Kaygusuz, Canani (2012). “Aile İçi Şiddete Sosyal Öğrenme Kuramı Açısından Bir Bakış”. *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.

Kandiyoti, Deniz (2013). *Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar*. İstanbul: Metis Yayınları.

Karataş, Belkıs vd. “Kırsal Kesim Kökenli Kadınların Aile İçi Şiddete İlişkin Görüşleri”. (http://cws.emu.edu.tr/en/conferences/2nd_int/pdf/karatas%20b.%20derebent%20e.%20yuzer%20s.%20yigit%20r.%20ozcan%20a..pdf, 03 Ekim 2013’te erişildi).

Karataş, Sultan, Şener, Ülker ve Otaran, Nur (2008). *Kadın Sığınmaevleri Kılavuzu*, Ankara: TC. Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü.

Karınca, Eray (2008). *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle İlişkin Hukuksal Durum ve Uygulama Örnekleri*. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü.

Karınca, Eray (2010). “Kadının Eş Şiddetinden Korunması İçin 4320 Sayılı Kanunda Yapılabilecek İyileştirmeler”. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 3 (1): 325-348.

Kaymak Özmen, Suna (2004). “Aile İçinde Öfke ve Saldırganlığın Yansımaları”. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 2 (37): 27-39.

Keane, John (1998). *Şiddetin Uzun Yüzyılı*. Çev. B. Peker. Ankara: Dost Kitabevi.

Keskin, Ömer (2012). “Kadına Yönelik Psikolojik Şiddetin Boyutlarının Belirlenmesi ve Değişken Durumlara Göre Değerlendirilmesi: Rize İl Örneği”. *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.

Keskin, Y. Mustafa (2004). *Değişim Sürecinde Kırsal Kesim Aleviliği Elazığ Sünköy Örneği*. Ankara: Avrasya Yayınları.

Keskin, Y. Mustafa (2009). *Kentleşme Sürecinde Alevilik: Gelenek ve Modernizm Arasında Gelgitler-Elazığ Örneği*. İstanbul: Özgün Ofset Basım.

Kızmaz, Zahir (2006). “Şiddetin Sosyo-Kültürel Kaynakları Üzerine Sosyolojik Bir Yaklaşım”. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2 (16): 247-267.

Kleinman, Mark (drl.) (2006). *Kriz Mi? Ne Krizi? Avrupa Refah Devletlerinde Süreklilik ve Değişim*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Kocacık, Faruk (2001). “Şiddet Olgusu Üzerine”. *C. Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* 1 (2): 1-7.

Kocadaş, Bekir ve Kılıç, Metin (2012). Düşük Sosyo-Ekonomik Yapıdaki Kadın ve Çocuğun Şiddet Algısı. *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.

Koray, Meryem (2008). *Sosyal Politika*. Ankara: İmge Kitabevi. KSGM (2009). *Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*. Ankara.

KSGM. (2012), “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2012-2015”, Ankara.
(http://www.kadininstatusu.gov.tr/upload/kadininstatusu.gov.tr/mce/2012/kadina_yonelik_sid_2012_2015.pdf, 31 Ekim 2013’te erişildi).

KSGM. “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2007-2010”. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi. (http://www.kadininstatusu.gov.tr/upload/kadininstatusu.gov.tr/mce/eski_site/Pdf/kadinayonelikaleicisiddetle_mucadeleulusaleylemplani.pdf, 26 Ekim 2013’te erişildi).

KSGMa. (2013). *Türkiye’de Kadın*. Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.
(http://www.kadininstatusu.gov.tr/upload/kadininstatusu.gov.tr/mce/2012/trde_kadinin_durumu_2012_ekim.pdf?p=1, 24 Eylül 2013’te erişildi).

KSGMb. (2013). “Aile İçi Şiddet ve Polis”. *Şiddete Maruz Kalan ve Şiddet Uygulayanlarla İletişim ve Görüşme*. Ed. S. K. Gül. Ankara: Polis Akademisi Yayınları. 209-230.

Mavili Aktaş, Aliye (2007). “Aile İçi Şiddet”. *Doğu Batı Dergisi* 43: 151-158.

Michaud, Yves (1991). *Şiddet*. Çev. C. Muhtaroglu. İstanbul: İletişim Yayınları.

Mihalic, S.Wofford ve Elliot, Delbert (1997). “A Social Learning Theory Model of Marital Violence”. *Journal of Family Violence*, (1)12: 21-47.

Moroğlu, Nazan (2006). “Avrupa Birliği Antlaşmalarında ve Yönergelerinde Kadın Erkek Eşitliği”. *MESS – SİCİL İş Hukuku Dergisi* 4: 209-217.

Moroğlu, Nazan, “Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi 6284 Sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi”. (http://portal.ubap.org.tr/App_Themes/Dergi/2012-99-1169.pdf, 05 Kasım 2013’te erişildi).

Mutlu, Funda (2006). *Aile İçi Şiddet Sürecinde Kadına Yönelik Şiddet Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Nadir, Ural ve Fırat, Engin (2012). “Kadına Yönelik Şiddetin Küçük Mağdurları Çocuklar ve Şiddete Tanık Olmuş Çocuklar ile Çalışma”. *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.

Odman, M. Tevfik (2012). “Kadına Karşı Cinsel Şiddet”. *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.

Özerkmen, Necmettin (2012). “Toplumsal Bir Olgu Olarak Şiddet”. *Akademik Bakış Dergisi* 28: 1-19.

Özgentürk, İlyas, Karğın, Vedat ve Baltacı, Halil (2013). “Aile İçi Şiddet ve Polis”. *Polisin Aile İçi Şiddetle Mücadeledeki Rolü: Reaktif Mücadeleden Proaktif Mücadeleye Geçiş*. Ed. S.K. Gül. Ankara: Polis Akademisi Yayınları.

Öztürk, Emine (2008). *Aile İçi Şiddet, Kadın Sığınma Evleri ve Din*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Öztürk, Emine (2010). *Türkiye’de Aile, Şiddet ve Kadın Sığınma Evleri*. İstanbul: Birey Yayıncılık.

Page, Ayten Zara ve İnce, Merve (2008). “Aile İçi Şiddet Konusunda Bir Derleme”. *Türk Psikoloji Yazıları* 11 (22): 81-94

Palaz Erdemir, Hatice ve Erdemir, Halil (2012). “Antik Çağ’da Çocuk Olmak: Ölmek ya da Ölmemek!”. *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.

Poloma, Margaret (1993). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları*. Çev. H. Erbaş. Ankara: Gündoğan Yayınları.

Riches, David (1989). *Şiddet*. Çev. D. Hattatoğlu. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Saka, Yonca (2010). *Avrupa Birliği Sosyal Politikasının Gelişim ve Türkiye’nin Avrupa Birliği Sosyal Politikasına Uyumu*. Avrupa Birliği Uzmanlık Yeterlilik Tezi. Ankara: T.C. Maliye Bakanlığı Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı.

Sallan Gül, Songül (2011). *Türkiye’de Kadın Sığınmaevleri Erkek Şiddetinden Uzak Yaşama Açılan Kapılar mı?* İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Sallan Gül, Songül (2014). “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Yoksulluk Arasındaki İlişkiyi Sorgulamak”. *Yoksulluk ve Kadın*. Ed. A. Topçuoğlu, G. Aksan ve D. Alptekin. İstanbul: Ayrıntı Yayınları. 179-210.

Sallan Gül, Songül ve Alican, Ayşe (2012). “Türkiye’de Aile İçi Şiddetle Mücadelede Sığınmaevleri ve Sığınmaevlerinin Unutulan Yüzü: Çocuklar”. *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.

Sami, Şemsettin (2010). *Kamus-ı Türki*. Haz. P. Yavuzarslan. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Serdar Tekeli, Esra (2012). “Toplumsal Cinsiyet Çerçevesinde Kadın Mağduriyeti: Ankara Örneği”. *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.

Seyyar, Ali ve Genç, Yusuf (2010). *Sosyal Hizmet Terimleri*. Sakarya: Sakarya Kitabevi.

Şenkal, Abdülkadir ve Sarıipek, D.Başar (2007). “Avrupa Birliği’nin Karşılaştırmalı Refah Modelleri ve Sosyal Politikada Devletin Değişen Rolü”. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 14 (2): 146-175.

Şenol, Dolunay ve Yıldız, Sıtkı (2012). “Şiddet Sarmalındaki Hükümlü Kadınların Demografik Özellikleri: Sincan ve Delice Cezaevleri Örnekleri”. *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.

Şenol, Dolunay ve Yıldız, Sıtkı (2013). *Kadına Yönelik Şiddet Algısı*. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.

Tekeli, Şirin (2010). “1980’ler Türkiye’sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar”. *1980’ler Türkiye’sinde Kadınlar*. Ed. Ş. Tekeli. İstanbul: İletişim Yayınları.

Tekin, Elif (2007). *1980 Sonrası Türkiye’de Feminizm Görünümü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tosun, M. Tanyeri vd. (2013). Sinop İli Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Yerel Eylem Planı 2013-2015. Sinop: Şimal Matbaacılık, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü Yayın no:1

Turan, Feryal (2011). “Aile Sosyolojisi”. *Aile ve Değişme*. Ed. A. Kasapoğlu ve N. Kalkıner. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını. 237-253.

TÜİK (2013). *İstatistiklerde Kadın 2012*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu.
Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1998).

Ulaş, Vildan (2012). “Ambargonun İflası”. *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.

Uygur, Gülriz (2011). “Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları”. *Şiddet*. Ed. Y. Ecevit ve N. Karkıner, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları. 118-138.

Ünsal, Artun (1996), “Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi”. *Cogito* 6-7: 29-36.

Vatandaş, Celalettin (2003). *Aile ve Şiddet: Türkiye’de Eşler Arası Şiddet*. Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları.

Wallace, Ruth A. ve Wolf, Alison (2012). “Çağdaş Sosyoloji Kuramları”. Çev. M. Rami Ayas ve L. Elburuz. Ankara: Doğu Batı Yayınları.

Yanık, Aygöl vd. (2014). “Kadına Yönelik Şiddet Davranışlarının Değerlendirilmesi: Türkiye’den Kanıt”. *Electronic Journal of Vocational Colleges* 4: 104-111.

Yıldırım, Aysel (1998). *Sıradan Şiddet “Türkiye’ye Özgü Olmayan Bir Sorun: Kadına ve Çocuğa Yönelik Şiddetin Toplumsal Kaynakları”*. İstanbul: Boyut Kitapları.

Yıldız, Sıtkı ve Bilici, Merve (2012). “Kadın Cinayetlerinin Medyada Ele Alınışı- Habertürk Gazetesi Örneği-“. *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.

Yörük, Sevde (2010). *Kadına Yönelik Şiddet: Antalya Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yücel, M. Tören (2004). *Kriminoloji*. 1.baskı. İstanbul: Umut Vakfı Yayınları.

Yücel, M.Tören (2007). *Türk Ceza Siyaseti ve Kriminolojisi*. 4. Baskı. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları.

İnternet Kaynakları:

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/02/20130209-3.htm>, 01 Mayıs 2015'te erişildi

http://www2.bayar.edu.tr/cbukam/docs/Siddet_Sunumlari/Seyda_YILDIRIM.pdf, 28 Ekim 2013'te erişildi.

<http://www.gorunmeyeneller.org/anket-raporu/>, 13 Şubat 2015'te erişildi.

<http://www.sabah.com.tr/dunya/2014/03/06/abde-uc-kadindan-biri-siddet-goruyor>, 18 Şubat 2015'te erişildi.

<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.5.4721&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=>, 18 Şubat 2015'te erişildi.

<http://www.sabah.com.tr/pazar/2015/02/01/kadin-siddet-konusunda-bilincli-ama-guvensiz>, 20 Şubat 2015'te erişildi.

<http://t24.com.tr/haber/siyaset-kadinlar-icin-ne-yapti-kadindan-sorumlu-15-bakan-ve-hukumetlerin-28-yillik-icraati,289671>, 26 Nisan 2015'te erişildi.

<http://www.ailetoplum.gov.tr/uygulamalar/shm/shm-is-akis-surecleri>, 02 Mayıs 2015'te erişildi.

<http://www.memurlar.net/haber/513505>, 05 Mayıs 2015'te erişildi.

<http://hu-wgs.org/2014/03/kadina-yonelik-siddet-ve-kadin-cinayetleri-bildirisi/>, 08 Nisan 2014'te erişildi.

<http://ucansupurge.org/veri/dosyalar/IZLEME-KITAPCIK.pdf>, 20 Mayıs 2014 tarihinde erişildi.

<http://www.aile.gov.tr/tr/2127/ALO-183>, 21 Mayıs 2014'te erişildi.

http://www.aile.gov.tr/upload/Node/2176/files/6284_SAYILI_YONETMELIK.pdf, 04 Ocak 2014'te erişildi.

<http://www.ankarabarosus.org.tr/Siteler/2012yayin/2011sonrasikitap/6284-sayili-ailenin-korunmasi.pdf>, 05 Ocak 2014'te erişildi.

<http://www.iif.com.tr/index.php/iif/article/download/iif.2005.227.8848/2897>, 15 Mayıs 2014'te erişildi.

<http://www.kadininstatusu.gov.tr/tr/html/22931/Siddet+Onleme+İzleme+Merkezleri>, 08 Ekim 2013'te erişildi.

http://www.kadininstatusu.gov.tr/upload/kadininstatusu.gov.tr/mce/2012/koza_iletisimbilgileri.pdf, 08 Ekim 2013'te erişildi.

http://www.kadininstatusu.gov.tr/upload/Node/19132/files/CEDAW_Temmuz_2012_Ara_Donem_Rapor.pdf, 05 Kasım 2013'te erişildi.

<http://www.morcati.org.tr/tr/8-mor-cati-kadin-siginagi-vakfi/2-siddet-dongusu>, 05 Mayıs 2014'te erişildi.

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/03/20120320-16.htm>, 25 Nisan 2015'te erişildi.

Işık, Demet (2003). “*Şiddet Yaygınlaşırsa*”,
(<http://www.turkhukuksitesi.com/showthread.php?t=2675>, 28 Ekim 2013'te erişildi).

Kadına ve Aile Bireylerine Yönelik Şiddet İnceleme Raporu. 24. Dönem 2. Yasama Yılı. 2011. (http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2012/raporlar/29_05_2012.pdf, 22 Eylül 2013'te erişildi).

www.abgm.adalet.gov.tr/ppt/matra_limak_sunum1.pptx, 24 Mart 2014'te erişildi.

Yalçinkaya, N. Tomris “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Çalışmaları”.
http://www.mmo.org.tr/resimler/dosya_ekler/b58f584893db69d_ek.pdf?tipi=68&turu=X&sube=2, 01 Mayıs 2015'te erişildi.

Ek 1: Kadınlara Uygulanan Mülakat Formu**➤ Görüşülenlerin Demografik Özellikleri:**

- 1- Kaç yaşındasınız?
- 2- Nerede ikamet etmektesiniz?
- 3- Öğrenim durumunuz nedir?
- 4- Medeni haliniz nedir?
- 5- (Evliyse) Eşinizle nasıl tanıştınız?
- 6- Çocuğunuz var mı? Varsa kaç tane?
- 7- Çalışıyor musunuz?
- 8- Herhangi bir sosyal güvenceniz var mı?

➤ Aile İçi Şiddet:

- 9- Ailenizden şiddet gördünüz mü?
- 10- Evli iseniz eşinizden şiddet gördünüz mü?
- 11- Ne tür şiddetle karşı karşıya kaldınız?
- 12- Gördüğünüz şiddet karşısında sizin, ailenizin ve çevrenin tutumu ne oldu?
- 13- Gördüğünüz şiddetten kurtulmaya yönelik herhangi bir çabanız oldu mu?

➤ ŞÖNİM'ler:

- 14- Daha önce farklı bir merkeze başvuru yaptınız mı? Yaptıysanız nasıl bir sonuç aldınız?
- 15- ŞÖNİM'den nasıl haberdar oldunuz?
- 16- ŞÖNİM'lerle ilgili izlenim, beklenti ve önerileriniz nelerdir?

Ek 2: ŞÖNİM’de Çalışan Uzman Personele Uygulanan Mülakat Formu

➤ ŞÖNİM’lerin yapısı

1- ŞÖNİM’lerin amacı ve önemi hakkında bilgi verir misiniz?

2- ŞÖNİM’lerin çalışma sistemi nasıldır?

➤ ŞÖNİM’lerin Verdiği Hizmetler,

3- ŞÖNİM tarafından sağlanan koruyucu ve önleyici tedbirler nelerdir?

4- Son dönemde şiddeti önlemeye ve azaltmaya yönelik yapılan çalışmalar nelerdir?

➤ ŞÖNİM’lere İlişkin Öneri ve Görüşler,

5- ŞÖNİM’in uzun vadeli uygulama planları nelerdir?

6- Şiddetle mücadele sürecinde ŞÖNİM’e ilişkin önerileriniz nelerdir?

Ek 3: Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun

Kanun No.6284 Kabul Tarihi: 8/3/2012

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Temel İlkeler ve Tanımlar Amaç, kapsam ve temel ilkeler

MADDE 1 – (1) Bu Kanunun amacı; şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

(2) Bu Kanunun uygulanmasında ve gereken hizmetlerin sunulmasında aşağıdaki temel ilkelere uyulur:

- a) Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler, özellikle Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi ve yürürlükteki diğer kanuni düzenlemeler esas alınır.
- b) Şiddet mağdurlarına verilecek destek ve hizmetlerin sunulmasında temel insan haklarına dayalı, kadın erkek eşitliğine duyarlı, sosyal devlet ilkesine uygun, adil, etkili ve süratli bir usul izlenir.
- c) Şiddet mağduru ve şiddet uygulayan için alınan tedbir kararları insan onuruna yaraşır bir şekilde yerine getirilir.
- ç) Bu Kanun kapsamında kadınlara yönelik cinsiyete dayalı şiddeti önleyen ve kadınları cinsiyete dayalı şiddetten koruyan özel tedbirler ayrımcılık olarak yorumlanamaz.

Tanımlar

MADDE 2 – (1) Bu Kanunda yer alan;

- a) Bakanlık: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığını,
- b) Ev içi şiddet: Şiddet mağduru ve şiddet uygulayanla aynı haneyi paylaşmasa da aile veya hanede ya da aile mensubu sayılan diğer kişiler arasında meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddeti,
- c) Hâkim: Aile mahkemesi hâkimini,
- ç) Kadına yönelik şiddet: Kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ile kadının insan hakları ihlaline yol açan ve bu Kanunda şiddet olarak tanımlanan her türlü tutum ve davranışı,
- d) Şiddet: Kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranışı,
- e) Şiddet mağduru: Bu Kanunda şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışlara doğrudan ya da dolaylı olarak maruz kalan veya kalma tehlikesi bulunan kişiyi ve şiddetten etkilenen veya etkilenme tehlikesi bulunan kişileri,
- f) Şiddet önleme ve izleme merkezleri: Şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik destek ve izleme hizmetlerinin verildiği, çalışmalarını yedi gün yirmidört saat esası ile yürüten merkezleri,
- g) Şiddet uygulayan: Bu Kanunda şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışları uygulayan veya uygulama tehlikesi bulunan kişileri,
- ğ) Tedbir kararı: Bu Kanun kapsamında, şiddet mağdurları ve şiddet uygulayanlar hakkında hâkim, kolluk

görevlileri ve mülkî amirler tarafından, istem üzerine veya resen verilecek tedbir kararlarını, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Koruyucu ve Önleyici Tedbirlere İlişkin Hükümler Mülkî amir tarafından verilecek koruyucu tedbir kararları

MADDE 3 – (1) Bu Kanun kapsamında korunan kişilerle ilgili olarak aşağıdaki tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere mülkî amir tarafından karar verilebilir:

- a) Kendisine ve gerekiyorsa beraberindeki çocuklara, bulunduğu yerde veya başka bir yerde uygun barınma yeri sağlanması.
- b) Diğer kanunlar kapsamında yapılacak yardımlar saklı kalmak üzere, geçici maddi yardım yapılması.
- c) Psikolojik, meslekî, hukukî ve sosyal bakımdan rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmesi.
- ç) Hayatî tehlikesinin bulunması hâlinde, ilgilinin talebi üzerine veya resen geçici koruma altına alınması.
- d) Gerekli olması hâlinde, korunan kişinin çocukları varsa çalışma yaşamına katılımını desteklemek üzere dört ay, kişinin çalışması hâlinde ise iki aylık süre ile sınırlı olmak kaydıyla, on altı yaşından büyükler için her yıl belirlenen aylık net asgari ücret tutarının yarısını geçmemek ve belgelendirilmek kaydıyla Bakanlık bütçesinin ilgili tertibinden karşılanmak suretiyle kreş imkânının sağlanması.

(2) Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde birinci fıkranın (a) ve (ç) bentlerinde yer alan tedbirler, ilgili kolluk amirlerince de alınabilir. Kolluk amiri evrakı en geç kararın alındığı tarihi takip eden ilk işgünü içinde mülkî amirin onayına sunar. Mülkî amir tarafından kırksekiz saat içinde onaylanmayan tedbirler kendiliğinden kalkar.

Hâkim tarafından verilecek koruyucu tedbir kararları

MADDE 4 – (1) Bu Kanun kapsamında korunan kişilerle ilgili olarak aşağıdaki koruyucu tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere hâkim tarafından karar verilebilir:

- a) İşyerinin değiştirilmesi.
- b) Kişinin evli olması hâlinde müşterek yerleşim yerinden ayrı yerleşim yeri belirlenmesi.
- c) 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunundaki şartların varlığı hâlinde ve korunan kişinin talebi üzerine tapu kütüğüne aile konutu şerhi konulması.
- ç) Korunan kişi bakımından hayatî tehlikenin bulunması ve bu tehlikenin önlenmesi için diğer tedbirlerin yeterli olmayacağının anlaşılması hâlinde ve ilgilinin aydınlatılmış rızasına dayalı olarak 27/12/2007 tarihli ve 5726 sayılı Tanık Koruma Kanunu hükümlerine göre kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerinin değiştirilmesi.

Hâkim tarafından verilecek önleyici tedbir kararları

MADDE 5 – (1) Şiddet uygulayanlarla ilgili olarak aşağıdaki önleyici tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere hâkim tarafından karar verilebilir:

- a) Şiddet mağduruna yönelik olarak şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmaması.
- b) Müşterek konuttan veya bulunduğu yerden derhâl uzaklaştırılması ve müşterek konutun korunan kişiye tahsis edilmesi.
- c) Korunan kişilere, bu kişilerin bulundukları konuta, okula ve işyerine yaklaşmaması.
- ç) Çocuklarla ilgili daha önce verilmiş bir kişisel ilişki kurma kararı varsa, kişisel ilişkinin refakatçi eşliğinde yapılması, kişisel ilişkinin sınırlandırılması ya da tümüyle kaldırılması.
- d) Gerekli görülmesi hâlinde korunan kişinin, şiddete uğramamış olsa bile yakınlarına, tanıklarına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hâller saklı kalmak üzere çocuklarına yaklaşmaması.

- e) Korunan kişinin şahsi eşyalarına ve ev eşyalarına zarar vermemesi.
- f) Korunan kişiyi iletişim araçlarıyla veya sair surette rahatsız etmemesi.
- g) Bulundurulması veya taşınmasına kanunen izin verilen silahları kolluğa teslim etmesi.
- ğ) Silah taşınması zorunlu olan bir kamu görevi ifa etse bile bu görevi nedeniyle zimmetinde bulunan silahı kurumuna teslim etmesi.

h) Korunan kişilerin bulundukları yerlerde alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaması ya da bu maddelerin etkisinde iken korunan kişilere ve bunların bulundukları yerlere yaklaşmaması, bağımlılığının olması hâlinde, hastaneye yatmak dâhil, muayene ve tedavisinin sağlanması.

ı) Bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için başvurması ve tedavisinin sağlanması.

(2) Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde birinci fıkranın (a), (b), (c) ve (d) bentlerinde yer alan tedbirler, ilgili kolluk amirlerince de alınabilir. Kolluk amiri evrakı en geç kararın alındığı tarihi takip eden ilk işgünü içinde hâkimin onayına sunar. Hâkim tarafından yirmidört saat içinde onaylanmayan tedbirler kendiliğinden kalkar.

(3) Bu Kanunda belirtilen tedbirlerle birlikte hâkim, 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununda yer alan koruyucu ve destekleyici tedbirler ile 4721 sayılı Kanun hükümlerine göre velayet, kayyım, nafaka ve kişisel ilişki kurulması hususlarında karar vermeye yetkilidir.

(4) Şiddet uygulayan, aynı zamanda ailenin geçimini sağlayan yahut katkıda bulunan kişi ise 4721 sayılı Kanun hükümlerine göre nafakaya hükmedilmemiş olması kaydıyla hâkim, şiddet mağdurunun yaşam düzeyini göz önünde bulundurarak talep edilmese dahi tedbir nafakasına hükmedebilir.

Suçlara ilişkin saklı tutulan hükümler

MADDE 6 – (1) Kişinin silah bulundurması, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmasının suç oluşturması dolayısıyla ya da fiilinin başka bir suç oluşturması nedeniyle;

- a) Soruşturma ve kovuşturma evresinde koruma tedbirlerine veya denetimli serbestlik tedbirlerine,
 - b) Mahkûmiyet hâlinde ceza veya güvenlik tedbirlerinin infazına ve bu çerçevede uygulanabilecek olan denetimli serbestlik tedbirlerine,
- ilişkin kanun hükümleri saklıdır.

İhbar

MADDE 7 – (1) Şiddet veya şiddet uygulanma tehlikesinin varlığı hâlinde herkes bu durumu resmi makam veya mercilere ihbar edebilir. İhbarı alan kamu görevlileri bu Kanun kapsamındaki görevlerini gecikmeksizin yerine getirmek ve uygulanması gereken diğer tedbirlerle ilişkin olarak yetkilileri haberdar etmekle yükümlüdür.

Tedbir kararının verilmesi, tebliği ve gizlilik

MADDE 8 – (1) Tedbir kararı, ilgilinin talebi, Bakanlık veya kolluk görevlileri ya da Cumhuriyet savcısının başvurusu üzerine verilir. Tedbir kararları en çabuk ve en kolay ulaşılabilecek yer hâkiminden, mülkî amirden ya da kolluk biriminden talep edilebilir.

(2) Tedbir kararı ilk defasında en çok altı ay için verilebilir. Ancak şiddet veya şiddet uygulanma tehlikesinin devam edeceğinin anlaşıldığı hâllerde, resen, korunan kişinin ya da Bakanlık veya kolluk görevlilerinin talebi üzerine tedbirlerin süresinin veya şeklinin değiştirilmesine, bu tedbirlerin kaldırılmasına veya aynen devam etmesine karar verilebilir.

(3) Koruyucu tedbir kararı verilebilmesi için, şiddetin uygulandığı hususunda delil veya belge aranmaz. Önleyici tedbir kararı, geciktirilmeksizin verilir. Bu kararın verilmesi, bu Kanunun amacını gerçekleştirmeyi tehlikeye sokabilecek şekilde geciktirilemez.

(4) Tedbir kararı, korunan kişiye ve şiddet uygulayana tefhim veya tebliğ edilir. Tedbir talebinin reddine ilişkin karar ise sadece korunan kişiye tebliğ edilir. Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde ilgili kolluk

birimi tarafından verilen tedbir kararı şiddet uygulayana bir tutanakla derhâl tebliğ edilir.

(5) Tedbir kararının tefhim ve tebliğ işlemlerinde, tedbir kararına aykırılık hâlinde şiddet uygulayan hakkında zorlama hapsinin uygulanacağı ihtar yapılır.

(6) Gerekli bulunması hâlinde, tedbir kararı ile birlikte talep üzerine veya resen, korunan kişi ve diğer aile bireylerinin kimlik bilgileri veya kimliğini ortaya çıkarabilecek bilgileri ve adresleri ile korumanın etkinliği bakımından önem taşıyan diğer bilgileri, tüm resmi kayıtlarda gizli tutulur. Yapılacak tebligatlara ilişkin ayrı bir adres tespit edilir. Bu bilgileri hukuka aykırı olarak başkasına veren, ifşa eden veya açıklayan kişi hakkında 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun ilgili hükümleri uygulanır.

(7) Talep hâlinde ilgililere kişisel eşya ve belgelerinin kolluk marifetiyle teslimi sağlanır.

İtiraz

MADDE 9 – (1) Bu Kanun hükümlerine göre verilen kararlara karşı tefhim veya tebliğ tarihinden itibaren iki hafta içinde ilgililer tarafından aile mahkemesine itiraz edilebilir.

(2) Hâkim tarafından verilen tedbir kararlarına itiraz üzerine dosya, o yerde aile mahkemesinin birden fazla dairesinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisini izleyen daireye, son numaralı daire için birinci daireye, o yerde aile mahkemesinin tek dairesi bulunması hâlinde asliye hukuk mahkemesine, aile mahkemesi hâkimi ile asliye hukuk mahkemesi hâkiminin aynı hâkim olması hâlinde ise en yakın asliye hukuk mahkemesine gecikmeksizin gönderilir.

(3) İtiraz mercii kararını bir hafta içinde verir. İtiraz üzerine verilen kararlar kesindir.

Tedbir kararlarının bildirimi ve uygulanması

MADDE 10 – (1) Bu Kanun hükümlerine göre alınan tedbir kararları, Bakanlığın ilgili il ve ilçe müdürlükleri ile verilen kararın niteliğine göre Cumhuriyet başsavcılığına veya kolluğa en seri vasıtalarla bildirilir.

(2) Bu Kanun kapsamında ilgili mercilere yapılan başvurular ile bu başvuruların kabul ya da reddine ilişkin kararlar, başvuru yapılan merci tarafından Bakanlığın ilgili il ve ilçe müdürlüklerine derhâl bildirilir.

(3) Korunan kişinin geçici koruma altına alınmasına ilişkin koruyucu tedbir kararı ile şiddet uygulayan hakkında verilen önleyici tedbir kararlarının yerine getirilmesinden, hakkında koruyucu veya önleyici tedbir kararı verilen kişilerin yerleşim yeri veya bulunduğu ya da tedbirin uygulanacağı yer kolluk birimi görevli ve yetkilidir.

(4) Tedbir kararının, kolluk amirince verilip uygulandığı veya korunan kişinin kollukta bulunduğu hâllerde, kolluk birimleri tarafından kişi, Bakanlığın ilgili il veya ilçe müdürlüklerine ivedilikle ulaştırılır; bunun mümkün olmaması hâlinde giderleri Bakanlık bütçesinin ilgili tertibinden karşılanmak üzere kendisine ve beraberindekilere geçici olarak barınma imkânı sağlanır.

(5) Tedbir kararının ilgililere tefhim veya tebliğ edilmemesi, kararın uygulanmasına engel teşkil etmez.

(6) Hakkında barınma yeri sağlanmasına karar verilen kişiler, Bakanlığa ait veya Bakanlığın gözetim ve denetimi altında bulunan yerlere yerleştirilir. Barınma yerlerinin yetersiz kaldığı hâllerde korunan kişiler; mülki amirin, acele hâllerde kolluğun veya Bakanlığın talebi üzerine kamu kurum ve kuruluşlarına ait sosyal tesis, yurt veya benzeri yerlerde geçici olarak barındırılabilir.

(7) İşyerinin değiştirilmesi yönündeki tedbir kararı, kişinin tabi olduğu ilgili mevzuat hükümlerine göre yetkili merci veya kişi tarafından yerine getirilir.

Kolluk görevleri

MADDE 11 – (1) Kolluk görevleri, kolluğun merkez ve taşra teşkilâtında bu Kanunda belirtilen hizmetlerle ilgili olarak, çocuk ve kadının insan hakları ile kadın erkek eşitliği konusunda eğitim almış ve ilgili kolluk birimlerince belirlenmiş olan yeteri kadar personel tarafından yerine getirilir.

Teknik yöntemlerle takip

MADDE 12 – (1) Bu Kanun hükümlerine göre verilen tedbir kararlarının uygulanmasında hâkim kararı ile teknik araç ve yöntemler kullanılabilir. Ancak, bu suretle, kişilerin ses ve görüntüleri dinlenemez, izlenemez ve kayda alınamaz.

(2) Teknik araç ve yöntemlerle takibe ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.

Tedbir kararlarına aykırılık

MADDE 13 – (1) Bu Kanun hükümlerine göre hakkında tedbir kararı verilen şiddet uygulayan, bu kararın gereklerine aykırı hareket etmesi hâlinde, fiili bir suç oluştursa bile ihlal edilen tedbirin niteliğine ve aykırılığın ağırlığına göre hâkim kararıyla üç günden on güne kadar zorlama hapsine tabi tutulur.

(2) Tedbir kararının gereklerine aykırılığın her tekrarında, ihlal edilen tedbirin niteliğine ve aykırılığın ağırlığına göre zorlama hapsinin süresi onbeş günden otuz güne kadardır. Ancak zorlama hapsinin toplam süresi altı ayı geçemez.

(3) Zorlama hapsine ilişkin kararlar, Cumhuriyet başsavcılığınca yerine getirilir. Bu kararlar Bakanlığın ilgili il ve ilçe müdürlüklerine bildirilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Merkezlerin Kurulması, Destek Hizmetleri ve Kurumlararası Koordinasyon Şiddet Önleme ve İzleme

Merkezlerinin Kurulması

MADDE 14 – (1) Bakanlık, gerekli uzman personelin görev yaptığı ve tercihen kadın personelin istihdam edildiği, şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik destek ve izleme hizmetlerinin verildiği, çalışmalarını yedi gün yirmidört saat esasına göre yürüten, çalışma usul ve esasları yönetmelikle belirlenen, şiddet önleme ve izleme merkezlerini kurar.

(2) Kurulan merkezlerde şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik izleme çalışmaları yapılır ve destek hizmetleri verilir.

Destek hizmetleri

MADDE 15 – (1) Bu Kanun kapsamında şiddetin önlenmesi ve verilen tedbir kararlarının etkin olarak uygulanmasının izlenmesi bakımından şiddet önleme ve izleme merkezleri tarafından verilecek destek hizmetleri şunlardır:

- a) Koruyucu ve önleyici tedbir kararları ile zorlama hapsinin verilmesine ve uygulanmasına ilişkin veri toplayarak bilgi bankası oluşturmak, tedbir kararlarının sicilini tutmak.
- b) Korunan kişiye verilen barınma, geçici maddi yardım, sağlık, adli yardım hizmetleri ve diğer hizmetleri koordine etmek.
- c) Gerekli hâllerde tedbir kararlarının alınmasına ve uygulanmasına yönelik başvurularda bulunmak.
- ç) Bu Kanun kapsamındaki şiddetin sonlandırılmasına yönelik bireysel ve toplumsal ölçekte programlar hazırlamak ve uygulamak.
- d) Bakanlık bünyesinde kurulan çağrı merkezinin bu Kanunun amacına uygun olarak yaygınlaştırılması ve yapılan müracaatların izlenmesini sağlamak.
- e) Bu Kanun kapsamındaki şiddetin sonlandırılması için çalışan ilgili sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yapmak.

(2) Korunan kişilerle ilgili olarak şiddet önleme ve izleme merkezleri tarafından verilecek destek hizmetleri şunlardır:

- a) Kişiyi hakları, destek alabilecekleri kurumlar, iş bulma ve benzeri konularda rehberlik etmek ve meslek edindirme kurslarına katılmasına yönelik faaliyetlerde bulunmak.
 - b) Verilen tedbir kararıyla ulaşılmak istenen amacın gerçekleşmesine yönelik önerilerde bulunmak ve yardımlar yapmak.
 - c) Tedbir kararlarının uygulanmasının sonuçlarını ve kişiler üzerindeki etkilerini izlemek. ç) Psiko-sosyal ve ekonomik sorunların çözümünde yardım ve danışmanlık yapmak.
 - d) Hâkimin isteği üzerine; kişinin geçmişi, ailesi, çevresi, eğitimi, kişisel, sosyal, ekonomik ve psikolojik durumu hakkında ayrıntılı sosyal araştırma raporu hazırlayıp sunmak.
 - e) İlgili merci tarafından istenilmesi hâlinde, tedbirlerin uygulanmasının sonuçları ve ilgililer üzerindeki etkilerine dair rapor hazırlamak.
 - f) 29/5/1986 tarihli ve 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu hükümleri uyarınca maddi destek sağlanması konusunda gerekli rehberliği yapmak.
- (3) Şiddet uygulayanla ilgili olarak şiddet önleme ve izleme merkezleri tarafından verilecek destek hizmetleri şunlardır:
- a) Hâkimin isteği üzerine; kişinin geçmişi, ailesi, çevresi, eğitimi, kişisel, sosyal, ekonomik ve psikolojik durumu ile diğer kişiler ve toplum açısından taşıdığı risk hakkında ayrıntılı sosyal araştırma raporu hazırlayıp sunmak.
 - b) İlgili makam veya merci tarafından istenilmesi hâlinde, tedbirlerin uygulanmasının sonuçları ve ilgililer üzerindeki etkilerine dair rapor hazırlamak.
 - c) Teşvik edici, aydınlatıcı ve yol gösterici mahiyette olmak üzere kişinin;
 - 1) Öfke kontrolü, stresle başa çıkma, şiddeti önlemeye yönelik farkındalık sağlayarak tutum ve davranış değiştirmeyi hedefleyen eğitim ve rehabilitasyon programlarına katılmasına,
 - 2) Alkol, uyuşturucu, ucuca veya uyarıcı madde bağımlılığının ya da ruhsal bozukluğunun olması hâlinde, bir sağlık kuruluşunda muayene veya tedavi olmasına,
 - 3) Meslek edindirme kurslarına katılmasına, yönelik faaliyetlerde bulunmak.
 - d) Şiddet mağduru ile şiddet uygulayana yönelik hizmetler, zorunlu hâller dışında farklı birimlerde sunulur.

Kurumlararası koordinasyon ve eğitim

MADDE 16 – (1) Bu Kanun hükümlerinin yerine getirilmesinde kurumlararası koordinasyon Bakanlık tarafından gerçekleştirilir.

(2) Kamu kurum ve kuruluşları ile diğer gerçek ve tüzel kişiler, bu Kanunun uygulanmasıyla ilgili olarak kendi görev alanına giren konularda işbirliği ve yardımda bulunmak ve alınan tedbir kararlarını ivedilikle yerine getirmekle yükümlüdür. Gerçek ve tüzel kişiler, bu Kanun kapsamında Bakanlık çalışmalarını desteklemek ve ortak çalışmalar yapmak üzere teşvik edilir.

(3) Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu ile ulusal, bölgesel ve yerel yayın yapan özel televizyon kuruluşları ve radyolar, ayda en az doksandan dakika kadınların çalışma yaşamına katılımı, özellikle kadın ve çocukla ilgili olmak üzere şiddetle mücadele mekanizmaları ve benzeri politikalar konusunda Bakanlık tarafından hazırlanan ya da hazırlattırılan bilgilendirme materyallerini yayınlamak zorundadır. Bu yayınlar, asgari otuz dakikası 17.00-22.00 saatleri arasında olmak üzere 08.00-22.00 saatleri arasında yapılır ve yayınların kopyaları her ay düzenli olarak Radyo ve Televizyon Üst Kuruluna teslim edilir. Bu saatler dışında yapılan yayınlar aylık doksandan dakikalık süreye dâhil edilmez. Bu süreler Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından denetlenir. Televizyon kuruluşları ve radyolarda yayınlanacak bilgilendirme materyalleri, Bakanlık birimleri tarafından üniversiteler, ilgili meslek kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarının da görüşleri alınarak hazırlanır.

(4) Bu Kanunda öngörülen görevlerin yerine getirilmesi sırasında kamu kurum ve kuruluşlarının personeli Bakanlık görevlilerine yardımcı olurlar.

(5) Tüm kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, personel ve üyelerinin bu Kanunun etkin bir biçimde uygulanması amacıyla Bakanlığın hazırlayıp koordine edeceği, kadının insan hakları ile kadın erkek eşitliği konusunda eğitim programlarına katılmasını sağlar.

(6) İlköğretim ve ortaöğretim müfredatına, kadının insan hakları ve kadın erkek eşitliği konusunda eğitime yönelik dersler konulur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Mali Hükümler

Geçici maddi yardım yapılması

MADDE 17 – (1) Bu Kanun hükümlerine göre geçici maddi yardım yapılmasına karar verilmesi hâlinde, onaltıyaşından büyükler için her yıl belirlenen aylık net asgari ücret tutarının otuzda birine kadar günlük ödeme yapılır. Korunan kişinin birden fazla olması hâlinde, ilave her bir kişi için bu tutarın yüzde yirmisi oranında ayrıca ödeme yapılır. Ancak, ödenecek tutar hiçbir şekilde belirlenen günlük ödeme tutarının bir buçuk katını geçemez. Korunan kişilere barınma yeri sağlanması hâlinde bu fıkrafta belirlenen tutarlar yüzde elli oranında azaltılarak uygulanır.

(2) Bu ödemeler, Bakanlık bütçesine, geçici maddi yardımlar için konulan ödenekten karşılanır. Yapılan ödemeler, şiddet uygulayandan tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde tahsil edilir. Bu şekilde tahsil edilemeyenler 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre ilgili vergi dairesi tarafından takip ve tahsil edilir.

(3) Korunan kişinin gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu tespit hâlinde yapılan yardımlar, bu kişiden 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre tahsil edilir.

Nafaka

MADDE 18 – (1) Bu Kanun hükümlerine göre nafakaya karar verilmesi hâlinde, kararın bir örneği, resen nafaka alacaklısının veya borçlusunun yerleşim yeri icra müdürlüğüne gönderilir.

(2) Nafaka ödemekle yükümlü kılınan kişinin Sosyal Güvenlik Kurumu ile bağlantısı olması durumunda, korunan kişinin başvurusu aranmaksızın nafaka, ilgilinin aylık, maaş ya da ücretinden icra müdürlüğü tarafından tahsil edilir. İcra müdürlüklerinin nafakanın tahsili işlemlerine ilişkin posta giderleri Cumhuriyet başsavcılığının suçüstü ödeneğinden karşılanır.

Sağlık giderleri

MADDE 19 – (1) Bu Kanun hükümlerine göre hakkında koruyucu tedbir kararı verilen kişilerden genel sağlık sigortalısı olmayan ve genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi kapsamına da girmeyen veya genel sağlık sigortası prim borcu sebebiyle fiilen genel sağlık sigortasından yararlanamayan ya da diğer mevzuat hükümleri gereğince tedavi yardımından yararlanma hakkı bulunmayanlar; bu hâllerin devamı süresince, 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 60 ncı maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinin (1) numaralı alt bendi kapsamında, gelir testine tabi tutulmaksızın genel sağlık sigortalısı sayılır.

(2) Bu Kanun hükümlerine göre hakkında önleyici tedbir kararı verilen kişinin aynı zamanda rehabilitasyonunun veya tedavi edilmesinin gerekli olduğuna karar verilmesi hâlinde, genel sağlık sigortası kapsamında karşılanmayan rehabilitasyon hizmetlerine yönelik giderler ile rehabilitasyon hizmetleri kapsamında verilmesi gereken diğer sağlık hizmetlerinin giderleri Bakanlık bütçesinin ilgili tertiplerinden karşılanır.

Harçlar ve masraflardan, vergilerden muafiyet ve davaya katılma

MADDE 20 – (1) Bu Kanun kapsamındaki başvurular ile verilen kararların icra ve infazı için yapılan işlemlerden yargılama giderleri, harç, posta gideri ve benzeri hiçbir ad altında masraf alınmaz. Bu Kanunun 17 ncimaddesi uyarınca yapılan ödemeler gelir vergisi ile veraset ve intikal vergisinden, bu ödemeler için düzenlenen kâğıtlar ise damga vergisinden müstesnadır.

(2) Bakanlık, gerekli görmesi hâlinde kadın, çocuk ve aile bireylerine yönelik olarak uygulanan şiddet veya şiddet tehlikesi dolayısıyla açılan idarî, cezaî, hukukî her tür davaya ve çekişmesiz yargıya katılabilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Kadrolar

MADDE 21 – (1) Ekli listede yer alan kadrolar ihdas edilerek 13/12/1983 tarihli ve 190 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin eki (I) sayılı cetvelin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına ait bölümüne eklenmiştir.

Yönetmelik

MADDE 22 – (1) Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar altı ay içinde, Adalet, İçişleri, Maliye, Milli Eğitim ve Sağlık Bakanlıklarının görüşleri alınmak suretiyle Bakanlık tarafından hazırlanan yönetmeliklerle düzenlenir.

Yürürlükten kaldırılan hükümler ve atıflar

MADDE 23 – (1) 14/1/1998 tarihli ve 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun yürürlükten kaldırılmıştır.

(2)) Mevzuatta 4320 sayılı Kanuna yapılan atıflar bu Kanuna yapılmış sayılır.

(3) Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce 4320 sayılı Kanun hükümlerine göre verilen kararların uygulanmasına devam olunur.

Şiddet önleme ve izleme merkezlerinin faaliyete geçmesi

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Bu Kanunun 14 üncü maddesinde kurulması öngörülen şiddet önleme ve izleme merkezleri, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iki yıl içinde Bakanlık tarafından belirlenecek illerde pilot uygulama yapılmak üzere kurulur. Kuruluşları tamamlanıncaya kadar merkezlerin görevlerinin Bakanlığın hangi birimlerince yürütüleceği Bakanlık tarafından belirlenir.

Yürürlük

MADDE 24 – (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 25 – (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Kaynak: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/03/20120320-16.htm>, 28 Temmuz 2015'te erişildi.

ÖZ GEÇMİŞ

Adı ve Soyadı : İpek Beyza ALTIPARMAK

Doğum Tarihi : 05.05.1986

Doğum Yeri : Mustafakemalpaşa

Eğitim Durumu : Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, Doktora, 2015.

Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, Tezli Yüksek Lisans, 2008-2011, ISPARTA,

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Felsefe Tezsiz Yüksek Lisans, 2008-2009; BURDUR

Anadolu Üniversitesi, Halkla İlişkiler Bölümü, 2006-2008,

Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, 2004-2008; ISPARTA,

Karacabey Lisesi, Karacabey / Bursa

Yabancı Diller : İngilizce / 68